

umb
UNIVERZITA
MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

SEKCIA VEREJNÉHO PRÁVA

*„Vplyv rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie
na rozvoj odvetví verejného práva“*

SEKCIA MEDZINÁRODNÉHO A EURÓPSKEHO PRÁVA

„Postavenie dieťaťa v medzinárodnom a európskom práve“

ZBORNÍK

z

V. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie

BANSKOBYSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA

 BELIANUM

**Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta**

SEKCIA VEREJNÉHO PRÁVA

„Vplyv rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie
na rozvoj odvetví verejného práva“

a

SEKCIA MEDZINÁRODNÉHO A EURÓPSKEHO PRÁVA

„Postavenie dieťaťa v medzinárodnom a európskom práve“

ZBORNÍK

Z

V. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie

BANSKOBYSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA

14. – 15. november 2019, zámocký hotel The Grand Víglaš

2020

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Predseda redakčnej rady a vedecký redaktor:

doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD.

Predseda edičnej komisie:

JUDr. Monika Némethová, PhD.

Recenzenti:

prof. JUDr. Ing. Bernard Pekár, PhD.

doc. JUDr. Vlasta Kunová, CSc.

JUDr. Adrián Vaško, PhD.

Zostavovateľ:

JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A.

JUDr. Tatiana Kubincová, PhD.

„Príspevky neprešli jazykovou korektúrou.“

Vydavateľ:

Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta UMB

ISBN 978-80-557-1702-9

Obsah

SEKCIA VEREJNÉHO PRÁVA	6
MATERIÁLNE PODMIENKY PREVENTÍVNEJ VÄZBY MATERIAL CONDITIONS FOR PREVENTIVE CUSTODY	
<i>Eva Balážová .....</i>	<i>7</i>
ZÁKONNÉ LIMITY PRI PROCESE DOKAZOVANIA V SPRÁVNOM KONANÍ LEGAL LIMITS DEALING WITH THE PROCESS OF TAKING EVIDENCE IN ADMINISTRATIVE PROCEEDING	
<i>Andrea Barancová.....</i>	<i>16</i>
AKTUÁLNE OTÁZKY EURÓPSKEJ PROKURATÚRY ACTUAL ISSUES OF EUROPEAN PUBLIC PROSECUTOR OFFICE	
<i>Miloš Deset .....</i>	<i>21</i>
DOPAD ROZHODNUTÍ SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE NA OBJASŇOVANIE DAŇOVEJ TRESTNEJ ČINNOSTI IMPACT OF THE RULINGS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION ON THE CLARIFICATION OF TAX CRIME	
<i>Marta Hlaváčová - Jozef Michalko .....</i>	<i>32</i>
ZÁKAZ ZNEUŽITIA PRÁVA V DAŇOVOM PRÁVE A VPLYV ROZHODNUTÍ SD EÚ NA VNÚTROŠTÁTNE SÚDY PROHIBITION OF ABUSE OF TAX LAW AND THE INFLUENCE OF CJ EU DECISIONS ON THE LOCAL COURTS	
<i>Matej Kačaljak - Tomáš Cibuľa .....</i>	<i>44</i>
ELEKTRONICKÝ MONITORING A OCHRANA OBETÍ DOMÁCEHO NÁSILIA ELECTRONIC MONITORING AND PROTECTION OF VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE	
<i>Jaroslav Klátik - Ingrid Mencerová - Libor Klimek .....</i>	<i>52</i>
CJEU DECISIONS ON THE APPLICATION OF THE VAT EXEMPTION FOR THE MANAGEMENT OF SPECIAL INVESTMENT FUNDS	
<i>Tim A. Kreutzmann .....</i>	<i>65</i>
VPLYV EURÓPSKEHO PRÁVA A ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE NA NEPRIAME DANE IMPACT OF EUROPEAN UNION LAW AND CASE-LAW1 OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION ON INDIRECT TAXES	
<i>Soňa Kubincová.....</i>	<i>76</i>
SADZBA DANE Z PRIDANEJ HODNOTY V KONTEXTE NIEKTORÝCH ROZHODNUTÍ SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE VALUE-ADDED TAX RATES IN THE CONTEXT OF CERTAIN DECISIONS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION	
<i>Tatiana Kubincová .....</i>	<i>90</i>
VPLYV PRÁVA EURÓPSKEJ ÚNIE NA EVIDENCIU NEHNUTEĽNOSTÍ INFLUENCE OF EUROPEAN UNION LAW ON REAL ESTATE REGISTRY	
<i>Eudovít Máčaj.....</i>	<i>103</i>

PREZUMPCIA NEVINY V TRESTNOM KONANÍ PO ROZSUDKU SÚDNEHO DVORA EÚ Z 5.9.2019 VO VECI C-377/2018	
PRESUMPTION OF INNOCENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS AFTER COURT OF JUSTICE OF THE EU JUDGEMENT FROM SEPTEMBER 5TH, 2019, IN CASE C-377/18	
<i>Miloš Maďar</i>	116
PRÁVOPLATNOSŤ A VYKONATELNOSŤ SPRÁVNÝCH ROZHODNUTÍ - KRITICKÉ MOMENTY	
JURISDICTION AND ENFORCEABILITY OF ADMINISTRATIVE DECISIONS – CRITICAL MOMENTS	
<i>Martin Píry</i>	126
INFLUENCE OF THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE (ECJ) ON EXTRADITION LAW	
<i>Patrick M. Rogozenski</i>	134
VPLYV ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU NA VÝKON PRÁCE ODSÚDENÉHO V PRACOVNOM POMERE	
THE IMPACT OF ELECTRONIC MONITORING ON THE JOB PERFORMANCE OF THE SENTENCED PERSON	
<i>Jana Slivka Bedlovičová</i>	147
APLIKAČNÁ SILA JUDIKATÚRY SD EÚ V PODMIENKACH SR (SO ZRETELOM NA DAŇOVÉ PRÁVO)	
<i>Radka Štefánová</i>	155
ZÁKAZ ALEBO REŠPEKTOVANIE PROGRESÍVNEHO ZDAŇOVANIA VO VIZIBILITE ŠTÁTNEJ POMOCI A ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE	
PROHIBITION OR RESPECT FOR PROGRESSIVE TAXATION IN THE VISIBILITY OF STATE AID AND THE DECISION-MAKING ACTIVITY OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION	
<i>Michal Úradník</i>	170
SEKCIA MEDZINÁRODNÉHO A EURÓPSKEHO PRÁVA	178
DETSKÍ VOJACI V OZBROJENÝCH KONFLIKTOCH – MEDZINÁRODNÉ TRESTNOPRÁVNE A HUMANITÁRNE ASPEKTY	
CHILD SOLDIERS IN ARMED CONFLICTS – INTERNATIONAL CRIMINAL AND HUMANITARIAN LAW PERSPECTIVES	
<i>Adam Máčaj - Igor Hron</i>	179
POSTAVENÍ MIGRUJÍCÍCH DĚTÍ Z POHLEDU EVROPSKÉHO MIGRAČNÍHO PRÁVA	
STATUS OF MIGRANT CHILDREN FROM THE PERSPECTIVE OF THE EUROPEAN MIGRATION LAW	
<i>Kateřina Kasalová</i>	191
UZNANIE A VÝKON CUDZÍCH ROZHODNUTÍ V RODINNÝCH VECIACH – VO VECIACH ZVERENIA DIEŤAŤA DO OSOBNEJ STAROSTLIVOSTI ALEBO ÚPRAVE STYKU S NÍM	

RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF FOREIGN DECISIONS IN FAMILY MATTERS - IN MATTERS RELATING TO THE CUSTODY OF A CHILD OR THE ACCESS TO THE CHILD	
<i>Miloš Levrinc</i>	200
RELIGIOUS FREEDOM OF A CHILD: THE INTERNATIONAL LAW STANDPOINT. SELECTED REMARKS	
<i>Piotr Szymaniec</i>	212
OBCHODOVANIE S DEŤMI - PRÁVNY RÁMEC MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCE JUSTIČNÝCH A POLICAJNÝCH ORGÁNOV	
CHILD TRAFFICKING - THE LEGAL FRAMEWORK FOR INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN JUDICIAL AND POLICE AUTHORITIES	
<i>Adrián Vaško</i>	222
INTERPRETÁCIA ART. 10 (3) DIRECTIVE 2003/86/EC DÁTUM ROZHODUJÚCI PRE POSÚDENIE, ČI DOTKNUTÁ OSOBA MÁ POSTAVENIE ‚MALOLETÉHO‘	
INTERPRETATION OF ART. 10 (3) a OF DIRECTIVE 2003/86/EC IN RESPECT TO THE RELEVANT DATE FOR ASSESSING THE AGE OF A MINOR	
<i>Bernd Zimmermann</i>	233

SEKCIA VEREJNÉHO PRÁVA

„Vplyv rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie
na rozvoj odvetví verejného práva“

MATERIÁLNE PODMIENKY PREVENTÍVNEJ VÄZBY

MATERIAL CONDITIONS FOR PREVENTIVE CUSTODY

Eva Balážová¹

Abstrakt:

Predkladaný príspevok sa zaoberá tzv. preventívnou väzbou, ktorá je jedným zo zaistovacích prostriedkov trestného práva. Hlavnou témou sú materiálne podmienky, ktorých splnenie sa vyžaduje pre nariadenie preventívnej väzby, t.j. pre obmedzenie osobnej slobody obvineného z dôvodu zamedzenia páchania ďalšej trestnej činnosti, dokonania trestného činu, o ktorý sa pokúsil alebo vykonania trestného činu, ktorý obvinený pripravoval alebo ktorým hrozil.

Kľúčové slová:

obvinený, väzba, preventívna väzba, materiálne podmienky preventívnej väzby

Abstract:

This paper deals with the so-called preventive custody, which is one of the detention means of criminal law. The main topic is the material conditions, the fulfillment of which is required to order preventive custody, i. e. to restrict the accused's personal freedom by preventing further offenses, completing the offense he attempted or carrying out the offense that the accused was preparing or threatened.

Keywords:

Accused, custody, preventive custody, material conditions of preventive custody

Úvod

Väzba je zaistovacím prostriedkom, ktorý najzávažnejším spôsobom zasahuje do základných práv a slobôd obvineného, nakoľko ho zbavuje osobnej slobody aj napriek tomu, že súd o jeho vine doposiaľ právoplatne nerozhodol. Z uvedeného dôvodu väzba vždy vzbudzovala záujem či už médií, odbornej verejnosti alebo laickej verejnosti.

Účelom väzby je zaistiť prítomnosť obvinenej osoby pre úkony trestného konania a pre výkon uloženého trestu tým, že sa predovšetkým zaistí, aby obvinený nepáchal ďalšiu trestnú činnosť (preventívna väzba), zamedzí sa mu možnosť úteku, skrývania sa (úteková väzba) alebo marenia vyšetrovania skutočností dôležitých pre trestné konanie, a to pôsobením na konkrétne osoby alebo iným spôsobom (kolúzna väzba).

---

¹ JUDr. Eva Balážová v roku 2011 úspešne ukončila vysokoškolské štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a v roku 2014 jej bol na rovnakej fakulte udelený akademický titul doktor práv (JUDr.) po vykonaní rigorózneho skúšky v odbore ústavné právo. Od roku 2017 pôsobí ako advokátka zapísaná v zozname advokátov Slovenskej advokátskej komory.

Pre legitímne zaistenie obvinenej osoby na účely trestného konania sa vyžaduje dôkladná právna úprava materiálnych predpokladov väzby. Ide o podmienky vymedzené v hmotnoprávnej úprave, za splnenia ktorých je možné obvineného vziať do väzby a držať ho vo väzbe. Pri posudzovaní toho, či sú splnené podmienky pre nariadenie tzv. preventívnej väzby, je nevyhnutné skúmať všetky okolnosti, ktoré by mohli odôvodniť hrozbu opakovania trestnej činnosti.

Väzba ako zaisťovací inštitút v trestnom konaní

Ústava Slovenskej republiky² zaručuje v článku 17 ods. 1 právo na osobnú slobodu, ktorá predstavuje takú „základnú hodnotu, že zásah do nej môžu ospravedlniť iba mimoriadne závažné dôvody. Preto osobnú slobodu možno obmedziť iba zákonom z dôvodov trestného práva a trestného procesu a v záujme všeobecnej ochrany.“³ Medzi takéto prípady patrí aj pozbavenie osobnej slobody osoby podozrivej zo spáchania trestného činu a osoby, voči ktorej bolo vydané uznesenie o vznesení obvinenia⁴.

Dôvodom, pre ktorý sa väzba považuje za najzávažnejší zásah do osobnej slobody jednotlivca je ten, že okrem práva na osobnú slobodu zasahuje aj do práva na ochranu súkromia, ľudskej dôstojnosti, práva na zachovávanie listového tajomstva a ďalších Ústavou Slovenskej republiky zaručených ľudských práv a slobôd. Ide o skupiny občianskych a politických práv, ktoré sú obvinenému garantované nielen na základe Ústavy Slovenskej republiky, ale aj na základe Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého ustanovenia sú premietnuté v obsahu Ústavy Slovenskej republiky.

Trestný poriadok⁵ upravuje inštitút väzby v ustanoveniach § 71 až 84. „Podľa trestnoprocesnej teórie i praxe väzba plní výlučne zaisťovaciu funkciu a nechápe sa ako opatrenie so sankčnými prvkami. V tomto zmysle ani platná právna úprava nepozná žiadny väzobný dôvod, ktorý by čo aj v minimálnej miere pripúšťal väzbu ako opatrenie odplatnej či sankčnej povahy. Väzba býva označovaná ako krajné a výnimočné opatrenie (ultima ratio). Z tohto dôvodu sa o väzbe hovorí ako o nutnom zle trestného konania. O zlo ide preto, lebo spoločnosť (štát) zbavuje slobody občana, o ktorom až v budúcnosti bude možné s určitosťou

---

² Zákon č. 460/1992 Zb.

³ BRÖSTL, A. a kol.: Ústavné právo Slovenskej republiky. 3. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 132.

⁴ Aj keď v teórii i praxi je pojem obvineného často používaný v širšom význame, zahŕňajúcom aj postavenie takejto osoby v konaní pred súdom, po nariadení hlavného pojednávania v odvolacom konaní, resp. v rámci výkonu trestov alebo ochranných opatrení, vo vykonávacom konaní, je možné a v niektorých prípadoch aj potrebné dôslednejšie rozlišovať pozíciu osoby, voči ktorej sa konanie vedie, v závislosti od priebehu trestného konania, jeho jednotlivých štádií či procesných postupov nasledovne: podozrivý-obvinený-obžalovaný-odsúdený.

⁵ Zákon č. 301/2005 Z.z.

povedať či sa dopustil trestného činu, a tak nevyhnutne sťažuje aj jeho obhajobu. O nutné zlo ide potom preto, lebo spoločnosť, ak má náležite plniť prostredníctvom štátnych orgánov svoje ochranné funkcie, sa bez tohto opatrenia v niektorých prípadoch nezaobíde. Podľa platnej právnej úpravy väzba je zásadne opatrením fakultatívnej povahy a zároveň len jedným z prostriedkov zaistenia obvineného na účely trestného konania. O väzbe nemožno nikdy rozhodovať iba na základe prezumpcie, ale vždy na základe zistených skutočností v každom jednotlivom prípade.”⁶

Do väzby možno vziať fyzickú osobu na čas ustanovený zákonom, na základe rozhodnutia súdu a iba z dôvodov ustanovených zákonom. Podľa Trestného poriadku možno jednotlivca pozbaviť jeho osobnej slobody v prípadoch ak existuje dôvodná obava, že obvinený ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, ak nemá stále bydlisko alebo ak mu hrozí vysoký trest (§ 72 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku), existuje dôvodná obava, že bude obvinený pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie (§ 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku), existuje obava, že obvinený bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil (§ 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku). V tej istej veci možno obvineného vziať do väzby po tom, ako bol prepustený z väzby na slobodu, pričom nie je rozhodujúce, z akých dôvodov došlo k jeho prepusteniu z väzby (§ 71 ods. 2 Trestného poriadku). Účelom tzv. predbežnej väzby je zasa zabezpečenie prítomnosti zadržanej osoby na území Slovenskej republiky, kým štát, ktorý má záujem na jej vydaní, nepredloží žiadosť o jej vydanie podľa § 498 Trestného poriadku (§ 505 Trestného poriadku) a tzv. vydávacej väzby zabezpečenie prítomnosti vyžadanej osoby v extradičnom konaní na území Slovenskej republiky alebo na zabránenie, aby nedošlo k zmareniu účelu tohto konania (§ 506 Trestného poriadku). Podľa Trestného poriadku možno nariadiť tzv. vykonávaciu väzbu v prípadoch, ak je to potrebné na zabezpečenie výkonu cudzieho rozhodnutia po podaní návrhu na uznanie cudzieho rozhodnutia do nariadenia výkonu uznaného cudzieho rozhodnutia rozhodnúť o vzatí do väzby osoby, ktorej bol cudzím rozhodnutím uložený trest odňatia slobody a ktorá sa nachádza na území Slovenskej republiky (§ 520 Trestného poriadku). Nakoniec do väzby možno vziať aj z dôvodov podľa § 71 ods. 2 Trestného poriadku, t.j. ak je obvinený trestne stíhaný pre trestné činy terorizmu, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok,

---

⁶ IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION s.r.o., 2010. s. 324-325.

pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu a sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený.

U obvineného môžu byť dané aj viaceré väzobné dôvody naraz. V tom prípade je nutné, aby bol každý jeden z týchto dôvodov náležite uvedený a odôvodnený, a to hlavne preto, že každý dôvod má iné procesné dôsledky pre ďalšie konanie.

Väzba teda predstavuje nevyhnutné obmedzenie osobnej slobody, pri ktorom taktiež platí princíp prezumpcie nevinoty, obmedzenie umožňujúce orgánom činným v trestnom konaní realizáciu a ukončenie tohto konania. Obsahom väzby je vymedzenie ústavne akceptovateľných dôvodov obmedzenia osobnej slobody obvineného, resp. obžalovaného, s cieľom znemožniť zmarenie alebo sťaženie dosiahnutia účelu trestného konania. Tento zaisťovací inštitút práve z uvedených dôvodov považujeme za krajný, výnimočný a ultima ratio zo strany orgánov činných v trestnom konaní. „Vzhľadom na uvedené by mala byť väzba aplikovaná ako opatrenie, ktoré za daného skutkového stavu najlepšie povedie k dosiahnutiu účelu trestného konania a bude do úvahy vzaté, že nemá neprimerane zasahovať do základných práv a slobôd obvineného a bude sa posudzovať jeho osobnosť v medziach daných povahou väzby.”⁷ Pri uplatnení tohto zaisťovacieho inštitútu je zároveň potrebné uplatňovať princíp zdržanlivosti, primeranosti⁸ a výnimočnosti, čo znamená, že aj pokiaľ bude existovať niektorý z dôvodov väzby, nemusí nevyhnutne dôjsť k vzatiu obvineného do väzby. Väzba nemá byť predovšetkým použitá vtedy, pokiaľ by bola v nepomere k opatreniu, ktoré obvineného podľa očakávaní postihne, to znamená, že pokiaľ by bola nepomerne prísny opatrením s ohľadom na význam veci a očakávanú sankciu.

Materiálne podmienky vzatia obvineného do preventívnej väzby

Podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná

---

⁷ MUSIL, J. - KRATOCHVÍL, V. - ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 306.

⁸ Podľa Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 29/2015 zo dňa 18.02.2015, z princípu, že v každom konkrétnom prípade musí byť väzba obvineného proporcionálna (úmeraná) daným podmienkam, vyplýva, že nie je prípustné ďalšie trvanie väzby obvineného v prípadoch, v ktorých podľa výsledkov dokazovania možno dôvodne očakávať zastavenie trestného stíhania (§ 172 Trestného poriadku, teraz § 215 Trestného poriadku, pozn.). V takýchto prípadoch musí byť obvinený neodkladne z väzby prepustený, a to aj vtedy, keď príslušný orgán činný v trestnom konaní rozhodnutie o zastavení trestného stíhania ešte nevydal. V prípravnom konaní je sudca oprávnený takto konať pri rozhodovaní o návrhu prokurátora na predĺženie väzby a pri rozhodovaní o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby (§ 72 ods. 1 Trestného poriadku, teraz § 79 ods. 2 Trestného poriadku, pozn.).

obava, že bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil. Uvedené konkrétne skutočnosti musia byť preukázané nielen pri vzatí obvineného do väzby, ale aj počas celej väzby. Ak tieto konkrétne skutočnosti zaniknú a nie sú nahradené inými relevantnými konkrétnymi skutočnosťami, zanikne aj dôvod na ďalšie trvanie väzby obvineného.

Trestný poriadok upravuje tzv. formálne a materiálne podmienky väzby. Formálnymi podmienkami sa rozumejú úprava procesného postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdu a procesných úkonov iných oprávnených osôb. Materiálnymi podmienkami sa rozumejú hmotnoprávne predpoklady väzby. Základné materiálne podmienky väzby tvoria skutkové okolnosti vzatia do väzby, a to či doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, či existujú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a existencia niektorého z dôvodov väzby, ak z konania obvineného alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava pre tzv. útekovú väzbu, kolúznú väzbu alebo preventívnu väzbu. Materiálne podmienky na rozhodnutie o väzbe musia byť splnené súčasne.⁹ Zhrnúc uvedené, v prípade rozhodovania o vzatí do väzby musí po formálnej stránke existovať uznesenie o vznesení obvinenia, po materiálnej stránke musia existovať skutočnosti osvedčujúce kvalifikované podozrenie, že sa obvinený trestného činu, ktorý sa mu v uznesení o vznesení obvinenia kladie za vinu, dopustil. Napokon musí existovať niektorý z väzobných dôvodov uvedených v ustanovení § 71 Trestného poriadku.

Prvou materiálnou podmienkou vzatia akejkoľvek osoby do väzby, je skutočnosť, že voči tejto osobe bolo vznesené obvinenie, teda je dostatočne odôvodnený záver, že táto osoba spáchala trestný čin a bolo voči nej začaté trestné stíhanie. Vo vzťahu k odôvodnenosti¹⁰ podozrenia z trestnej činnosti je potrebné uviesť, že skutočnosti, na ktorých sa podozrenie zakladá, však nemôžu byť rovnakej úrovne ako skutočnosti potrebné na odôvodnenie odsúdenia alebo na podanie obžaloby, čo je predmetom až ďalšej fázy trestného konania. V tejto súvislosti už aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre¹¹ uviedol, že Trestný poriadok (ako zákon, na ktorý poukazuje ústava vo svojom čl. 17 ods. 2) nevyžaduje, aby existencia dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu bola podložená aj zodpovedajúcimi dôkazmi proti obvinenému. Dôvodné podozrenie teda predpokladá existenciu faktov alebo informácií, ktoré by objektívnemu pozorovateľovi umožnili úsudok o tom, že konkrétna osoba

---

⁹ MINÁRIK, Š. a spol.: Trestný poriadok. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: IURA EDITION s.r.o. 2010. s. 239.

¹⁰ Podľa Rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 21.12.2010 vo veci Michalko proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 35377/05, dôvodnosť podozrenia predpokladá existenciu skutočností alebo informácií, ktoré objektívnemu pozorovateľovi umožnia urobiť záver, že daná osoba mohla trestný čin spáchať. Takouto skutočnosťou môže byť okrem iného aj priznanie podozrivého.

¹¹ Napríklad IV. ÚS 383/04, IV. ÚS 217/2013, III. ÚS 626/2014.

mohla spáchať trestný čin, pričom jeho dôvodnosť závisí vždy od všetkých okolností každého konkrétneho prípadu. Z uvedeného vyplýva, že až po vznesení obvinenia sa v rozhodujúcej miere otvára priestor na dokazovanie v prípravnom konaní, v dôsledku čoho sa dôvodnosť vzneseného obvinenia postupne odkrýva, t.j. buď sa potvrdzuje, alebo sa vyvracia práve dokazovaním.

Podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku začína trestné stíhanie vydaním uznesenia. Ak však hrozí nebezpečenstvo z omeškania, začne policajt trestné stíhanie vykonaním zaistovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu alebo neodkladného úkonu, pričom po ich vykonaní vyhotoví ihneď uznesenie o začatí trestného stíhania, v ktorom uvedie, ktorým z týchto úkonov už bolo začaté trestné stíhanie. O začatí trestného stíhania policajt zároveň upovedomí oznamovateľa a poškodeného a také uznesenie doručí prokurátorovi najneskôr do 48 hodín. Je teda v prvom rade vecou policajta, ktorý musí posúdiť, či zistené skutočnosti nasvedčujú tomu že bol spáchaný trestný čin a či je dostatočne odôvodnený záver, že ho spáchala určitá osoba.

O väzbe koná a rozhoduje súd a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie, ktorý nie je pri vymedzení dôvodov väzby návrhom prokurátora viazaný, a o sťažnosti proti rozhodnutiu súdu alebo sudcu pre prípravné konanie o väzbe koná a rozhoduje nadriadený súd. Pri rozhodovaní o preventívnej väzbe postačuje reálna hrozba, že obvinený bude konať tak, ako predpokladá dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ak nebude vzatý do väzby. Zákon teda nevyžaduje absolútnu istotu o naplnení dôvodu väzby. Súd môže riziko páchania trestnej činnosti len odhadovať (prognózovať), a preto nie je nevyhnutne potrebné, aby zo strany väzobne stíhaných obvinených už k takýmto konaniam alebo pokusom o nedošlo. Akceptácia opačného názoru by zbavovala väzbu jej preventívneho a zabezpečovacieho charakteru. Odôvodnenie rozhodnutia o väzbe musí obsahovať aj uvedenie skutkových okolností, o ktoré sa výrok rozhodnutia o väzbe opiera, jednak pokiaľ ide o skutok (skutky), na ktoré sa rozhodnutie o väzbe vzťahuje, a tiež pokiaľ ide o konkrétne dôvody väzby.

Ďalšou hmotnoprávnou podmienkou pre vzatie do väzby je existencia väzobných dôvodov vymedzených v ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ktoré obsahuje tri relatívne samostatné dôvody preventívnej väzby. Pre všetky tri uvedené dôvody preventívnej väzby je spoločné to, že vzhľadom na ich povahu, prichádzajú do úvahy len v prípade úmyselných trestných činov, nakoľko opakovať je možné len úmyselnú trestnú činnosť. Pri posudzovaní konkrétnej skutočnosti odôvodňujúcej obavu z následku uvedeného v § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je potrebné dôsledne vychádzať zo znalosti skutkových zistení a dôkaznej situácie v konkrétnej veci a na základe týchto posúdiť, či vzatie obvineného do väzby, resp. ďalšie trvanie väzby je opatrením nevyhnutným na dosiahnutie účelu trestného konania.

Uvedený väzobný dôvod sa v určitej miere odlišuje od zvyšných dvoch väzobných dôvodov a je založený na predpoklade, že účelom trestného stíhania je i predchádzanie trestnej činnosti.

Existencia dôvodov preventívnej väzby má byť závislá aj na osobnom postoji obvineného, na jeho sklonoch, návykoch, na jeho aktuálnom zdravotnom stave, rodinnom zázemí a prostredí, v ktorom sa obvinený pohybuje. Pri zhodnocovaní dôvodov preventívnej väzby nemožno nebrať do úvahy aj samotný spôsob spáchania zločinu, z ktorého je obvinený dôvodne podozrivý, kedy tento sa mal v rozsahu, ktorý je mu kladený za vinu. Súd rozhodujúci o preventívnej väzbe sa preto musí vo svojom rozhodnutí o vzatí do väzby náležite vysporiadať s tým, či uvedené aspekty vytvárajú alebo zvyšujú riziko ďalšieho páchania určitej konkrétnej trestnej činnosti¹². Mestský súd v Prahe vo svojom uznesení sp. zn. 5 To/132/2015 zo dňa 27.03.2015 vo vzťahu k materiálnym väzobným dôvodom preventívnej väzby uviedol, že vo všeobecnosti nie je možné preventívnu väzbu vyvodiť z veľmi dávnej trestnej minulosti, či iného druhu trestnej činnosti, avšak drogová trestná činnosť sa celkom typicky vyznačuje silnými sklonmi k pokračovaniu a opakovaniu, nakoľko je notoricky zdrojom významných kriminálnych ziskov osôb, ktoré ju páchajú a vyhovuje prirodzeným sklonom osôbám inklinujúcich k užívaniu drog a pohybujúcich sa v tomto prostredí. Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom uznesení sp. zn. 4 Tost/21/2016 zo dňa 16.06.2016 zasa uviedol, že pri rozhodovaní o predĺžení preventívnej väzby je potrebné skúmať aj to, či od okamihu vzatia obvineného do preventívnej väzby nedošlo k zmene vzťahov a väzieb obvineného s prostredím a osobami, ktoré mu umožňovali páchať trestnú činnosť, prípadne či minimálne nedošlo k ich narušeniu. Povedané inými slovami, treba vykonať šetrenie, či materiálne a technické pomery obvineného potrebné pre ďalšie pokračovanie v páchaní trestnej činnosti sú naďalej priaznivé. Pod pojmom pokračovanie v trestnej činnosti rozumieme nielen opakovanie toho istého trestného činu, ale aj spáchanie trestného činu tej istej povahy. Tá sa vyznačuje určitým charakteristickým spoločným rysom, ktorým môže byť spoločná pohnútkou (zištnosť, sexuálny, rasový motív a pod.) alebo rovnaký spôsob konania (násilie voči osobám). Určujúcim znakom trestnej činnosti rovnakej povahy bude tzv. druhový a skupinový objekt trestného činu. Ďalej pod pojmom „bude pokračovať v trestnej činnosti“ uvedenom v ustanovení § 71 ods. 1 písm. c) Trestnom poriadku „nie je možné rozumieť len všeobecné nebezpečenstvo z možného pokračovania v bližšie neurčitej trestnej činnosti, ale pod týmto zákonným pojmom je nutné rozumieť len konkrétnu skutočnosť, z ktorej vyplýva, že hrozí nebezpečenstvo, že obvinený bude pokračovať v trestnej činnosti, pre ktorú je stíhaný, respektíve v obdobnej trestnej činnosti (t. j. opakovať zhodnú, respektíve obdobnú trestnú činnosť.“¹³

Obava z dokonania sa však vzťahuje na ten istý trestný čin, o ktorý sa obvinený pokúsil alebo ktorým hrozil. „Je logické, že predpokladom rizika dokonania trestného činu je, aby sa ešte pred

---

¹² Podľa Rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 15.02.2005 vo veci Sulaoja proti Estónsku, sťažnosť č. 55939/00, za porušenie čl. 5 ods. 3 dohovoru sa považuje prípad, keď súdne rozhodnutia o preventívnej väzbe boli odôvodnené krátkou štandardnou formuláciou, že obvinený bol v minulosti odsúdený, nemá stále bydlisko, prácu ani rodinu a že by mohol spáchať ďalšie trestné činy.

¹³ Uznesenie Krajského súdu Bratislava sp. zn. 4Tpo/47/2015 zo dňa 23.07.2015.

rozhodnutím súdu obvinený dopustil konania, ktoré možno kvalifikovať aspoň ako pokus. Predpokladom rizika dokonania pripravovaného trestného činu alebo vyhrážky trestným činom vyžaduje už také ukončené konanie, ktoré možno ako takúto prípravu alebo vyhrážku kvalifikovať. Konečne, záver o riziku pokračovania v trestnej činnosti nevyhnutne predpokladá už predchádzajúce spáchanie aspoň jedného dokonaného trestného činu. Na otázku, aký má byť obsahový vzťah medzi trestnou činnosťou (s)páchanou obvineným pred jeho vzatím do väzby a trestnou činnosťou, ktorej riziko pri ponechaní obvineného na slobode hrozí, doteraz existujú tri názory: a) pokračujúca trestná činnosť musí byť zhodnej právnej kvalifikácie ako tá, kvôli ktorej je obvinený stíhaný, b) pokračujúca trestná činnosť môže byť akejkoľvek povahy alebo c) pokračujúca trestná činnosť musí byť aspoň rovnakej povahy alebo druhu. V slovenskej trestnej procesualistike je, zdá sa, zastávaný prevažne tretí spomenutý názor.”¹⁴

Vo vzťahu k všetkým vyššie uvedeným alternatívam väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku platí, že nebezpečenstvo ďalšej trestnej činnosti musí hroziť aktuálne¹⁵. To znamená, že obvinený vôbec musí byť spôsobilý takúto trestnú činnosť páchať, čo by mohla vylučovať jeho momentálna alebo trvalá indispozícia alebo iné okolnosti. Takéto nebezpečenstvo musí zároveň hroziť bezprostredne. Z uvedeného dôvodu nie je možné použiť inštitút preventívnej väzby ako obavu z trestnej činnosti, ku ktorej by malo dôjsť až za dlhší časový úsek, teda nie v dobe časovo priliehajúcej k dobe, kedy obvinený, resp. páchateľ môže ešte plynule naväzovať alebo dokončiť, či vykonať svoje hrozby, alebo konanie. Nie je preto možné vziať obvineného do preventívnej väzby pre obavu z trestnej činnosti, ktorej by sa mal dopustiť napríklad až po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody.

„Orgány činné v trestnom konaní a súd povinné nielen v každom štádiu trestného konania skúmať existenciu dôvodov preventívnej väzby. V prípade, ak v ich postupe dôjde k pochybeniu, napríklad v dôsledku nekonania nie je väzobná vec vybavovaná prednostne alebo dokonca nie je vybavovaná vôbec, takáto skutočnosť môže byť dôvodom pre prepustenie obvineného z väzby bez ohľadu na prípadnú existenciu dôvodov väzby.”¹⁶

---

¹⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 597/2012-68 zo dňa 22.05.2013.

¹⁵ Podľa Uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Tost/8/2016 zo dňa 15.03.2016, v súlade s princípmi právneho štátu, ku ktorým patrí i princíp právnej istoty a predvídateľnosti, nie je prípustné, aby väzobný dôvod známy orgánom činným v trestnom konaní i prokurátorovi, vyplývajúci zo skutkových zistení v konkrétnej veci (aj v prerokúvanom prípade – vedomosť o tom, že obvinený by mohol opakovať, či pokračovať v páchaní trestnej činnosti) ostal neaplikovaný, a nevedol by k príslušnému návrhu na vzatie obvineného do väzby v čase, keď bol aktuálny, teda v čase, keď hrozil; a tým nedošlo k ochrane spoločnosti nanajvýš žiaducimi prostriedkami trestného práva. Jeho použitie s odstupom dlhšieho časového obdobia – viac ako tri mesiace – od jeho zistenia nesvedčí, že tu existuje obava z jeho naplnenia, pretože ak nebola aktuálna v čase jej zistenia, tým skôr nebude aktuálna a aplikovateľná po uplynutí troch a viac mesiacov, ako v prerokúvanom prípade.

¹⁶ ČENTĚŠ, J. a kol.: Trestný poriadok - Veľký Komentár, Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2014. s. 232.

Záver

Vzatie obvineného do väzby pre účely trestného konania nie je možné vnímať ako bežný postup, resp. všeobecné pravidlo, nakoľko väzba predstavuje tak intenzívny a závažný zásah do základných ľudských práv, že ine postavenie, ako mimoriadneho, jedinečného prostriedku, mať ani nemôže. Z uvedeného dôvodu prípustnosť vzatia do väzby je možná len vtedy, keď je to nevyhnutné vzhľadom k účelu trestného konania a ak sú naplnené materiálne a formálne podmienky vzatia do väzby. Jedným z väzobných dôvodov je aj vzatie obvineného do preventívnej väzby. Aplikácia tohto väzobného dôvodu je možná len pri stíhaní za úmyselné trestné činy. Ďalšími osobitosťami tohto väzobného dôvodu je, že ide o tzv. mimoprocenú väzbu, výpočet dôvodov je taxatívne stanovený, na jej aplikáciu postačuje aj existencia len jedného z troch dôvodov a existencia dôvodov preventívnej väzby je závislá na pomeroch obvineného.

Zoznam bibliografických odkazov

- BRÖSTL, A. a kol.: Ústavné právo Slovenskej republiky. 3. vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. 424 s. ISBN: 978-80-7380-580-7.
- ČENTÉŠ, J. a kol.: Trestný poriadok - Veľký Komentár. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2014. 944. s. ISBN: 978-80-8155-021-8.
- IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION s.r.o., 2010. 1049 s. ISBN: 978-80-8078-309-9.
- MINÁRIK, Š. a spol.: Trestný poriadok. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: IURA EDITION s.r.o. 2010. 1392 s. ISBN 978-80-8078-369-3.
- MUSIL, J. - KRATOCHVÍL, V. - ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 1079 s. ISBN: 80-7179-678-6.
- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008. 3014 s. ISBN: 978-80-7400-043-0.
- TRNKA, J.: Vazba v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. In: Policajná teória a prax, roč. 24, 2016, č. 2. ISSN 1335-1370, s. 56-64.

ZÁKONNÉ LIMITY PRI PROCESSE DOKAZOVANIA V SPRÁVNOM KONANÍ

LEGAL LIMITS DEALING WITH THE PROCESS OF TAKING EVIDENCE IN ADMINISTRATIVE PROCEEDING

Andrea Barancová¹

Abstrakt:

Príspevok sa zaoberá procesom dokazovania v správnom konaní, poukazuje na zásady správneho konania, ktoré sa tejto fázy správneho konania týkajú a vzájomne sa ovplyvňujú. Autor sa v rámci príspevku zaoberá aj poslednými legislatívnymi zmenami týkajúcimi sa dokazovania, a to v súvislosti s aplikačnou praxou.

Kľúčové slová:

dokazovanie, správne konanie, zásady

Abstract:

The paper deals with the process of taking evidence in administrative proceedings point out the principles of administrative procedure, which are relevant to and related to this stage of the administrative procedure. The author also deals with the latest legislative changes concerning the taking of evidence in connection with the application practice.

Keywords:

Evidence, administrative procedure, principles

Správne konanie možno vymedziť ako zákonom ustanovený postup správnych orgánov, účastníkov konania, zúčastnených osôb a ďalších osôb pri vydávaní, preskúmaní a nútenom výkone rozhodnutí – individuálnych správnych aktov, ktorými sa rozhoduje o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach konkrétnych fyzických osôb a právnických osôb v konkrétnych právnych vzťahoch v oblasti verejnej správy.² Správne konanie smeruje k vydaniu individuálneho správneho aktu. Na to, aby správny orgán vydal individuálny správny akt, je potrebné presné a úplne zistenie skutočného stavu veci a za tým účelom je povinný si obstarat' potrebné podklady. Pri tejto činnosti správny orgán má k dispozícii ustanovenia týkajúce sa dokazovania v správnom konaní. Pri zisťovaní skutkového stavu je potrebné postihnúť všetky rozhodujúce skutočnosti tak, aby bol vytvorený dostatočný základ pre rozhodovanie podľa predpísaných hľadísk.³

---

¹ JUDr. Andrea Barancová, PhD., Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici, katedra finančného a správneho práva, odborný asistent

² Vrabko, M. a kol. Správne právo procesné. Všeobecná časť. 1.vydanie. Bratislava: C.H.Beck, 2013, s. 55

³ Hendrych, D. a kol. Správni právo. Obecná časť. 7.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 396

Dokazovanie v správnom konaní je upravené zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej ako „Správny poriadok“) v ustanovení §34 až §39. Uvedené ustanovenia sú pomerne stručné a rámcovo riešia jednotlivé inštitúty a postup správnych orgánov. Jedná sa o demonštratívny výpočet nástrojov, prostredníctvom ktorých správny orgán zisťuje skutočný stav veci, a to v súlade so zásadou materiálnej pravdy. Podľa právnej teórie, ale aj ustálenej judikatúry, je správny orgán oprávnený použiť aj iné nástroje za týmto účelom, samozrejme, ak sú v súlade s právnymi predpismi. Najvyšší súd SR ustálil názor, že správny orgán (a platí to aj pre odvolací správny orgán) je povinný vykonávať dokazovanie tak, aby boli náležite objasnené všetky rozhodujúce okolnosti dôležité pre posúdenie veci.⁴ Zo zásadou materiálnej pravdy v súvislosti s dokazovaním a následným vydaním individuálneho správneho aktu, súvisí aj zásada rýchlosti a hospodárnosti konania. Ustanovenie § 32 Správneho poriadku ustanovuje povinnosť správneho orgánu zistiť presne a úplne skutočný stav veci. Pohľadom aplikačnej praxe je možné sa stotožniť s tvrdením, že zásada materiálnej pravdy podľa slovenskej právnej úpravy nemá charakter absolútny, t.j. správne orgány nemajú povinnosť zistiť všetku a absolútnu pravdu, ale stav veci majú zistiť „len“ spoľahlivo, teda tak, aby bolo možné riadne, včas a spravodlivo rozhodnúť. Zásada materiálnej pravdy je kompromisom medzi striktným chápaním absolútnej pravdy a ďalšími zásadami, ktoré má správny orgán v rámci správneho konania dodržiavať.⁵

V prípade dokazovania sa zásada súčinnosti prejavuje nie len vo vzťahu k iným orgánom verejnej správy, ale aj vo vzťahu k účastníkom konania. Všeobecne platí, že účastník konania, ak niečo tvrdí, je povinný svoje tvrdenia preukázať dôkazmi tým spôsobom, že dôkaz predloží resp. dôkaz označí. Jedná sa o aktívne pôsobenie účastníka v procese dokazovania, a to najmä v prípade, ak účastník konania mal vedomosť o dôkazoch potrebných pre riadne zistenie skutočného stavu a v rozpore so zákonom ich nenavrhol. Aj Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí uvádza, že účastník správneho konania má nielen právo navrhovať dôkazy, ale na potvrdenie správnosti svojho tvrdenia má súčasne aj povinnosť dôkazy správne orgánu predkladať, nesplnenie tejto povinnosti má za následok neunesenie jeho dôkaznej povinnosti podmieňujúcej výsledok konania.⁶ Uvedené tvrdenie nie je v rozpore s vyhľadávacou zásadou, v zmysle ktorej je správny orgán povinný zabezpečiť si podklady na vydanie rozhodnutia na základe spoľahlivo zisteného stavu veci. Táto zásada korešponduje najmä so zodpovednosťou správneho orgánu, že výsledkom správneho konania bude zákonné rozhodnutie. Správny orgán

---

⁴ bližšie vid' rozsudok NS SR sp. zn. 3 Sžo/208/2010 z 7.júla 2011

⁵ Vrabko, M. a kol. Správne právo procesné. Všeobecná časť. 1.vydanie. Bratislava: C.H.Beck, 2013, s. 144

⁶ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp.zn. 6Sžo 55/2010 zo dňa 16.6.2010

posudzuje a vykonáva dôkazy, rozhoduje o tom, ktorý dôkaz bude použitý, prípadne na ktorý sa prihliadať nebude. V takomto prípade je potom nevyhnutné sa aj s takýmito predloženými dôkazmi v odôvodnení rozhodnutia vysporiadať, a to nie len z dôvodu zákonnosti, ale aj z dôvodu presvedčenia účastníkov o správnosti vydaného rozhodnutia, a teda eliminovanie prípadného napadnutia vydaného rozhodnutia v rámci opravných prostriedkov.

Správny poriadok okrem pozitívneho vymedzenia, ktoré dôkazy sa v správnom konaní preukazujú, upravuje aj ich negatívne vymedzenie, teda určuje, ktoré z nástrojov na preukázanie skutočného stavu veci sa nepreukazujú. Podľa § 32 ods. 2 Správneho poriadku údaje z informačných systémov verejnej správy a výpisy z nich, okrem údajov a výpisov z registra trestov, sa považujú za všeobecne známe skutočnosti a sú použiteľné na právne účely, tieto údaje nemusí účastník konania a zúčastnená osoba správnomu orgánu preukazovať dokladmi, doklady vydané správnom orgánom a obsah vlastných evidencií správneho orgánu sa považujú za skutočnosti známe správnomu orgánu z úradnej činnosti, ktoré nemusia účastník konania a zúčastnená osoba správnomu orgánu dokladovať. V rámci vymedzenia, ktoré doklady účastník konania nie je povinný správnomu orgánu predkladať, úzko súvisí so zásadou rýchlosti a hospodárnosti správneho konania

Takéto vymedzenie priniesol zákon č. 177/2018 Z.z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii), ktorým bol Správny poriadok novelizovaný. Cieľ zákonodarcu možno hodnotiť určite pozitívne, až na „barličku“, ktorú správnom orgánom ponechal. Určite je tu snaha o zrýchlenie, zmodernizovanie a snaha o zmenšenie zaťaženie účastníkov konania spočívajúca v predkladaní listín, ktoré sú vedené v rámci evidencií iných orgánov verejnej správy. Uvedená snaha je ale v plnej miere rušená ustanovením §1 ods. 6 zákona proti byrokracii, ktoré podľa môjho názoru nemá v takomto právnom predpise miesto.⁷

Ďalšou zásadou, ktorá je vyslovene spojená s dokazovaním v správnom konaní je zásada voľného hodnotenia dôkazov. Správny orgán hodnotí dôkazy (poznatky získané z dokazovania), bez toho, aby bol viazaný ďalšími formálnymi pravidlami, posudzuje váhu a hodnotu jednotlivého dôkazu a dôkazov v ich súhrne na základe uváženia všetkých okolností

---

⁷ §1 ods. 6 zákona č. 177/2018 Z.z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii): „Ak z technických dôvodov nie je možné získať údaje alebo výpisy z informačných systémov verejnej správy v rozsahu zdrojových registrov bezodkladne, orgány verejnej moci a právnické osoby podľa odseku 4 sú oprávnené požiadať osoby podľa odseku 2 o predloženie výpisov z príslušných zdrojových registrov v listinnej podobe. Listinná podoba výpisov podľa predchádzajúcej vety nesmie byť staršia ako 30 dní, to neplatí, ak ide o hlásenie pobytu podľa osobitného predpisu.“

prípade i odborných znalostí. Je vecou úvahy správneho orgánu, či bude mať rozhodné skutočnosti za dostatočne dokázané alebo či pristúpi ďalšiemu dokazovaniu.⁸ V rámci tohto posúdenia je potrebné rozlišovať v určitom zmysle najmä váhu niektorých druhov dôkazov, čo sa týka podľa môjho názoru najmä znaleckých posudkov a verejných listín. Uvedené tvrdenie vychádza aj z aktuálnej judikatúry. Najvyšší súd SR v sp. Zn. 6 Sžp/6/2011 zo dňa 28.3.2012 konštatoval, že ak medzi dôkazy hodnotené správnym orgánom patrí znalecký posudok, ktorého vypracovanie bolo potrebné na účely odborného posúdenia skutočností dôležitých pre rozhodnutie správneho orgánu, potom zásada voľného hodnotenia dôkazov sa uplatní obmedzene. Správny orgán preto nemôže znalecký posudok označiť za nesprávny a nahradiť ho vlastným posúdením skutočnosti z odbornej stránky. Dodržanie zásady voľného hodnotenia dôkazov je aj súdmi preskúmané z niekoľkých hľadísk. Podľa rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Sžo KS 92/2004, sa posudzovanie zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu musí obmedziť len na otázky, či vykonané dôkazy nie sú pochybné, najmä kvôli prameňu, z ktorého pochádzajú, pre porušenie niektorej procesnej zásady správneho konania, či logicky robia vôbec možným skutkový záver, ku ktorému správny orgán dospel, a či správny orgán aplikoval na predmetnú právnu vec relevantný právny predpis.⁹

Zásada rovnosti je výrazná pri použití čestného vyhlásenia v správnom konaní. Právna teória vylučuje čestné vyhlásenie zo súboru dôkazným prostriedkov, považuje čestné vyhlásenie za „náhradu“, keď nie je možné dôkaz získať alebo jeho získanie je spojené s neprimeranými ťažkosťami. použiť. Znenie §39 ods. 2 prvá veta Správneho poriadku priamo na túto zásadu odkazuje.¹⁰

Správne orgány sú v rámci dokazovania povinné postupovať spôsobom, ktorý je upravený zákonom. V rámci tejto činnosti sú ustanovenia Správneho poriadku pomerne strohé, uvedenú problematiku upravujú rámcovo. Cieľom a konečnou fázou dokazovania je vydanie zákonného rozhodnutia. Správny orgán musí veľmi zodpovedne k tejto činnosti pristupovať a dokazovanie viesť v súlade so zásadami správneho konania.

V súvislosti s postupujúcou elektronizáciou verejnej správy a zároveň snahou odstraňovať byrokratické prekážky pri dokazovaní v správnom konaní bude nutné, aby si správne orgány v zmysle zásady rýchlosti a hospodárnosti konania zabezpečovali sami všetky údaje, ktoré budú v dispozícii orgánov verejnej správy, a ktoré dnes musia zabezpečovať pre

---

⁸ Hendrych, D. a kol. Správni právo. Obecná časť. 7.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 398

⁹ Vrabko, M. a kol. Správne právo procesné. Všeobecná časť. 1.vydanie. Bratislava: C.H.Beck, 2013, s. 146

¹⁰ §39 ods. 2 prvá veta Správneho poriadku: „Čestné vyhlásenie správny orgán nepripustí, ak tomu bráni všeobecný záujem alebo ak by tým bola porušená rovnosť medzi účastníkmi konania.“

účely dokazovania v správnom konaní jeho účastníci. V súčasnosti majú správne orgány v zásade prístup k výpisom z listov vlastníctva, výpisom z obchodného registra a k registru právnických osôb, v ktorom sú vedené právne záväzné údaje o právnických osobách, podnikateľoch a orgánoch verejnej moci, ktoré sú registrované alebo evidované vo viac ako 70 zdrojových registroch a evidenciách. Prenesenie dôkazného bremena na správne orgány týkajúceho sa overenia údajov existujúcich v evidenciách iných orgánov verejnej správy bude pravdepodobne trendom v budúcich legislatívnych zmenách týkajúcich sa dokazovania.

Zoznam bibliografických odkazov

HENDRYCH, D. a kol.: Správní právo. Obecná část. 7.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-049-2

VRABKO, M. a kolektív: Správne právo procesné: Všeobecná časť. Bratislava: C.H.Beck. 2013. ISBN 978-80-89603-13-8.

AKTUÁLNE OTÁZKY EURÓPSKEJ PROKURATÚRY¹

ACTUAL ISSUES OF EUROPEAN PUBLIC PROSECUTOR OFFICE

doc. JUDr. Miloš Deset, PhD.²

Abstrakt:

Zriadením Európskej prokuratúry takpovediac vyvrcholila snaha prevažnej väčšiny členských štátov Európskej únie o zabezpečenie účinnejšej ochrany finančných záujmov Únie, no z tohto kroku harmonizácie európskeho trestného práva vyvstáva viacero otázok – nielen kvôli tomu, že Európska prokuratúra sa zriadila uplatnením posilnenej spolupráce –, na ktoré sa zameriava tento príspevok s cieľom pomenovať (identifikovať) možné problémy plynúce z implementácie Európskej prokuratúry a prispieť k aspoň čiastočným riešeniam týchto problémov.

Kľúčové slová:

Harmonizácia európskeho trestného práva, finančné záujmy Európskej únie, Európska prokuratúra, vertikálna štruktúra Európskej prokuratúry, dokazovanie v trestnom konaní

Abstract:

The establishment of EPPO can be considered as the culmination of the effort of member states of European Union for the more effective protection of the financial interests of Union, but on the other hand, this step of the harmonization of the European criminal law means also several questions – not only because of the implementing of the enhance cooperation. This paper is focused on these questions with the aim to name (identify) possible problems of the implementation of EPPO and contribute – at least partially – to their solutions.

Keywords:

Harmonisation of European criminal law, financial interests of European Union, EPPO, vertical structure of EPPO, evidence in the criminal proceedings

Úvod

Téma Európskej prokuratúry je zaujímavá hneď z niekoľkých dôvodov. Domnievam sa, že zriadenie Európskej prokuratúry predstavuje bezprecedentný a snáď aj najdôležitejší krok v harmonizácii európskeho trestného práva. Nejde totiž iba o ďalšiu formu spolupráce v trestných veciach ako napríklad v prípade európskeho vyšetrovacieho príkazu alebo európskeho zatýkacieho rozkazu, ale takpovediac o vytvorenie nového orgánu činného

---

¹ Tento príspevok bol napísaný v rámci riešenia vedecko-výskumného projektu VEGA Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Slovenskej akadémie vied č. 1/0764/17 s názvom „Informačno-technické prostriedky a prostriedky operatívno-pátracej činnosti získavania informácií dôležitých pre trestné konanie.“

² Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta

v trestnom konaní so všetkými štandardnými právomocami akými disponujú prokuratúry, resp. štátne zastupiteľstvá v členských štátoch Európskej únie, najmä právomocou vyšetrovať trestné činy, stíhať ich páchatel'ov, podať obžalobu na súd a v konaní pred súdom zatupovať obžalobu.

To znamená, že jeden európsky orgán – Európska prokuratúra – bude zodpovedať za ochranu zákonom chránených záujmov, i keď v pomerne úzko vymedzenej vecnej príslušnosti, a na základe aspoň čiastočne spoločných trestno-procesných pravidiel, ktoré predstavuje nariadenie Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry (ďalej len „nariadenie“), bude oprávnený začať trestné stíhanie, viesť a dozorovať priebeh trestného stíhania v predsúdnom štádiu trestného konania, podať obžalobu na súd a v konaní pred súdom bude niest' dôkazné bremeno vo všetkých členských štátoch, ktoré nariadenie implementovali. Treba však zdôrazniť, že Európska prokuratúra bude vo všetkých členských štátoch postupovať iba na základe čiastočne spoločných trestno-procesných pravidiel, pretože procesné postupy, úkony či rozhodnutia, ktoré neupravuje nariadenie, sa budú realizovať na základe príslušných právnych predpisov platiacich v jednotlivých členských štátoch. Okrem toho treba zdôrazniť aj to, že vyšetrovať trestnú činnosť, na ktorú sa vzťahuje vecná príslušnosť Európskej prokuratúry, budú vyšetrovatelia (policajti) pôsobiaci v policajných zboroch vo svojich domovských štátoch. Nastáva tak situácia, že jeden z orgánov činných v trestnom konaní bude takpovediac európsky (Európska prokuratúra) a druhý vnútroštátny (policajt). Obdobne to platí aj pre trestné súdy – v štádiu konania pred súdom bude Európska prokuratúra zastupovať obžaloby pred trestnými súdmi z jednotlivých členských štátov.

Všetky tieto a aj niektoré ďalšie skutočnosti, obsiahnuté aj v tomto príspevku, však vzbudzujú otázky nad niektorými, dovoľm si povedať, problematickými miestami právnej úpravy i činnosti Európskej prokuratúry, ktorá sa na základe tejto právnej úpravy bude vykonávať. Cieľom tohto príspevku je preto preskúmať príslušnú právnu úpravu, ktorou sa zriaďuje Európska prokuratúra, a identifikovať možné problémy príslušnej právnej úpravy (nariadenia) i problémy, ktoré možno očakávať pri realizácii budúcej činnosti Európskej prokuratúry, a na základe identifikácie týchto problémov aj sformulovať relevantné závery a návrhy, ktoré by mohli prispieť k predchádzaniu ich vzniku, resp. riešení.

1. Harmonizácia európskeho trestného práva a zriadenie Európskej prokuratúry

V zriadení Európskej prokuratúry sa odzrkadľuje potreba bojovať proti závažným formám trestnej činnosti, ktorá poškodzuje finančné záujmy Európskej únie, na európskej úrovni, keďže páchanie takejto trestnej činnosti prekračuje hranice členských štátov a doterajšie

možnosti boja proti nej sa ukázali ako nedostatočné. Zhodli sa na tom takmer všetky členské štáty, ktoré sa rozhodli uplatniť posilnenú spoluprácu a zriadiť Európsku prokuratúru, od ktorej činnosti sa očakáva efektívnejšia ochrana finančných záujmov Európskej únie.

No práve v uplatnení posilnenej spolupráci vidíme prvý z možných problémov budúceho fungovania (činnosti) Európskej prokuratúry, resp. problémov pri ďalšej harmonizácii európskeho trestného práva, o ktorej sa nazdávam, že zriadenie Európskej prokuratúry nepredstavuje jej konečný vrchol, ale že aj po tomto kroku bude napredovať ďalej, pretože jej zriadenie môže zároveň determinovať nové problémy, ktorých riešenie sa bude hľadať v ďalšej harmonizácii európskeho trestného práva. Uplatnenie posilnenej spolupráce je výsledkom odmietavých stanovísk k zriadeniu Európskej prokuratúry, kvôli tomu, že sa týka suverenity štátov, ktorá zahŕňa aj trestné stíhanie trestných činov a ukládanie trestov ich páchatelom (príp. kvôli iným dôvodom). Prenesením práva trestne stíhať páchatelov trestných činov na novovytvorený európsky orgán sa členské štáty, ktoré sa rozhodli implementovať Európsku prokuratúru, dobrovoľne vzdali časti svojej suverenity v prospech Európskej únie. Z takéhoto kroku – zo zriadenia Európskej prokuratúry – môžu vyplývať v zásade dva podstatné závery. Po prvé, zriadenie Európskej prokuratúry môže vytvoriť lepšie podmienky a mechanizmy pre ochranu finančných záujmov Európskej únie, vďaka čomu sa zefektívni trestnoprávna ochrana týchto záujmov, zníži sa latentná kriminalita tejto trestnej činnosti, a tým aj výška spôsobovaných škôd touto trestnou činnosťou. No po druhé, ak berieme do úvahy dynamiku harmonizácie európskeho trestného práva, ktorou sa reaguje na aktuálne problémy a potreby, celkom logicky sa dá očakávať, že v harmonizácii európskeho trestného práva sa bude pokračovať aj po zriadení Európskej prokuratúry, no ak sa táto harmonizácia bude týkať aj Európskej prokuratúry, môže to predstavovať problém pre členské štáty, ktoré Európsku prokuratúru neimplementovali. Ďalšia harmonizácia európskeho trestného práva, ktorá by eventuálne zahŕňala aj Európsku prokuratúru, v podobe konkrétnych nariadení či smerníc by totiž pre tieto členské štáty vôbec nemusela byť inkorporovateľná, pretože opatrenia, ktoré by prijímali tie členské štáty, ktoré implementovali Európsku prokuratúru a ktoré by sa týkali Európskej prokuratúry, resp. jej činnosti, by nemuseli byť realizovateľné v tých členských štátoch, ktoré Európsku prokuratúru neimplementovali.³ Toto by, samozrejme, znamenalo problém aj z hľadiska legislatívneho vývoja samotného európskeho trestného práva.

---

³ V čase písania tejto monografie Európsku prokuratúru implementovalo 22 členských štátov. Zdroj: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eppo_brochure_en.pdf?fbclid=IwAR1NiBwwfQYahS8N0oZJWeV932PggNtv4XABSfVeODqYT5BQfWBZ2WNFY2Q.

2. Európska prokuratúra ako nový orgán činný v trestnom konaní

Domnievam sa, že Európsku prokuratúru možno považovať za takpovediac nový orgán činný v trestnom konaní, no je otázne, či za orgán činný v trestnom konaní možno považovať európskeho delegovaného prokurátora. Táto otázka je determinovaná tým, že práva, ktorými disponuje prokurátor slovenskej prokuratúry na prvom stupni (napríklad okresný prokurátor alebo prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR) a ktoré spolu s povinnosťami determinujú jeho procesné postavenie v trestnom konaní, nariadenie delí medzi európskeho delegovaného prokurátora na decentralizovanej úrovni a stále komory a európskych prokurátorov na ústrednej úrovni. Tak napríklad, európsky delegovaný prokurátor síce môže začať a viesť trestné stíhanie, no nemôže vydávať niektoré rozhodnutia, či už meritórne alebo procesné, ktoré môže vydať prokurátor slovenskej prokuratúry na prvom stupni. Európsky delegovaný prokurátor sa sám nemôže rozhodnúť, či podá obžalobu alebo nie, pretože dozorujúcemu európskemu prokurátorovi predloží správu obsahujúcu zhrnutie veci a návrh rozhodnutia, že sa má podať obžaloba; ten následne, ak to považuje za potrebné, pripojí k správe vlastné stanovisko a postúpi návrh európskeho delegovaného prokurátora stálej komore, ktorá má o tomto návrhu rozhodnúť do 21 dní (porovnaj čl. 35 a 36 nariadenia). O odklonoch, resp. de jure zjednodušených procesných postupoch (čo je pojem, ktorý používa nariadenie), platí to isté. To znamená, že rozhodovacie právomoci, akými disponuje prokurátor slovenskej prokuratúry na prvom stupni, sú v týchto prípadoch rozdelené medzi tri zložky Európskej prokuratúry – jednu decentralizovanú a dve ústredné. Je síce pravda, že pri vedení vyšetrovania je postavenie európskeho delegovaného prokurátora o poznanie autonómnejšie, čo by nás mohlo priviesť k odpovedi, že orgánom činným v trestnom konaní je iba európsky delegovaný prokurátor, ale práve na základe naznačenej diverzifikácií rozhodovacej právomoci medzi viaceré zložky Európskej prokuratúry sa skôr prikláňam k záveru, že za orgán činný v trestnom konaní nemôže byť považovaný iba európsky delegovaný prokurátor, ale aj (dozorujúci) európsky prokurátor a stála komora. Domnievam sa, že aj touto otázkou sa bude musieť zaoberať slovenský zákonodarca – predpokladám totiž, že implementácia Európskej prokuratúry v podmienkach Slovenskej republiky nebude možná bez novelizácie Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. (ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „TP“) – a bude napokon iba na ňom, ako ju vyrieši, no nazdávam sa, že ak by sa za orgán činný v trestnom konaní označil iba európsky delegovaný prokurátor, na jednej strane by to dostatočne nezohľadňovalo jeho obmedzené rozhodovacie právomoci a na druhej strane by sa tým dostatočne nezohľadňovali právomoci, vrátane rozhodovacích, ktoré nariadenie priznáva európskym prokurátorom a stálym komorám a vďaka ktorým sa európski prokurátori a stále komory môžu spolu

s európskym delegovaným prokurátorom výrazným spôsobom podieľať na trestnom stíhaní. Najjednoduchšie by, samozrejme, bolo, keby sa okrem policajta a prokurátora považoval za orgán činný v trestnom konaní aj európsky prokurátor, a to bez ohľadu, o akého európskeho prokurátora konkrétne by konkrétne išlo.

3. Niekoľko poznámok k vertikálnej štruktúre Európskej prokuratúry a možným problémom z nej plynúcich

Vertikálna štruktúra Európskej prokuratúry pozostávajúca z orgánov pôsobiacich na ústrednej i decentralizovanej úrovni, a z nej vyplývajúca diverzifikácia právomocí medzi tieto orgány má svoje výhody, no zároveň aj nevýhody. Je prirodzené, že v nariadení sa muselo brať ohľad na to, aby rozhodovacia činnosť Európskej prokuratúry bola čo najjednoduchšia, aby sa predchádzalo rozhodnutiam, ktoré by boli v podobných prípadoch diametrálne rozdielne. No na druhej strane, ak na relatívne jednoduché rozhodnutie – či podať obžalobu, alebo realizovať zjednodušené procesné postupy trestného stíhania (odklony) – sa ráta s participáciou až troch orgánov, treba si položiť otázku, či takýto postup nie je zbytočne byrokratickým elementom v trestnom konaní vedenom Európskou prokuratúrou. Podľa čl. 36 ods. 1 nariadenia má stála komora síce rozhodnúť o návrhu európskeho delegovaného prokurátora do 21 dní, čo nie je príliš dlhá lehota, ktorá by mohla znamenať prekážku v rýchlosti konania, no na druhej strane, ak sa návrh európskeho delegovaného prokurátora považuje za prijatý, ak stála komora nerozhodne v rámci tejto lehoty podľa § 36 ods. 2 nariadenia, je otázne, či má takýto postup opodstatnenie, pretože ak by sa v praxi stávalo, že stále komory nebudú pravidelne rozhodovať o návrhoch európskych delegovaných prokurátoroch v rámci tejto lehoty, tak by úplne strácalo zmysel úsilie o dosiahnutie čo najväčšej jednotnosti v rozhodovacej činnosti Európskej prokuratúry.

Problematicky je upravené aj podávanie opravných prostriedkov podľa čl. 36 ods. 7 – taktiež z dôvodu delenej rozhodovacej právomoci medzi európskeho delegovaného prokurátora a stálu komoru. Európsky delegovaný prokurátor totiž nemôže samostatne rozhodnúť, či opravný prostriedok podá, alebo nie; samostatne ho môže podať iba v tom prípade, ak vzhľadom na lehotu upravenú vo vnútroštátnom práve nie je možné počkať na pokyn stálej komory, ako má vo veci postupovať. Ak opravný prostriedok v tomto prípade podá, musí stálej komore o tom podať správu, na ktorej základe mu stála komora má vydať pokyn, či má na opravnom prostriedku trvať, alebo ho vziať späť. Vychádzajúc z predpokladu, že takýto postup sa bude uplatňovať predovšetkým pri riadnych opravných prostriedkoch, keďže tieto majú kratšie lehoty ako mimoriadne, pri ktorých sa naopak dá očakávať, že stále komory budú

schopné vydávať pokyny európskym delegovaným prokurátorom ešte pred uplynutím lehôt na ich podanie, z takejto úpravy vyplýva niekoľko záverov. Po prvé, európsky delegovaný prokurátor podá riadny opravný prostriedok bez toho, aby vedel, či sa na jeho základe bude môcť domáhať pred vnútroštátnym súdom nápravy väd, ktorými podľa jeho právneho názoru bude trpieť napadnuté rozhodnutie. Ak stála komora dospeje k inému právnenému názoru a európskemu delegovanému prokurátorovi vydá pokyn, aby podaný riadny opravný prostriedok vzal späť, takáto náprava nielenže nebude možná, ale bude to aj znamenať, že európsky delegovaný prokurátor zbytočne venoval čas riadnemu opravnému prostriedku a trestný súd, na ktorý ho podal, bol vecou, ktorej sa tento riadny opravný prostriedok týkal, zbytočne zaťažovaný.

Ďalší z možných problémov, ktoré vyplývajú z takejto diverzifikácie rozhodovacej právomoci Európskej prokuratúry je takpovediac „neprocesný“, no i tak si naň dovoľujem poukázať, pretože mám za to, že z praktického hľadiska si zasluhuje patričnú pozornosť. Tento problém implicitne vyplýva z čl. 10 ods. 6 nariadenia, podľa ktorého sa všetok spisový materiál má sprístupniť stálej komore na jej požiadanie na účely prípravy rozhodnutí (nejde pritom len o rozhodnutia, ktoré boli spomenuté v predchádzajúcich odsekoch tohto príspevku). Z toho však vyplýva, že celý spisový materiál sa nevyhnutne bude musieť preložiť do jedného z úradných jazykov Európskej únie, keďže vyšetrovania sa budú viesť v jazykoch, ktorým obvinení budú rozumieť, čo pri zložitých trestných činoch z hľadiska dokazovania môže byť problém, keďže spisové materiály pri takýchto veciach majú aj niekoľko tisíc či dokonca viac ako desaťtisíc strán. Z nariadenia pritom nie je zrejmé, či preklady trestných spisov z úradných jazykov jednotlivých členských štátov do jedného, príp. viacerých rokových jazykov Európskej únie, bude musieť zabezpečiť ústredná úroveň Európskej prokuratúry alebo jej decentralizovaná úroveň. Ide pritom o závažný administratívny problém, ktorý je nevyhnuté vyriešiť v rámci implementácie Európskej prokuratúry, aby prekladateľská činnosť nebola dôvodom vzniku priet'ahov. Jeho riešenie pritom môže spočívať iba v dvoch možnostiach – buď sa do trestného konania, ktoré napríklad na Slovensku bude viesť Európska prokuratúra, priberie prekladateľ, ktorý preloží celý spisový materiál zo slovenčiny do jedného z rokových jazykov Európskej únie, napríklad do angličtiny alebo francúzštiny, aby sa takýto úradný preklad spisového materiálu mohol predložiť stálej komore na požiadanie, alebo sa spisový materiál v slovenskom jazyku predloží stálej komore, ktorá si na ústrednej úrovni zabezpečí jeho preklad. Táto druhá možnosť je zrejme pravdepodobnejšia, keďže v citovanom článku sa hovorí o predložení iba spisového materiálu a vôbec sa nespomína aj jeho možný úradný preklad. To si však bude vyžadovať adekvátne personálne a administratívne zabezpečenie

prekladateľskej činnosti na ústrednej úrovni Európskej prokuratúry pre plynulý a bezproblémový priebeh trestných konaní (aj z hľadiska dodržiavania lehôt a rozhodovania), tak aby v nich nedochádzalo k zbytočným priet'ahom.

4. Niektoré ďalšie možné problém spojené s implementáciou Európskej prokuratúry

Vo svojom príspevku sa zaoberám aj otázkou, ktorá je v čase jeho písania stále v procese riešenia, a to je otázka počtu delegovaných európskych prokurátorov, ktorí budú pôsobiť v jednotlivých členských štátoch. Podľa čl. 13 ods. 2 nariadenia budú v každom členskom štáte pôsobiť dvaja alebo viacerí európski delegovaní prokurátori, pričom ich počet stanoví hlavný európsky prokurátor po porade a dosiahnutí dohody s príslušnými orgánmi členských štátov, čo je v prípade Slovenskej republiky Generálna prokuratúra SR. Posudzujúc túto otázku sa domnievam, že vo väčších štátoch bude pôsobiť vyšší počet európskych delegovaných prokurátorov ako v menších štátoch a že v Slovenskej republike sa bude počet európskych delegovaných prokurátorov približovať k minimálnemu počtu, aký je stanovený v citovanom článku nariadenia. Taktiež sa domnievam, že ich územná pôsobnosť by sa mohla stanoviť obdobne ako je stanovená pre prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR, to znamená, že ich územná pôsobnosť by sa mohla vzťahovať na celé územie Slovenskej republiky.

Isté pripomienky si dovoľím vzniesť aj k vymedzeniu vecnej príslušnosti Európskej prokuratúry. Z čl. 22 ods. 1 je zrejmé, že do vecnej príslušnosti Európskej prokuratúry patria predovšetkým trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Európskej únie ustanovené v smernici (EÚ) 2017/1371, no pokiaľ ide o trestné činy uvedené v čl. 3 ods. 2 písm. d) tejto smernice (ide o rôzne podvodné konania týkajúce sa DPH), Európska prokuratúra má právomoc, len ak sa úmyselné konanie alebo opomenutie vymedzené v uvedenom ustanovení týka územia dvoch alebo viacerých členských štátov a spôsobuje celkovú škodu najmenej 10 000 000 EUR. Podmienka vecnej príslušnosti Európskej prokuratúry pre tieto trestné činy spočívajúca v tom, že sa musí týkať území dvoch alebo viacerých členských štátov nie je až taká problematická ako hranica desiatich miliónov eur. Logicky totiž možno predpokladať, že vo väčších krajinách sa pácha ekonomická trestná činnosť, ktorá spôsobuje vyššie škody, ako v menších krajinách, a aj keby prekračovala hranice jedného štátu a zasahovala aj na územie ďalšieho či viacerých členských štátov, tak takisto logicky možno predpokladať aj to, že škoda spôsobovaná trestnou činnosťou týkajúcou sa príslušných podvodných konaní spáchaných na území dvoch či viacerých menších členských štátov bude nižšia ako tá, ktorá by bola spôsobovaná na území dvoch či viacerých väčších členských štátoch, a preto ak by mala byť

ochrana finančných záujmov Európskej únie poskytovaná adekvátne aj v týchto teritoriálne menších členských štátoch, hranica výšky škody mohla byť v čl. 22 ods. 1 nariadenia stanovená nižšie ako na úrovni desiatich miliónov eur.

Za istý problém považujem aj úpravu dôkazov v čl. 37 nariadenia, ktorá je podľa môjho názoru príliš strohá či stručná. Podľa tohto článku sa dôkazy, ktoré prokurátori Európskej prokuratúry alebo obvinený predložia súdu, nesmú odmietnuť pripustiť výlučne z dôvodu, že boli získané v inom členskom štáte alebo v súlade s právom iného členského štátu. Je zrejmé, že znenie čl. 37 rieši iba jeden aspekt prípustnosti dôkazov, vôbec sa nezmieňuje o zákonnosti dôkazov a prípustnosti dôkazov vo všeobecnejšej rovine, v ktorej by sa pod prípustnosť dôkazov dali subsumovať viaceré prípady. Citovaný článok taktiež vôbec nerieši prípustnosť nezákonných dôkazov. No berúc do úvahy jeho znenie, logicky vzniká otázka, ako by trestný súd posúdil situáciu, že dôkaz o ktorého prípustnosti by rozhodoval, by síce bol v súlade s právom členského štátu, v ktorom bol získaný, no nebol by v súlade s právom, na ktorého základe by tento trestný súd rozhodoval, to znamená s právom platiacim v štáte, v ktorom by sa v trestnom konaní mal pripustiť. V tejto súvislosti si pritom dovoľujem poukázať na Corpus Juris 2000, ktorý v čl. 33 ods. 2 síce upravuje rovnakú podmienku prípustnosti ako čl. 37 nariadenia, no zároveň dodáva, že vždy je možné vzniesť námietky voči použitiu takéhoto dôkazu, aj keď bol získaný v súlade so zákonmi štátu, v ktorom bol získaný, ak pri jeho získaní došlo k porušeniu Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo európskych predpisov. V odseku 1 sa ešte hovorí aj o tom, že neprípustný je aj taký dôkaz, ktorý bol získaný tak, že boli porušené základné ľudské práva chránené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo tak, že došlo k porušeniu predpisu národného práva, bez toho, aby na takýto postup oprávňovali uvedené európske predpisy; takýto dôkaz je však vylúčený len vtedy, ak by jeho pripustenie narušovalo právo na spravodlivý proces.⁴

Z porovnania oboch článkov je zrejmé, že čl. 33 Corpus Juris 2000 sa na rozdiel od nariadenia pri úprave zákonnosti a prípustnosti dôkazov o. i. odvoláva na základné ľudské práva chránené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Berúc do úvahy túto skutočnosť, dovoľujem si upriamiť pozornosť na niektoré súvisiace otázky. V slovenskom trestnom práve procesnom sú viaceré problematické body týkajúce sa napríklad informačno-technických prostriedkov a prostriedkov operatívno-pátracej činnosti. Ak by sa napríklad pri sledovaní osôb a vecí podľa § 113 Trestného poriadku mal použiť informačno-

---

⁴ DELMAS – MARTY, M. – VERVAELE, J. A. C. (eds.) Corpus Juris 2000. Bratislava: Wolters Kluwer, 2003, s. 43.

technický prostriedok, tak je zrejmé, že takéto použitie informačno-technického prostriedku by nezodpovedalo európskym štandardom, keďže sledovanie osôb a vecí je podmienené príliš voľnými zákonnými podmienkami, ktoré sú diametrálne odlišné napríklad od podmienok odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky, ktoré sa minimálne týmto európskym štandardom približujú (ak im priamo nevyhovujú). Sledovanie osôb a vecí je totiž možné v trestnom konaní vedenom pre akýkoľvek úmyselný trestný čin, čo celkom nezodpovedá zásade proporcionality. Ak by preto sledovanie osôb a vecí podľa § 113 Trestného poriadku bolo spojené s použitím informačno-technického prostriedku, nezodpovedalo by európskym štandardom, ktoré pre takéto prostriedky zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie sformuloval Európsky súd pre ľudské práva. No ak by sa mal dôkaz získaný týmto prostriedkom použiť v inom členskom štáte podľa čl. 37 nariadenia, nemohol by byť odmietnutý, ak by bol získaný v súlade s našim právom a z tohto dôvodu by bol aj prípustný. Ak by však nariadenie zohľadňovalo aj ľudsko-právne štandardy získavania dôkazov ako Corpus Juris 2000 v čl. 33, takýto dôkaz by bol neprípustný. Obdobná situácia by nastala aj vtedy, ak by na Slovensku bol získaný dôkaz s použitím agenta provokatéra, čo je prostriedok operatívno-pátracej činnosti, ktorý v drvivej väčšine členských štátov v trestnom práve procesnom nemá miesto.

Slabým miestom čl. 37 nariadenia je aj to, že vôbec neráta so situáciou, v ktorej by sa mohlo rozhodovať o prípustnosti nezákonného dôkazu, to znamená dôkazu, ktorý by nevykazoval konformitu s právom štátu, v ktorom bol získaný. Nie je preto vôbec zrejmé, ako by trestný súd rozhodujúci o prípustnosti takéhoto dôkazu mal postupovať. Ide pritom o veľmi dôležitú otázku v dokazovaní v trestnom konaní, pretože v justičnej praxi by mohli nastať prípady, že by nezákonným dôkazom mohla byť preukázaná nevina obžalovaného, resp. vina osoby skutočného páchatel'a, ktorý by vôbec nemusel byť obvinený či obžalovaný.

Z týchto dôvodov nepovažujem znenie čl. 37 nariadenia za dostatočné a vyhovujúce očakávaným potrebám vyšetrovacej a justičnej praxe vo veciach, na ktoré sa vzťahuje vecná príslušnosť Európskej prokuratúry, najmä pri trestných činoch spáchaných vo viacerých členských štátoch, v ktorých by sa mohli získavať dôkazy. Tento problém zrejme nebude možné vyriešiť inak ako legislatívne a ďalšou harmonizáciou európskeho trestného práva.

Záver – budúcnosť harmonizácie európskeho trestného práva

Tá sa však dá očakávať aj pri iných otázkach. Efektívne fungovanie Európskej prokuratúry bude do istej miery závisieť od efektívnej práce policajtov (vyšetrovateľov), ktorí však v trestných veciach objasňovaných Európskou prokuratúrou nebudú európskym, ale,

prírodzene, národným elementom. Môže sa preto stať, že hoci trestné stíhanie bude viesť a dozorovať jeden európsky orgán, tento orgán bude narážať na stereotypy, zvyklosti či problémy späté s vyšetrovacou praxou, ktorá môže byť vo viacerých členských štátoch rozdielna. Inak povedané, to, čo v jednom členskom štáte môže byť problémom, v inom členskom štáte ním byť nemusí. Napr. na Slovensku sa môže stať, že na znalecký posudok, ktorý bude mať vypracovať Kriminologicko-expertízny ústav, Európska prokuratúra bude čakať oveľa dlhšie ako v inom členskom štáte na obdobný znalecký posudok. Tento a podobné problémy by sa dali vyriešiť lepšou organizáciou práce polície a znalcov, lepším technickým vybavením, profesionálnejším prístupom, atď., to znamená opatreniami, ktoré by bolo možné prijímať na národných úrovniach v jednotlivých členských štátoch, no potreba profesionálnejšieho skúmania materiálnych stôp by tiež mohla viesť k posilňovaniu právomocí Europolu napríklad práve v oblasti expertízneho skúmania a dekódovania materiálnych stôp, vrátane digitálnych stôp.

Ak však zoberieme do úvahy vzťah Európskej prokuratúry a trestných súdov, ktoré budú v trestných konaniach vedených Európskou prokuratúrou taktiež národným elementom, situácia môže byť zložitejšia, pretože ak o trestných veciach, v ktorých bude zastupovať obžalobu jeden európsky orgán, budú rozhodovať trestné súdy v jednotlivých členských štátoch bez vyššej inštancie, ktorá by bola príslušná na revíziu ich rozhodnutí a zjednocovanie ich rozhodovacej činnosti prostredníctvom výkladových stanovísk, môžu nastávať situácie, že v obdobných prípadoch súdy v rôznych členských štátoch budú vydávať rôzne rozhodnutia. Takéto situácie budú, samozrejme, problematické, a preto sa domnievam, že nariadenie, ktorým sa uplatnila posilnená spolupráca za účelom zriadenia Európskej prokuratúry, síce bolo bezprecedentným krokom v harmonizácii európskeho trestného práva, no z tohto kroku nevyhnutne vplynú potreby ďalšej harmonizácie tohto práva. Napríklad potreba zjednocovania rozhodnutí trestných súdov, ktoré budú rozhodovať trestné veci spadajúce do vecnej príslušnosti Európskej prokuratúry, ktorá môže viesť k rozšíreniu príslušnosti Európskeho súdneho dvora o revíziu rozhodnutí trestných súdov z jednotlivých členských štátov v týchto trestných veciach na úrovni najvyššej inštancie a zjednocovanie rozhodovacej činnosti trestných súdov jednotlivých členských štátov.

Vo všeobecnejšej rovine by sa dalo povedať, že ďalšia harmonizácia európskeho trestného práva bude jednak determinovaná aktuálnymi potrebami boja proti závažným formám trestnej činnosti a jednak aj potrebami preklenutia špecifík vnútroštátnych právnych poriadkov platiacich v jednotlivých členských štátoch, ktoré sú späté nielen s legislatívnymi či organizačnými faktormi (napríklad v polícii či súdnictve), ale aj historickými, vedeckými či

inými faktormi. Z môjho pohľadu preto platí, že harmonizáciou európskeho práva, vrátane európskeho trestného práva, sa síce môžu vyriešiť aktuálne problémy vyskytujúce sa v právnej praxi, no zároveň sa môžu objaviť ďalšie, ktoré determinujú (vyvolajú) potrebu ich riešenia, ktoré sa bude hľadať v ďalšej harmonizácii európskeho práva, európske trestné právo nevynímajúc.

Zoznam bibliografických odkazov

Trestný poriadok č. 301/2005 Z. z.

Nariadenie Rady /EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva.

DELMAS – MARTY, M. – VERVAELE, J. A. C. (eds.) Corpus Juris 2000. Bratislava: Wolters Kluwer, 2003.

Kontaktné údaje

doc. JUDr. Miloš Deset, PhD.

Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta

deset.milos@gmail.com

DOPAD ROZHODNUTÍ SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE NA OBJASŇOVANIE DAŇOVEJ TRESTNEJ ČINNOSTI IMPACT OF THE RULINGS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION ON THE CLARIFICATION OF TAX CRIME

Marta Hlaváčová - Jozef Michalko¹

Abstrakt:

Témou tohto príspevku je dopad a vplyv rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie na objasňovanie a dokazovanie daňovej trestnej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky. Autori sa v príspevku zameriavajú na vybrané rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie pojednávajúce o daňových deliktach, a to predovšetkým o daňových podvodoch spojených s neoprávnenými odpočtami dane z pridanej hodnoty. Autori v príspevku riešia súvisiacu judikatúru Súdneho dvora Európskej únie v daňových veciach a jej aplikáciu nielen v rámci trestného súdnictva, ale aj na nižšej úrovni, a to v rámci rozhodovania príslušných správnych orgánov.

Kľúčové slová:

Súdny dvor Európskej únie, daňová trestná činnosť, daňový podvod, dôkazné bremeno

Abstract:

The topic of this paper is the impact and influence of the rulings of the Court of Justice of the European Union on the clarification and proving of tax crime in the Slovak Republic. The authors focus on selected decisions of the Court of Justice of the European Union dealing with tax offenses, especially tax fraud linked to unjustified deductions of value added tax. The authors deal with the related case law of the Court of Justice of the European Union in tax matters and its application not only in the criminal justice but also at a lower level in the decision-making of the relevant administrative bodies.

Keywords:

Court of Justice of the European Union, Tax crime, Tax fraud, Load evidence

Úvod

Vnútroštátne právo aj nášho štátu ako člena Európskej únie a jeho realizácia je v určitej miere ovplyvňovaná práve aj právnymi normami Európskej únie. Tak ako judikatúra súdov Slovenskej republiky, aj judikatúra Súdneho dvora Európskej únie sa podieľa na tvorbe práva.

S rozvojom trhu a rozmachu podnikateľskej činnosti sa v spoločnosti objavil aj negatívny jav v podobe daňových podvodov a daňových únikov, proti ktorým boj sa stal jednou z kľúčových otázok európskeho zoskupenia štátov.

---

¹ Autori príspevku JUDr. Marta Hlaváčová a JUDr. Jozef Michalko sú externými študentmi doktorandského štúdia na Katedre trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Boj proti podvodným konaniam v oblasti daní prerástol v podmienkach Slovenskej republiky až k „honu“ na daňových poplatníkov, najmä obchodné spoločnosti, ktoré však často vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť poctivo a zákonne za súčasného dodržiavania prislúchajúcich daňových povinností. Stáva sa ale aj v takýchto prípadoch, že na niektorom stupni obchodného reťazca sa vyskytne nie práve vzorový subjekt, ktorého nedostatky a pochybenia sú v daňovom konaní prenášané na posledný článok tohto reťazca, v niektorých prípadoch až s dôsledkom vyslovenia podozrenia účasti na daňovom podvode.

1 O rozhodovacej praxi Súdneho dvora Európskej únie všeobecne

Právny poriadok Slovenskej republiky ako člena Európskej únie je nevyhnutne formovaný európskym právom ako derivatívnym prameňom vnútroštátneho práva.² Samotné európske právo je vytvárané aj rozhodovacou praxou Súdneho dvora Európskej únie, ktorá vyprodukovala viaceré zásady a princípy spoločné pre právo Európskej únie.

Súdny dvor Európskej únie predstavuje najvyššiu inštanciu v rámci európskeho práva zaisťujúcou ochranu dodržiavania európskeho práva. Súdny dvor Európskej únie napĺňa ochrannú funkciu pri výklade a realizácii práva Európskej únie a do jeho pôsobnosti patrí tiež rozhodovanie o tzv. prejudiciálnych otázkach, predkladanými súdmi členských štátov. V rámci rozhodovania o prejudiciálnych otázkach spadá pôsobnosť Súdneho dvora aj do oblasti trestného práva, avšak právomoc vydávať takéto prejudiciálne rozhodnutia v danej sfére musí byť akceptovaná členským štátom.³

Napriek tomu, že judikatúra nepredstavuje ani primárny, ani sekundárny prameň práva, rozhodovacia prax Súdneho dvora má medzi európskymi právnymi normami významné a podstatné miesto, kedy sa svojou úlohou a funkciou dorovnáva aj základným prameňom práva.⁴

Rozhodovacia činnosť Súdneho dvora Európskej únie napriek vyššie uvedenému nie je spôsobilá ovplyvniť aplikáciu určitých predpisov Európskej únie v členských štátoch, pokiaľ

---

² MAĎAR, M. Európske trestné právo – pojem, význam. In : *Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie konanej dňa 30.12.2008 na Právnickej Fakulte UMB v Banskej Bystrici. Integrácia a unifikácia práva Európskej únie v oblasti trestného zákonodarstva*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, 2008, s. 152.

³ FENYK, J., SVÁK, J. *Europeizace trestního práva*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008. s. 72 - 73.

⁴ ŠIMONÁK, V. Trestné právo v judikatúre súdneho dvora. In : *Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie konanej dňa 30.12.2008 na Právnickej Fakulte UMB v Banskej Bystrici. Integrácia a unifikácia práva Európskej únie v oblasti trestného zákonodarstva*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, 2008, s. 186-187.

však Európsky súdny dvor podá výklad určitého predpisu, národný súd tento musí akceptovať a je pre neho záväzný.⁵

2 Vymedzenie daňových trestných činov

Kým v rámci tohto príspevku prejdeme ku konkrétnym rozhodnutiam Európskeho súdneho dvora týkajúcich sa daňovej trestnej činnosti, považujeme za dôležité pozrieť sa najprv na vnútroštátnu právnu úpravu trestných činov v oblasti daní obsiahnutú v Trestnom zákone.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon zaraďuje daňové trestné činy medzi trestné činy hospodárske, ktoré spolu s trestnými činmi proti mene upravuje v treťom oddiele druhého dielu piatej hlavy osobitnej časti zákona v ustanoveniach § 270 až § 280.

Prvým daňovým trestným činom je trestný čin skrátenia dane a poistného v ustanovení § 276 Trestného zákona. Podľa základnej skutkovej podstaty trestného činu skrátenia dane a poistného je skutok trestným činom, ak osoba už v malom rozsahu skráti daň, prípadne poistné.⁶ O trestný čin skrátenia dane pôjde v prípadoch, keď daňový subjekt zníži základ dane neoprávneným odpočítaním dane, ak však vznikne nadmerný odpočet, v danom prípade už nepôjde o trestný čin skrátenia dane, ale o trestný čin daňového podvodu, prípadne ich jednočinný súbeh.⁷ Najčastejším spôsobom skracovania dane z príjmov je napríklad navyšovanie daňových výnosov, účtovanie nákladov, ktoré neboli skutočne vynaložené či napríklad skracovanie dane z pridanej hodnoty neoprávneným uplatňovaním nárokov na odpočet na vstupe, alebo nevykázanie dane na výstupe.⁸

Pod ustanovenie § 277a Trestného zákona bol zaradený s účinnosťou od 01.10.2012 aj trestný čin daňového podvodu, ktorý sa od vyššie uvedeného líši jednak v kvantitatívnej stránke spôsobenej škody a jednak v konkretizácii druhu dane, na ktorý sa trestný čin daňového podvodu vzťahuje. V základnej skutkovej postate sa totiž pri tomto trestnom čine hovorí už o neoprávnenom vrátení dane vo väčšom rozsahu, pričom daňový podvod sa môže týkať výlučne dane z pridanej hodnoty alebo spotrebnej dane. Totožný ale ostáva úmysel páchatel'a zadovážiť neoprávnený prospech sebe alebo tretej osobe.⁹ „Neoprávnené uplatňovanie nárokov na vrátenie DPH, či spotrebnej dane je v podstate špeciálnym druhom podvodu, pri ktorom

---

⁵ FENYK, J., SVÁK, J. *Europeizace trestního práva*. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008. s. 76.

⁶ Pozri § 276 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších právnych predpisov.

⁷ Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a221-danove-trestne-ciny-niektore-aplikacne-problemy> [cit.2019-12-10].

⁸ Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a221-danove-trestne-ciny-niektore-aplikacne-problemy> [cit.2019-12-10].

⁹ Pozri § 277a ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších právnych predpisov.

daňový subjekt uvádza správcu dane do omylu v otázke uplatňovania nadmerných odpočtov s cieľom získať plnenie od štátu vo forme vyplatenia nadmerného odpočtu.“¹⁰

Okrem týchto Trestný zákon upravuje v ustanovení § 277 trestný čin neodvedenia dane a poistného, v § 278 nezaplatenie dane a poistného a v § 278a marenia výkonu správy daní.¹¹

Na základe dikcie zákona môžeme povedať, že pri daňových trestných činoch je podstatný a určujúci rozsah, resp. výška škody,¹² ktorá bola spôsobená neoprávneným konaním v súvislosti s daňovými povinnosťami. Pri zameraní sa na daňové trestné činy si ale môžeme všimnúť, že zákonodarca v rámci skutkových podstát operuje s pojmami ako daň, skrátenie dane, nezaplatenie dane a podobne, ktoré však ďalej bližšie nešpecifikuje a nedefinuje, pričom Trestný zákon neobsahuje ani odkaz na daňové hmotnoprávne predpisy, čo môže v praxi spôsobovať viaceré aplikačné problémy.

Z uvedeného dôvodu je pri zisťovaní a vyšetrovaní daňových činov nesmierne dôležité, aby orgány činné v trestnom konaní alebo súdy poznali a vedeli aplikovať daňové hmotnoprávne normy a takpovediac, aby týmto rozumeli. Popravde je podľa nášho názoru skutočnosť iná a v praxi sa stretávame trestnými konaniami, v ktorých dochádza k chybnjej aplikácii už spomínaných hmotnoprávných noriem, a teda aj k nesprávnej kvalifikácii skutkovej podstaty konania vykazujúceho znaky trestného činu. Nedostatočná znalosť a obratnosť v daňových normách sa najčastejšie prejavuje napríklad nerozlišovaním medzi základom dane a samotnou daňovou povinnosťou daňového subjektu.¹³

Aj napriek tomu, že orgány činné v trestnom konaní v určitej miere preberajú výsledky dokazovania v daňovom konaní, nesmie byť dokazovanie v trestnom konaní postavené len na dôkazoch a skutočnostiach vyplývajúcich z konania daňového.

Ako sme už vyššie naznačili v daňových trestných veciach treba vychádzať z príslušných hmotnoprávných predpisov, z ktorých je potrebné v rámci kvalifikácie trestného činu a posúdení či vôbec bol trestný čin spáchaný zistiť, ktorému subjektu vznikla tá ktorá daňová povinnosť, z čoho sa daň stanovuje a v akej výške.¹⁴

Podstatnou skutočnosťou pri dokazovaní daňových trestných činov je rozsah dôkazného bremena a vôbec strana, ktorú dôkazné bremeno ťaží. Na rozdiel od daňového konania je

---

¹⁰ Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a221-danove-trestne-ciny-niektore-aplikacne-problemy> [cit.2019-12-10].

¹¹ Pozri zákon č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších právnych predpisov.

¹² Dostupné na internete: <https://www.danovecentrum.sk/clanok-z-titulky/trestne-ciny-a-trestne-sadzby-zakratenie-dani-a-danove-machinacie-aktualita-dc-4-2016.htm> [cit.2019-12-10].

¹³Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a221-danove-trestne-ciny-niektore-aplikacne-problemy> [cit.2019-12-10].

¹⁴Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a221-danove-trestne-ciny-niektore-aplikacne-problemy> [cit.2019-12-10].

dôkazné bremeno v trestnom konaní výlučne na strane obžaloby, zatiaľ čo v daňovom konaní je táto ťarcha pripisovaná predovšetkým daňovému subjektu.

V ďalšom je dôležitý aj rozsah a kvalita zisťovaných a dokazovaných skutočností. Zatiaľ čo pre porušenie daňových povinností v daňovom konaní postačuje tvrdenie správcu dane o neexistencii daňového dokladu, takáto skutočnosť nemôže byť bez ďalšieho podkladom pre konštatovanie naplnenia niektorej skutkovej podstaty daňového trestného činu.¹⁵

Pri podozrení z naplnenia niektorej zo skutkových podstát daňových trestných činov je oznamovateľom najčastejšie správca dane, ktorý pochybenia poplatníka spravidla odhalí v rámci vykonanej daňovej kontroly v zmysle zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorou správca dane zisťuje alebo preveruje skutočnosti rozhodujúce pre správne určenie dane alebo dodržiavanie ustanovení osobitných predpisov.¹⁶

Pre vytvorenie si obrazu v roku 2018 bolo zo strany Kriminálneho úradu finančnej správy pre podozrenie zo spáchania daňových trestných činov podaných celkovo 678 trestných oznámení (a celková spôsobená škoda bola vyčíslená na sumu vo výške 72.011.633,43 EUR).¹⁷

O daňových trestných činoch je síce rozhodované v trestnom konaní výlučne súdmi na podklade vykonaného dokazovania orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi, avšak do určitej miery je dokazovanie v trestnom konaní ovplyvnené výsledkami dokazovania v konaní správnom pred správcou dane a závery zistené správcou dane sú prenášané do trestného konania. Preto už v rámci daňových konaní by správca dane mal dbať na riadne a náležité zistenie daného stavu veci, aby následný záver správcu dane o podozrení zo spáchania niektorého z už spomínaných trestných činov nevychádzal len z neobjektívnych, skreslených a vyfabulovaných skutočností, prípadne zo skutočností, ktoré správca dane vykladá jednostranne v neprospech kontrolovaného daňového subjektu.

V súčasnosti môžeme v súvislosti s daňovými kontrolami a následnými vyrubovacími konaniami badať „trend“, kedy správca dane postihuje a vyvodzuje zodpovednosť za porušenie daňových povinností odlišným subjektom v obchodnom reťazci, ktorý už spravidla existuje len formálne, prípadne neexistuje vôbec, od kontrolovaného subjektu. Následne je správcou dane často konštatované podozrenie o účasti kontrolovaného daňového subjektu na daňovom

---

¹⁵ Dostupné na internete:

<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a221-danove-trestne-ciny-niektore-aplikacne-problemy> [cit.2019-12-10].

¹⁶ Pozri § 44 ods. 1 zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹⁷ Dostupné na internete:

https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Financna_sprava/Vyročne_spravy/2019.04.17_V_S_2018.pdf [cit.2019-12-10].

podvode, s čím samozrejme ruka v ruke ide rozhodnutie o vyrubení rozdielu dane či rozhodnutie o nadmernom odpočte dane, čo už samo o sebe predstavuje pre daňový subjekt riziko začatia trestného stíhania pre niektorý z taxatívne vymedzených trestných činov, prípadne aj pre ich súbeh.

3 Dopad a vplyv rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie týkajúcich sa daňových podvodov na rozhodovaciu prax v podmienkach Slovenskej republiky

Daňovým podvodom a ich dokazovaniu už na úrovni správnych konaní sa venuje množstvo rozhodnutí Európskeho súdneho dvora, z ktorých sme pár vybrali v tomto príspevku.

Za zmienku stojí rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach Optigen Ltd (C-354/03), Fulcrum Electronics Ltd (C-355/03), Bond House Systems (C-484/03) proti Commissioners of Customs & Excise. Vo všetkých troch prípadoch bolo zo strany správcov dane nepriznané uplatnené vrátenie zostatku dane z pridanej hodnoty, pričom z návrhov na začatie prejudiciálneho konania vyplývalo, že dotknuté plnenia boli súčasťou dodávateľských reťazcov, v ktorých sa vyskytovali subjekty, ktoré boli nekontaktné a nesúčinné, prípadne subjekty, ktoré si neplnili svoj záväzky a daňové povinnosti, alebo subjekty povinné zaplatiť daň z pridanej hodnoty, ktoré zanikli bez toho, aby daň príslušnému správcovi uhradili. Takéto praktiky sú nielen u nás, ale aj v členských štátoch považované za tzv. podvody typu „kolotoč“.¹⁸

Pre dokazovanie v týchto prípadoch je smerodajný záver súdneho dvora, a to že každá transakcia musí byť hodnotená samostatne, a teda nemožno na ňu ťaživo prenášať prípadné nedostatky alebo podvod na inom stupni obchodu. Pri posudzovaní oprávnenosti vrátenia dane, resp. odpočtu by správca dane nemal prihliadať na úmysel iného subjektu ako dotknutého platiteľa dane, ktorý je súčasťou rovnakého dodávateľského reťazca. Rovnako by správca dane nemal prihliadať na podvodnú povahu, o ktorej kontrolovaný daňový subjekt nevedel a nemohol vedieť, iného plnenia, ktoré je súčasťou tohto reťazca a ktoré predchádza alebo nasleduje po plnení uskutočnenom daňovým subjektom. „Právo platiteľa dane, ktorý uskutočňuje tieto plnenia spočívajúce v odpočítaní DPH zaplatenej na vstupe, nemôže byť ovplyvnené ani tým, že v dodávateľskom reťazci, ktorého sú tieto plnenia súčasťou, sa

---

¹⁸ Pozri rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach Optigen Ltd (C-354/03), Fulcrum Electronics Ltd (C-355/03), Bond House Systems (C-484/03).

nachádza iné plnenie, ktoré predchádza alebo nasleduje po plnení platiteľa dane a ktoré je bez toho, aby to platiteľ dane vedel alebo mohol vedieť, poznačené podvodom vo vzťahu k DPH.“¹⁹

Ďalším rozhodnutím Súdneho dvora Európskej únie týkajúceho sa práva na odpočítanie dane a boja proti daňovým podvodom je rozhodnutie vo veci C-101/16 SC Paper Consult SRL proti Direcția Regională a Finanțelor Publice Cluj-Napoca, Administrația Județeană a Finanțelor Publice Bistrița-Năsăud, predmetom ktorej bol návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný rozhodnutím odvolacieho súdu v Kluži a predmetom ktorej bola otázka, či smernica Rady 2006/112/ES bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorou sa odopiera právo na odpočítanie dane z pridanej hodnoty zdaniteľnej osobe z dôvodu, že hospodársky subjekt, ktorý jej poskytol službu na základe faktúry, bol daňovým orgánom členského štátu vyhlásený za nečinného.²⁰

Aj v zmysle ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie základnou zásadou spoločného systému dane z pridanej hodnoty podľa právnej úpravy Európskej únie je právo zdaniteľných osôb odpočítať z dane z pridanej hodnoty už zaplatenú daň na vstupe z tovarov alebo služieb (napríklad rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie C-78/00, C-80/11, C-42/11). Súdny dvor taktiež prejedlikoval, že toto právo nemôže byť obmedzované a uplatňuje sa bezprostredne na všetky dane zaťažujúce plnenia uskutočnené na vstupe (napríklad rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie C-110/98, C-147/98, C-80/11, C-142/11).

Uvedené však platí a podmienky naplnenia materiálnych a tiež formálnych zákonných požiadaviek určených smernicou Rady 2006/112/ES. Materiálne podmienky uplatnenia odpočtu dane z pridanej hodnoty spočívajú v tom, aby daná osoba bola zdaniteľnou osobou a aby tovary a služby na základe ktorých vzniká toto právo, zdaniteľná osoba využívala na výstupe pre potreby svojich vlastných zdaniteľných plnení a aby tieto tovary alebo služby na vstupe dodala alebo poskytla iná zdaniteľná osoba.²¹ Pre formálne naplnenie práva na odpočet dane z pridanej hodnoty postačuje, pokiaľ zdaniteľná osoba disponuje faktúrou vystavenou v súlade s danou smernicou.²²

Súdny dvor Európskej únie v rozoberanom rozhodnutí zdôrazňuje, že uplatňovaná a garantovaná zásada neutrality dane z pridanej hodnoty vyžaduje, aby odpočítanie dane

---

¹⁹ Pozri rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach Optigen Ltd (C-354/03), Fulcrum Electronics Ltd (C-355/03), Bond House Systems (C-484/03).

²⁰ Pozri rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci SC Paper Consult SRL proti Direcția Regională a Finanțelor Publice Cluj Napoca, Administrația Județeană a Finanțelor Publice Bistrița Năsăud (C-101/16).

²¹ Pozri článok 168 písm. a) Smernice Rady 2006/112/ES zo dňa 28.11.2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty.

²² Pozri článok 178 písm. a) Smernice Rady 2006/112/ES zo dňa 28.11.2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty.

zaplatenej na vstupe bolo priznané, pokiaľ sú splnené materiálne požiadavky, a to aj v prípade opomenutia niektorých požiadaviek formálnych. Odopriet právo na odpočítanie dane možno tak vtedy, ak sa vzhľadom na objektívne skutočnosti preukáže, že právo na odpočet sa uplatňuje podvodne alebo zneužívajúcim spôsobom (napríklad rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie C-80/11, C-142/11).

V danom prípade rumunská právna úprava odopiera právo na odpočítanie dane, v prípade ak správanie subjektu môže viesť k oneskorenému zisteniu podvodu alebo minimálne k nezaplateniu dane z pridanej hodnoty platiteľmi dane, ktorí nepodali daňové priznania alebo sa vyhli daňovej kontrole, alebo o ktorých daňové orgány konštatovali, že nevykonávajú svoju činnosť v deklarovanom sídle. Menované prvky rumunskej právnej úpravy, na základe ktorej možno odmietnuť právo na odpočet dane, sa nepochybné vyskytujú aj v praxi správcov dane v podmienkach Slovenskej republiky, ktoré ako už bolo naznačené, svoje rozhodnutia často odôvodňujú tým, že určitý dodávateľský subjekt v reľazci je nečinný, nekontaktný, nepodal daňové priznanie za určité zdaňovacie obdobie, alebo že v mieste sídla nemá vytvorené adekvátne priestory či to, že sídlo tohto subjektu je virtuálne.

Podľa európskych noriem je na každom členskom štáte, aby si vytvoril vhodné opatrenia potrebné na zabezpečenie riadneho výberu dane z pridanej hodnoty a na predchádzanie a zamedzovanie daňovým podvodom, avšak tieto nesmú ísť nad rámec stanovený smernicou. Smernica totiž nepripúšťa, aby právne úpravy členských štátov v boji proti daňovým podvodom využívali spôsoby, ktoré systematicky spochybňujú právo na odpočet dane z pridanej hodnoty a tým aj neutralitu dane (napríklad rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie C-110/98, C-142/11, C-80/11, C-142/1).

Právna úprava členského štátu požadujúca, aby daňový subjekt prijal potrebné opatrenia, ktoré od neho možno rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na daňovom podvode, nie je v rozpore s právom Európskej únie (napríklad rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie C-409/04, C-80/11, C-142/11), no na druhej strane správny orgán nemôže daňovému subjektu uložiť povinnosť uskutočniť komplexné a hĺbkové preskúmania týkajúce sa jej dodávateľa a tým fakticky preniesť na ňu kontrolné činnosti, ktoré prináležia tomuto orgánu (napríklad rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie C-80/11, C-142/11).

V konkrétnom prípade vo veci C-101/16 Súdny dvor konštatoval, že vnútroštátna právna úprava, ktorá zdaniteľné osoby vedie k povinnosti nahliadať do evidencie správneho orgánu nečinných subjektov, ktoré napríklad nepodali daňové priznanie, predstavuje legitímny prostriedok boja proti daňovým podvodom, na druhej strane však dodáva, že nepodanie

daňových priznaní nepreukazuje nevyvrátiteľným spôsobom existenciu podvodu s daňou z pridanej hodnoty. Aj z tohto dôvodu bolo záverom Súdneho dvora Európskej únie to, že vnútroštátna právna úprava je v rozpore so smernicou, ak sa právo na odpočítanie dane odoprie z dôvodu, že subjekt, ktorý mu poskytol službu na základe faktúry, na ktorej sa samostatne uvádzajú výdavky a DPH, bol daňovým orgánom členského štátu verejne vyhlásený za nečinného, pokiaľ je toto odopretie práva na odpočítanie dane systematické a konečné a neumožňuje predloženie dôkazu o neexistencii podvodu alebo straty daňových príjmov.²³

Otázka, ktorú sme však ešte nezodpovedali, znie či sa vyššie spomínané rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie pretavili určitým spôsobom do rozhodovacej činnosti či už súdov na úrovni trestného konania alebo správnych konaní.

Domnievame sa však, že výsledok je skôr negatívny, a síce významný dopad rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie na objasňovanie daňových podvodov nemožno podľa nášho názoru zaznamenať. V odôvodneniach súdnych rozhodnutí, ale aj rozhodnutí správcov dane nájdeme viaceré odkazy na európsku judikatúru, táto je však zväčša vykladaná, resp. používaná práve v neprospech daňových subjektov a na ich ťarchu. V našom daňovom systéme, môžeme, aj keď trochu hyperbolizovane, tvrdiť, že je jednoduchšie a pre správcov dane efektívnejšie vysloviť podozrenie z účasti na daňovom podvode, než pre daňový subjekt preukázať opak, napríklad v podobe oprávneného odpočtu dane.

V praxi sa teda často stretávam s tým, že za nedostatky a porušenia daňových povinností na strane dodávateľských subjektov je vyvodzovaná zodpovednosť voči daňovému subjektu, ktorý v rámci svojich dôkazných možností preukázal tak materiálnu, ako aj formálnu stránku nároku na odpočet. V prípade, ak daňový subjekt disponuje faktúrou (ktorá je často druhou stranou potvrdená alebo naopak nepotvrdená z dôvodu, že dodávateľský subjekt nemá na poriadku účtovníctvo alebo je so správcom dane nesúčinný), ostatné prípadné pochybenia a nevedomosť o podnikateľskej činnosti na strane iného subjektu, teda tretej osoby nemôžu mať vplyv na výsledok kontroly daňového subjektu, ktorý disponuje dostatočným rozsahom podkladov a svoje povinnosti si náležite plní.

Za dôkaz toho považujeme aj niektoré rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ako napríklad rozsudok pod sp. zn. 4Sžf/60/2016. Najvyšší súd Slovenskej republiky v tomto rozhodnutí totožne s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie konštatuje, že nie je v rozpore s právom únie požadovať, aby subjekt prijal všetky opatrenia, ktoré možno od neho rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na

---

²³ Pozri rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci SC Paper Consult SRL proti Direcția Regională a Finanțelor Publice Cluj Napoca, Administrația Județeană a Finanțelor Publice Bistrița Năsăud (C-101/16).

daňovom podvode a tiež to, že pokiaľ si daňový subjekt uplatňuje nárok na odpočítanie dane z dodávateľskej faktúry, musí byť schopný preukázať, že zdaniteľné plnenie mu bolo dodané a daň z pridanej hodnoty bola voči nemu uplatnená práve platiteľom dane z pridanej hodnoty uvedeným na faktúre. Rozporná situácia však nastáva pri záveroch Najvyššieho súdu ohľadom dôkazného bremena, nakoľko zastáva názor, že nie je úlohou daňových orgánov odstraňovať rozpory vzniknuté v rámci šetrenia správcu dane, ktorým sa overuje pravdivosť tvrdení daňového subjektu, ale naopak povinnosťou daňového subjektu, ktorý si uplatňuje nárok na odpočítanie dane z daňových dokladov preukázať relevantnými dôkazmi, že nimi uplatnený nárok bol oprávnený. Podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dôkazná povinnosť správcu dane nastáva a prichádza až v overení pravdivosti tvrdení daňového subjektu, kedy v prípade pochybností je správca dane oprávnený overovať celý obchodný reťazec.²⁴

Vo vzťahu k povinnosti daňového subjektu, ktorý si uplatňuje svoje právo na odpočet dane, zisťovať a overovať si svojich obchodných partnerov, sa vyjadril Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 5 Sžf 97/2009 zo dňa 06.07.2009: „Najvyšší súd opätovne na tomto mieste poukazuje nielen na základnú zásadu obchodného práva, a to poctivého obchodného styku, ale aj tú skutočnosť, že súčasne základným predpokladom pre riadne fungovanie obchodnej spoločnosti je to, že štatutárny orgán obchodnej spoločnosti musí mať vedomosť nielen o obsahu a rozsahu činností, ktorými podnikateľ napĺňa jednotlivé definičné znaky pojmu podnikanie (viď § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka), ale aj o subjektoch, v spolupráci s ktorými tak činí.“²⁵

Najvyšší súd Slovenskej republiky takpovediac odmietol aplikáciu rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie v rozhodnutí sp. zn. 1Sžf/48/2016, v ktorom konštatoval, že sa nemôže stotožniť so závermi krajského súdu, ktorý v odôvodnení svojho rozsudku vychádzal z judikatúry Súdneho dvora, pričom sa vyjadril, že „správny súd alebo správca dane nie je zaťažovaný inkvizičnou povinnosťou preukazovať hodnovernosť tvrdení žalobcu, že dodávateľ stavby uvedený v zmysle relevantných ustanovení zák. č. 222/2004 Z. z. aj tvrdenú činnosť na stavbe haly kontroly aj pre žalobcu vykonal. Pokiaľ splní daňový subjekt uvedené podmienky, podľa Súdneho dvora právo na odpočítanie dane nemôže byť v zásade zamietnuté. Avšak boj proti podvodom, daňovým únikom a prípadným zneužitiam, ako cieľ uznaný a podporovaný Smernicou č. 2006/112, je podľa Súdneho dvora dôvodom, prečo sa osoby podliehajúce súdnej právomoci nemôžu podvodne alebo zneužívajúcim spôsobom dovolávať noriem práva Únie vrátane práva na odpočet DPH.“

---

²⁴ Pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Sžf/60/2016.

²⁵ Pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Sžf 97/2009 zo dňa 06.07.2009.

Podľa nášho názoru však správca dane nemôže prenášať dôkazné bremeno na daňový subjekt tam, kde objektívne nesiahla zodpovednosť daňového subjektu, teda do sfér, resp. skutočností, ktoré daňový subjekt nemohol objektívne ovplyvniť a na ktoré objektívne nevplyva. Ako podporu nášho argumentu možno predsa len uviesť aj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Sžf 1/2011 v zmysle ktorého: „NS SR konštatuje, že rozsah dôkazného bremena daňového subjektu je daný v § 29 ods. 8 zákona o správe daní a daňový subjekt preukazuje skutočnosti, ktoré majú vplyv na správne určenie dane, a skutočnosti, ktoré je povinný uvádzať v priznaní, hlásenia, vyúčtovaní. Podľa NS SR skutočnosti uvedené v ustanovení § 49 ods. 2 písm. a) a § 51 ods. 1 písm. a) zákona o dani z pridanej hodnoty tvoria dôkazné bremeno daňového subjektu. NS však zároveň konštatuje, že z uvedených ustanovení zákona o DPH nemožno vyvodiť dôkazné bremeno na právne vzťahy týkajúce sa dodávateľa a dodávateľových subdodávateľov.“

Záver

Záverom tohto príspevku možno zhrnúť, že rozhodovacia prax Súdneho dvora Európskej únie je významným prostriedkom tvorby a výkladu práva nielen na európskej úrovni. Súdny dvor vydal viaceré súdne rozhodnutia, v ktorých prijal závery týkajúce sa oblasti daní a boja proti daňovým podvodom a podvodným konaniam, napríklad pri uplatňovaní odpočtov dane z pridanej hodnoty. Správcovia dane a tiež súdy rozhodujúce v daňových veciach (tak správnych, ako aj trestných konaniach) evidujú túto judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, avšak táto je častokrát vykladaná jednostranne na úkor daňových subjektov. Napriek jednoznačnej rozhodovacej praxi Súdneho dvora, správcovia dane a súdy Slovenskej republiky prenášajú neúmerne svoje dôkazné bremeno na daňové subjekty a jednak postihujú svojimi rozhodnutiami daňové subjekty, ktoré v rámci svojich zákonných možností vyčerpali svoje dôkazné bremeno preukázania oprávnenosti uplatnených daňových nárokov, za nedostatky a pochybenia na ďalších úrovniach obchodného príslušného obchodného reťazca, čo však podľa názoru autorov tohto článku predstavuje značný rozpor s rozhodovacou praxou Súdneho dvora Európskej únie.

Zoznam bibliografických odkazov

Monografie a publikácie

FENYK, J., SVÁK, J. Europeizace trestního práva. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, 2008. 233 s. ISBN 978-80-88931-88-1.

Zborníky

MAĎAR, M. Európske trestné právo – pojem, význam. In : Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie konanej dňa 30.12.2008 na Právnickej Fakulte UMB v Banskej Bystrici. Integrácia a unifikácia práva Európskej únie v oblasti trestného zákonodarstva. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, 2008, 224 s. ISBN 978-80-8083-681-8.

ŠIMOŇÁK, V. Trestné právo v judikatúre súdneho dvora. In : Zborník príspevkov z medzinárodnej virtuálnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie konanej dňa 30.12.2008 na Právnickej Fakulte UMB v Banskej Bystrici. Integrácia a unifikácia práva Európskej únie v oblasti trestného zákonodarstva. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, 2008, 224 s. ISBN 978-80-8083-681-8.

Právne predpisy, súdne rozhodnutia a iné právne pramene

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov

Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov

Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach Optigen Ltd (C-354/03), Fulcrum Electronics Ltd (C-355/03), Bond House Systems (C-484/03)

Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci SC Paper Consult SRL proti Direcția Regională a Finanțelor Publice Cluj Napoca, Administrația Județeană a Finanțelor Publice Bistrița Năsăud (C-101/16)

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Sžf/97/2009

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Sžf/1/2011

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Sžf/48/2016

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Sžf/60/2016

Smernica Rady 2006/112/ES zo dňa 28.11.2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty

Internetové zdroje

www.danovecentrum.sk

www.financnasprava.sk

www.pravnelisty.sk

ZÁKAZ ZNEUŽITIA PRÁVA V DAŇOVOM PRÁVE A VPLYV ROZHODNUTÍ SD EÚ NA VNÚTROŠTÁTNE SÚDY¹

PROHIBITION OF ABUSE OF TAX LAW AND THE INFLUENCE OF CJ EU DECISIONS ON THE LOCAL COURTS

Matej Kačaljak - Tomáš Cibul'a²

Abstrakt:

Príspevok prináša súhrn najvýznamnejších rozhodnutí SD EÚ formujúcich doktrínu zákazu zneužitia práva v daňových otázkach a načrtáva možné trajektórie ďalšieho vývoja. V danom kontexte sú následne kriticky hodnotené vybrané rozhodnutia vnútroštátnych (najmä slovenských) súdov. Ukazuje sa, že v oblasti DPH sa aplikácia princípu zákazu zneužitia práva v slovenskej súdnej praxi postupne stabilizuje, zatiaľ čo v oblasti dane z príjmov sú výskyty pomerne vzácne a prax sa ešte len formuje.

Kľúčové slová:

Daň z príjmov, daň z pridanej hodnoty, zneužitia práva

Abstract:

The contribution provides a summary of material decisions of CJ EU forming the prohibition of abuse of tax law doctrine and formulates possible trajectories of further development. In this context selected decisions of local (mainly Slovak) courts are critically assessed. It shows that in the VAT context the application of principle of prohibition of abuse of law is becoming stabilised in the Slovak court practice while in the context of income tax the occurrences are rare and the practice is still only forming.

Keywords:

Income tax, value added tax, abuse of law

Úvod

Otázka zneužitia daňového práva stála v ostatnom desaťročí v pozornosti domácej³ aj zahraničnej⁴ akademickej spisby, pričom postupom času sa vo väčšine štátov Európskej únie nástroje na jej potlačanie vyvíjali od súdnych doktrín smerom k legislatívne zakotveným

---

¹ Príspevok je výstupom z projektu APVV (APVV-16-0499) Zabezpečenie efektívneho výberu daní v kontexte informatizácie.

² Doc. JUDr. Ing. Matej Kačaljak, PhD. pôsobí na Univerzite Komenského v Bratislave, Právnickej fakulte na Katedre finančného práva. JUDr. Ing. Tomáš Cibul'a, LL.M. je doktorandom na Univerzite Komenského v Bratislave, Právnickej fakulte na Katedre finančného práva.

³ Vid' napr. POPOVIČ, A. – ROMÁNOVÁ, A. – STRAKOVÁ, I. (Eds.) Zneužitie a iné formy obchádzania práva.

⁴ Vid' napr. DE MONÈS, S., et al. Abuse of tax law across Europe; DE MONÈS, Sebastien, et al. Abuse of tax law across Europe (Part Two); a CERIONI, L. The "Abuse of Rights" in EU Company Law and EU Tax Law: A Re-reading of the ECJ Case Law and the Quest for a Unitary Notion.

všeobecným pravidlám proti zneužitiu.⁵ Predmetom tohto článku je stručné zhrnutie vývoja princípu zákazu zneužitia práva v rozhodovacej praxi Súdneho dvora Európskej únie („SD EÚ“) a zhodnotenie, ako je tento princíp reflektovaný v rozhodovacej praxi na Slovensku na vybraných rozhodnutiach.

Princíp zákazu zneužitia práva v rozhodnutiach SD EÚ

Princíp zákazu zneužitia práva sa v rozhodovacej praxi SD EÚ formoval postupne najprv vo oblastiach nesúvisiacich s daňovým právom, pričom spočiatku nebolo úplne zrejmé, či ide iba o interpretačný princíp, alebo o všeobecný princíp práva EÚ.⁶

Prvé vymedzenie rigorózneho testu pre identifikáciu zneužitia je možné identifikovať v rozhodnutí Emsland-Stärke⁷, kde uviedol, že

„zistenie zneužitia vyžaduje, v prvom rade, kombináciu objektívnych okolností za ktorých, napriek formálnemu splneniu podmienok stanovených pravidlami Spoločenstva nebol dosiahnutý účel týchto pravidiel. Vyžaduje, v druhom rade, subjektívny prvok pozostávajúci z úmyslu dosiahnuť výhodu z pravidiel Spoločenstva umelým vytvorením podmienok potrebných na jej dosiahnutie. Existencia tohto subjektívneho prvku môže byť založená, okrem iných, cez dôkaz kolúzie medzi vývozcom zo spoločenstva prijímajúcim podporu a dovozcom tovaru v nečlenskom štáte.“⁸

Už v predmetnom rozhodnutí bolo v zmysle rozhodnutia SD EÚ bezprostredným dôsledkom zistenia zneužitia nepriznanie výhody vyplývajúcej z práva spoločenstva (t.j. v danom prípade vývozných podpor) a to v podstate výkladom contra legem.

Následne vo vzťahu k daňovým otázkam bol princíp zákazu zneužitia práva uplatnený v rozhodnutí Halifax⁹ vo vzťahu k DPH. V oblasti DPH už síce rovnaký záver o právnych následkoch zneužitia (hoci vtedy sa táto poznámka zdala nadbytočná) už takmer o rok skôr SD EÚ vyslovil vo veci Fini¹⁰, vo veci Halifax bol podrobne rozpracovaný dvojdielny test na zistenie zneužívajúcej praxe, kde musí byť ustálené:

---

⁵ Vid' bližšie LANG, M., et al. (ed.). GAARs: A Key Element of Tax Systems in the Post-BEPS World, pre diskusiu slovenského GAAR potom napr. PRIEVOZNIKOVA, K. Implementácia zákazu zneužitia práva do daňového poriadku; SÁBO, J.: GAAR (všeobecné pravidlo predchádzania daňovým únikom) v právnom poriadku SR.; BONK, F. Implementácia zákonného GAAR do slovenského daňového systému (1. časť) a BONK, F. Implementácia zákonného GAAR do slovenského daňového systému (2. časť)

⁶ Pre podrobnosti pozri DE LA FERIA, R. EU General Anti-(Tax) Avoidance Mechanisms: From GAAP to GAAR. The Dynamics of Taxation

⁷ C-110/99, ECLI:EU:C:2000:695

⁸ Ibid, ods. 52 až 54

⁹ C-255/02, ECLI:EU:C:2006:121

¹⁰ C-32/03, ECLI:EU:C:2005:128

„(1) aby predmetné plnenia napriek formálnemu dodržaniu podmienok stanovených v príslušných ustanoveniach šiestej smernice a vo vnútroštátnej právnej úprave preberajúcej túto smernicu viedli k získaniu daňovej výhody, ktorej poskytnutie by bolo v rozpore s cieľom sledovaným týmito ustanoveniami; a

(2) musí z celku objektívnych prvkov takisto vyplývať, že hlavný cieľ predmetných plnení je získať daňovú výhodu. Vnútroštátny súd pritom môže vziať do úvahy čisto umelý charakter týchto plnení, ako aj právne, ekonomické a/alebo personálne prepojenie medzi zahrnutými podnikateľmi v pláne zníženia daňového zaťaženia.“¹¹

Je možné konštatovať, že rozhodnutím Halifax už bola pozícia zákazu zneužitia práva v oblasti daní vrátane jeho testov v rozhodovacej praxi SD EÚ ustálená a v nadväzujúcich rozhodnutiach sa vyjasňovali už len parciálne otázky.¹²

Pravdepodobne najjednoduchšia je pozícia princípu zákazu zneužitia práva ako všeobecného princípu v oblasti DPH, ktorá je v Európskej únii komplexne harmonizovaná. Je tiež možné konštatovať, že čiastočnú neistotu vo vzťahu k tomu, či zákaz zneužitia práva je princíp inherentný právu EÚ, alebo či je potrebné jeho premietnutie do legislatívy členských štátov vyriešil rozsudok Cussens¹³, kde súd výslovne skonštatoval, že

„zásada zákazu zneužitia práva sa má vykladať v tom zmysle, že sa môže nezávisle od vnútroštátneho opatrenia, ktoré ju uvádza do účinnosti vo vnútroštátnom právnom poriadku, priamo uplatniť s cieľom odoprieť oslobodiť od dane z pridanej hodnoty také predaje nehnuteľností, aké sú dotknuté vo veci samej, ktoré sa uskutočnili pred vyhlásením rozsudku z 21. februára 2006, Halifax a i. (C-255/02, EU:C:2006:121), a to bez toho, aby tomu bránili zásady právnej istoty a ochrany legitímnej dôvery.“¹⁴

V oblasti dane z príjmov, ako neharmonizovanej oblasti sa rozhodnutia SD EÚ vyvíjali v dvoch podstatných líniách

- 1) posudzovanie zlučiteľnosti opatrení zameraných na ochranu základu dane s právom EÚ (Cadbury-Schweppes¹⁵) a

---

¹¹ C-255/02, ECLI:EU:C:2006:121, ods. 74, 75, 81

¹² DE LA FERIA, R. EU General Anti-(Tax) Avoidance Mechanisms: From GAAP to GAAR. The Dynamics of Taxation

¹³ C-251/16, ECLI:EU:C:2017:881

¹⁴ Ibid., bod 1 rozsudku

¹⁵ C-196/04, ECLI:EU:C:2006:544

2) výkon práv vyplývajúcich z čiastočne harmonizovaných oblastí smernicami (Argenta Spaarbank¹⁶, N Luxembourg 1¹⁷, T Danmark¹⁸).

Aj v týchto oblastiach je možné badať, že SD EÚ neformuloval žiadny osobitný test pre identifikáciu zneužitia a teda by sa mal aplikovať test formulovaný v rozsudku Halifax.

Súčasne je z nich zjavné, že SD EÚ potvrdil pozíciu zákazu zneužitia práva ako všeobecného princípu práva Európskej únie, ktorý tak má de facto ústavnú pozíciu a stojí nad primárnym aj sekundárnym právom EÚ.¹⁹

Otvorenou však ostáva otázka, či sa môžu členské štáty dovoľávať zákazu zneužitia práva aj vo vzťahu k otázkam, ktoré vyplývajú výlučne z ich vnútroštátnej legislatívy, resp. z medzinárodnej zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia.

Expressis verbis žiadny taký záver nevyplýva zo žiadneho z uvedených rozhodnutí a naopak, z rozhodnutia 3M Italia²⁰ vyplýva presný opak, keďže súd tam výslovne skonštatoval, že „v práve Únie neexistuje žiadna všeobecná zásada, z ktorej by vyplývala povinnosť členských štátov bojovať proti zneužívajúcim praktikám v oblasti priamych daní a ktorá by bránila uplatneniu takého ustanovenia, o aké ide vo veci samej, keď zdaniteľné plnenie pramení z takých praktík a právo Únie nie je dotknuté“.²¹ Zahraničná literatúra túto otázku preto vníma ako otvorenú.²²

Princíp zákazu zneužitia práva v slovenskej súdnej praxi

V slovenskej súdnej praxi bol výskyt prípadov týkajúcich sa zneužitia práva pomerne vzácny. Pre porovnanie, zatiaľ čo v Českej republike Najvyšší správny súd koncept zneužitia v oblasti dane z príjmov rozvinul ešte pred tým ako SD EÚ vydal rozsudok Halifax (konkrétne 10.11.2005)²³, na Slovensku bolo prvé rozhodnutie uplatňujúce argumentáciu zneužitia práva v oblasti dane z príjmov vydané len prednedávnom (3.5.2017).²⁴ Predmetné rozhodnutie je

---

¹⁶ C-39/16, ECLI:EU:C:2017:813

¹⁷ C-115/16, ECLI:EU:C:2019:134, v literatúre pozri bližšie BONK, F. K možnostiam a limitom vyhýbania sa daňovým povinnostiam pri cezhraničnej distribúcii úrokov vo svetle rozsudku N Luxembourg 1

¹⁸ C-116/16 a C-116/17, ECLI:EU:C:2019:135, v literatúre pozri bližšie BONK, F. Rozsudok v spojených veciach T Danmark a Y Denmark: naposledy k nachádzaniu hraníc vyhýbania sa daňovým povinnostiam pri cezhraničnej distribúcii dividend

¹⁹ DE LA FERIA, R. EU General Anti-(Tax) Avoidance Mechanisms: From GAAP to GAAR. The Dynamics of Taxation

²⁰ C-417/10, ECLI:EU:C:2012:184

²¹ Ibid. , ods. 32

²² DE LA FERIA, R. EU General Anti-(Tax) Avoidance Mechanisms: From GAAP to GAAR. The Dynamics of Taxation

²³ Vid' bližšie MORÁVEK, Z. Zneužití práva a tiež KAMÍNKOVÁ, P. Zneužití práva jako hranice daňového plánování.

²⁴ Rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6S/34/2016. Vid' bližšie KAČALJAK, M. - HLINKA, T. - CIBULA, T. Zneužitie zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia.

navyše preskúmané Najvyšším súdom Slovenskej republiky („NS SR“) v rámci konania o kasačnej sťažnosti a existuje rozumný predpoklad, že NS SR sa obráti na SD EÚ s prejudiciálnou otázkou zameranou na zistenie, či stále platia závery SD EÚ vyslovené v rozhodnutí 3M Italia.

V oblasti DPH je za prvú významnejšiu skúsenosť so zneužitím možné považovať vec Tanoarch²⁵, kde vydali rozhodnutia užitočné pre slovenskú súdnu prax Najvyšší súd Slovenskej republiky²⁶, Ústavný súd Slovenskej republiky²⁷ aj SD EÚ²⁸. Do istej miery je však možné polemizovať, či skutková situácia zodpovedala zneužitiu stricto sensu alebo išlo o prekursorovú štruktúru k podvodu na DPH. Výhoda, ktorú totiž správca dane aj súdy identifikovali, spočívala v samotnom uplatnení nároku na odpočítanie DPH na vstupe. Po preusporiadaní transakcií v súlade s ich ekonomickou logikou tak, ako ju vymedzil správca dane by však vznikol stav, kedy by nebolo uskutočnené žiadne zdaniteľné plnenie. S ohľadom na to, že aj osoba povinná zaplatiť daň na výstupe bola prepojená s osobou uplatňujúcou si odpočítanie dane, vo výsledku tak preusporiadanie bolo bez viditeľného efektu. V danom kontexte je tak hodné pozornosti aj rozhodnutie SD EÚ v spojených veciach Balkan and Sea Properties a Proviadinvest²⁹, kde SD EÚ výslovne uviedol, že „ak sa tovary alebo služby dodávajú za umelo nízke alebo vysoké ceny medzi stranami, ktoré vykonávajú plné právo na odpočítanie DPH, nemôže na tomto stupni dochádzať k daňovým únikom ani k vyhýbaniu sa dani. Umelo nízka alebo vysoká cena môže viesť k strate na dani len na úrovni koncového spotrebiteľa alebo v prípade zmiešanej zdaniteľnej osoby, ktorá má právo iba na pomerné odpočítanie dane“.³⁰

Obdobný problém je možné identifikovať aj v ďalšom rozhodnutí NS SR³¹, kde za okolnosť bez ekonomického opodstatnenia bola považovaná umelo nízka cena. Za tam uvedených skutkových okolností navyše išlo o situáciu, kde by pri preusporiadaní transakcií opäť nastal stav, kedy by k žiadnemu dodaniu nedošlo.

V ďalšom rozhodnutí³², kde NS SR operoval terminológiou typickou pre zneužitie, potom skutková situácia skôr svedčala podvodu, pričom aj súd (hoci to výslovne neuviedol) na danú situáciu aplikoval vedomostný test formulovaný SD EÚ pre situácie podvodu³³.

---

²⁵ Vid' bližšie STRAKOVÁ, I. Zneužívanie práva pri uplatňovaní nadmerných odpočtov dane z pridanej hodnoty.

²⁶ 5 Sžf/137/2013

²⁷ III. ÚS 357/2016-16

²⁸ C-504/10, ECLI:EU:C:2011:707

²⁹ C-621/10 a C-129/11, ECLI:EU:C:2012:248

³⁰ Ibid., ods. 47

³¹ 8Sžfk/3/2016

³² 3Sžf/108/2014

³³ Tzv. Axel Kittel test podľa rozhodnutia C-439/04 a C-440/04 Axel Kittel a Recolta Recycling, ECLI:EU:C:2006:446

V neskoršom období už je však možné identifikovať stabilizáciu v rozhodovaní aj ambíciu NS SR situácie podvodu a zneužitia dôsledne odlišovať. V jednom rozhodnutí³⁴ NS SR existenciu zneužitia výslovne odmietol a odkázal správcu dane skôr na skúmanie podmienok podvodu. V ďalších dvoch nedávnych rozhodnutiach potom NS SR pomerne jednoznačne identifikoval prípady zneužitia smerované na oslobodenie pri cezhraničných dodaniach tovaru³⁵ a pri dovoze tovaru³⁶. V obidvoch prípadoch umelé články v reťazci dodaní poskytovali hotovostnú výhodu pre daňovníka v porovnaní s režimom, ktorý by sa mal uplatniť pri bona fide štruktúrovaní transakcií.³⁷

Záver

Zákaz zneužitia daňového práva predstavuje všeobecný princíp práva Európskej únie uplatniteľný aj pri absencii vnútroštátnych pravidiel proti zneužitiu. Rozhodovacia prax SD EÚ už je v danej otázke relatívne stabilizovaná, pričom otvorenou otázkou ostáva ešte potenciálna aplikácia tohto princípu na vnútroštátne normy daňového práva, ktoré nie sú harmonizované. Slovenská súdna prax si postupne osvojovala rámce stanovené SD EÚ vo vzťahu k zákazu zneužitia a v oblasti DPH je možné konštatovať, že rozhodovacia prax NS SR už by mala byť stabilizovaná. V oblasti dane z príjmov v súčasnosti takmer neexistujú spory, kde by zákaz zneužitia práva bol uplatnený. Jediný potenciálny spor dotýkajúci sa zneužitia sa súčasne týka aplikácie medzinárodnej zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia a vplyv práva Európskej únie tu ešte nie je úplne vyjasnený. Je tak možné predpokladať, že NS SR sa v danej otázke obráti na SD EÚ s prejudiciálnou otázkou.

Zoznam bibliografických odkazov

- BONK, F. Implementácia zákonného GAAR do slovenského daňového systému (1. časť) In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461. Roč. 70, č. 1 (2018), s. 52-67
- BONK, F. Implementácia zákonného GAAR do slovenského daňového systému (2. časť) In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461. Roč. 70, č. 2 (2018), s. 175-188

---

³⁴ 1Sžf/31/2016

³⁵ 8Sžfk/38/2017

³⁶ 3Sžfk/9/2019

³⁷ Výška samotnej daňovej povinnosti by síce v uvedených štruktúrach ovplyvnená nebola, keďže daným subjektom by malo ostať zachované právo na odpočítanie dane. Z hľadiska hotovostných tokov však išlo o relevantnú výhodu, keďže za daných okolností sa zdalo, že by subjekty museli žiadať o vyplatenie nadmerného odpočtu a teda počítat' so zdržaním.

BONK, F. K možnostiam a limitom vyhybani sa daňovým povinnostiam pri cezhraničnej distribúcii úrokov vo svetle rozsudku N Luxembourg 1. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461. Roč. 71, č. 8-9 (2019), s. 904-918

BONK, F. Rozsudok v spojených veciach T Danmark a Y Denmark: naposlady k nachádzaniu hraníc vyhybani sa daňovým povinnostiam pri cezhraničnej distribúcii dividend. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. ISSN 1335-6461. Roč. 71, č. 10 (2019), s. 1052-1060

CERIONI, L. The “Abuse of Rights” in EU Company Law and EU Tax Law: A Re-reading of the ECJ Case Law and the Quest for a Unitary Notion. *European Business Law Review*, 2010, 21.6: 783-813.

DE MONÈS, S., et al. Abuse of tax law across Europe. *EC Tax Rev.*, 2010, 19: 85.;

DE MONES, Sebastien, et al. Abuse of tax law across Europe (Part Two). *EC Tax Rev.*, 2010, 19: 123.

DE LA FERIA, R. *EU General Anti-(Tax) Avoidance Mechanisms: From GAAP to GAAR. The Dynamics of Taxation* (Oxford: Hart Publishing, 2020), 2019.

KAČALJAK, M. - HLINKA, T. - CIBUĽA, T. Zneužitie zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia. In. Bratislavské právnické fórum 2019. Vyvažovanie záujmov v sporoch s finančnoprávnym prvkom. ISBN 978-80-7160-521-8, s. 6-12

KAMÍNKOVÁ, P. Zneužití práva jako hranice daňového plánování. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2018

LANG, M., et al. (ed.). *GAARs: A Key Element of Tax Systems in the Post-BEPS World*. IBFD, 2016

MORÁVEK, Z. Zneužití práva. In: Portál DAUČ.cz [online]. Praha: Wolters Kluwer, 8. 7. 2015. [cit. 2020-02-09]. Dostupné z <https://www.dauc.cz/dokument/?modul=li&cislo=53502>. ISSN 2533-4484

POPOVIČ, A. – ROMÁNOVÁ, A. – STRAKOVÁ, I. (Eds.) *Zneužitie a iné formy obchádzania práva*. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2016. - ISBN 978-80-8152-431-8. – 338 s.

PRIEVOZNÍKOVÁ, K. Implementácia zákazu zneužitia práva do daňového poriadku. In *Daňové právo vs. daňové podvody a daňové úniky: nekonferenčný zborník vedeckých prác. II. diel* Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015. s. 161-168. ISBN 978-80-8152-304-5

SÁBO, J.: GAAR (všeobecné pravidlo predchádzania daňovým únikom) v právnom poriadku SR. In: *Daňové právo vs. daňové podvody a daňové úniky: nekonferenčný zborník vedeckých prác. II. diel*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015. s. 199 a nasl.

STRAKOVÁ, I. Zneužívanie práva pri uplatňovaní nadmerných odpočtov dane z pridanej hodnoty. In. Zneužitie a iné formy obchádzania práva. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2016. - ISBN 978-80-8152-431-8. - S. 307-320.

ELEKTRONICKÝ MONITORING A OCHRANA OBETÍ DOMÁCEHO NÁSILIA¹

ELECTRONIC MONITORING AND PROTECTION OF VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE

Jaroslav Klátik - Ingrid Mencerová - Libor Klimek²

Abstrakt:

Príspevok s názvom Elektronický monitoring a ochrana obetí domáceho násilia je zameraný na elektronický monitoring obvinených a odsúdených, ktorého využitie má zásadný význam aj v súvislosti s ochranou obetí domáceho násilia. Nakoľko právna úprava zaoberajúca sa ochranou obetí domáceho násilia v slovenskom právnom poriadku absentuje, autor využíva aktuálnu trestnoprávnu a civilnoprávnu úpravu. V príspevku je venované osobitné miesto domácejmu násiliu, jeho obetiam a využitiu elektronického monitoringu ako jedinečného spôsobu zabezpečenia ochrany a bezpečnosti pre obe domáceho násilia.

KPúčové slová:

systém elektronického monitoringu, elektronický monitoring, domáce násilie, technické prostriedky, zákaz priblíženia sa, obe domáceho násilia

Abstract:

The paper entitled Electronic Monitoring and Protection of Victims of Domestic Violence focuses on electronic monitoring of the accused and convicted, use of which is also crucial in relation to the protection of victims of domestic violence. As the legislation dealing with the protection of victims of domestic violence is absent from the Slovak legal system, the author uses the current criminal and civil law regulations. The paper dedicates a separate section to domestic violence, its victims and the use of electronic monitoring as a unique way of providing protection and security for victims of domestic violence.

Keywords:

electronic monitoring system, electronic monitoring, domestic violence, technical means, restraining order, victims of domestic violence

Úvod

Domáce násilie je psychické, fyzické, sexuálne násilie, ktoré sa vyskytuje v rodine a v domácnosti. Jeho špecifickosťou je, že sa vyskytuje v cykloch a pretrváva dlhodobo. Násilie

---

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0437.

² Doc. JUDr. Jaroslav Klátik, PhD. je vedúcim katedry na Katedre trestného práva,, kriminológie, kriminalistiky forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Doc. JUDr. Ingrid Mencerová, PhD. je docentkou na Katedre trestného práva,, kriminológie, kriminalistiky forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Doc. JUDr. et PhDr. Libor Klimek, PhD. je docentom na Katedre trestného práva,, kriminológie, kriminalistiky forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

môže smerovať od ktoréhokoľvek člena rodiny ku ktorémukoľvek inému členovi rodiny. Môže ho páchať muž na žene, žena na mužovi, rodič na dieťati aj dieťa na rodičovi.³ Ale najčastejšie sa ho dopúšťajú muži na ženách a rodičia na deťoch. Vo všeobecnosti v priemere v 90 % prípadov sú obeťami ženy a deti, v 90 % je páchatel'om muž (manžel, partner, bývalý partner), 69,9 % trestných činov, ktorých obeťou bola žena, sa spáchalo v domácnosti, 70,6 % vrážd žien, 63 % ublížení na zdraví žene, 87,7 % činov násilia voči jednotlivkej žene sa odohralo v domácnosti. Problematika ochrany obetí trestnej činnosti so systémom elektronického monitoringu veľmi úzko súvisí. Hneď na úvod sa trojica autorov rozhodla objasniť základné atribúty elektronického monitoringu v spojitosti s ochranou obetí domáceho násilia. Elektronický monitoring osôb je v súčasnosti aj vzhľadom na ochranu obetí domáceho násilia veľmi aktuálnou témou v rámci nielen trestného práva, ale aj civilného práva, pretože má široké spektrum praktického využitia pri elektronickom monitoringu nielen odsúdených a obvinených a v neposlednom rade ako prostriedok efektívnej ochrany obetí domáceho násilia. Poskytnutie potrebnej ochrany a pomoci obetiam domáceho násilia by samozrejme mala komplexne upravovať legislatíva na národnej úrovni, ktorá v značnej miere ovplyvňuje poskytovanie pomoci a riešenie problematiky domáceho násilia. Násilie v domácnostiach je špecifické v tom, že k nemu dochádza vždy v intímnych vzťahoch medzi najbližšími osobami a má hlboký dopad na celú rodinu. Ide o násilie, ktorého cieľom je ovládať alebo utláčať inú bytosť, a to ponižovaním a vyvolávaním strachu - slovným, fyzickým a citovým týraním. Domáce násilie netvorí len jedna bitka, či jeden príležitostný incident. Ide o opakovanú viktimizáciu, t.j. dlhodobo trvajúce násilie a týranie. Obeť je vystavovaná násiliu zas a znova, pretože medzi ňou a páchatel'om je blízky vzťah.⁴ Práve zavedenie elektronického systému monitorovania osôb aspoň v minimálnej miere túto ochranu zabezpečuje. Nemôžeme samozrejme neuviesť, že práve zákon č. 274/2017 z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je od 1.1.2020 novelizovaný zákonom č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje práva, ochranu a podporu obetí trestných činov, vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a finančné odškodňovanie obetí násilných trestných činov. Koncepcia elektronického monitoringu spočíva vo vytvorení vhodných podmienok pre praktickú realizáciu kontroly výkonu najmä súdnych rozhodnutí za

---

³ Bližšie: POLÁK, P.: Pomoc obetiam domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017 Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 179-205.

⁴ Bližšie: TITLOVÁ, M.: Pojem a znaky domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 18-29.

pomoci využitia technických monitorovacích zariadení a lepšieho využitia alternatívnych trestov, prípadne odklonov v trestnom konaní. Elektronický monitoring osôb sa využíva za účelom sledovania pohybu a pobytu konkrétnej osoby pomocou elektronického zariadenia, pričom spôsob kontroly závisí od použitej technológie. Elektronické monitorovanie osôb je väčšinou spájané a využívané pri treste domáceho väzenia, v rámci výkonu ktorého je kontrolovaná osoba povinná zdržiavať sa v stanovený čas na určitom mieste a zároveň je prostredníctvom elektronického zariadenia jej pobyt a pohyb monitorovaný. Avšak s poukazom aj na právnu úpravu účinnú v Slovenskej republike, jeho praktické využitie je omnoho širšie a nezahŕňa len kontrolu výkonu rozhodnutí v rámci trestného konania, ale aj v rámci civilného konania podľa Civilného sporového poriadku. Základným a zrejme najdôležitejším cieľom využívania elektronického monitoringu pri krátkodobých trestoch odňatia slobody s podmieneným odkladom, sú práve negatívne výsledky izolácie odsúdených od spoločnosti. Nie menej významným cieľom bolo aj práve naplnenie cieľov rekodifikácie Trestného zákona a Trestného poriadku a spustenie fungujúceho systému kontroly technickými prostriedkami, ale tiež využívanie alternatívnych trestov. Z dôvodu, že tieto technické prostriedky možno využiť aj na kontrolu pri výkone iných rozhodnutí vydávaných v trestnom konaní posilnilo sa tvrdenie, že nepodmienečný trest odňatia slobody predstavuje poslednú inštanciu uplatňovanú až vtedy, ak iné, menej závažné prostriedky nápravy zlyhali. Ide o rozhodnutia, ktorými sa ukladajú niektoré ďalšie tresty (trest zákazu pobytu, trest zákazu účasti na verejných podujatiach) alebo ktorými sa ukladajú niektoré primerané povinnosti a obmedzenia alebo spravidla v rámci probačného dohľadu (podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom, podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, podmienené zastavenie trestného stíhania, dohľad probačného a mediačného úradníka ako možnosť nahradenia väzby). Okrem využitia kontroly výkonu rozhodnutia v rámci trestného konania aj civilného konania je možné efektívne technické prostriedky použiť aj v s kontrolou odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody. Najčastejšie vyskytujúce sa prípady sú najmä kontrola pohybu a činnosti odsúdených na otvorených oddeleniach, zaradenie odsúdených na prácu, vykonávanú mimo ústav na výkon trestu odňatia slobody alebo aj pri udelení mimoriadneho voľna na opustenie ústavu. Využitím elektronického monitoringu sa očakáva zvýšenie bezpečnosti občanov, zlepšenie socializácie odsúdených a zníženie recidívy, zefektívnenie práce probačných a mediačných úradníkov, zníženie nákladov na výkon trestu odňatia slobody, zvýšenie dôvery k alternatívnym trestom, ochranu rodiny - zmiernenie ekonomických a sociálnych následkov väzobného postihu odsúdeného a jeho rodiny, ochrana pred domácim násilím, obmedzenie výtržníctva na spoločenských podujatiach, ochranu citlivých lokalít slúžiacich verejnosti

(školy, parky, detské ihriská atď.). V civilnom konaní je možné využiť elektronický monitoring napríklad pri kontrole výkonu neodkladného opatrenia, ktorým sa účastníkovi konania zakáže vstúpiť do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia. Podľa § 325 ods. 2 písm. e), f), h) Civilného sporového poriadku, neodkladným opatrením možno strane uložiť najmä, aby nevstupovala dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivá z násilia; nevstupovala alebo iba obmedzene vstupovala do domu alebo bytu, na pracovisko alebo iné miesto, kde býva, zdržiava sa alebo ktoré pravidelne navštevuje osoba, ktorej telesnú integritu alebo duševnú integritu svojím konaním ohrozuje; sa na určenú vzdialenosť nepribližovala alebo iba obmedzene približovala k osobe, ktorej telesná integrita alebo duševná integrita môže byť jej konaním ohrozená. Z dôvodu osobitného procesného režimu neodkladného opatrenia zakazujúceho vstup do obydlija z dôvodu indikovania podozrenia z domáceho násilia, sa zvyšuje právno-protektívna funkcia tohto neodkladného opatrenia osobitným režimom jeho vykonateľnosti už momentom vyhlásenia, resp. vyhotovenia. Rovnako je možné riešiť zákazy priblíženia a tiež neodkladné opatrenia v súvislosti s ochranou maloletých osôb. Dôležitým prínosom z pohľadu ochrany obetí trestných činov je zavedenie elektronickej služby, ktorá upozorňuje na prítomnosť páchatel'a. V prípade porušenia zákazu priblíženia dostane upozornenie nielen obslužný personál, ale aj osoba, ktorá je takýmto zákazom chránená.⁵

1 Domáce násilie a elektronický monitoring

Elektronický systém monitoringu osôb má za cieľ vytvoriť podmienky pre reálne využívanie kontroly dodržiavania niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami so zámerom zlepšenia využívania alternatívnych trestov alebo odklonov v trestnom konaní. Elektronický monitoring má významné a nenahraditeľné miesto práve pri ochrane obetí domáceho násilia. V istom zmysle slova ide o fenomén v rámci ktorého sa vzťahy, majúce rôznu povahu, charakter, ale tiež rôznu intenzitu, odohrávajú v domácom prostredí medzi rôznymi subjektmi v rôznom stupni príbuzenstva, medzi rovnakými a odlišnými pohlaviami, medzi rovnakými ale aj odlišnými vekovými kategóriami. Prejavy domáceho násilia, jeho druhy aj formy nevyklučujú podobnosť v rovnakých vzťahoch, ale pripúšťajú aj možnosť absolútnej odlišnosti.⁶ Nakoľko je pravdou, že domáce násilie je komplex príliš rozmanitých a

---

⁵ Bližšie: HABÁNIK, T., VAVRUŠ, M.: Nástroje prevencie pred domácim násilím v psychickej podobe In *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 343-350.

⁶ Bližšie: MENCEROVÁ, I.: *Vplyv elektronickeho monitoringu na prevenciu recidívy*: Impact of electronic monitoring on the prevention of re-offending. In: Banskobystrické zámocké dni práva: zborník z 3. ročníka

štruktúrovaných vzťahov, ktoré majú tendenciu sa meniť, ale sa aj prispôsobujú rôznym podmienkam v určitom prostredí, modifikujú sa a získavajú stále aktuálnejšie prvky, prostredníctvom ktorým sa menia aj jeho prejavy navonok a dôsledky. Popri vžitých formách domáceho násillia, nastáva postupné obohacovanie o jeho ďalšie formy v podobe sociálnej kontroly, izolácie jednotlivca, ekonomickej kontroly a deprivácie a v neposlednom rade sa vyformovala aj špecifická kategória – násillie v intímnych vzťahoch.⁷

Domáce násillie možno rozdeliť do niekoľkých foriem. Medzi najčastejšie sa vyskytujúce formy domáceho násillia zaraďujeme:

- a) fyzické domáce násillie v rozličných formách,
- b) sociálne domáce násillie, ktorým páchatel' bráni obeti udržiavať kontakt s inými osobami,
- c) ekonomicke domáce násillie, ktorým páchatel' obmedzuje finančnú podporu, bráni obeti v hľadani si zamestnania alebo v jeho výkone, bráni jej vo finančnej slobode, prípadne jej poškodzuje majetok a jej osobné veci a pod.,
- d) sexuálne domáceho násillie, ktoré sa vyznačuje vynucovaním si a nútením k pohlavnému styku alebo k sexuálnym aktivitám,
- e) psychické a emocionálne domáce násillie, pre ktoré je charakteristické ponižovanie, zosmiešňovanie, vyhrážanie sa, nadávanie a pod.⁸

2 Využitie elektronického monitoringu pri ochrane obetí domáceho násillia

Jedným z mnohých predpokladaných prínosov prijatia osobitného právneho predpisu a zavedenia elektronického monitoringu do praxe bolo okrem iného aj poskytnutie potrebnej pomoci a ochrany obetiam domáceho násillia a včasného varovania pred potenciálnou hrozbou.⁹ Detekcia priblíženia sa kontrolovanej osoby ku chránenej osobe sa uskutočňuje na základe súdneho rozhodnutia alebo rozhodnutia prokurátora v zmysle zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých

---

medzinárodnej vedeckej konferencie na tému „Identifikácia únosnej miery autonómie právnych odvetví a súčasnej potreby ich synergie“, 23.-24. november 2017, Vígľaš. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2018, s. 76-85.

⁷ Bližšie: TITLOVÁ, M.: Pojem a znaky domáceho násillia. In *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia - Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017*. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 19-20.

⁸ Bližšie: ŠKROVÁNKOVÁ, M.: Zavedenie elektronického monitoringu osôb a jeho dosah na riešenie domáceho násillia. In: MARKOVÁ, V. ed. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi: Zborník príspevkov z 4. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 2016, s. 288-298.

⁹ KLÁTIK, J.: Kontrola výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami / Checking the technical means of enforcement. In *Visegrad Journal on Human Rights*, roč. 4, 2016, číslo 2. ISSN 1339-7915, s. 13 -16

zákonov. Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami vymedzuje technické prostriedky ako zariadenie alebo ich súbor umožňujúce za podmienok ustanovených týmto zákonom kontrolu výkonu rozhodnutia. Vlastníkom technických prostriedkov je štát a ich správa spadá do kompetencií Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky je takisto prevádzkovateľom Centrálného monitorovacieho systému, na ktorý sú všetky technické prostriedky napojené a zároveň je zriaďovateľom Operačného strediska, ktorého zamestnanci sa starajú o nepretržité fungovanie Centrálného monitorovacieho systému. Výdavky spojené s prevádzkou technických prostriedkov znáša štát, ale taktiež sa na nich v miere určenej vykonávacím predpisom podieľajú kontrolované osoby. Okrem trestného a civilného konania, kde sú technické prostriedky primárne využívané, je ich použitie napríklad možné aj na kontrolu pohybu a činnosti odsúdených v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody, napr. v prípadoch otvorených oddelení, či výkonu prác mimo ústavu na výkon trestu odňatia slobody. V zmysle zákonných ustanovení je kontrolovaná osoba vymedzená ako fyzická osoba, ktorá je na základe rozhodnutia povinná podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami. Kontrolovanou osobou môže byť v rámci trestného konania obvinený, obžalovaný, odsúdený a v civilnom konaní, práve v súvislosti s ochranou obetí domáceho násillia, môže byť kontrolovanou osobou práve osoba, ktorá je dôvodne podozrivá z domáceho násillia. Práve z dôvodu možnosti využitia elektronického monitoringu bolo neúčelné do právnej úpravy prevziať uvedené pojmy, a preto zákonodarca v tejto súvislosti zaviedol nový pojem, ktorým je kontrolovaná osoba.¹⁰ Chránenou osobou je v zmysle zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov fyzická osoba, ku ktorej má kontrolovaná osoba rozhodnutím uložený zákaz priblíženia sa na určenú vzdialenosť. Vymedziť a definovať chránenú osobu v súvislosti s kontrolou technickými prostriedkami bolo nevyhnutné z dôvodu možného zamieňania si uvedeného pojmu s pojmom chránená osoba, tak ako ho vymedzuje ustanovenie § 139 TZ. Právna úprava v ustanovení § 12 ods. 3 zákona č. 78/2015 Z. z. zároveň osobitne upravuje prípad, kedy je chránenou osobou maloleté dieťa, predovšetkým v súvislosti so splnením podmienok pre nariadenie kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami. Ak je chránenou osobou maloleté dieťa, písomný súhlas sa nevyžaduje a kontrolu technickými prostriedkami možno vykonať, len ak je to v najlepšom záujme maloletého dieťaťa a ak je maloleté dieťa s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť schopné plniť povinnosti chránenej osoby podľa tohto zákona. Na tento účel súd alebo

---

¹⁰ Bližšie: Dôvodová správa k zákonu č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami.

prokurátor prihliadne na názor maloletého dieťaťa, ak je schopné formulovať svoj názor, vyjadrenie zákonného zástupcu alebo osoby, ktorej súd zveril maloleté dieťa do starostlivosti, vyjadrenie opatrovníka, ak je maloletému dieťaťu ustanovený. Počas kontroly výkonu rozhodnutia súdu, ktorým bol uložený zákaz priblížiť sa ku chránenej osobe alebo k jej obydliu, je pohyb a pobyt kontrolovanej osoby monitorovaný za použitia osobného identifikačného zariadenia, t. j. elektronického náramku, ktorý má kontrolovaná osoba pripevnený na tele, spravidla na nohe. Elektronický náramok sa v takomto prípade využíva v kombinácii so zariadením na určenie polohy. Obidve zariadenie sú navzájom prepojené, elektronický náramok prostredníctvom signálu komunikuje so zariadením na sledovanie polohy, ktoré zároveň komunikuje a odosiela všetky údaje centrálnemu monitorovaciemu systému, čím je zabezpečené monitorovanie pohybu a pobytu kontrolovanej osoby a dodržiavanie uložených zákazov. Určitá osobitosť tohto typu elektronického monitoring spočíva v tom, že povinnosti sú uložené nie len kontrolovanej osobe, ale zároveň aj obeti, resp. chránenej osobe, nakoľko táto v zmysle ustanovenia § 7 ods. 2 zákona č. 78/2015 Z. z. musí mať pri sebe zariadenie varovania blízkosti počas celého trvania kontroly technickými prostriedkami. Aj napriek skutočnosti, že chránená osoba má povinnosť zariadenie nosiť po celú dobu elektronického monitoringu pri sebe, neplnenie tejto povinnosti nie je spojené so žiadnou sankciou, avšak chránená osoba takýmto konaním samu seba vystavuje možnému riziku a nebezpečenstvu spojenému s „nekontrolovaným“ pohybom kontrolovanej osoby a tým pádom aj možným zdržiavaním sa tejto osoby v jej blízkosti, či blízkosti jej obydliu.¹¹

3 Zariadenie varovania blízkosti a zariadenie na určenie polohy kontrolovanej osoby

Zariadenie varovania blízkosti má približne veľkosť mobilného telefónu, a preto jeho nosenie chránenú osobu nijakým spôsobom neobmedzuje v pohybe, ani nie je umiestnené na jej tele, postačí ho mať po celú dobu monitoringu pri sebe a tým dopomôcť k dosiahnutiu sledovaného cieľa a bezpečnému priebehu elektronického monitoringu. V prípade, ak by zo strany kontrolovanej osoby došlo k porušeniu zákazu a uloženej povinnosti, a kontrolovaná osoba by sa priblížila ku chránenej osobe na vzdialenosť menšiu než je povolené, zariadenie varovania blízkosti by okamžite chránenú osobu upozornilo na prípadné nebezpečenstvo. Aby bolo prakticky možné vôbec elektronický monitoring v danom prípade nariadiť a aby bolo zároveň zabezpečené jeho bezchybné fungovanie, pred tým než súd nariadi kontrolu výkonu

---

¹¹ Bližšie: MENCEROVÁ, I.: Prevencia a eliminácia domáceho násillia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia – Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017* Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 141-152.

rozhodnutia prostredníctvom technických prostriedkov, je potrebné zistiť, či všetky podmienky ktoré zákon stanovuje sú v konkrétnom prípade naplnené a je možné tento spôsob kontroly výkonu rozhodnutia v danom prípade využiť. Uvedené podmienky upravuje Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 178/2015 Z. z. o materiálo - technických podmienkach použitia technických prostriedkov a ich splnenie alebo nesplnenie preveruje a následne podáva správu príslušnému sudcovi probačný a mediačný úradník. Pri osobnom identifikačnom zariadení, t. j. elektronickom náramku, ktorý má kontrolovaná osoba, v tomto prípade osoba dôvodne podozrivá z domáceho násilia, páchatel' alebo zjednodušene povedané násilník, umiestnené na tele musia byť v zmysle uvedenej vyhlášky splnené nasledovné materiálo – technické podmienky a to:

- a) podmienky, ktoré nebránia vzájomnej elektronickej komunikácii osobného identifikačného zariadenia s iným technickým prostriedkom najmä z dôvodu elektromagnetického rušenia alebo tienenia elektronickeho signálu, ktorého zdrojom je osobné identifikačné zariadenie,
- b) upevnenie na telo, spravidla na končatinu kontrolovanej osoby tak, aby neprišlo k jeho neoprávnenému sňatiu.¹²

Druhým zariadením, ktorým je monitorovaný pohyb a pobyt kontrolovanej osoby je zariadenie na určenie polohy kontrolovanej osoby. Napriek vzájomnému prepojeniu s elektronickým náramkom, vyhláška samostatne vymedzuje podmienky pre bezproblémové fungovanie a vôbec možnosť jeho použitia v danom prípade. Materiálo – technickými podmienkami v prípade zariadenia na určenie polohy kontrolovanej osoby a zariadenie varovania blízkosti sú:

- a) dostupnosť a funkčnosť elektrickej prípojky,
- b) dostupnosť verejnej elektronickej komunikačnej služby poskytovanej prostredníctvom mobilnej verejnej elektronickej komunikačnej siete,
- c) dostupnosť signálu, ktorého zdrojom je globálny satelitný navigačný systém,
- d) podmienky, ktoré nebránia určeniu polohy najmä z dôvodu elektromagnetického rušenia alebo tienenia signálu, ktorého zdrojom je globálny satelitný navigačný systém,
- e) konektivita s osobným identifikačným zariadením,
- f) umiestnenie, ktoré umožňuje nepretržitú elektronicú komunikáciu s osobným identifikačným zariadením.

---

¹² Bližšie: ŠIMOVČEK, I.: Trestno-právne a kriminalistické aspekty dokazovania domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017 Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 18-24.

Ďalším špecifikom elektronického monitoringu, ktorým je poskytovaná ochrana obetiam domáceho násilia je okrem splnenia uvedených materiálo – technických podmienok aj potreba súhlasu chránenej osoby. Kontrola výkonu súdneho rozhodnutia môže byť v tomto prípade vykonaná len za predpokladu, že plnoletá chránená osoba udelila písomný súhlas a v prípade jeho späťvzatia ho nie je možné opätovne udeliť. Za udelenie súhlasu sa v tomto prípade považuje aj návrh, ktorý podala chránená osoba. V prípade ak je chránenou osobou maloleté dieťa, nie je potrebné aby udelila písomný súhlas, avšak elektronický monitoring je možné vykonať len za predpokladu, že je to v najlepšou záujme dieťaťa a zároveň v prípadoch, kedy je maloleté dieťa vzhľadom na jeho vek a rozumovú vyspelosť dostatočne vyspelé na to, aby plnilo povinnosti, ktoré pre chránenú osobu vyplývajú zo zákona. S ohľadom na uvedené súd prípadne prokurátor pri rozhodovaní o nariadení elektronického monitoringu musí prihliadať na názor maloletého dieťaťa, za predpokladu že maloleté dieťa je natoľko rozumovo vyspelé, že je schopné svoj názor v danom prípade jasne sformulovať. Ďalej súd, resp. prokurátor musí brať do úvahy aj vyjadrenie zákonného zástupcu, resp. vyjadrenie osoby ktorej bolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prípadne vyjadrenie opatrovníka v prípadoch, kedy bol maloletému dieťaťu súdom ustanovený opatrovník.¹³

4 Civilnoprávna úprava ochrany obetí domáceho násilia

Civilnoprávna úprava sa vyznačuje tým, že súd o neodkladnom opatrení rozhoduje na návrh, ale aj bez návrhu. Neodkladné opatrenie môže súd nariadiť, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery alebo ak je obava, že exekúcia bude ohrozená. Neodkladné opatrenia vrátane tých, ktoré slúžia k ochrane, zvýšeniu bezpečnosti a minimalizácii akejkoľvek hrozby aj voči obetiam domáceho násilia možno obdobne ako v trestnom konaní nariadiť pred začatím konania, v jeho priebehu alebo po jeho skončení. Tento druh neodkladných opatrení je možné nariadiť voči komukoľvek, kto je dôvodne podozrivý z násilia, fyzického ale aj psychického. Pre podozrenie, resp. jeho dôvodnosť nie je nutné aby bolo podozrením na úrovni podozrenia potrebného k začatiu trestného stíhania či priestupkového konania.¹⁴ Obete domáceho násilia majú taktiež sami možnosť požiadať o poskytnutie potrebnej ochrany pred domácim násilím.

---

¹³ Bližšie: PROKEINOVÁ, M. FEDOROVÍČOVÁ, I.: Elektronický monitoring v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Trestná politika štátu – história, súčasnosť a perspektívy*: Zborník vedeckých príspevkov z interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Košice: PF UPJŠ, 2015, s. 149-155.

¹⁴ Bližšie: ŠKROVÁNKOVÁ, M.: Zavedenie elektronického monitoringu osôb a jeho dosah na riešenie domáceho násilia. In: MARKOVÁ, V. ed. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi*: Zborník príspevkov z 4. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 2016, s. 288-298.

Chránená osoba podá, resp. môže podať na súd žiadosť o ochranu pred domácim násilím formou Univerzálneho elektronického formuláru, ktorý sa nachádza na uvedenej webovej stránke. Pred tým než súd vo vyššie uvedených prípadoch rozhodne, súd prípadne prokurátor poverí probačného a mediačného úradníka, aby vykonal predbežné šetrenie a získal informácie, resp. preveril splnenie potrebných materiálo – technických podmienok. Zisťovanie potrebných informácií a predbežné šetrenie vykonáva probačný a mediačný úradník pohovorom s dotknutými osobami a overením takto získaných informácií, ako aj miestnym zisťovaním ak je to potrebné. Probačný a mediačný úradník zároveň v rovnakej lehote obstaráva aj písomný súhlas plnoletej chránenej osoby, prípadne vyjadrenie zákonného zástupcu, opatrovníka alebo osoby, ktorej bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti, ak má byť chránenou osobou maloletý. Až na základe zistení, ktoré probačný a mediačný úradník vo svojej správe súdu alebo prokurátorovi, ktorý ho vykonaním inštitútu predbežného šetrenia poveril poskytne, možno rozhodnúť o kontrole výkonu konkrétneho rozhodnutia elektronickými prostriedkami. V prípade splnenia všetkých zákonom stanovených materiálo – technických podmienok vrátane súhlasu chránenej osoby a existencie možnosti v danom prípade elektronický monitoring nariadiť vzhľadom na osobu obvineného, obžalovaného, či odsúdeného, súd môže rozhodnutím uložiť jeho nariadenie.¹⁵

Záver

Jednou z priorít zavedenia elektronického monitoringu bola najmä ochrana obetí domáceho násillia. Za tým účelom sa využívajú technické prostriedky, pričom ide o zariadenie alebo ich súbor umožňujúci za podmienok ustanovených zákonom kontrolu výkonu rozhodnutí. Najčastejším dôvodom monitorovania práve technickými prostriedkami je uložená povinnosť obvineného alebo odsúdeného zotrvať v prikázanej zóne, zákaz priblížiť sa na určitú vzdialenosť, k určitému miestu, či k chránenej osobe so zákazom vstupu do vymedzenej zóny. V súvislosti so zavedením systému elektronického monitorovania osôb bola vypracovaná štúdia, ktorá bola zameraná predovšetkým na analýzu súčasného stavu, dlhodobé aj aktuálne potreby, možné alternatívy ich riešenia a návrhy s dostatočnou mierou presnosti. V nadväznosti na samotný inštitút elektronického monitorovania a možností jeho širokého využitia je možné sledovať významný posun práve pri ochrane obetí domáceho násillia, nakoľko v tejto oblasti, ako sme už v práci predostreli, absentuje samostatná právna úprava zameraná konkrétne na

---

¹⁵ Bližšie: KLÁTIK, J.: Posilnenie ochrany obetí domáceho násillia elektronickým monitoringom osôb. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násillia*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, s. 84 – 98.

problematiku domáceho násilia a jeho obetí. Výhodou kontroly výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami je skutočnosť, že násilník, alebo páchatel' trestného činu, napriek tomu, že mu nebol uložený trest odňatia slobody, má s obeťou zamedzený styk práve vďaka využitiu technických prostriedkov elektronického monitoringu, čím je pre obeť poskytnutá ochrana aj bezpečnosť a pocit istoty vyvolaný zamedzením páchania ďalšieho násilia voči ich osobe. Nízku mieru ukladania alternatívnych trestov, ale aj celkové využitie kontroly výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami možno badať práve v tom, že Slovenská republika patrí k tým európskym krajinám, ktoré majú relatívne prísne trestnoprávne predpisy a aj spoločnosť ako taká nie je pripravená v plnej možnej miere akceptovať využívanie práve elektronického monitoringu na osobách s delikventným spôsobom správania, porušujúcim právne predpisy, ale aj zásady slušného správania a morálky. Je nevyhnutné vnieŤ do spoločnosti garanciu toho, že zabezpečenie výkonu rozhodnutí elektronickým monitoringom predstavuje natoľko významný zásah do osobnej slobody kontrolovanej osoby, ktorý nebude možné obísť a prinesie svoj účel. Veľmi významným prínosom je zníženie nákladov na pobyt odsúdených v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody a zároveň fakt, že elektronický monitoring napomáha aj mimo trestnoprávnej oblasti a čím je väčšie a početnejšie je jeho praktické využitie, tým väčšiu ochranu možno poskytnúť okrem iných aj obetiam domáceho násilia. Práve pomoc obetiam domáceho násilia možno považovať za jednu z výhod, ktoré elektronický monitoring nesporne má, a ktoré je v súvislosti s ním potrebné vyzdvihnúť. Pre naplnenie zámerov zákonodarcu je však nevyhnutné, aby bola táto možnosť v praxi reálne využívaná, a aby aj obetiam domáceho násilia bola poskytnutá adekvátna pomoc v záujme ochrany ich života a zdravia.

Zoznam bibliografických odkazov

Periodiká a zborníky:

HABÁNIK, T., VAVRUŠ, M.: Nástroje prevencie pred domácim násilím v psychickej podobe In Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017, 568 s. ISBN 978-80-8168-708-2.

KLÁTIK, J.: Posilnenie ochrany obetí domáceho násilia elektronickým monitoringom osôb. In: Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia – Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017. 568 s. ISBN 978-80-8168-708-2.

KLÁTIK, J.: Kontrola výkonu rozhodnutí technickými prostředkami / Checking the technical means of enforcement. In *Visegrad Journal on Human Rights*, roč. 4, 2016, číslo 2. ISSN 1339-7915, s. 13 -16.

MENCEROVÁ, I.: Prevencia a eliminácia domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017*. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017. 568 s. ISBN 978-80-8168-708-2.

MENCEROVÁ, I. Vplyv elektronického monitoringu na prevenciu recidívy: Impact of electronic monitoring on the prevention of re-offending. In: *Banskobystrické zámocké dni práva: zborník z 3. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie na tému „Identifikácia únosnej miery autonómie právnych odvetví a súčasnej potreby ich synergie“*, 23.-24. november 2017, Vígľaš. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2018, s. 76-85. ISBN 978-80-557-1404-2.

POLÁK, P.: Pomoc obetiam domáceho násilia. In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017* Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017. 568 s. ISBN 978-80-8168-708-2.

PROKEINOVÁ, M. FEDOROVÍČOVÁ, I.: Elektronický monitoring v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Trestná politika štátu – história, súčasnosť a perspektívy: Zborník vedeckých príspevkov z interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Košice: PF UPJŠ, 2015, s. 149-155, ISBN 978-80-8152-390-8.

ŠIMOVČEK, I.: Trestno-právne a kriminalistické aspekty dokazovania domáceho násilia, In: *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017* Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017. 568 s. ISBN 978-80-8168-708-2.

ŠKROVÁNKOVÁ, M.: Zavedenie elektronického monitoringu osôb a jeho dosah na riešenie domáceho násilia. In: MARKOVÁ, V. ed. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi: Zborník príspevkov z 4. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 2016, s. 288-298, ISBN 978-80-8054-682-3.

TITTLOVÁ, M.: Pojem a znaky domáceho násilia. In *Kriminologické možnosti riešenia domáceho násilia. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 20. apríla 2017*. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2017. 568 s. ISBN 978-80-8168-708-2.

Právne predpisy:

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Dôvodová správa k zákonu č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 178/2015 Z. z. o materiálo – technických podmienkach použitia technických prostriedkov

CJEU DECISIONS ON THE APPLICATION OF THE VAT EXEMPTION FOR THE MANAGEMENT OF SPECIAL INVESTMENT FUNDS

Tim A. Kreutzmann¹

Abstract:

In several cases the CJEU had to decide on the scope of the VAT exemption for the management of special investment funds according to Article 135 (g) of the Principal VAT Directive. Those CJEU decisions influenced the tax rules in the EU Member States. However, among Member States differences remain on the interpretation of the scope of the CJEU decisions and the application of the Principal VAT Directive regarding certain investment funds. This raises the question of the competition-neutral application of the common VAT rules and the adherence to the principle of fiscal neutrality inherent in the common VAT system.

Keywords:

Management of Investment Funds, Principal VAT Directive, VAT Exemption

Introduction

The Court of Justice of the European Union (“CJEU”) has dealt with cases regarding value added tax (“VAT”) on several occasions, as the courts of the Member States of the European Union (“EU”) had referred questions to the CJEU on the interpretation of the Principal VAT Directive (“PVD”)² in relation to the treatment of the management of investment funds for VAT purposes. Of particular importance is whether the PVD allows EU Member States discretion in the selection of investment funds falling within the scope of the PVD.

The objective of the PVD is to harmonise the application of VAT rules within the European Community (“EC”) as predecessor of the EU. In that regard and against the background of the declared goal to create a single European market, recital 4 of the PVD states that it is necessary to adjust legislation on VAT to eliminate, as far as possible, factors liable to distort conditions of competition both at national and EU level. According to recital 7, a common system of VAT rules is intended to bring about neutrality in competition in the sense that similar services are, in principle, subject to the same tax burden within the territory of the individual Member States, irrespective of any cross-border chains of services.

---

¹ Tim A. Kreutzmann, LL.M. (Stellenbosch University), specialist lawyer for German tax law and expert in German investment law, PhD Student, Faculty of Law, Matej Bel University in Banská Bystrica.

² Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax (Principle VAT Directive).

The Directive on the harmonisation of the laws of the Member States relating to a uniform basis of assessment for turnover tax³ (“Sixth Council Directive”) already states in Article 13 part B (d) para. 6 with regard to domestic VAT exemptions that the Member States shall grant an exemption from turnover tax for the management by investment companies of special investment funds defined as such by the Member States. This definition was taken over in the PVD in Article 135(1)(g) which states: "Member States shall exempt the following transactions: [...] the management of special investment funds as defined by Member States". This apparently plain provision has, however, become subject to a debate as to what extent an investment fund could be considered as 'special' in order to profit from the VAT exemption.

Decisions of the Court of Justice of the European Union

The CJEU in its case-law, which is discussed in detail below, takes the view that Member States do not have the freedom of discretion within their respective jurisdictions to grant VAT exemption to certain types of investment funds and to exclude others from it. Member States should only have the power to identify through their national law those investment funds which they consider to be ‘special’ within the meaning of the Directive's definition. This means that Member States only at first glance have discretion in determining the scope of the VAT exemption for the management of investment funds. This limitation arises from the fact that even if an investment fund is referred to as ‘special’ by a Member State, it would only be a ‘special investment fund’ if that determination is compatible with EC legislation, specifically the purpose of the VAT exemption according to the PVD.⁴

The need for clarification on the interpretation of the PVD through CJEU decisions is based not least on the fact that the concept of (special) investment funds, as used for tax exemption purposes in the Sixth Council Directive, could not easily be linked to a prudential framework of EC fund regulation at that point in time. It was not until 1985 that the Directive on Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (UCITS)⁵ was introduced which for the first time provided a uniform legal framework for these regulated investment funds across the EC as predecessor of the EU. However, the UCITS Directive intends to only regulate certain securities funds suitable for retail investors. Thus, with regard to the application of the VAT rules in the EU Member States it was not only questioned but also challenged in

---

³ Sixth Council Directive 77/388/EEC of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes - Common system of value added tax: uniform basis of assessment.

⁴ Wong/Tostevin; VAT and the evolution of the special investment fund, 2018, p. 19.

⁵ Council Directive 85/611/EEC of 20 December 1985 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS).

national courts whether the UCITS definition could be used to determine the scope of the application of the VAT exemption for the management of investment funds since such an exemption would, conversely, then not be granted to any type of fund that is not a UCITS.

CJEU Case C-363/05 (Claverhouse)

In the CJEU case of Claverhouse⁶ the CJEU ruled that the provisions of the UCITS Directive cannot be relied on to derive a restricted interpretation of the term ‘special investment funds’ from Article 13 part B (d) para. 6 of the Sixth Council Directive. In its reasoning the CJEU concedes that the recitals and terms of the UCITS Directive state the objective to coordinate national legislation governing collective investment undertakings. Nevertheless, it is considered a fact that, when the Sixth Council Directive was adopted, EC terminology in the field of special investment funds was not yet harmonised, because the UCITS Directive which gives an EC definition of collective investment undertakings was not adopted until 1985.⁷ The CJEU ruled that for the purposes of the VAT exemption the meaning of Article 13B(d)(6) of Sixth Council Directive is that Member States have a discretion in defining the funds located on their territory which are covered by the notion of ‘special investment funds’. But in the exercise of that power the EU Member States have to consider the objective of the exemption clause in the Sixth Council Directive which includes a competitively neutral treatment when applying VAT rules on the management services for funds investing in securities.⁸ Thus, according to the CJEU in Claverhouse the UCITS Directive should not serve as an argument to limit the scope of the Sixth Council Directive in terms of the VAT exemption.

CJEU Cases C-424/11 (Wheels) and C-464/12 (ATP)

In the cases of Wheels⁹ and ATP¹⁰ which both concerned the eligibility for VAT exemption for the management of pension funds that invested in securities, the CJEU

---

6 CJEU Case C-363/05, Judgment of the Court (Third Chamber) of 28 June 2007. JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust plc and The Association of Investment Trust Companies v The Commissioners of HM Revenue and Customs.

⁷ CJEU Case C-363/05, *ibid.*, para. 32.

⁸ CJEU Case C-363/05, *ibid.*, para. 32: “Member States must respect the objective pursued by that provision, which is to facilitate investment in securities for investors through investment undertakings, while guaranteeing the principle of fiscal neutrality from the point of view of the levying of VAT on the management of special investment funds which are in competition with other special investment funds such as funds falling within the scope of [the UCITS Directive]”.

⁹ CJEU Case C-424/11, Judgment of the Court (First Chamber) of 7 March 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees Ltd and Others v Commissioners for Her Majesty’s Revenue and Customs.

¹⁰ CJEU Case C-464/12, Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 13 March 2014, ATP PensionService A/S v The Skatteministeriet.

established the criteria of those investment funds the legislator meant to address with the exemption. According to the CJEU a pension fund may fall within the scope of the provision if, firstly, the fund is funded by the persons to whom the retirement benefit is to be paid, secondly, the fund is invested according to the principle of risk diversification, and, thirdly, the beneficiaries of the pension fund bear the investment risk. Thereby, the CJEU identified those essential characteristics which a vehicle for collective investment would have to meet in order to be considered as comparable to a UCITS.

CJEU Case C-595/13 (Fiscale Eenheid X)

The decision of the CJEU in *Fiscale Eenheid X*¹¹ differed from the previous cases in the way that the former funds all invested in securities. *Fiscale Eenheid X* on the other hand was a real estate fund and thus per definition not a UCITS. In the case at hand the Dutch High Court (Hoge Raad) had addressed the CJEU regarding two issues related to the VAT exemption on real estate fund management services. Essentially, the CJEU had to decide whether a real estate fund should be regarded as a ‘special investment fund’ within the meaning of Article 13B(d)(6) of Sixth Council Directive and whether the actual management of the property by third parties should be covered by the exemption.¹²

The CJEU in its reasoning firstly stated that for the interpretation of the exemption clause the type of asset is not relevant, i.e. the investment portfolio could be composed of transferable securities, immovable property or other kinds of assets. As long as the investment fund is subject to a supervisory framework comparable to the one for UCITS, direct competition between these forms of investment funds exists. From the perspective of the investor, the return that is derived from those investments is decisive rather than the qualification of the assets. The principle of fiscal neutrality precludes treating similar supplies of services, which are in competition with each other, differently for VAT purposes.¹³

Further, the CJEU concluded that Article 13B(d)(6) of the Sixth Council Directive must be interpreted in the way that state supervised investment funds that meet the characteristics of a capital pooling vehicle for a number of investors which share not only the profits deriving from the fund’s assets but also the investment risk entailed should be regarded as ‘special

---

11 CJEU Case C-595/13, Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 9 December 2015, *Staatssecretaris van Financiën v Fiscale Eenheid X NV*.

¹² Faller/Kratz; *Umsatzsteuerbefreiung von Verwaltungsleistungen bei Immobilienfonds*, 2016, p. 860.

¹³ CJEU Case C-595/13, *ibid.*, para. 63.

investment funds’ within the meaning of the VAT exemption provision.¹⁴ This link between regulatory terms and VAT exemption is, in particular, owed to the reasoning of the Advocate General of the CJEU.

However, it should not be inferred from the CJEU judgment that the existence of national legislation which regulates an investment fund would be the only essential condition for the VAT exemption, as some scholars assumed following the publication of the judgment. The same applies to the general extension of the scope of the tax exemption to all types of investment funds, such as private equity funds, following the regulation of the managers of those funds under the Alternative Investment Fund Managers (“AIFM”) Directive,¹⁵ as such an interpretation would overstate the statements made by the CJEU in its ruling.¹⁶ While the CJEU refers to the introduction of the AIFM Directive and its content in order to interpret the conditions of the tax exemption, it refrains from making a clear statement as to the actual impact of the introduction of the AIFM Directive on the requirement of comparability of other forms of investment funds with UCITS or the tax exemption as a whole. Therefore, it can only be concluded with certainty that, after the introduction of the AIFM Directive, in order to benefit from the tax exemption the fund at least has to be a regulated form of investment vehicle.¹⁷ Contrary to the Advocate General's proposal, the CJEU has held that the meaning of the term ‘management’ in the provision on VAT exemption does not cover the actual management of the immovable property of a special investment fund.¹⁸ This means that the fund management service is VAT exempt but the asset servicing, such as the property management in the case at hand, is not covered by the VAT exemption clause.

Impact on the national legislation in Germany

In Germany, in the updated version of § 4 No. 8 (h) VAT law, the CJEU decision on *Fiscale Eenheid X* was implemented and the tax exemption was selectively extended to certain funds regulated in accordance with the German Investment Code (“CIC”). The tax exemption now extends to the management of UCITS within the meaning of Section 1 (2) CIC, the

---

¹⁴ CJEU Case C-595/13, *ibid.*, para. 64: “[Investment companies] in which capital is pooled by several investors who bear the risk connected with the management of the assets assembled in those [funds] with a view to purchasing, owning, managing and selling immovable property in order to derive a profit therefrom which will be distributed to all unit-holders in the form of a dividend, those unit-holders benefiting also from an increase in the value of their holding, may be regarded as ‘special investment funds’ within the meaning of that provision, provided that the Member State concerned has made those subject to specific state supervision.”

¹⁵ Directive 2011/61/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on Alternative Investment Fund Managers.

¹⁶ Faller/Kratz; *ibid.*, p. 861.

¹⁷ Faller/Kratz; *ibid.*, p. 862.

¹⁸ CJEU Case C-595/13, *ibid.*, para. 80.

management of alternative investment funds (“AIF”) within the meaning of Section 1 (3) CIC, provided they are comparable to UCITS, and the management of pension funds within the meaning of the Insurance Supervision Act. Accordingly, the Federal Ministry of Finance has also adapted the VAT Application Decree (Umsatzsteuer-Anwendungserlass),¹⁹ which is intended to ensure uniform administrative practice in Germany.

The reason given for the adaptation of the German VAT law is that the tax exemption pursuant to § 4 No. 8 (h) serves the purpose that direct investments on the one hand and indirect investments via fund vehicles on the other hand are treated equally for VAT purposes. Private investors, in particular retail investors, should not be subject to VAT on their investments in investment funds (e.g. securities funds or real estate funds) to a greater extent than in the case of direct investments. Investment funds that meet the requirements of the UCITS Directive are, from a German perspective, generally VAT tax-privileged investment funds. Furthermore, in the view of the German Federal Ministry of Finance, AIF may also fall within the scope of the tax exemption if they have the same characteristics as UCITS and thus carry out the same transactions or are similar which means that the AIF economically competes with a UCITS. Comparability with UCITS presupposes that AIF are subject to state supervision comparable to that of UCITS. Such supervision may result from the AIFM Directive or from any third-country national law by which the AIF is subject to a specific prudential regime, comparable to the fund regulation according to the CIC in Germany. According to the German legal interpretation, further cumulative criteria must be met due to the objective pursued by the tax exemption and the principle of tax neutrality according to the decision of the CJEU in the case of *Fiscale Eenheid X*. Therefore, it is generally presumed that (i) these AIF address the same group of investors as the UCITS, (ii) these AIF are subject to the same competitive conditions as the UCITS, (iii) these AIF issue fund units that deliver proprietary rights to several investors, (iv) the return on the investment depends on the results of the investment made by the fund manager over the period in which the investor holds the fund units, (v) the investors are entitled to the profits generated by the AIF and to the profit resulting from an increase in the value of their units and bear the risk associated with the management of the assets held in the fund, and (vi) the investment of the assets held is carried out in accordance with the principle of risk spreading.²⁰ Only if the aforementioned comprehensive catalogue of criteria is fulfilled, the German tax authorities will grant a VAT exemption for the management services of an AIF.

---

¹⁹ German VAT Application Decree, para. 4.8.13., IV D 3 - S 7015/10/10002 2010/0815152 of 1 October 2010, German Federal Tax Gazette 2010 I p. 846.

²⁰ German Ministry of Finance, III C 3 - S 7160-h/16/10001 2017/1016030 of 13 December 2017.

As a further caveat, an exemption from VAT may, however, only be granted if the services provided by a fund management company are specific and essential to the investment funds. As confirmed in the *Fiscale Eenheid X* case, the actual management of real estate is not one of the specific activities of investment fund management that is VAT exempt.

Conclusion

The CJEU decisions provide two essential messages for the interpretation of the provisions on VAT exemption for the management of investment funds. Firstly, the overarching principle of fiscal neutrality requires an interpretation that results in an undifferentiated VAT treatment of direct investment and indirect investments through funds, and in determining the scope of the provision any asset class should generally be considered. Secondly, when assessing the purpose of the provision it has to be taken into account that the legal framework for investment funds has evolved at European level. Therefore, the margin of discretion in the national law on investment funds has become more restricted as the determination by European law, e.g. UCITS, provides guidance as to the nature of a ‘special’ investment fund as being subject to specific state supervision.

The principle of fiscal neutrality is inherent in the common VAT system of the EU. The CJEU decisions foster a uniform application of the law on the basis of the PVD which is welcome for reasons of the competition-neutral application of the common VAT rules. While most EU Member States not only follow the mere rulings of the CJEU but also consider the interpretative arguments and the spirit of the regulation and adapt their national VAT rules accordingly, other Member States interpret the range of application of the Directive and thus also the scope of the CJEU decisions more narrow. Basically, among EU Member States it is still subject to discussion under what circumstances the VAT exemption should not only apply to UCITS but also to other types of investment funds. This debate is linked to the question whether the national legislator has discretion to exclude those non-UCITS, i.e. AIF, from the benefit of a VAT exemption for its management. For example, the legislator and tax authorities in the United Kingdom (“UK”) have largely and to the extent possible – as far as no contradicting decision of the CJEU arose concerning specific types of non-UCITS funds – ignored AIF for the purposes of the VAT exemption.²¹ In the light of the decisions taken by the CJEU, this seems to be an uphill battle from a judicial point of view. But rather than considering this a mere principle based position by the British authorities, another relevant aspect should

---

²¹ Wong/Tostevin; VAT and the evolution of the special investment fund, 2018, p. 20.

not be neglected which is elaborated in the following. As an element of the competition of tax regimes among EU Member States, i.e. the application of business-friendly tax rules to create a locational advantage over other Member States, VAT can be a factor that should not be underestimated. If one considers the practical effects resulting from the different interpretations of the scope of the Directive with regard to AIF in Germany and the UK, a distinction must be made between purely domestic cases and those including cross-border services as potentially favourable tax effects depend on the specific circumstances.

The way the VAT exception rule works is that a fund manager does not add VAT when charging his clients, i.e. fund investors, for the services the manager delivers which is the management of the investment fund. In return, as a principle of the common VAT system, a fund manager is not able to deduct input tax from the services and deliveries received from his suppliers. This scheme of VAT exemption for services delivered by managers of UCITS as well as AIF applies in Germany and other EU Member States in Continental Europe.

In contrast, if the circumstance do not allow for a VAT exemption, the fund managers would be able to deduct input tax, but would be obliged to add VAT for their management services. So, if the British legislator excludes certain AIF from the scope of the VAT exemption according to the PVD, British investment fund managers would deliver VAT taxable services for AIF. Therefore, in a domestic UK case, input and output services concerning the management of an investment fund would be VAT taxable.

However, this concept is subverted in practice when different jurisdictions in cross-border cases apply the VAT rules for the exchange of services between the investors, the fund manager and its suppliers differently. If the British tax authorities consider the management of certain AIF as not within the scope of the VAT exemption, consequently, fund managers domiciled in the UK are allowed to deduct input VAT. The prerequisite should then be that VAT is charged at the end of the chain of services, i.e. the fund investors would have to bear VAT which is true in a pure domestic case. Yet, in a cross-border case, where the AIF is domiciled in, for example, Luxembourg, but the fund is managed by a fund manager located in the UK, a peculiar situation arises. The Luxembourg tax authorities, like the German ones, follow the CJEU decisions on the interpretation of the PVD and expand the scope of the VAT exemption to UCITS as well as AIF. Consequently, the management of the Luxemburg AIF is exempt from VAT. The British manager of the AIF, in return, would not be eligible for input tax deduction under Luxemburg law.

Still, the UK tax authorities only recognise the VAT exemption for the management of an AIF based on specific cases ruled by the CJEU. For the AIF in this example, it is to be

assumed that the UK authorities maintain their view on the non-application of the PVD. The manager of the fund would then be in a position that his domestic British tax office would allow the manager the deduction of input VAT on supplies received in context of the management of the AIF because, from the British tax office's perspective, the fund manager provides VAT taxable services for the AIF. Nevertheless, in a cross-border situation the reverse charge mechanism for VAT applies which means that not the British tax office but the fiscal authorities of the country where the service is received is responsible for VAT for these services. As stated above and in contrast to the British VAT rules, under Luxembourg law those services are not considered VAT taxable according to the PVD. This leads to the remarkable result that the British manager is entitled to deduct input VAT in Britain but does not have to add VAT when delivering fund management services to the AIF domiciled in Luxembourg.

In economic terms, the UK authorities through the interpretation and application of EU rules on VAT provide AIF fund managers that operate from the UK and provide cross-border services a competitive edge over, for example, Luxembourg fund managers who are not entitled to deduct VAT at their place of business. Even though this leads to a fiscal shortfall in VAT in the UK, this result is apparently accepted by the UK authorities for reasons of domestic economic development. That this is not just a theoretical case becomes clear when one looks at the statistic of the places of registration of investment funds and the associated management services. The market practice shows that many investment funds launched in the EU are either managed by UK domiciled fund managers or the portfolio management is delegated to UK managers, while the fund is based in Luxembourg or other EU countries.

The author considers the fiscal effect arising from the UK interpretation of the PVD for cross-border management activities of UK investment fund managers as critical because it not only contradicts the principle of fiscal neutrality which is inherent in the common VAT system, but it is against the spirit of the EU and the objective to create a single European market by establishing a level playing field among EU Member States. Nonetheless, to put this topic into perspective, one has to admit that the use of interpretative loop-holes in the application of the PVD should not be overestimated compared to other tax competitive measures taken by EU Member States. A more prominent example is the national legislation on corporate taxation which is not harmonized in the EU and thus allows for diverging tax rates among EU Member States and a serious tax competition.

Bibliography

Periodicals and journals:

FALLER, P. – KRATZ, S.; Umsatzsteuerbefreiung von Verwaltungsleistungen bei Immobilienfonds – zugleich Besprechung des EuGH-Urteils C-595/13, *Fiscale Eenheid X*, *Betriebs-Berater* 15/2016, Frankfurt, Germany.

WONG, E. – TOSTEVIN, A.; VAT and the evolution of the special investment fund, *Tax Journal*, 16 November 2018, LexisNexis, United Kingdom.

Legislation and case law:

COUNCIL DIRECTIVE 85/611/EEC of 20 December 1985 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS), available online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31985L0611&from=EN>

COUNCIL DIRECTIVE 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax (Principal VAT Directive), available online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0112&qid=1574259361004&from=EN>

DIRECTIVE 2011/61/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 8 June 2011 on Alternative Investment Fund Managers and amending Directives 2003/41/EC and 2009/65/EC and Regulations (EC) No 1060/2009 and (EU) No 1095/2010 (AIFM Directive), available online:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0061&from=EN>

GERMAN MINISTRY OF FINANCE, Amendment of § 4 No. 8 (h) VAT law by Article 5 of the Investment Tax Reform Act, III C 3 - S 7160-h/16/10001 2017/1016030 of 13. December 2017, available online: https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/BMF_Schreiben/Steuerarten/Umsatzsteuer/Umsatzsteuer-Anwendungserlass/2017-12-13-Aenderung-Abschnitte-4-8-9-u-4-8-13-UStAE.pdf?__blob=publicationFile&v=3

SIXTH COUNCIL DIRECTIVE 77/388/EEC of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes - Common system of value added tax: uniform basis of assessment, available online:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31977L0388>

VAT APPLICATION DECREE (German: Umsatzsteuer-Anwendungserlass (UStAE)), IV D 3 - S 7015/10/10002 2010/0815152 of 1 October 2010, German Federal Tax Gazette 2010 I p. 846, - version as of 17 July 2019 considers subsequent circulars of the German Ministry of Finance, available online: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/>

BMF_Schreiben/Steuerarten/Umsatzsteuer/Umsatzsteuer-Anwendungserlass/Umsatzsteuer-Anwendungserlass-aktuell-Stand-2019-07-17.pdf;jsessionid=FD2ABA5FF4BFE03C81C775E4C461B925.delivery1-replication?__blob=publicationFile&v=3

COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION, CASE C-363/05, Judgment of the Court (Third Chamber) of 28 June 2007. JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust plc and The Association of Investment Trust Companies v The Commissioners of HM Revenue and Customs, available online:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62005CJ0363&qid=1574180869726&from=EN>

COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION, CASE C-424/11, Judgment of the Court (First Chamber) of 7 March 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees Ltd and Others v Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs, available online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62011CA0424&qid=1575290804471&from=EN>

COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION, CASE C-464/12, Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 13 March 2014, ATP PensionService A/S v The Skatteministeriet, available online:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CA0464&qid=1574446310970&from=EN>

COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION, CASE C-595/13, Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 9 December 2015, Staatssecretaris van Financiën v Fiscale Eenheid X NV cs, available online:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62013CJ0595&qid=1574447949170&from=EN>

VPLYV EURÓPSKEHO PRÁVA A ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE NA NEPRIAME DANE IMPACT OF EUROPEAN UNION LAW AND CASE-LAW¹ OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION ON INDIRECT TAXES

Soňa Kubincová¹

Abstrakt:

Príspevok charakterizuje harmonizáciu dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní, ktoré sú súčasťou nepriamych daní a úlohy Európskej komisie pri harmonizácii týchto daní. Súčasne poukazuje na úlohu Súdneho dvora Európskej únie pri tejto harmonizácii a rozoberá vybrané judikáty týkajúce sa uplatňovania zásad trestania, najmä zásady ne bis in idem.

KPúčové slová:

nepriame dane, harmonizácia, Európska komisia, Súdny dvor Európskej únie, zásada ne bis in idem

Abstract:

The paper points out the harmonization of indirect taxes and characterizes the role of the European Commission in this area. As well as, it points to the role of the Court of Justice of the European Union in this harmonization and discusses selected case-law on the application of the principles of punishment, in particular, the ne bis in idem principle.

Keywords:

indirect taxes, harmonization, European Commission, Court of Justice of the European Union, ne bis in idem principle

Úvod

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie znamenal zásadné zmeny právnej úpravy pri nepriamych daniach. Za nepriame dane sa považujú daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane. Tieto dane sú v Slovenskej republike upravené v zákone č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, v zákone č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov, v zákone č. 106/2004 Z. z. o spotrebnej dani z tabakových výrobkov v znení neskorších predpisov, v zákone č. 609/2007 Z. z. o spotrebnej dani z elektriny, uhlia a zemného plynu a o zmene a doplnení zákona č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov

---

¹ Doc. JUDr. Soňa Kubincová, PhD. je vedúcou katedry finančného a správneho práva na Právnickej fakulte UMB v Banskej Bystrici

a v zákone č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov v znení neskorších predpisov. K sústave nepriamych daní je potrebné poukázať aj na zákon č. 213/2018 Z. z. o dani z poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého sa v dôvodovej správe k predkladanému návrhu zákona uvádza, že dôvodom zavedenia dane z poistenia ako nepriamej dane sú doterajšie poznatky, ktoré ukazujú, že odvod z prijatého poistného z neživotného poistenia zavedený od 1. januára 2017 je nesystémovým a neefektívnym opatrením, ktoré spôsobuje aplikačné problémy poisťovniam a nerovnaké zaobchádzanie v súvislosti s odvodom z prijatého poistenia na základe poistných zmlúv uzavretých pred 1. januárom 2017 a uzavretých od tohto dátumu. Zdanenie poistenia nepriamou daňou predstavuje štandard používaný v Európskej únii. Takúto daň v Európskej únii uplatňujú vo väčšine členských štátov, a to z dôvodu, že poisťovacie služby sú na základe smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty oslobodené od dane z pridanej hodnoty. Trend zavádzania dane z poistného je v posledných rokoch viditeľný najmä v strednej a východnej Európe². K schválenej dani z poistenia bolo publikovaných viac kritických názorov³, pričom pozornosť si zasluhuje najmä záver Národnej banky Slovenska, ktorá vykonáva dohľad aj nad poisťovníctvom. Bol zverejnený názor Národnej banky Slovenska, v ktorom sa uvádza : „Znamená to, že poisťovne nesprávne zvýšili cenu, lebo to podľa poistnej zmluvy nemohli takto jednostranne urobiť. Ak sa s klientom nedohodli na zvýšení, tak klient mal platiť pôvodnú výšku,“ vysvetlil pre TREND hovorca NBS Peter Majer. Poisťovne podľa NBS nemohli klientom jednostranne zvýšiť poistné, ale mali sa s nimi na zdražení dohodnúť, alebo im zmluvu vypovedať. NBS nemôže poisťovniam prikázať, aby klientom peniaze vrátili.⁴ Ak k zvýšeniu bola potrebná dohoda poisťovne s klientom, potom možno pochybovať o skutočnosti, či ide o nepriamu daň. Totiž charakteristickou črtou nepriamych daní je skutočnosť, že daň sa premieta do ceny tovaru alebo služby automaticky a platiteľ musí nepriamu daň do ceny zahrnúť (nemá na výber, či tak urobí, alebo nie), čím presúva daňovú povinnosť na inú osobu, spotrebiteľa. Z týchto dôvodov sa domnievam, že európske právo takúto daň (v zásade založenú na dobrovoľnej báze spotrebiteľa) ako nepriamu daň nemá na mysli.

---

² <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=451270>

³ Pozri napríklad : POPOVIČ, A. : Negatívne dôsledky tvorby a realizácie slovenského daňového zákonodarstva. In: III. Slovensko-české dni daňového práva. Pozitívna a negatívna stimulácia štátu v oblasti zdaňovania. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Právnická fakulta. 2019. ISBN 978-80-8152-819-4, s. 295 a nasl.

⁴ <https://www.etrend.sk/financie/rana-pre-poisťovne-zle-zvysili-ceny-poistiek-klienti-mali-platit-menej.html>

1. Právny základ nepriamych dani v európskom práve

Zmluva o fungovaní Európskej únie stanovuje⁵, že členské štáty nepodrobia priamo ani nepriamo výroby iných členských štátov akémukoľvek vyššiemu vnútroštátnemu zdaneniu, ako je to, ktorému sú priamo alebo nepriamo podrobené podobné domáce výrobky. Členské štáty ďalej nepodrobia výroby iných členských štátov vnútroštátnemu zdaneniu, ktoré by poskytovalo nepriamu ochranu iných výrobkov⁶. Ďalej stanovuje, že pokiaľ sú výrobky vyvezené na územie niektorého členského štátu, nesmie byť vrátenie vnútroštátnych daní vyššie ako vnútroštátne dane, ktorým boli výrobky priamo alebo nepriamo podrobené⁷. Platí tiež, že ak členské štáty vyberajú daň z obratu podľa kumulatívneho systému v niekoľkých fázach, môžu u vnútroštátnych daní na dovezené výrobky alebo pri vrátení daní poskytovaných za vyvezené výrobky stanoviť priemerné sadzby pre určité výrobky alebo skupiny výrobkov za predpokladu, že tým nebudú porušené zásady stanovené v článkoch 95 a 96. Pokiaľ tieto priemerné sadzby nie sú v súlade s vyššie uvedenými zásadami vydá Komisia potrebné smernice alebo rozhodnutia určené tomuto štátu⁸. Oslobodenie od dane a vrátenie daní pri vývoze do iných členských štátov s výnimkou dane z obratu, spotrebných a ostatných nepriamych daní, ako aj vyrovnávacie poplatky pri dovoze z členských štátov sú prípustné len vtedy, ak zamýšľané opatrenia na obmedzenú dobu vopred schválila Rada na návrh Komisie⁹. Komisia zväži, akým spôsobom by mohli byť zákony rôznych členských štátov týkajúce sa dane z obratu, spotrebných daní a iných nepriamych daní, vrátane vyrovnávacích opatrení uplatňovaných v súvislosti s obchodovaním medzi členskými štátmi, harmonizované v záujme spoločného trhu. Hlavným cieľom legislatívnej činnosti Európskej únie je aj na základe uvedeného koordinovať a harmonizovať právnu úpravu dane z pridanej hodnoty, spotrebných daní tak, aby bol zabezpečený vnútorný trh.

Podľa Babčáka sa harmonizácia daní všeobecne považuje za tretí stupeň medzinárodnej spolupráce v oblasti nepriamych daní. Uvádza, že vo vzťahu k dani z pridanej hodnoty k najvýraznejším dôsledkom harmonizácie možno zaradiť prijatie spoločných pravidiel uplatňovania dane z pridanej hodnoty na území Európskej únie, úpravu daňových sadzieb, určenie minimálnej výšky štandardnej sadzby dane z pridanej hodnoty, možnosť členského

---

⁵ ŠIROKÝ, J.: Daně v Evropské unii. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-274-5, s. 30

⁶ Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, terajšia Zmluva o fungovaní Európskej únie); článok 95 (čl. 90 SES, terajší čl. 110)

⁷ Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, terajšia Zmluva o fungovaní Európskej únie); článok 96 (čl. 91 SES, terajší čl. 111)

⁸ Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, terajšia Zmluva o fungovaní Európskej únie); článok 97

⁹ Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, terajšia Zmluva o fungovaní Európskej únie); článok 98 (čl. 92 SES, terajší čl. 112)

štátu zaviesť popri jednej štandardnej sadzbe dane aj jednu alebo najviac dve znížené sadzby dane z pridanej hodnoty, určenie minimálnej výšky zníženej sadzby, možnosť niektorých členských štátov zaviesť osobitné sadzby dane z pridanej hodnoty, ustanovenie základných náležitostí dane z pridanej hodnoty jednotne pre celé územie Európskej únie a jednotná úprava súvisiacich otázok. Súčasne však poukazuje aj na viaceré praktické problémy.¹⁰

V daňovej harmonizácii má významné postavenie Európska komisia (v dokumentoch označovaná aj v skratke ako „Komisia“), ktorej právomoci možno rozdeliť na zákonodarnú, výkonnú a kontrolnú.

1. 1. Daň z pridanej hodnoty

Právnym základom dane z pridanej hodnoty je článok 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Harmonizácia dane z pridanej hodnoty prebiehala v rôznych fázach a to z dôvodu, aby sa dosiahla transparentnosť v obchodovaní v rámci Únie. V roku 1970 sa rozhodlo, že rozpočet Európskeho hospodárskeho spoločenstva sa bude financovať z vlastných zdrojov Spoločenstva. Tieto zdroje mali zahŕňať platby vychádzajúce z pomerného podielu dane z pridanej hodnoty a mali sa získavať uplatnením spoločnej daňovej sadzby na jednotný vymeriavací základ. Smernicou o dani z pridanej hodnoty 2006/112/EHS prijatou v roku 2007 sa kodifikovali prijaté zmeny v jednom právnom akte. Komisia v roku 1985 uverejnila Bielu knihu o jednotnom trhu (COM(1985)0310), ktorej časť III sa týkala odstránenia daňových prekážok. Potreba konať v oblasti dane z pridanej hodnoty vznikla zo zásady miesta určenia. Neskôr sa prijalo alternatívne riešenie zásady miesta určenia pre transakcie uskutočnené registrovanými platcami dane z pridanej hodnoty, čím sa vytvoril základ pre prechodný systém, ktorý nadobudol účinnosť v roku 1993 (smernice 91/860/EHS a 92/111/EHS). V smernici 92/77/EHS sa predpokladala minimálna štandardná sadzba vo výške 15 %, ktorá sa mala prehodnocovať každé dva roky. Rada následne predĺžila obdobie uplatňovania minimálnej štandardnej sadzby do konca roku 2017. Okrem toho by členské štáty mohli uplatňovať jednu alebo dve znížené sadzby, a to (minimálne) 5 % na určité tovary a služby. Členské štáty mohli naďalej uplatňovať sadzby nižšie ako minimum (vrátane nuly) na tovary a služby, ktoré boli uvedené pred 1. januárom 1991. V roku 2009 bola prijatá smernica 2009/47/ES o znížených sadzbách dane z pridanej hodnoty pre miestne služby s vysokým podielom ľudskej práce. V roku 2016 Komisia prijala návrh smernice Rady s cieľom uplatňovať na elektronické publikácie rovnakú sadzbu dane z pridanej hodnoty, akú členské štáty uplatňujú v súčasnosti

---

¹⁰ Pozri BABČÁK, V. : Daňové právo na Slovensku a v EÚ. Bratislava. Ing. Miroslav Mračko – EPOS. 2019, ISBN 978-80-562-0247-0, s. 819 a nasl.

v prípade tlačených publikácií. Parlament schválil návrh Komisie v júni 2017. V januári 2018 Komisia prijala návrh na reformu sadzieb DPH (COM(2018)0020). Cieľom návrhu bolo zvýšiť flexibilitu tým, že sa členským štátom umožní využívať znížené a nulové sadzby, ktoré existovali v iných členských štátoch. Komisia zverejnila v roku 2010 Zelenú knihu o budúcnosti dane z pridanej hodnoty (COM(2010)0695). Cieľom bolo začať diskusiu o systéme DPH. V roku 2012 Komisia zriadila skupinu odborníkov na daň z pridanej hodnoty (ďalej len „výbor pre DPH“), ktorá pravidelne uverejňuje usmernenia. Komisia 7. apríla 2016 predložila Akčný plán na modernizáciu európskeho systému dane z pridanej hodnoty. Načrtla zásady budúceho jednotného európskeho systému dane z pridanej hodnoty, krátkodobé opatrenia na boj proti podvodom pri dani z pridanej hodnoty, plány na prepracovanie znížených sadzieb dane z pridanej hodnoty, návrhy na zjednodušenie právnych predpisov týkajúcich sa dane z pridanej hodnoty, ako aj oznámenie balíka o dani z pridanej hodnoty, ktorým sa majú vytvoriť úľavy pre malé a stredné podniky. Ústredným bodom plánu bol návrh prejsť pri cezhraničných dodávkach tovaru na zásadu krajiny určenia. Podľa nej by daň z pridanej hodnoty odvádzal vývozca v tom členskom štáte, do ktorého sa tovar dodáva. V prvom kroku to malo platiť len pre medzipodnikové dodávky. Akčný plán predpokladal aj dva varianty na umožnenie väčšej flexibility pri zavádzaní znížených daňových sadzieb zo strany členských štátov. Od roku 2017 Komisia predložila niekoľko legislatívnych návrhov vyplývajúcich z akčného plánu. V júni 2018 Rada prijala smernicu, ktorou sa stanovuje trvalá minimálna štandardná sadzba dane z pridanej hodnoty vo výške 15 %. V decembri 2018 Rada prijala legislatívne akty týkajúce sa: i) „rýchleho riešenia“ na zlepšenie fungovania súčasného systému dane z pridanej hodnoty pred nadobudnutím účinnosti nového systému; ii) dane z pridanej hodnoty na elektronické publikácie a iii) cezhraničnej administratívnej spolupráce v oblasti dane z pridanej hodnoty. Rada rokuje o niekoľkých ďalších návrhoch Komisie. Podľa právnych predpisov Únie v oblasti dane z pridanej hodnoty je úloha Európskeho parlamentu obmedzená na konzultačný postup. Parlament v roku 2014 prijal uznesenie o návrhu smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, pokiaľ ide o jednotné daňové priznanie, ktorý vypracovala Komisia a ktorý bol neskôr stiahnutý. Parlament prijal 24. novembra 2016 uznesenie o akčnom pláne Komisie, v ktorom privítal zámer navrhnuť konečný systém dane z pridanej hodnoty a ďalšie opatrenia na boj proti podvodom. V marci 2019 Parlament prijal správu vyplývajúcu z práce Osobitného výboru pre

finančnú trestnú činnosť, daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam (TAX3), v ktorej sa zohľadňuje niekoľko otázok súvisiacich s daňou z pridanej hodnoty.¹¹

1. 2. Spotrebné dane

Právnym základom spotrebných daní z alkoholu, tabaku a energií je článok 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a článok 192 Zmluvy o fungovaní Európskej únie o zdaňovaní energií umožňuje dosiahnutie cieľov uvedených v článku 191 Zmluvy o fungovaní európskej únie. Sadzby a štruktúry spotrebných daní sa v členských štátoch líšia a ovplyvňujú hospodársku súťaž. Mimoriadne výrazné rozdiely v miere zdanenia určitých výrobkov môžu spôsobiť daňovo motivované pohyby tovaru, straty príjmov a podvody. Pokusy o harmonizáciu štruktúr a sadzieb siahajú do začiatku sedemdesiatych rokov, dosiahol sa však len slabý pokrok. Smernicou 2008/118/ES o všeobecnom systéme spotrebných daní sa stanovuje všeobecný systém tovaru podliehajúceho spotrebnej dani s cieľom zabezpečiť voľný pohyb tovaru, a tým aj bezproblémové fungovanie vnútorného trhu v Európskej únii. V máji 2018 Komisia navrhla prepracovanie smernice 2008/118/ES. Zásadnou otázkou zdaňovania alkoholu bol rozsah, v akom si jednotlivé výrobky konkurujú. Komisia (COM(79)0261) a Súdny dvor Európskej únie (vec 170/78, zb. 1985) tradične zastávajú názor, že všetky alkoholické nápoje sú viacmenej vzájomne zameniteľné a konkurujú si. Až v roku 1992 bola prijatá smernica 92/83/EHS, v ktorej sa stanovuje, na ktoré výrobky sa vzťahuje spotrebná daň a podľa akej metódy. Nasledovali dve dôležité smernice (92/84/EHS a 92/83/EHS). Návrh na zmenu smernice 92/84/EHS (priblíženie spotrebiteľských sadzieb z alkoholu a alkoholických nápojov) bol v marci 2015 stiahnutý, pretože Rada v tejto veci nedospela k zhode. V rámci Programu regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT) sa Komisia zaviazala, že vyhodnotí smernicu 92/83/EHS, a v máji 2018 navrhla zmenu smernice. Základná štruktúra spotrebných daní z tabaku je zlúčená do konsolidovanej smernice 2011/64/EÚ. Napriek pôvodným návrhom Komisie sa stanovili iba minimálne sadzby. Stanovili sa rôzne kategórie tabakových výrobkov podliehajúcich zdaneniu. V prípade cigariet daň musí pozostávať z proporcionálnej (ad valorem) spotrebnej dane v kombinácii so špecifickou spotrebnou daňou. Iné tabakové výrobky boli doložené buď s ad valorem, špecifickou, alebo takzvanou zmiešanou spotrebnou daňou. Podobne ako v prípade spotrebnej dane z alkoholu odhalilo vyhodnotenie REFIT možnosti revízie príslušnej smernice o tabakových výrobkoch. Rada vyzvala Komisiu, aby uskutočnila prípravné práce a pripravila možný legislatívny návrh. V januári 2018 Komisia po

---

¹¹ Zdroj: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/81/nepriame-dane>

vykonaní hodnotenia rozhodla, že nebude navrhovať revíziu ani zmenu smernice (2011/64/EÚ) z dôvodu nedostatku údajov. Základná štruktúra spotrebných daní z minerálnych olejov v rámci Spoločenstva sa stanovila v roku 1992. Rovnako ako v prípade spotrebných daní z alkoholu a tabaku sa aj v tomto prípade na rozdiel od pôvodných plánov (úplná harmonizácia) stanovili iba minimálne sadzby. Návrhy Komisie z roku 1997 boli prijaté s rozsiahlymi zmenami (smernica 2003/96/EHS, výnimky v smerniciach 2004/74/ES a 2004/75/ES). Zo zverejneného oznámenia Komisie z roku 2000 o zdanení leteckého paliva (COM(2000)0110) vyplynulo iba to, že smernicou 2003/96/ES sa ustanovila povinná výnimka zdaňovania dodávok energetických produktov určených na použitie vo forme paliva na účely leteckej dopravy okrem súkromného rekreačného lietania. Prvýkrát obsahovala ustanovenia, ktoré umožňujú členským štátom zdaňovať letecké palivo použité pri vnútroštátnych letoch a na základe bilaterálnych dohôd aj palivo použité pri letoch v rámci Spoločenstva. V roku 2001 boli navrhnuté opatrenia na podporu používania biopalív vrátane možnosti uplatnenia zníženej sadzby spotrebnej dane, ktoré boli prijaté v roku 2003 v smernici 2003/30/ES. V roku 2002 bol predložený návrh o uplatňovaní dane z pridanej hodnoty zo zemného plynu a elektrickej energie, pričom miestom zdanenia je v prípade firiem sídlo kupujúceho subjektu. V prípade konečných spotrebiteľov by ním bolo miesto spotreby. Aj tento návrh bol medzičasom schválený (smernica 2003/92/ES). V uznesení o daňovej politike Európskej únie z roku 2002 sa konštatuje, že Parlament neschvaľuje politiku Komisie v oblasti spotrebných daní z tabaku a alkoholických nápojov a najmä nemôže súhlasiť s harmonizáciou smerom nahor. Parlament síce v roku 2009 vyjadril súhlas s postupným zvyšovaním daní z cigariet a iných tabakových výrobkov, nie však vo výške, ktorú navrhovala Komisia. V uznesení z roku 2002 o daňovej politike Európskej únie Parlament namietal, že zásada znečisťovateľa platí a musí sa uplatňovať vo väčšom rozsahu najmä v sektore energetických produktov. Parlament v októbri 2002 prijal priaznivé stanovisko k návrhom týkajúcim sa biopalív a prijal pozmeňujúce návrhy na ich posilnenie.¹²

2. Súdny dvor Európskej únie a jeho činnosť v daňovej harmonizácii

Základná všeobecná úloha Súdneho dvora Európskej únie je daná čl. 19 Zmluvy o Európskej únii, podľa ktorého Súdny dvor zabezpečuje dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní zmluvy. Súdny dvor je teda príslušný vykladať a aplikovať primárne a sekundárne európske právo a svojou rozhodovacou činnosťou sa podieľať na jeho dotváraní.¹³

---

¹² Zdroj: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/81/nepriame-dane>

¹³ KALESNÁ, K., HRUŠKOVIČ, I., ĎURIŠ, M.: Európske právo. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. 2011, ISBN 978-80-7160-326-9, s. 104

Súdny dvor má predovšetkým úlohu vykladať komunitárne právo Európskej únie, zodpovedá za aplikáciu práva a kontroluje oprávnenia týkajúce sa rozhodovania Rady a Komisie. Na Súdny dvor Európskej únie sa môže obrátiť každý členský štát, ale môžu sa naň obrátiť aj fyzické osoby a právnické osoby, ak nie sú spokojní s vnútroštátnym rozhodnutím, ktoré nesmie byť v rozpore s európskym právom. Súdny dvor Európskej únie rozhoduje a) o žalobách podaných členským štátom, orgánom alebo fyzickými či právnickými osobami, b) na žiadosť vnútroštátnych súdov o predbežných otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie alebo platnosti aktov prijatých orgánmi, c) v ostatných prípadoch uvedených v Zmluvách.¹⁴

Súdny dvor Európskej únie vo výročnej správe 2018 ohľadne súdnej činnosti okrem iných skutočností uvádza informácie o začatých konaniach týkajúcich sa daní z celkových konaní, pričom ide o obdobie rokov 2014 až 2018. V roku 2014 bolo začatých 57 konaní týkajúcich sa daní z celkového počtu 622, v roku 2015 bolo začatých 49 konaní týkajúcich sa daní z celkového počtu 713, v roku 2016 bolo začatých 70 konaní týkajúcich sa daní z celkového počtu 692, v roku 2017 bolo začatých 55 konaní týkajúcich sa daní z celkového počtu 739 a v roku 2018 bolo začatých 71 konaní týkajúcich sa daní z celkového počtu 849 konaní. Zaujímavým je aj údaj, podľa ktorého zo začatých konaní týkajúcich sa daní v roku 2018 sa 69 z nich týkalo prejudiciálnej otázky a len 2 podania mali charakter žaloby. Správa obsahuje aj údaje týkajúce sa začatých konaní podľa členského štátu, pričom išlo o podania týkajúce sa prejudiciálnych konaní v rokoch 2014 až 2018 a výsledok pre Slovensko bol takýto: 2014-3, 2015-5, 2016-6, 2017-6, 2018-6 spolu 26, z celkom podaných návrhov za toto obdobie 2 435. Správa tiež obsahovala údaj o skončených veciach buď rozsudkom, stanoviskom alebo uznesením vo veci samej, pričom za roky 2014 až 2018 sa daní týkalo celkom 58 vecí.

3. Vybrané rozsudky Súdneho dvora Európskej únie vo veci nepriamych daní

V oblasti nepriamych daní možno upriamiť pozornosť na rozsudky Scialdone (C-574/15) a Kolev a i. (C-612/15)⁹⁷ najmä v súvislosti s článkom 325 ZFEÚ týkajúcim sa boja proti podvodom. Vo svojom rozsudku vo veci Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295) z 2. mája 2018 veľká komora Súdneho dvora rozhodla o zlučiteľnosti vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá stanovuje, že nezaplatenie DPH vyplývajúcej z ročného daňového priznania za dané zdaňovacie obdobie, je trestným činom v prípade prekročenia určitej prahovej hodnoty, ktorá je vyššia, než aká sa uplatňuje pri nezaplatení zrážkovej dane z príjmu, so smernicou 2006/11298, článkom 4

---

¹⁴ Čl. 19 Zmluvy o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy

ods. 3 ZEÚ a článkom 325 ods. 1 ZFEÚ. V hlavnom konaní sa začalo trestné stíhanie proti žalobcovi, pretože ako jediný konateľ spoločnosti, ktorá je zdaniteľnou osobou na účely DPH, nezaplatil DPH v stanovenej lehote. Ku dňu tohto nezaplatenia talianske právne predpisy stanovovali, že toto opomenutie bolo možné potrestať odňatím slobody v prípade, ak dlžná suma prekročovala v prípade DPH, ako aj dane z príjmu viac ako 50 000 eur. Po vzniku skutkových okolností vo veci samej však taliansky zákonodarca zmenil prahovú hodnotu z 50 000 eur na 250 000 eur v prípade DPH a 150 000 eur v prípade zrážkovej dane z príjmu. Vnútroštátny súd dospel k záveru, že keďže táto právna úprava bola priaznivejšia než tá, ktorá bola predtým uplatniteľná, táto zmena by sa mala uplatňovať so spätnou účinnosťou a že predmetné skutočnosti už nie sú trestným činom. Keďže prahová hodnota trestnosti pre nezaplatenie zrážkovej dane z príjmov je odlišná od prahovej hodnoty nezaplatenia DPH, tento súd podal návrh na Súdny dvor s otázkou zlučiteľnosti uvedeného rozdielu v prahových hodnotách s právom Únie, pretože by to viedlo k lepšej ochrane vnútroštátnych finančných záujmov než finančných záujmov Únie. Keďže členské štáty majú povinnosť zabezpečiť výber celej DPH a finančných záujmov Únie, týkajúcich sa najmä výberu príjmov z DPH, Súdny dvor spresnil, že hoci sankcie, ktoré členské štáty zaviedli na boj proti porušeniam harmonizovaných pravidiel v oblasti DPH patria do ich procesnej a inštitucionálnej autonómie, táto autonómia je obmedzená jednak zásadou ekvivalencie, čo znamená, že tieto sankcie sú podobné sankciám uplatniteľným v prípade porušení vnútroštátneho práva obdobnej povahy a dôležitosti, ktoré poškodzujú vnútroštátne finančné záujmy, a jednak zásadou efektivity, podľa ktorej majú uvedené sankcie účinnú a odrádzajúcu povahu. V prvom rade, pokiaľ ide o zásadu efektivity, Súdny dvor rozhodol, že síce nezaplatenie DPH nepredstavuje „podvod“ v zmysle článku 325 ods. 1 ZFEÚ, pokiaľ zdaniteľná osoba splnila svoju povinnosť podať priznanie k DPH, predstavuje však „protiprávne konanie“ v zmysle tohto článku, ktoré vyžaduje uplatnenie účinných a odrádzajúcich sankcií. V tomto prípade vzhľadom na závažnosť pokút stanovených v príslušných vnútroštátnych právnych predpisoch a na uplatnenie úrokov z omeškania, Súdny dvor dospel k záveru, že takéto pokuty môžu viesť k tomu, že zdaniteľné osoby sa nebudú snažiť zaplatiť oneskorene alebo nezaplatiť vôbec DPH, a teda majú odrádzajúcu povahu. Navyše tieto pokuty podnecujú zdaniteľné osoby, ktoré si nesplnili svoju povinnosť, aby splatnú daň čo možno najrýchlejšie zaplatili, a môžu sa preto v zásade považovať za účinné. Tento záver nie je spochybnený tým, že zdaniteľnou osobou je právnická osoba, a že tie isté sankcie sa uplatňujú na túto právnickú osobu a nie na jej riadiacich pracovníkov. Prahová hodnota trestnosti vo výške 250 000 eur za nezaplatenie DPH sa preto nepovažovala za nezlučiteľnú so zásadou efektivity. Po druhé, pokiaľ ide o zásadu ekvivalencie, hoci

nezaplatenie DPH a nezaplatenie zrážkovej dane z príjmu sa skutočne bez rozdielu vyznačuje nesplnením povinnosti zaplatiť priznanú daň v zákonom stanovených lehotách a že taliansky zákonodarca tým, že stanovil, že takéto správania sú trestnými činmi, sledoval ten istý cieľ, a to zabezpečiť, aby štátna pokladnica vybrala daň včas, a teda aby sa vybrali všetky daňové príjmy, Súdny dvor rozhodol, že tieto dane sa odlišujú tak svojimi základnými zložkami, ako aj náročnosťou pri ich odhaľovaní, takže tieto trestné činy sa nemôžu považovať za trestné činy obdobnej povahy a dôležitosti. Zásada ekvivalencie nebráni takému rozdielu, aký existuje medzi dotknutými prahovými hodnotami trestnosti. Súdny dvor rozhodol, že smernica 2006/112 v spojení s článkom 4 ods. 3 ZEÚ a článkom 325 ods. 1 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že nezaplatenie DPH vyplývajúcej z ročného daňového priznania za dané zdaňovacie obdobie je trestným činom len vtedy, ak suma nezaplatených DPH prekročí prahovú hodnotu trestnosti vo výške 250 000 eur, pričom za trestný čin nezaplatenia zrážkovej dane z príjmu je stanovená prahová hodnota trestnosti vo výške 150 000 eur.

Významnými sú aj rozsudky týkajúce sa zásady *ne bis in idem* V troch rozsudkoch z 20. marca 2018 (rozsudky Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, *Garlsson Real Estate a i.*, C-537/16, EU:C:2018:193, a *Di Puma a Zecca*, C-596/16 a C-597/16, EU:C:2018:192) veľká komora Súdneho dvora rozhodovala o zlučiteľnosti kumulácie stíhania alebo administratívnej sankcie trestnej povahy so stíhaním alebo trestom trestnoprávnej povahy so zásadou *ne bis in idem*. Zásada *ne bis in idem* je v uvedená v článku 50 Charty a upravuje ju aj článok 4 protokolu č. 7 k EDLP. Táto zásada zakazuje trestne stíhať alebo sankcionovať tú istú osobu viac ako jedenkrát za to isté porušenie. Okrem toho podľa Súdneho dvora poskytuje jednotlivcom v spore priamo uplatniteľné právo. Vo veciach samých boli žalobcom uložené peňažné administratívne sankcie za to, že nezaplatili splatnú daň z pridanej hodnoty (DPH) (vec Menci), za účasť v manipulácii s trhom (vec *Garlsson Real Estate a i.*) alebo za obchodovanie s využitím dôverných informácií (vec *Di Puma a Zecca*). Tieto rôzne skutky viedli aj k trestnému stíhaniu. Zatiaľ čo vo veci Menci tieto konania ešte stále prebiehali, v prípade *Garlsson Real Estate a i.* viedli k uloženiu trestu odňatia slobody, ktorý napokon zanikol na základe amnestie, a vo veci *Di Puma a Zecca* k oslobodeniu na základe toho, že neboli preukázané skutky predstavujúce trestný čin. Súdny dvor v prvom rade uviedol, že predmetné správne a trestné sankcie predstavujú uplatnenie práva Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty. Týkajú sa totiž vykonania článku 325 ZFEÚ, ako aj ustanovení smernice 2006/11220 (vec Menci) a smernice 2003/621 (veci *Garlsson Real Estate a i.* a *Di Puma a Zecca*). Preto musia rešpektovať základné právo zaručené v článku 50 Charty. V druhom rade v rozsudkoch vo veciach Menci a *Garlsson Real*

Estate a i. Súdny dvor pripomenul relevantné kritériá na účely posúdenia jednak trestnoprávnej povahy stíhania a sankcií a jednak existencie toho istého porušenia. Súdny dvor najprv odkázal na rozsudky Bonda²² a Åkerberg Fransson, podľa ktorých sú pre posúdenie tejto trestnoprávnej povahy relevantné tri kritériá, a to právna kvalifikácia porušenia vo vnútroštátnom práve, samotná povaha porušenia a stupeň prísnosti sankcie, ktorá hrozí dotknutej osobe. Pokiaľ ide o posúdenie existencie toho istého porušenia, Súdny dvor zdôraznil, že relevantným kritériom je kritérium totožnosti skutkového stavu, chápané ako existencia súboru konkrétnych okolností, ktoré sú navzájom nerozlučiteľne spojené, ktoré viedli ku konečnému oslobodeniu alebo odsúdeniu dotknutej osoby. V treťom rade Súdny dvor rozhodol, že kumulácia medzi trestnoprávnymi stíhaniami/sankciami a správnyimi stíhaniami/sankciami trestnej povahy by mohla predstavovať obmedzenie zásady ne bis in idem. Takéto obmedzenie však môže byť odôvodnené na základe článku 52 ods. 1 Charty, ak je v súlade s týmto článkom ustanovené zákonom, rešpektuje podstatu zásady ne bis in idem a ak je to za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou. Vnútroštátne predpisy, ktoré takúto kumuláciu povoľujú, preto musia sledovať cieľ všeobecného záujmu, ktorý môže odôvodňovať takúto kumuláciu, pričom tieto stíhania a sankcie musia mať tiež komplementárne ciele, ktoré sa prípadne týkajú odlišných aspektov toho istého predmetného protiprávneho konania. Túto požiadavku napĺňa cieľ, ktorým je zabezpečenie vybratia celej splatnej DPH (vec Menci), cieľ ochrany integrity finančných trhov Únie alebo cieľ zabezpečenia dôvery verejnosti vo finančné nástroje (veci Garlsson Real Estate a i. a Di Puma a Zecca). Kumulácia stíhaní a sankcií trestnoprávnej povahy ďalej nesmie pri dodržaní zásady proporcionality ísť nad rámec toho, čo je primerané a potrebné na uskutočnenie legitímnych cieľov. Pokiaľ ide o primeranosť opatrenia, tá vyžaduje, aby ak existuje možnosť rozhodnúť sa medzi viacerými primeranými opatreniami, bola vykonaná voľba v prospech najmenej obmedzujúceho z nich, pričom spôsobené nevýhody nesmú byť neprimerané sledovaným cieľom. Pokiaľ ide o nevyhnutnosť opatrenia, vo vnútroštátnej právnej úprave musia byť stanovené jasné a presné pravidlá umožňujúce osobe podliehajúcej súdnej právomoci predvídať, ktoré úkony a opomenutia môžu byť predmetom takejto kumulácie. Okrem toho musí tiež zabezpečiť, aby bolo bremeno vyplývajúce pre dotknutú osobu z takejto kumulácie striktné obmedzené na to, čo je nevyhnutné. Z tejto požiadavky vyplýva, že vnútroštátna právna úprava má stanoviť jednak pravidlá zabezpečujúce koordináciu konaní, ktorá toto dodatočné bremeno znižuje na prísne nevyhnutné minimum, a jednak pravidlá umožňujúce zabezpečiť, že prísnosť všetkých uložených sankcií bude zodpovedať závažnosti dotknutého porušenia. Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby posúdil, či sú tieto

podmienky splnené, a aby posúdil primeranosť konkrétneho uplatnenia vnútroštátnej právnej úpravy. Súdny dvor takisto rozhodol, že požiadavky, ktorým článok 50 a článok 52 ods. 1 Charty podriaďujú prípadnú kumuláciu trestných stíhaní a sankcií a správnych stíhaní a správnych sankcií trestnej povahy, zabezpečujú takú úroveň ochrany zásady ne bis in idem, ktorá neporušuje úroveň zaručenú článkom 4 Protokolu č. 7 EDLP, tak ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vo svojej nedávnej judikatúre spresnil, že takáto kumulácia predpokladá dostatočne úzku materiálnu a časovú súvislosť medzi predmetnými konaniami. Na základe týchto úvah Súdny dvor vo svojom rozsudku Menci poznamenal, že predmetná vnútroštátna právna úprava, ktorá umožňuje začať trestné stíhanie za nezaplatenie DPH aj po uložení správnej sankcie trestnej povahy, umožňuje zabezpečiť, aby táto kumulácia nešla nad rámec toho, čo je striktne nevyhnutné, osobitne tým, že sa zdá, že táto právna úprava obmedzuje trestné stíhanie len na porušenia určitej závažnosti, pokiaľ ide o sumy neuhradenej DPH. Naopak, v rozsudku Garlsson Real Estate a i. Súdny dvor rozhodol, že predmetná vnútroštátna právna úprava vo veci samej, ktorá umožňuje pokračovanie v konaní o peňažnej správnej sankcii trestnej povahy za manipulácie s trhom, hoci už bol právoplatne vyneseny odsudzujúci rozsudok v trestnom konaní, nespĺňa zásadu proporcionality. Už odsúdenie v trestnom konaní totiž môže potláčať spáchaný protiprávny čin účinne, primerane a s odrádzajúcim účinkom. Súdny dvor tiež zdôraznil, že tento záver nie je spochybnený ani okolnosťou, že trest môže prípadne neskôr zaniknúť v dôsledku amnestie. Vo veci Di Puma a Zecca išlo o otázku, či smernica 2003/6, vykladaná v zmysle článku 50 Charty, bráni tomu, aby vnútroštátna právna úprava vzťahovala aj na konanie o správnej sankcii právnu silu rozhodnutej veci skutkových konštatovaní, ktoré boli vykonané v rámci trestného konania. Táto právna úprava teda nepripúšťala vedenie správneho konania v nadväznosti na oslobodzujúci trestný rozsudok, hoci v smernici 2003/6 sa od členských štátov vyžaduje, aby stanovili účinné, primerané a odrádzajúce správne sankcie za porušenie zákazu obchodovania s využitím dôverných informácií. Súdny dvor rozhodol, že vzhľadom na dôležitosť, ktorú má zásada právnej sily rozhodnutej veci tak v právnom poriadku Únie, ako aj vo vnútroštátnych právnych poriadkoch, takáto právna úprava nie je v rozpore s právom Únie. Okrem toho, keď existuje právoplatný oslobodzujúci trestný rozsudok konštatujúci absenciu prvkov predstavujúcich porušenie, pokračovanie v konaní o peňažnej správnej sankcii trestnej povahy by bolo nezlučiteľné so zásadou ne bis in idem. Toto pokračovanie by totiž zjavne prekračovalo to, čo je potrebné na dosiahnutie sledovaného cieľa. Súdny dvor v tejto súvislosti pripomenul, že

ochrana poskytovaná zásadou ne bis in idem sa vzťahuje tiež na situáciu, keď je osoba právoplatne oslobodená.¹⁵

Záver

Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie došlo k rekodifikácii, resp. novelizácii hmotnoprávných daňových predpisov týkajúcich sa nepriamych daní. Napriek existencii vnútroštátneho zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov a zákonov č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov, č. 106/2004 Z. z. o spotrebnej dani z tabakových výrobkov v znení neskorších predpisov, č. 609/2007 Z. z. o spotrebnej dani z elektriny, uhlia a zemného plynu a o zmene a doplnení zákona č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov a č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov v znení neskorších predpisov, zostávajú otvorené otázky, ktoré je potrebné v rámci súdnych konaní vyriešiť. Ako bolo uvedené na Súdny dvor Európskej únie sa obracajú všetky členské štáty Európskej únie, pričom Slovenská republika z uvedenej štatistiky veľmi zaostáva. V článku som poukázala na závery Európskeho súdneho dvora v otázkach trestnosti, resp. trestania vo veciach daní¹⁶. Slovenské súdy v rámci riešenia prejudiciálnej otázky sa obrátili na Súdny dvor Európskej únie len 26krát, z celkom podaných návrhov 2 435 obdobie rokov 2014 až 2018. Uvedené číslo poukazuje na skutočnosť, že súdy tento prostriedok na zabezpečenie zákonnosti a súladu vnútroštátnych súdnych rozhodnutí s európskym právom využívajú pomerne málo.

Zoznam bibliografických odkazov

BABČÁK, V. : Daňové právo na Slovensku a v EÚ. Bratislava. Ing. Miroslav Mračko – EPOS. 2019, ISBN 978-80-562-0247-0, s. 819 a nasl.

HUBA, P., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Daňové úniky a metódy ich predchádzania. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2016

KALESNÁ, K., HRUŠKOVIČ, I., ĎURIŠ, M.: Európske právo. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. 2011, ISBN 978-80-7160-326-9, s. 104

---

¹⁵ https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/_ra_2018_sk.pdf

¹⁶ Pozri aj HUBA, P., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Daňové úniky a metódy ich predchádzania. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2016

POPOVIČ, A. : Negatívne dôsledky tvorby a realizácie slovenského daňového zákonodarstva.
In: III. Slovensko-české dni daňového práva. Pozitívna a negatívna stimulácia štátu v oblasti
zdaňovania. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Právnická fakulta. 2019.
ISBN 978-80-8152-819-4, s. 295 a nasl.

ŠIROKÝ, J.: Daně v Evropské unii. Praha: Leges, 2018, 382 s., ISBN 978-80-7502-274-5

SADZBA DANE Z PRIDANEJ HODNOTY V KONTEXTE NIEKTORÝCH ROZHODNUTÍ SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE VALUE-ADDED TAX RATES IN THE CONTEXT OF CERTAIN DECISIONS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Tatiana Kubincová¹

Abstrakt:

Harmonizácia nepriamych daní zasahuje do vnútroštátnej právnej úpravy jednotlivých členských štátov Európskej únie. Príspevok poukazuje na vývoj úpravy minimálnej sadzby dane z pridanej hodnoty s dôrazom na možnosť uplatňovania zníženej sadzby dane pri dodaní digitálnych a elektronických kníh v kontexte s rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora Európskej únie.

KPúčové slová:

Sadzba dane, digitálne knihy, elektronické knihy, Súdny dvor Európskej únie

Abstract:

The harmonization of indirect taxes interferes in the national legislation of the Member States of the European Union. The paper points out the development of the regulation of the minimum value-added tax rates, with an emphasis put on the possibility of applying a reduced tax rate to the supply of digital and electronic books, in the context of case-law of the Court of Justice of the European Union.

Keywords:

Tax rate, digital books, e-books, Court of Justice of the European Union

Úvod

Čl. 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (pôvodný článok 93 ZES) stanovuje „*Rada jednomyselne v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom po porade s Európskym parlamentom a Hospodárskym a sociálnym výborom prijme pravidlá na zosúladovanie právnych predpisov týkajúcich sa dane z obratu, spotrebných daní a iných foriem nepriameho zdaňovania, aby sa tým zabezpečilo vytvorenie a fungovanie vnútorného trhu a zabránilo narušovaniu hospodárskej súťaže.*“ V súlade s uvedeným

---

¹ JUDr. Tatiana Kubincová, PhD. je odbornou asistentkou na Katedre finančného a správneho práva Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, zároveň pôsobí ako advokátka.

dochádza k harmonizácii dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“)². Táto harmonizácia však nie je absolútna. Samotná Komisia sa už od roku 2000 odvracia od režimu plnej harmonizácie nepriamych daní v prospech súťaže jednotlivých daňových systémov, ktorú by bolo možné označiť aj termínom daňová rivalita³. Odklon od úplnej harmonizácie súvisí aj s neochotou členských štátov rešpektovať niektoré právne akty Európskej únie v tejto oblasti.

1. Harmonizácia sadzby dane z pridanej hodnoty

Jednou z hlavných oblastí, ktorých sa harmonizácia DPH dotkla, je úprava uplatňovania, skladby a výšky sadzieb. Už Šiesta smernica Rady zo 17. mája 1977 o zosúladení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu — spoločný systém dane z pridanej hodnoty: jednotný základ jej stanovenia (ďalej len „Smernica Rady 77/388/EHS“) v prvom znení rozoznávala tzv. bežnú sadzbu DPH a zvýšenú, resp. zníženú sadzbu DPH. Bežnú sadzbu DPH bol každý členský štát povinný stanoviť pevne ako percentuálny podiel zdaniteľného základu, pričom mala byť rovnaká na dodávky tovaru a na poskytovanie služieb. V určitých prípadoch sa mohlo dodanie tovaru alebo poskytovanie služieb uskutočňovať na základe zvýšenej alebo zníženej sadzby s tým, že každá znížená sadzba mala byť stanovená tak, aby čiastka DPH vyplývajúca z aplikácie tejto sadzby bola rovnaká ako pri normálnom výpočte, aby sa tak umožnilo odpočítanie celej DPH. Smernica Rady č. 77/388/EHS bola počas platnosti 28 krát zmenená.

Z pohľadu stanovenia minimálnej sadzby možno poukázať na zmenu uskutočnenú Smernicou Rady 92/77/EHS z 19. októbra 1992, ktorou sa dopĺňa spoločný systém dane z pridanej hodnoty a mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS (aproximácia sadzieb DPH). Táto smernica bola prijatá vzhľadom na skutočnosť, že dobudovanie vnútorného trhu, ktorý je jedným zo základných cieľov spoločenstva, si ako prvý krok vyžaduje zrušenie fiškálnych kontrol na hraniciach a ak sa má vyhnúť narušeniu hospodárskej súťaže, takéto zrušenie znamená v prípade DPH nielen jednotný základ dane, ale aj niekoľko sadzieb a úrovní sadzieb, ktoré sú medzi členskými štátmi dostatočne blízke. Z týchto dôvodov Smernica Rady 92/77/EHS zmenila čl. 12 ods. 3 Smernice Rady 77/388/EHS tak, že od 1. januára 1993 boli členské štáty povinné uplatňovať štandardnú sadzbu, ktorá do 31. decembra 1996 nesmela byť

---

² K harmonizácii dane z pridanej hodnoty bližšie napr. ŠIROKÝ, J.: Daně v Evropské unii. 7. vydanie. Praha: Leges, 2018, s. 145 – 181 alebo BUJŇÁKOVÁ, M. a kolektív: Dane a ich právna úprava v Slovenskej republike. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015, s. 61-71.

³ BABČÁK, V.: Europeizácia slovenského daňového práva (skutočnosť a vízia), str. 17. Dostupné na: http://iusetadministratio.eu/wp-content/Zeszyty_naukowe/2015/1_2015/1_2015_1_Vladimir%20Babcak.pdf (december 2019)

nižšia ako 15%⁴. Členské štáty zároveň mohli uplatniť jednu alebo dve znížené sadzby, ktoré nesmeli byť nižšie ako 5% a mohli byť uplatňované iba na dodávky kategórií tovaru a služieb uvedených v prílohe H. Okrem toho členské štáty mohli uplatňovať zníženú sadzbu na dodávky zemného plynu a elektriny za predpokladu, že neexistuje riziko narušenia hospodárskej súťaže. Avšak členský štát, ktorý mal v úmysle uplatniť takúto sadzbu, musel o tom informovať Komisiu a Komisia rozhodla o existencii rizika narušenia hospodárskej súťaže. Osobitný režim uplatňovania sadziieb platil na umelecké diela, starožitnosti, zberateľské predmety, zlato a na zdaňovanie poľnohospodárskych výrobkov. Smernica Rady 92/77/EHS zároveň stanovila prechodné obdobie, ktoré štátom umožnilo odloženie uplatňovania minimálnej sadzby dane.

Predmetná zmena čl. 12 ods. 3 Smernice Rady 77/388/EHS bola doplnená, resp. spresnená Smernicou Rady 92/111/EHS zo 14. decembra 1992, ktorou bol čl. 12 ods. 3 písm. a) upravujúci sadzbu DPH doplnený tak, že štandardnú sadzbu DPH stanoví každý členský štát ako percento zo zdaniteľného základu a je rovnaká pre dodanie tovaru a poskytnutie služieb, pričom pri štandardnej sadzbe DPH od 1. januára 1993 do 31. decembra 1996 nesmeli byť percento zo zdaniteľného základu nižšie ako 15%. Zároveň bolo určené, že členské štáty si mohli uplatniť jednu alebo dve znížené sadzby, pričom tieto sadzby sa mali stanoviť ako percentuálny podiel zo zdaniteľného základu, ktorý nesmel byť nižší ako 5% a uplatňovali sa iba na dodávky kategórií tovarov a služieb uvedených v prílohe H.

Posledné účinné znenie Smernice Rady 77/388/EHS sa v otázke stanovenia minimálnych sadziieb veľmi nelíšilo. Bežnú sadzbu DPH bol aj naďalej povinný každý členský štát stanoviť ako percento zdaniteľného základu, ktoré bolo rovnaké pre dodanie tovaru a poskytovanie služieb a od 1. januára 2006 do 31. decembra 2010 bežná sadzba nesmeli byť nižšia ako 15%. Členské štáty mohli aj naďalej použiť jednu alebo dve znížené sadzby, ktoré sa stanovili ako percento zdaňovanej čiastky, ktoré nesmeli byť menej ako 5% a platilo len pre poskytovanie kategórií tovarov a služieb špecifikovaných v prílohe H⁵. V tejto prílohe bolo uvedených 17 druhov tovarov a služieb, medzi ktorými boli napríklad potraviny pre spotrebu ľudí a zvierat, farmaceutické výrobky, doprava cestujúcich, vstupné na spoločenské a športové

---

⁴ Výška štandardnej sadzby bola opakovane stanovená na určité obdobia. Štandardná sadzba DPH vo výške minimálne 15% zostala zachovaná až dodnes, avšak dnes je už stanovená na neurčito.

⁵ Pre úplnosť je nutné uviesť, že čl. 12 ods. 3 písm. b) a c) umožňovali členským štátom uplatniť zníženú sadzbu na dodanie zemného plynu, elektriny a tepla prostredníctvom ústredného kúrenia za predpokladu, že nehrozí narušenie hospodárskej súťaže. O tom, či hrozilo narušenie hospodárskej súťaže rozhodovala Komisia. Členské štáty mohli tiež stanoviť, že nižšia sadzba alebo jedna z nižších sadziieb, sa taktiež vzťahuje na dovoz umeleckých diel, zberateľských predmetov a starožitností uvádzaných v článku 26a (A) a), b) a c) a v takom prípade, bolo možné používať aj zníženú sadzbu na dodanie niektorých umeleckých diel.

podujatia, ubytovanie poskytované hotelmi a podobnými zariadeniami, ako aj dodávky kníh, vrátane výpožičiek z knižníc (vrátane brožúr, letákov, a podobných tlačovín, detských obrázkov, náčrtníkov alebo omaľovánok, hudobných partitúr tlačených alebo písaných, máp a hydrografických alebo podobných schém), novín a časopisov, ak nie sú výlučne alebo prevažne určené na propagáciu. Čl. 12 ods. 3 pís. a) Smernice Rady 77/388/EHS však zároveň stanovoval, že tretí pododsek (týkajúci sa znížených sadzieb dane) sa nebude vzťahovať na služby spomenuté v poslednej zarážke článku 9 (2) e), pričom v predmetnej zarážke boli uvedené služby dodávané elektronicky, inter alia tie, ktoré boli opísané v prílohe L⁶.

Smernica Rady 77/388/EHS bola zrušená a nahradená Smernicou Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (ďalej len „Smernica o spoločnom systéme DPH“), ktorá s určitými zmenami platí dodnes. Smernica o spoločnom systéme DPH z pohľadu skladby a výšky sadzieb DPH prebrala predchádzajúcu úpravu. Bežná sadzba DPH, resp. štandardná sadzba DPH sa podľa čl. 96 a 97 Smernice o spoločnom systéme DPH aj naďalej určuje ako percento zo základu dane a je rovnaká pre dodanie tovaru a poskytovanie služieb, pričom nesmie byť nižšia ako 15 %⁷. Takisto bola prevzatá možnosť uplatňovania jednej alebo dvoch znížených sadzieb dane, ktoré sa stanovujú ako percento základu dane, ktoré nesmie byť nižšie ako 5 %. Tieto znížené sadzby DPH upravené v čl. 97 a 98 Smernice o spoločnom systéme DPH bolo a aj v súčasnosti je možné uplatňovať len na dodanie tovaru a poskytovania služieb, ktoré patria do kategórií uvedených v prílohe III (ktorá v zásade zodpovedala spomínanej prílohe H zrušenej Smernice Rady 77/388/EHS). Zároveň bolo v prvom znení Smernice o spoločnom systéme DPH stanovené, že znížené sadzby sa neuplatňujú na služby uvedené v článku 56 ods. 1 písm. k), t. j. na elektronicky poskytované služby, predovšetkým tie, ktoré sú uvedené v prílohe II, konkrétne išlo o nasledovné služby: poskytovanie webových stránok, web-hosting, údržba programov a vybavenia na diaľku; poskytovanie softvéru a jeho aktualizácia; poskytovanie obrázkov, textu a informácií a sprístupňovanie databáz; poskytovanie hudby, filmov a hier vrátane výherných a hazardných hier a politického, kultúrneho, umeleckého, športového, vedeckého a zábavného vysielania a akcií; poskytovanie vyučovania na diaľku.

---

⁶ Pre zaujímavosť možno poukázať na skutočnosť, že príloha L sa v poslednom účinnom znení Smernice Rady č. 77/388/EHS zverejnenej na stránke eur-lex nenachádza. Bližšie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1579981119789&uri=CELEX:01977L0388-20060101> (december 2019)

⁷ V prvom znení Smernice o spoločnom systéme DPH znení bolo ešte v čl. 97 stanovené obdobie od 1. januára 2006 do 31. decembra 2010, v ktorom štandardná sadzba nesmela byť nižšia ako 15 %, s tým že o výške štandardnej sadzby, ktorá sa mala uplatňovať po 31. decembri 2010 rozhodne Rada. Ako je už aj vyššie spomenuté, v súčasnosti už čl. 97 žiadne „prechodné obdobie“ týkajúce sa minimálnej štandardnej sadzby neobsahuje.

Aj z dôvodu, že takéto vymedzenie elektronicky poskytovaných služieb bolo nedostatočné, resp. pripúšťalo odlišný výklad v roku 2011 došlo k prijatiu Vykonávacieho nariadenia Rady (EÚ) č. 282/2011 z 15. marca 2011, ktorým sa ustanovujú vykonávacie opatrenia smernice 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (ďalej len „vykonávacie nariadenie“). V čl. 7 predmetného vykonávacieho nariadenia bolo bližšie špecifikované slovné spojenie „elektronicky poskytované služby“, ako služby poskytované cez internet alebo elektronickú sieť, ktorých poskytovanie je z dôvodu ich povahy z veľkej časti automatizované s minimálnym ľudským zásahom, pričom je nemožné ich zabezpečiť bez informačnej technológie. Vykonávacie nariadenia zároveň tieto služby deklaratórne pozitívne a negatívne vymedzilo. V zmysle čl. 7 ods. 2 vykonávacieho nariadenia sa pod elektronicky poskytované služby radí: dodanie digitalizovaných produktov vo všeobecnosti vrátane softvéru a jeho modifikácií alebo aktualizácií; služby poskytujúce alebo podporujúce prítomnosť podnikov alebo jednotlivcov na elektronickej sieti, ako je webová lokalita alebo webová stránka; služby automaticky generované počítačom cez internet alebo elektronickú sieť ako reakcia na špecifické údaje, ktoré vkladá odberateľ; prevod práva – za protihodnotu – umiestniť tovar alebo služby určené na predaj na webovej lokalite, ktorá funguje ako trh online, na ktorom potenciálni kupujúci robia automatizovaným postupom ponuky a na ktorom sa zainteresovaným stranám oznamuje predaj elektronicou poštou automaticky generovanou počítačom; balíky internetových služieb týkajúce sa informácií, v ktorých je telekomunikačná zložka pomocná a podradená [t. j. balíky, ktoré neponúkajú iba prístup na internet, ale zahŕňajú iné zložky, ako napríklad stránky, ktorých obsah umožňuje prístup k správam, informáciám o počasí alebo o cestovaní, priestor pre hry, prenájom webovej lokality (website hosting), prístup k diskusiám online a pod.]; služby uvedené v prílohe I. Pričom príloha I vykonávacieho nariadenia už výslovne odkazuje na konkrétne body prílohy II k Smernici 2006/112/Es, t. j. Smernici o spoločnom systéme DPH a pod bodom 3 prílohy II Smernice o spoločnom systéme DPH sa okrem iného uvádza aj digitalizovaný obsah kníh a iných elektronických publikácií.

Z uvedeného je zrejmé, že pre pochopenie a správny výklad čl. 98 a 99 Smernice o spoločnom systéme DPH z hľadiska toho, či možno uplatňovať zníženú sadzbu DPH aj na elektronické, resp. digitálne knihy, bolo v minulosti nutné vychádzať z čl. 56 ods. 1 písm. k), prílohy č. II a prílohy č. III Smernice o spoločnom systéme DPH a zároveň aj z čl. 7 ods. 2 posledného bodu a prílohy č. I vykonávacieho nariadenia. V tejto súvislosti sa domnievam, že tak zložitý systém právneho zakotvenia vylúčenia možnosti uplatňovania zníženia sadzby dane na dodanie elektronických, resp. digitálnych kníh, nebol práve ideálny a je otáznе, či ho možno

považovať za zrozumiteľný a jasný. Okrem toho je nutné prihliadať aj na skutočnosť, že Smernica o spoločnom systéme DPH bola viackrát zmenená a napríklad dňa 5. mája 2009 Rada schválila konečné znenie smernice 2009/47/ES, v dôsledku čoho bod 6 prílohy III Smernice o spoločnom systéme DPH znel nasledovne: „*Dodanie kníh vrátane výpožičiek z knižníc na všetkých fyzických nosičoch (vrátane brožúr, letákov a podobných tlačovín, detských obrázkových knižiek, náčrtníkov alebo omaľovánok, hudobných partitúr tlačených alebo písaných, máp a hydrografických alebo podobných schém), novín a časopisov s výnimkou materiálu, ktorý je výlučne alebo prevažne určený na propagáciu*“.

Pre úplnosť uvádzam, že v súčasnosti je úprava týkajúca sa možnosti uplatňovania zníženej sadzby dane na dodanie elektronických, resp. digitálnych kníh opäť iná. Čl. 98 stanovuje, že „*Znížené sadzby sa neuplatňujú na elektronicky poskytované služby s výnimkou tých, ktoré patria do bodu 6 prílohy III*“ a bod 6 prílohy III výslovne zahŕňa aj „*dodanie kníh, novín a periodík vrátane výpožičiek z knižníc, či už sú na fyzických nosičoch alebo dodané elektronicky alebo oboma spôsobmi ...*“. K uvedeným zmenám došlo na základe prijatia Smernice Rady (EÚ) 2018/1713 zo 6. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o sadzby dane z pridanej hodnoty uplatňované na knihy, noviny a periodiká, pričom v dôvodoch prijatia tejto smernice sa okrem iného odkazuje aj na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie, konkrétne bod 49 Rozsudku súdneho dvora zo 7. marca 2017, RPO, C-390/15, ECLI:EU:C:2017:174.

2. Uplatnenie zníženej sadzby na dodanie digitálnych a elektronických kníh v rozhodnutiach Súdneho dvora Európskej únie

Z hľadiska rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie možno z pohľadu uplatnenia zníženej sadzby dane na dodanie digitálnych a elektronických kníh spomenúť tri rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdneho dvora EÚ“). Prvé dva rozsudky sa týkajú nesplnenia povinnosti vyplývajúcej zo smernice Rady 2006/112/ES. K prijatiu tretieho rozsudku došlo na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

Rozsudkom z 5.marca 2015, C-479/13 (Ú. v. EÚ C 344, 23.11.2013) Súdny dvor EÚ (štvrtá komora) vo veci účastníkov konania žalobkyne: Európska komisia a žalovanej: Francúzska republika, ktorú v konaní podporoval vedľajší účastník: Belgické kráľovstvo vo výroku vylovil: „*I. Francúzska republika tým, že na dodanie digitálnych alebo elektronických kníh uplatnila zníženú sadzbu dane z pridanej hodnoty, porušila povinnosti, ktoré jej vyplývajú z článkov 96 a 98 smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme*

dane z pridanej hodnoty, zmenenej a doplnenej smernicou Rady 2010/88/EÚ zo 7. decembra 2010, v spojení s prílohami II a III uvedenej smernice a vykonávacieho nariadenia Rady (EÚ) č. 282/2011 z 15. marca 2011, ktorým sa ustanovujú vykonávacie opatrenia smernice 2006/112. 2.Francúzska republika znáša svoje vlastné trovy konania a je povinná nahradiť trovy konania, ktoré vznikli Európskej komisii. 3.Belgické kráľovstvo znáša svoje vlastné trovy konania. “ Pre úplnosť možno uviesť, že Francúzska republika uplatňovala zníženú sadzbu DPH vo výške 5,5% na plnenia týkajúce sa kníh dodaných elektronickým stiahnutím, pri ktorých zdaniteľná udalosť nastala po 1. januári 2012.

Obdobne tak Súdny dvor EÚ (štvrtá komora) v rozsudku z 5. marca 2015, C-502/13 (Ú. v. EÚ C 344, 23.11.2013), vo veci účastníkov konania žalobkyne: Európska komisia, ktorú v konaní podporoval vedľajší účastník: Rada Európskej únie a žalovaného: Luxemburské veľkovojsvodstvo, ktorú v konaní podporoval vedľajší účastník: Belgické kráľovstvo vo výroku uviedol: *„1.Luxemburské veľkovojsvodstvo uplatnením 3 % sadzby dane z pridanej hodnoty na dodanie digitálnych alebo elektronických kníh porušilo povinnosti, ktoré mu vyplývajú z článkov 96 až 99, 110 a 114 smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, zmenenej a doplnenej smernicou Rady 2010/88/EÚ zo 7. decembra 2010, v spojení s prílohami II a III uvedenej smernice a vykonávacím nariadením Rady (EÚ) č. 282/2011 z 15. marca 2011, ktorým sa ustanovujú vykonávacie opatrenia smernice 2006/112. 2.Luxemburské veľkovojsvodstvo znáša svoje vlastné trovy konania a je povinné nahradiť trovy konania, ktoré vznikli Európskej komisii. 3.Belgické kráľovstvo a Rada Európskej únie znášajú svoje vlastné trovy konania. “*

Rozsudok súdneho dvora (veľká komora) zo 7.marca 2017, C -390/15 bol prijatý na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ podaného Trybunał Konstytucyjny (Ústavný súd, Poľsko) zo 7. júla 2015 a doručený Súdnemu dvoru 20. júla 2015, pričom súvisí s konaním: Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO) za účasti: Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Prokurator Generalny. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol predložený po tom, čo Rzecznik Praw Obywatelskich (ombudsman, Poľsko) podal žalobu o určenie toho, že vnútroštátne ustanovenia, podľa ktorých sa pri dodávkach digitálnych kníh a iných publikácií elektronickou cestou vylučuje uplatňovanie zníženej sadzby dane z pridanej hodnoty (DPH), sú v rozpore s poľskou ústavou. Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa konkrétne týkal výkladu článku 98 ods. 2 a bodu 6 prílohy III smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (Ú. v. EÚ L 347, 2006, s. 1), zmenenej a doplnenej smernicou Rady 2009/47/ES z 5. mája 2009 (Ú. v. EÚ L 116, 2009, s.

18). V rámci druhej prejudiciálnej otázky sa vnútroštátny súd pýtal, či je článok 98 ods. 2 zmenenej smernice 2006/112/ES v spojení s bodom 6 prílohy III tejto smernice neplatný z toho dôvodu, že v rozsahu, v akom vylučuje uplatnenie zníženej sadzby DPH na elektronické knihy a iné elektronické publikácie, je v rozpore so zásadou daňovej neutrality. Súdny dvor však dospel k názoru, že vnútroštátny súd sa v zásade pýta, či je článok 98 ods. 2 zmenenej smernice 2006/112 v spojení s bodom 6 prílohy III tejto smernice neplatný z toho dôvodu, že vylúčením akejkoľvek možnosti členských štátov uplatniť na dodanie digitálnych kníh elektronickou cestou zníženú sadzbu DPH, tento článok porušuje zásadu rovnosti zaobchádzania tak, ako je zakotvená v článku 20 Charty. V úvode posúdenia tejto otázky Súdny dvor pripomína, že podľa ustálenej judikatúry si zásada rovnosti zaobchádzania vyžaduje, aby sa s porovnateľnými situáciami nezaobchádzalo rozdielne a s rozdielnymi situáciami rovnako, pokiaľ takéto zaobchádzanie nie je objektívne odôvodnené⁸. Súdny dvor dospel k záveru, že dodávky digitálnych kníh na akomkoľvek type fyzického nosiča a dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou predstavujú porovnateľné situácie, avšak zároveň dodal, že pokiaľ sa konštatuje rozdielne zaobchádzanie s dvoma porovnateľnými situáciami, zásada rovnosti zaobchádzania nie je porušená, pokiaľ je tento rozdiel náležite odôvodnený⁹. Okrem toho Súdny dvor poukázal na skutočnosť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je to tak v prípade, ak je rozdielne zaobchádzanie v súlade s právne prípustným cieľom sledovaným opatrením, ktoré takýto rozdiel zavádza, a je tomuto cieľu primerané¹⁰. Na písomnú otázku Súdneho dvora a na pojednávaní Rada a Komisia vysvetlili, že vylúčenie uplatňovania zníženej sadzby DPH na dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou vyplývajúce z článku 98 ods. 2 zmenenej smernice 2006/112/ES sa musí chápať ako súčasť osobitného režimu DPH pre elektronický obchod. Súdny dvor dospel k záveru, že z vysvetlenia, ktoré predložili tieto inštitúcie, vyplýva, že sa považovalo za nevyhnutné podriadiť elektronicky poskytované služby jasným, jednoduchým a jednotným pravidlám, aby sa sadzba DPH pre tieto služby dala s istotou určiť, a aby sa zdaniteľným osobám a vnútroštátnym orgánom zjednodušila administratíva spojená s touto daňou, a preto prípustnosť takéhoto cieľa z právneho hľadiska pritom nemožno dôvodne spochybníť. Súdny dvor následne poukázal na skutočnosť, že pokiaľ ide o požiadavku súvisiacu s podmienkou proporcionality, aby sa z vhodných opatrení, ktoré sú k dispozícii,

---

⁸ Súdny dvor odkazuje na rozsudky z 12. novembra 2014, Guardian Industries a Guardian Europe/Komisia, C 580/12 P, EU:C:2014:2363, bod 51, a zo 4. mája 2016, Pillbox 38, C 477/14, EU:C:2016:324, bod 35.

⁹ Odkázal v tomto zmysle rozsudok zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine a i., C 127/07, EU:C:2008:728, bod 46.

¹⁰ Súdny dvor v tomto zmysle odkázal na rozsudky zo 17. októbra 2013, Schaible, C 101/12, EU:C:2013:661, bod 77, a z 22. mája 2014, Glatzel, C 356/12, EU:C:2014:350, bod 43.

vybralo také, ktoré je najmenej obmedzujúce, a aby spôsobené nevýhody neboli neprimerané vo vzťahu k sledovaným cieľom, treba uviesť, že normotvorca Únie mohol prípadne vyňať dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou z celkového súhrnu elektronických služieb, a následne umožniť, aby sa na tieto knihy uplatnila znížená sadzba DPH. Zároveň však podotkol, že takéto riešenie by ale mohlo byť v rozpore s cieľom normotvorcu Únie, ktorý spočíva v potrebe napraviť právnu neistotu vyvolanú neustálym vývojom elektronických služieb ako celku, čo je dôvod, prečo normotvorca Únie vylúčil všetky tieto služby zo zoznamu plnení, na ktoré možno uplatniť zníženú sadzbu DPH podľa prílohy III zmenenej smernice 2006/112/ES. V závere Súdny dvor skonštatoval, že za týchto podmienok¹¹ sa musí rozdielne zaobchádzanie s dodávkami digitálnych kníh elektronickou cestou na jednej strane a dodávkami kníh na akomkoľvek type fyzického nosiča na strane druhej vyplývajúce z článku 98 ods. 2 zmenenej smernice 2006/112/ES v spojení s bodom 6 jej prílohy III považovať za náležité odôvodnené. Vzhľadom na uvedené Súdny dvor skonštatoval, že: *„článok 98 ods. 2 zmenenej smernice 2006/112 v spojení s bodom 6 prílohy III tejto smernice, ktorý vylučuje možnosť členských štátov uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou, zatiaľ čo im povoľuje uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávky digitálnych kníh na akomkoľvek type fyzického nosiča, neporušuje zásadu rovnosti zaobchádzania, tak ako je zakotvená v článku 20 Charty“* a rozhodol tak, že: *„Po preskúmaní prejudiciálnych otázok nebola zistená žiadna skutočnosť, ktorá by mohla ovplyvniť platnosť bodu 6 prílohy III smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, zmenenej a doplnenej smernicou Rady 2009/47/ES z 5. mája 2009, alebo článku 98 ods. 2 tejto smernice v spojení s bodom 6 jej prílohy III.“*

Ako už však vyplýva aj z vyššie uvedeného, dňa 6. novembra 2018 došlo k prijatiu Smernice Rady (EÚ) 2018/1713 zo 6. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o sadzby dane z pridanej hodnoty uplatňované na knihy, noviny a periodiká, v dôsledku čoho je v súčasnosti možné uplatňovať zníženú sadzbu DPH aj na dodávanie elektronických publikácií, resp. na dodávanie digitálnych publikácií na elektronických nosičoch. Zaujímavosťou je, že v dôvodoch, pre ktoré bola táto smernica prijatá sa uvádza, že: *„Súdny dvor vo svojom nedávnom rozsudku vo veci C-390/15 dospel k záveru, že či už ide o dodávanie digitálnych publikácií na fyzických nosičoch alebo dodávanie digitálnych publikácií elektronicky, ide o porovnateľné situácie. Preto je vhodné zaviesť, aby všetky členské*

---

¹¹ V uvedenom príspevku (vzhľadom na stanovený rozsah) nie sú uvedené všetky „podmienky“, na ktoré Súdny dvor odkazoval, sú len načrtnuté.

štáty mohli uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávku kníh, novín a periodík bez ohľadu na to, či sa dodávajú na fyzických nosičoch alebo elektronicky“. Po nahliadnutí do uvedeného rozsudku je totiž zrejmé, že Rada a Komisia sa k vylúčeniu uplatňovania zníženej sadzby DPH na dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou vyjadrili tak, sa to musí chápať ako súčasť osobitného režimu DPH pre elektronický obchod (t. j. považovalo za nevyhnutné podriaďiť elektronicky poskytované služby jasným, jednoduchým a jednotným pravidlám, aby sa sadzba DPH pre tieto služby dala s istotou určiť, a aby sa zdaniteľným osobám a vnútroštátnym orgánom zjednodušila administratíva spojená s touto daňou. Pričom aj vzhľadom na uvedené vyjadrenie Súdny dvor dospel k záveru, že vylúčenie možností členských štátov uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou, zatiaľ čo im povoľuje uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávky digitálnych kníh na akomkoľvek type fyzického nosiča, neporušuje zásadu rovnosti zaobchádzania, tak ako je zakotvená v článku 20 Charty.

3. Sadzba DPH pri dodávkach digitálnych kníh elektronickou cestou v Slovenskej republike

V Slovenskej republike v súčasnosti platí zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“), ktorý v ustanovení § 27 odseku 1 stanovuje základnú sadzbu dane na tovary a služby vo výške 20 % zo základu dane a v odseku 2 zníženú sadzbu dane vo výške 10 % zo základu dane. Znížená sadzba sa uplatňuje na tovary uvedené v prílohe č. 7 a služby uvedené v prílohe č. 7a a tiež na tovary a služby, ktoré v rámci aktivít sociálnej ekonomiky registrovaný sociálny podnik, ktorý 100 % svojho zisku po zdanení používa na dosiahnutie svojho hlavného cieľa, dodáva oprávnenému zákazníkovi, ak tým nedochádza k narušeniu hospodárskej súťaže nezlučiteľnému s vnútorným trhom, pričom oprávneným zákazníkom je osoba iná ako zdaniteľná osoba, ak je fyzickou osobou, subjektom sociálnej ekonomiky alebo subjektom verejnej správy¹².

V rámci prílohy č. 7 k zákonu o DPH je uvedených množstvo tovarov, pričom knihy a obdobné tovary sú s účinnosťou k 1.1.2020 uvedené nasledovne: „4901 – Tlačené knihy, brožúry, letáky a podobné tlačiarenské výrobky, tiež v jednotlivých listoch, okrem kníh, brožúr, letákov a podobných tlačiarenských výrobkov, tiež v jednotlivých listoch, v ktorých reklama a inzercia predstavujú jednotlivo alebo spolu viac ako 50 % celkového obsahu výrobku; 4902 10 00 – Noviny, časopisy a periodiká, tiež ilustrované alebo obsahujúce reklamný materiál

---

¹² K právnej úprave sadzby DPH v Slovenskej republike bližšie napr. KUBINCOVÁ, S.: Právna úprava sadzby dane z pridanej hodnoty v kontexte zmien po roku 1992. Brno: MSD, spol. s r.o., 2019, s. 148 – 164.

vychádzajúce najmenej štyrikrát týždenne okrem novín, časopisov a periodík, tiež ilustrovaných alebo obsahujúcich reklamný materiál, v ktorých reklama a inzercia predstavujú jednotlivo alebo spolu viac ako 50 % celkového obsahu výrobku, a okrem novín, časopisov a periodík, tiež ilustrovaných alebo obsahujúcich reklamný materiál, v ktorých erotický obsah predstavuje jednotlivo alebo spolu viac ako 10 % celkového obsahu výrobku; 4903 00 00 – Obrázkové knižky, predlohy na kreslenie alebo maľovanie, pre deti; 4904 00 00 – Hudobniny, tlačené alebo v rukopise, tiež viazané alebo ilustrované.“ Z uvedeného je zrejmé, že v rámci Slovenskej republiky je možné uplatňovať zníženú sadzbu DPH len na tlačené knihy.

V tejto súvislosti možno spomenúť, že v dôvodovej správe k návrhu zákona č. 317/2019 Z.z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť k 1.1.2020 sa uvádza: „Cieľom novely zákona o dani z pridanej hodnoty je zníženie sadzby dane z pridanej hodnoty na úroveň 10 % na noviny, časopisy a periodiká. .... Zmenou mediálneho prostredia došlo k zhoršeniu postavenia tradičných printových médií voči digitálnym médiám. Zámerom predkladateľa je podporiť tradičné printové médiá, a tým zlepšiť ich postavenie na mediálnom trhu. Pozitívne skúsenosti iných členských štátov Európskej únie, napríklad Českej republiky, potvrdzujú, že takéto legislatívne opatrenie zvýši dopyt po týchto tovaroch, a tým pozitívne podporí dostupnosť mediálnych produktov čo najširšiemu okruhu príjemcov. Rovnako sa očakáva pozitívny vplyv na občanov z dôvodu predpokladaného zníženia konečnej ceny týchto tovarov. Zároveň sa zavedením zníženej sadzby dane na noviny, časopisy a periodiká predpokladá zlepšenie plnenia informačných, kultúrno - integračných a sociálno - výchovných funkcií médií.“ Napriek tomu, že uvedená novela sa netýkala priamo kníh, ale novín, časopisov a periodík, možno vzhľadom na znenie uvedenej dôvodovej správy predpokladať, že na území Slovenskej republiky v najbližšom čase k zavedeniu zníženej sadzby DPH pri dodávkach digitálnych kníh elektronickou cestou nedôjde.

Záver

Harmonizácia DPH sa dotkla vnútroštátnej právnej úpravy jednotlivých členských štátov aj z pohľadu stanovenia minimálnej výšky sadzby dane. Už niekoľko desiatok rokov platí pre členské štáty povinnosť uplatňovať základnú, resp. štandardnú sadzbu DPH vo výške minimálne 15% a zároveň jednu alebo dve znížené sadzby, ktoré by nemali byť nižšie ako 5%. Zníženú sadzbu dane bolo a je možné v zmysle platných smerníc uplatňovať len na dodanie vybraných druhov tovarov a služieb, pričom jedným z týchto tovarov sú aj knihy. V rámci

dodania tohto druhu tovaru však bolo nutné rozlišovať, či ide o tlačené knihy, digitálne alebo elektronické knihy, resp. digitálne knihy dodané elektronickou cestou, resp. o digitálne knihy na akomkoľvek type fyzického nosiča. Pre pochopenie a správny výklad čl. 98 a 99 Smernice o spoločnom systéme DPH z hľadiska toho, či možno uplatňovať zníženú sadzbu DPH aj na elektronické, resp. digitálne knihy, bolo v minulosti nutné vychádzať z čl. 56 ods. 1 písm. k), prílohy č. II a prílohy č. III Smernice o spoločnom systéme DPH a zároveň aj z čl. 7 ods. 2 posledného bodu a prílohy č. I vykonávacieho nariadenia. V tejto súvislosti sa domnievam, že tak zložitý systém právneho zakotvenia vylúčenia možnosti uplatňovania zníženia sadzby dane na dodanie elektronických, resp. digitálnych kníh, nebol práve ideálny a je otázne, či ho možno považovať za zrozumiteľný a jasný. Okrem toho je nutné prihliadať aj na skutočnosť, že Smernica o spoločnom systéme DPH bola viackrát zmenená. Prípustnosťou uplatnenia zníženej sadzby DPH na dodanie digitálnych alebo elektronických kníh, resp. na dodanie digitálnych kníh dodaných elektronickou cestou sa zaoberal aj Súdny dvor Európskej únie, ktorý napríklad vo svojich rozsudkoch z roku 2015 uviedol, že Francúzska republika a Luxemburské veľkovojsvodstvo tým, že na dodanie digitálnych alebo elektronických kníh uplatnili zníženú sadzbu z DPH vo výške 5,5 %, resp. uplatnením 3 % sadzby DPH porušili povinnosti, ktoré im vyplývali zo smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme DPH. Z pohľadu dopadu rozhodovacej činnosti Súdneho dvora na úpravu sadzby DPH je nutné spomenúť najmä rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) zo 7. marca 2017, C -390/15, ktorý bol prijatý na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ podaného Trybunał Konstytucyjny (Ústavný súd, Poľsko). Napriek tomu, že Súdny dvor v tejto veci skonštatoval, že článok 98 ods. 2 zmenenej smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme DPH v spojení s bodom 6 prílohy III tejto smernice, ktorý vylučuje možnosť členských štátov uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávky digitálnych kníh elektronickou cestou, zatiaľ čo im povoľuje uplatňovať zníženú sadzbu DPH na dodávky digitálnych kníh na akomkoľvek type fyzického nosiča, neporušuje zásadu rovnosti zaobchádzania, tak ako je zakotvená v článku 20 Charty a teda po preskúmaní prejudiciálnych otázok Súdny dvor nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by mohla ovplyvniť platnosť bodu 6 prílohy III smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, dňa 6. novembra 2018 došlo k prijatiu Smernice Rady (EÚ) 2018/1713 zo 6. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o sadzby dane z pridanej hodnoty uplatňované na knihy, noviny a periodiká, v dôsledku čoho je v súčasnosti možné uplatňovať zníženú sadzbu DPH aj na dodávanie elektronických publikácií, resp. na dodávanie digitálnych publikácií na elektronických nosičoch. Zaujímavosťou je najmä skutočnosť, že predmetná smernica Rady (EÚ) 2018/1713 v dôvodoch, pre ktoré bola táto

smernica prijatá na predmetný rozsudok výslovne odkazuje. Z uvedeného je zrejmé, že rozhodovacia činnosť Súdneho dvora má veľký vplyv na zmeny v právnej úprave, a to aj v prípadoch, v ktorých Súdny dvor nezistil takú skutočnosť, ktorá by mohla ovplyvniť platnosť konkrétneho ustanovenia právneho aktu, v danom prípade smernice.

Zoznam bibliografických odkazov

BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku. Bratislava: Ing. Miroslav Mračko, EPOS, 2015, 750 s. ISBN: 978-80-562-0091-9.

BABČÁK, V.: Europeizácia slovenského daňového práva (skutočnosť a vízia), str. 17

Dostupné na: [http://iusetadministratio.eu/wp-](http://iusetadministratio.eu/wp-content/Zeszyty_naukowe/2015/1_2015/1_2015_1_Vladimir%20Babcak.pdf)

[content/Zeszyty_naukowe/2015/1_2015/1_2015_1_Vladimir%20Babcak.pdf](http://iusetadministratio.eu/wp-content/Zeszyty_naukowe/2015/1_2015/1_2015_1_Vladimir%20Babcak.pdf) (december 2019)

BUJŇÁKOVÁ, M. a kolektív: Dane a ich právna úprava v Slovenskej republike. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015, s. 61-71, ISBN 978 – 80- 8152-246-8

KUBINCOVÁ, S.: Právna úprava sadzby dane z pridanej hodnoty v kontexte zmien po roku 1992. Brno: MSD, spol. s.r.o., 2019, s. 148 – 164, ISBN 978-80-7392-329-7

ŠIROKÝ, J.: Daně v Evropské unii. 7. vydanie. Praha: Leges, 2018, 384 s., ISBN 978-80-7502-274-5

VPLYV PRÁVA EURÓPSKEJ ÚNIE NA EVIDENCIU NEHNUTEĽNOSTÍ

INFLUENCE OF EUROPEAN UNION LAW ON REAL ESTATE REGISTRY

Ludovít Máčaj¹

Abstrakt:

Príspevok sa zaoberá vplyvom práva Európskej únie, obzvlášť s ohľadom na judikatúru Súdneho dvora EÚ, na evidenciu nehnuteľností na Slovensku prostredníctvom katastra nehnuteľností, ako aj obdobnú evidenciu v iných členských štátoch. Zamieriava sa na vytváranie spoločného štandardu evidencie nehnuteľností v Európskej únii, a s ohľadom na jednotlivé príklady navrhuje riešenia de lege ferenda.

Kľúčové slová:

nehnuteľnosti, kataster nehnuteľností, právo Európskej únie

Abstract:

The paper deals with the influence of European Union law, especially regarding the case law of the Court of Justice of the European Union, on the registration of real estate in Slovakia through the land registry as well as similar registration in other member states. It focuses on the development of a common standard for the registration of real estate in the European Union and proposes solutions de lege ferenda regarding individual examples.

Keywords:

real estate, land registry, law of European Union

Úvod

Evidencia nehnuteľností predstavuje významný inštitút právneho systému každého štátu. Svojimi vlastnosťami a funkciami, ako najmä materiálnou a formálnou publicitou, zabezpečuje poriadok vo vlastníckych, a v určitej miere aj iných vecnoprávných vzťahoch k nehnuteľnostiam v konkrétnom štáte. Evidencia nehnuteľností, na Slovensku vo forme katastra nehnuteľností, je evidenčným nástrojom na uskutočňovanie funkcií štátu pri ochrane právnych vzťahov a pri využívaní a ochrane nehnuteľností.² Je tu teda v prvom rade prítomný verejný záujem, a svojou podstatou aj správa katastra nehnuteľností, ako aj v zásade všetky typy evidencie nehnuteľností, spadajú najmä do systému verejného práva, je tu však silne prítomný aj aspekt ochrany práv oprávnených osôb, ako aj právo verejnosti na informácie. Pre

---

¹ Mgr. Ludovít Máčaj, interný doktorand na Katedre správneho a environmentálneho práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave.

² Štefanovič, M.: Pozemkové právo, s. 57

každý štát je však typické, že si úpravu evidencie nehnuteľností zabezpečí vlastnou právnou úpravou, aj s rozdielmi pre potreby konkrétnych krajín. Tieto rozdiely sa týkajú hlavne rozsahu informácií, ktoré sa v konkrétnej evidencii uvádzajú, ako aj z hľadiska zabezpečenia prístupu vymedzených skupín osôb, ako aj verejnosti, k nim. V každom štáte však smeruje k zákonnosti a riadnej evidencii vlastníckych a iných vecnoprávných vzťahov.

Z hľadiska prehlbujúcej sa integrácie v rámci Európskej únie vystupuje do popredia otázka, či aj evidencia nehnuteľností nemá predstavovať oblasť, ktorá by podliehala spoločnej európskej úprave. Hoci je samozrejmé, že z dôvodu rozdielnosti úprav súkromnoprávných vzťahov a rozdielnosti povinnosti evidencie vecných práv k nehnuteľnostiam nie je možné dosiahnuť úplnú harmonizáciu právnych úprav členských štátov v tejto oblasti, napriek tomu je možné zamyslieť sa nad skutočnosťou, či by bolo možné túto harmonizáciu rozširovať a do akej miery, aby sa jednak zachovala výlučná právomoc jednotlivých členských štátov v oblasti úpravy súkromnoprávných vzťahov k nehnuteľnostiam, a na druhej strane sa rozšírila možnosť formálnej publicity údajov katastra v rámci celého európskeho správneho priestoru.

Tento príspevok sa teda pokúsi načrtnúť súčasnú úroveň harmonizácie národných úprav evidencie nehnuteľností, a uviesť de lege ferenda návrhy pre väčšiu mieru európskej integrácie v tejto oblasti, na rozdiel od mnohých ostatných, do určitej miery potrebná a žiadaná. Keďže v prvom rade bude vychádzať zo slovenskej právnej úpravy, bude niekedy miesto pojmu „evidencia nehnuteľností“ využívať aj pojem „kataster nehnuteľností“, a to aj vo všeobecnom, poprípade komparatistickom význame, a to najmä vtedy, keď bude používať príklady zo slovenskej právnej úpravy.

1 Princípy zápisov do evidencie nehnuteľností

Zmyslom právnej úpravy evidencií nehnuteľností, v našich podmienkach vo forme správy katastra nehnuteľností, je zabezpečiť jednak riadnu evidenciu vecných práv k nehnuteľnostiam, ako aj ich formálnu publicitu, ktorá sa prejavuje najmä vo verejnej prístupnosti údajov katastra, ako aj materiálnu publicitu, prejavujúcu sa najmä s ohľadom na vznik jednotlivých práv k nehnuteľnostiam, na ktoré sa vzťahuje povinnosť zápisu.

Jednotlivé spôsoby zápisu do evidencie nehnuteľností, v našich podmienkach do katastra nehnuteľností, sa riadia určitými princípmi, a to princípom konštitučným, evidenčným a prenotačným. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že na konkrétne typy evidencií nehnuteľností sa v rôznej miere vzťahujú každý z nich, aj keď samozrejme nie na všetky druhy zápisov, ktoré sa do nich uskutočňujú.

Prvým a zároveň aj najvýznamnejším je **konštitučný princíp**. Tento princíp je vyjadrením osobitosti katastra nehnuteľností v tom slova zmysle, že predstavuje povinnosť zápisu určitého typu práva, najmä vlastníckeho práva a iných vecných práv, do katastra nehnuteľností, a vznik tohto práva sa viaže až na tento zápis. Ako uvádza prof. Štefanovič, tým, že orgány správy katastra nehnuteľností získali túto právomoc, dostali sa akoby do postavenia „katastrálneho súdu“, teda orgánu oprávneného rozhodovať o vzniku, resp. neexistencii konkrétneho vecného práva.³ V slovenskej právnej úprave sa to prejavuje nasledovne: Práva k nehnuteľnostiam uvedené v § 1 ods. 1 vznikajú, menia sa alebo zanikajú vkladom do katastra, ak tento zákon neustanovuje inak. Právne účinky vkladu vznikajú na základe právoplatného rozhodnutia okresného úradu o jeho povolení.⁴ Práve konštitučný princíp najlepšie vyjadruje základnú úlohu katastra ako verejného registra, ktorého úlohou je okrem iného chrániť legalitu prevodov vlastníckych práv a iných práv k nehnuteľnostiam. Formovanie evidencie nehnuteľností v minulosti smerovalo k zabezpečeniu vlastníckych a užívacích práv pre vlastníkov pozemkov. Tento systém primárne vychádzal zo vzorov vo Francúzku (právne regulácie prijaté po buržoáznej revolúcii a prijatí Napoleonovho Code civil, v Nemecku zas vo forme pozemkových kníh – Grundbuch.⁵

Ďalším významným princípom pri evidencii nehnuteľností je **princíp evidenčný**. Ten vyjadruje skutočnosť, že práva viažuce sa k nehnuteľnostiam, a to najmä právo vlastnícke a iné vecné práva, sa do evidencie nehnuteľností zapisujú len deklaratórne, a ich vznik nie je podmienený týmto zápisom. Pri zápise sa vlastne jedná len o zosúladenie evidovaného stavu so stavom skutočným. V tomto prípade sa najväčšmi prejavuje skutočnosť, že evidencia nehnuteľností predstavuje verejný register, ktorý práva eviduje aj v prípadoch, kedy ich vznik, zmena alebo zánik súvisia s inými právnymi skutočnosťami, ako je ich prevod na základe zmlúv. Slovenský zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „katastrálny zákon“) to vyjadruje nasledovne: Práva k nehnuteľnostiam uvedené v § 1 ods. 1, **ktoré vznikli, zmenili sa alebo zanikli** zo zákona, rozhodnutím štátneho orgánu, príklopom licitátora na verejnej dražbe, vydržaním, prírastkom a spracovaním, práva k nehnuteľnostiam osvedčené notárom, ako aj práva k nehnuteľnostiam vyplývajúce z nájomných zmlúv, zo zmlúv o prevode správy majetku štátu alebo z iných skutočností svedčiacich o zverení správy majetku obce alebo správy majetku vyššieho územného celku **sa do katastra**

---

³ Štefanovič, M.: Pozemkové právo, s. 58

⁴ § 28 ods. 2 a 3 zákona č. 162/1995 Z. z.

⁵ Štefanovič, M.: Pozemkové právo, s. 50

zapisujú záznamom, a to na základe verejných listín a iných listín. Záznamom sa zapisuje i zmena poradia záložných práv z dohody záložných veriteľov o poradí ich záložných práv rozhodujúcim na ich uspokojenie.⁶ Toto zákonné ustanovenie poukazuje na skutočnosť, že práva, ktorých vznik, zmena alebo zánik sa udiali už predtým, sa na základe zápisu do katastra nehnuteľností iba evidujú.

Posledným z uvedených úprav je **princíp prenotačný**, ktorý vo svojej podstate slúži na vyznačenie stavu, kedy určitý subjekt tvrdí, že je nositeľom určitého práva k nehnuteľnosti, toto jeho údajné právo je však tzv. nedoložené, a nemôže ho hodnoverne preukázať.⁷ Z tohto dôvodu sa v evidencii nehnuteľností vyznačí poznámka o tomto tvrdenom práve a to až do momentu, pokiaľ o ňom nerozhodne príslušný orgán verejnej moci, či už sa jedná o súd, alebo orgán verejnej správy. Až po takomto rozhodnutí sa poznámka vymaže. Tento druh zápisu slúži teda na upozornenie na spochybnenie evidovaného právneho stavu a na skutočnosť, že o tomto spochybnení sa rozhoduje. V katastrálnom zákone je to vyjadrené nasledovne: Poznámka vyjadruje skutočnosti, ktoré obmedzujú oprávnenie vlastníka nakladať s nehnuteľnosťou, alebo informuje o nehnuteľnosti alebo o práve k nehnuteľnosti... Okresný úrad vyznačí v katastri poznámku aj o tom, že hodnovernosť údajov katastra o práve k nehnuteľnosti bola spochybnená.⁸

Význam chápania týchto troch princípov spočíva v tom, že práve ony sú základom pre pochopenie významu a funkcií evidencie nehnuteľností. Samozrejme, v každom štáte sa uplatňujú vo väčšej či menšej miere a v rozdielnych situáciách, avšak uplatňovanie aspoň niektorých z nich je podmienkou existencie a fungovania funkcií evidencie nehnuteľností. Práve tieto princípy tvoria **spoločný základ pre úpravy evidencie nehnuteľností a správy katastra nehnuteľností v spoločnom európskom správnom priestore** a práve na ich podklade je možný základ pre harmonizáciu právnych úprav jednotlivých členských štátov.

2 Kataster nehnuteľností a vstup do Európskej únie

Keď sa vrátíme do obdobia pred vstupom Slovenska do Európskych spoločenstiev a Európskej únie, zistíme, že veľké množstvo právnych predpisov podliehalo tzv. aproximácii práva voči spoločnej regulácii v rámci EÚ. To sa samozrejme týkalo aj mnohých právnych predpisov upravujúcich právne vzťahy k nehnuteľnostiam, či už na úrovni súkromnoprávnej úpravy obsiahnutej v Občianskom zákonníku, poprípade aj iných právnych predpisov. Keby sme však skúmali právnu úpravu obsiahnutú v katastrálnom zákone, prišli by sme na to, že

---

⁶ § 34 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z.

⁷ Štefanovič, M.: Pozemkové právo, s. 59

⁸ § 38 a § 39 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z.

v tomto období došlo len v zásade k dvom novelizáciám⁹, ktorých cieľom však bolo rozšírenie práv oprávnených subjektov, resp. zmeny v právomociach orgánov štátnej správy, ale nesledovali záujem aproximácie práva.

Napriek tomu by nebolo celkom správne tvrdiť, keby sme úpravu správy katastra chápali len v rovine vnútroštátnej právnej úpravy, pretože tá má veľa medzinárodnoprávných a mnohých iných aspektov. Aj keď táto sa priamo evidencie nehnuteľností nedotýka, predsa len upravuje práva, ktoré sa v katastri nehnuteľností evidujú a ktorých vznik, zmena a zánik sú neraz podmienené zápisom do katastra. Napríklad, čl. 17 Všeobecnej deklarácie ľudských práv ustanovuje ochranu vlastníckeho práva (ako aj ochrana pred jeho pozbavením)¹⁰, čo môžeme chápať aj v zmysle oprávnení pri nadobúdaní vlastníctva k nehnuteľnostiam. Keďže na základe konštitučného princípu v niektorých prípadoch prichádza k vzniku, zmene a zániku práv k nehnuteľnostiam už v momente zápisu do katastra, toto právo sa bezprostredne dotýka aj tejto situácie.

Rovnako je v tejto situácii zaujímavé poukázať aj na európsky Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), konkrétne čl. 1 Protokolu č. 1.¹¹ Ochrana majetku podľa tohto ustanovenia zahŕňa viaceré práva, ako pokojne užívať svoj majetok či nemožnosť zbaviť niekoho jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Hoci sú tieto práva v zásade len všeobecne vymedzené, z ich obsahu je možné vyvodiť viaceré súvisiace skutočnosti. Pokojné užívanie majetku zahŕňa aj právo na prístup k majetku a z neho vyplývajúci pozitívny záväzok štátu ochraňovať toto užívanie. Ako príklad sa zvykne uvádzať povinnosť štátu, resp. orgánov verejnej správy zabezpečiť správne udržiavanie nebezpečných inštalácií v blízkosti domov.¹² Tento záväzok sa však môže prejavovať aj v oblasti evidovania nehnuteľností, ako spôsobu zabezpečenia vlastníckeho práva k majetku. V týchto prípadoch však dochádza aj ku kolízii medzi súkromným a verejným záujmom. Európsky súd pre ľudské práva pre tieto prípady preto v prípadoch zásahu do vlastníckych práv, ktoré zjavne nepatria do jedného z dvoch konkrétnych pravidiel uvedených nižšie, uplatnil všeobecné pravidlo a doňho zahrnul test „spravodlivej rovnováhy“ medzi jednotlivcom a všeobecným záujmom, ako fakticky prvý test. Jednalo sa o prípady pozbavenia vlastníctva, ktoré môže byť len na základe

---

⁹ Na základe novelizačných zákonov č. 419/2002 Z. z. a 173/2004 Z. z.

¹⁰ The Universal Declaration of Human Rights. United Nations. Dostupné na: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf (cit. 02.01.2020)

¹¹ Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Council of Europe, s. 33. Dostupné na: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (cit. 02.01.2020)

¹² Protocol No. 1 to the Convention. Council of Europe. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/protocole-1> (cit. 03.01.2020)

zákona, vo verejnom záujme, v súlade so všeobecnými princípmi medzinárodného práva, a zároveň v rozumnej primeranosti. V ňom sa jedná o zistenie nevyhnutnosti určitého obmedzenia v demokratickej spoločnosti, podľa článkov 8 až 11 Dohovoru.¹³ Je však zaujímavé sa zamyslieť aj nad možnosťou, či by tieto pravidlá nebolo možné aplikovať aj na menej radikálne zásahy do vlastníckeho práva, než je jeho pozbavenie. Napríklad aj v situácii, keď podlieha povinnému zapisovaniu do katastra nehnuteľností. Osobne som presvedčený, že takéto posudzovanie aj tohto zásahu v zmysle vyššie uvedených kritérií je možné. Druhou rovinou je kontrola užívania vlastníctva v súlade s verejným záujmom a zabezpečenia verejných platieb ako daní, pokút a podobne. Takéto kontroly môžu zahŕňať podľa príkladov v dokumentoch Rady Európy napríklad: konfiškácia alebo prepadnutie majetku súdmi alebo daňovými úradníkmi alebo colnými úradníkmi, požiadavky na konkrétne použitie majetku, napríklad na plánovanie alebo kontrolu nájomného, odobratie licencie, napr. predávať alkoholické nápoje.¹⁴ Otázka aplikácie na prípad evidencie nehnuteľností v katastri môže byť zodpovedaná v tom zmysle, že aj evidovanie vlastníctva nehnuteľností vo verejnom registri vo svojej podstate môže predstavovať určitý typ kontroly a verejného dohľadu, ktorý má svoj význam a svoje opodstatnenie.

V každom prípade musíme uviesť, že vlastnícke právo garantované v medzinárodných úpravách, či už vo vyššie zmienenej Všeobecnej deklarácii ľudských práv, alebo Dohovore sa dotýka aj evidencie nehnuteľností. Aj ďalšie práva v nich deklarované, ako napríklad právo na informácie¹⁵, či právo na hospodársky rozvoj¹⁶, no samozrejme aj mnohé ďalšie, majú dosah na práva k nehnuteľnostiam, či ich evidenciu. Uvádzam to aj z toho dôvodu, že hoci explicitná medzinárodnoprávna, a aj európska úprava na tomto úseku chýba, z hľadiska ochrany ľudských práv a základných slobôd požívajú aj takúto ochranu.

3 Spolupráca na úrovni evidencie nehnuteľností na úrovni Európskej únie

Aj keď teda nie je po stránke niekdajšieho komunitárneho, alebo súčasného únijného práva dosiahnuť úplnú harmonizáciu právnych úprav na úseku evidencie nehnuteľností v rámci Európskej únie, predsa je možné dosiahnuť spoluprácu a istú kooperáciu medzi orgánmi, ktoré sú zodpovedné za jej vykonávanie v jednotlivých štátoch.

---

¹³ Tamže.

¹⁴ Tamže.

¹⁵ Napr. čl. 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, či odkaz naň v čl. 10 Dohovoru.

¹⁶ Jeho vyjadrenie aj v čl. 22 Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

Na tomto mieste stojí za to zmieniť napr. neziskovú organizáciu ELRA (The European Land Registry Association), ktorá je vo svojej podstate neziskovou organizáciou zriadenú podľa belgického práva, ktorá združuje 33 organizácií zodpovedných za vedenie evidencie nehnuteľností a katastra v 26 členských štátoch Európskej únie.¹⁷ Slovenská republika je pred touto organizáciou zastúpená predstaviteľmi Úradu geodézie, kartografie a katastra SR, ako v slovenských podmienkach ústredného orgánu štátnej správy aj na úseku katastra. Cieľom organizácie ELRA je v prvom rade vytváranie podmienok na spoluprácu medzi jednotlivými národnými organizáciami, so snahou zabezpečiť spoločný rozvoj a spoluprácu pri evidovaní nehnuteľností v Európskej únii. Za tým účelom napríklad usporadúva rôzne semináre za účelom spolupráce a poskytuje rady európskym inštitúciám vo veciach evidencie nehnuteľností. Podľa vyhlásenia ELRA, členovia ELRA chcú ľahšie sprístupniť informácie z katastra nehnuteľností na podporu cezhraničnej spolupráce, podporu 4 slobôd a uľahčenie súdnej spolupráce. ELRA preto spolupracuje s európskymi inštitúciami na projektoch, ktoré pomôžu dosiahnuť tento cieľ.¹⁸ Za účelom spolupráce v rámci európskeho správneho priestoru vytvorila projekt aj Európska komisia, vo vzťahu ku ktorému sa vyjadrila aj v spomínanom vyhlásení. Súčasný projekt Komisie v oblasti prepojenia je založený na dobrovoľnej účasti, takisto ohľadne právnej rozmanitosti a katastrov nehnuteľností, ktoré si zachovávajú kontrolu nad tým, aké informácie sa poskytujú, komu sa poskytujú a na akom základe sa poskytujú. ELRA s potešením podporuje projekt na tomto základe.¹⁹ V tejto súvislosti je však potrebné uviesť, že ELRA naozaj predstavuje len spoluprácu na vypracovávanie spoločnej politiky v tejto oblasti, ako aj napr. odborné stretnutia alebo semináre medzi zástupcami z organizácií z jednotlivých členských štátov. Avšak reálne rozhodnutia ostávajú v rukách zodpovedných inštitúcií v jednotlivých členských štátoch. Ako napríklad vidno aj v ďalšom vyhlásení ELRA, pri prípadnej a pripravovanej reorganizácii a reforme evidencií nehnuteľností a katastrov v rámci členských štátov sa zodpovednosť za konkrétne rozhodnutia prenecháva na jednotlivé členské štáty.²⁰

Inou rovinou spolupráce je napríklad European Land Registry Network (ELRN), ako sieť spolupráce vytvorená medzi jednotlivými členmi ELRA. Bola navrhnutá tak, aby sa podobala na sieť európskej justičnej spolupráce, s cieľom uľahčiť vzájomnú spoluprácu a prípadne aj budúcu integráciu. V súčasnosti sa do siete zapojilo 29 členov ELRA z 22

---

¹⁷ ELRA. The European Land Registry Association. Dostupné na: <https://www.elra.eu/> (cit. 05.01.2020)

¹⁸ ELRA - Interconnection of Land Registers: a statement by the European Land Registry Association. Dostupné na: <https://www.elra.eu/wp-content/uploads/2016/11/ELRA-Statement-LRI.pdf> (cit. 05.01.2020)

¹⁹ Tamže.

²⁰ ELRA - Reorganisation and Restructuring of Land Registries: a statement by the European Land Registry Association. Dostupné na: <https://www.elra.eu/wp-content/uploads/2016/11/ELRA-Statement-Reorganisation-and-Restructuring-of-Land-Registries.pdf> (cit. 05.01.2020)

európskych krajín. Každá organizácia vymenuje za svojho kontaktného miesta pre sieť subjekt zodpovedný za registráciu, teda aj v oblasti vlastníckych práv a registrácie pozemkov, ako kontaktné miesto pre túto sieť.²¹ Na systéme ELRN sa naďalej intenzívne pracuje s tým, že jeho definitívna podoba sa ešte ustáli. Sieť ELRN sa má dotýkať dvoch oblastí spolupráce, a to jednak verejnej, ako aj akejsi vnútornej spolupráce medzi jednotlivými správcami evidencií nehnuteľností. Verejná oblasť má zabezpečiť prístup verejnosti k informáciám o nehnuteľnostiach prostredníctvom internetových stránok ELRN, na druhej strane vnútorná spolupráca má smerovať ku spolupráci medzi jednotlivými evidenciami v členských štátoch. Rozsah spolupráce zahŕňa uľahčenie kontaktov s miestnymi orgánmi vydávajúcimi cezhraničné doklady, ktoré sa dostávajú do katastrálnych úradov. Zahŕňa tiež výmenu informácií medzi jednotlivými správcami evidencií o vnútroštátnom práve v členských štátoch. Kontaktné miesta sa tiež osobitne majú venovať vzdelávaniu so zameraním na právo EÚ.²² Sieť ELRN bola založená v roku 2010 a v súčasnosti naďalej platí, že je predmetom budovania aj do budúcnosti, aby zabezpečila nielen väčšiu koordináciu medzi jednotlivými správcami evidencie nehnuteľností, ale aj väčší prístup verejnosti k údajom z jednotlivých členských štátov. Treba si však uvedomiť, že jej vybudovanie v takomto rozsahu je limitované aj tým, že každý členský štát poskytuje iba určitý rozsah informácií aj pre verejnosť.

4 Vplyv rozhodovacej praxe Súdneho dvora Európskej únie

Skutočnosť evidencie nehnuteľností a práv k nim viazaným sa niekedy stáva aj predmetom rozhodovania súdov Európskej únie. Pravda, zväčša sa nejedná o rozhodovanie o samotnej evidencii či o postupoch katastrov nehnuteľností jednotlivých členských štátov, ale o právach, ktoré sú predmetom evidencie. Najčastejšie sa jedná o spory, kde sú predmetom otázky platnosti zmlúv k nehnuteľnostiam, na základe ktorých sa disponovalo s vlastníckym právom a inými vecnými právami. Takto v nemálo prípadoch – hoci nepriamo - podlieha rozhodovaniu Súdneho dvora Európskej únie.

V tejto súvislosti by som rád poukázal na také rozhodnutia, ktoré sa evidencie zaujímavým spôsobom dotkli.

Na prvom mieste sa jedná o **rozsudok Súdneho dvora Európskej únie č. C-417/15 zo 16. novembra 2016**. V tomto prípade sa jednalo o rozhodovanie o návrhu na začatie prejudiciálneho konania v spore medzi pánom Wolfgangom Schmidtom a pani

---

²¹ ELRA – European Land Registry Network. Dostupné na: <https://www.elra.eu/european-land-registry-network/> (cit. 05.01.2020)

²² Tamže.

Christiane Schmidovou, ktorého predmetom je zrušenie darovacej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v Rakúsku. Samotný skutkový problém daného sporu spočíval v tom, že pán Schmidt, s bydliskom v Rakúsku, bol vlastníkom nehnuteľnosti nachádzajúcej sa vo Viedni (Rakúsko). Darovacou zmluvou zo 14. novembra 2013, ktorá bola uzavretá vo Viedni, **daroval túto nehnuteľnosť svojej dcére, pani Schmidtovej, ktorá je od uvedeného dátumu zapísaná v katastri nehnuteľností ako vlastníka tejto nehnuteľnosti.** Pani Schmidtová bývala ku dňu darovania v Nemecku a býva tam dodnes. Zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že **psychiatrický posudok pána Schmidta odhalil vážne poruchy, ktoré siahajú do mája 2013, a rozhodnutím zo 17. novembra 2014 bol pánovi Schmidtovi ustanovený opatrovník.** Žalobou podanou 24. marca 2015 na Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Krajský súd pre občianskoprávne spory Viedeň, Rakúsko) sa pán Schmidt, zastúpený svojím opatrovníkom, domáhal zrušenia darovacej zmluvy zo 14. novembra 2013 a následne aj výmazu zápisu vlastníckeho práva pani Schmidtovej k nehnuteľnosti z katastra nehnuteľností z dôvodu neplatnosti tohto zápisu. Na návrh žalobcu vo veci samej bolo uznesením z 25. marca 2015 na základe § 61 ods. 1 GBG vyhovené návrhu na zápis poznámky o žalobe o výmaz z katastra nehnuteľností. Meritom tejto predbežnej otázky bolo vlastne rozhodovanie o tom, či tento spor spadá pod právomoc nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach. Z hľadiska právnej stránky veci vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 24 bod 1 prvý pododsek nariadenia č. 1215/2012 vykladať v tom zmysle, že žaloba, ktorou sa navrhuje zrušenie darovacej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti z dôvodu nespôsobilosti darcu na právne úkony a výmaz zápisu vlastníckeho práva obdarovanej z katastra nehnuteľností, predstavuje žalobu, ktorej „predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti“ v zmysle tohto ustanovenia. Rozhodnutie súdu o tomto návrhu malo nakoniec dve roviny – jedna v oblasti záväzkoprávnej, teda záležitostí platnosti samotnej darovacej zmluvy, a druhá rovina sa týkala evidencie vyplývajúcich vecných práv v rakúskom katastri nehnuteľností. V záväzkoprávnej rovine uviedol, že ustanovenia nariadenia č. 1215/2012 treba vykladať v tom zmysle, že žaloba o zrušenie darovacej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti z dôvodu nespôsobilosti darcu na právne úkony nespadá do výlučnej právomoci členského štátu, v ktorom sa táto nehnuteľnosť nachádza, upravenej v článku 24 bode 1 tohto nariadenia, ale do osobitnej právomoci upravenej v článku 7 bode 1 písm. a) uvedeného nariadenia, na druhej strane **žaloba o výmaz vlastníckeho práva obdarovanej z katastra nehnuteľností patrí do výlučnej právomoci upravenej v článku 24 bode 1 toho istého nariadenia.** V tejto súvislosti teda súd poukázal na

výlučnú právomoc jednotlivých členských štátov v záležitostiach vedenia evidencií nehnuteľností.

Ďalším zaujímavým príkladom dosahu rozhodovacej praxe Súdneho dvora EÚ na oblasť evidencie nehnuteľností je **rozsudok Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach C-52/16 a C-113/16 zo 6. marca 2018**. Predmetom týchto konaní boli návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“). Po skutkovej stránke sa jednalo síce o rozdielne prípady, avšak s mnohými spojitými. Ako sa uvádza v samotnom rozsudku, tieto návrhy boli podané v rámci konaní, ktorých účastníkmi sú jednak spoločnosť „SEGRO“ Kft. a Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járási Földhivatala [správne orgány Vašskej župy (katastrálny úrad pre okres Sárvár), Maďarsko] a jednak pán Günther Horváth a Vas Megyei Kormányhivatal (správne orgány Vašskej župy), **vo veci rozhodnutí o výmaze práv na užívanie poľnohospodárskych pozemkov**, ktorých držiteľmi boli SEGRO a pán Horváth, **z katastra nehnuteľností**. V oboch prípadoch príslušné orgány správy katastra nehnuteľností rozhodli o výmaze užívacích práv k poľnohospodárskej pôde vyššie zmienených subjektov, ktoré mali podľa maďarských právnych predpisov zaniknúť z určitých zákonných dôvodov. Prejudiciálne otázky v oboch prípadoch smerovali k tomu, či sa články 49 a 63 ZFEÚ, ako aj články 17 a 47 Charty majú vykladať v tom zmysle, že bránia takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, podľa ktorej predtým zriadené práva na užívanie poľnohospodárskych pozemkov, ktorých držitelia nie sú blízkymi príbuznými vlastníka týchto pozemkov, zaniknú ex lege a v dôsledku toho sa vymažú z katastrov nehnuteľností. Súdny dvor v tomto prípade rozhodol, že **článok 63 ZFEÚ (zákaz obmedzení a zásahov do voľného pohybu kapitálu v rámci Európskej únie) sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, podľa ktorej predtým zriadené práva na užívanie poľnohospodárskych pozemkov, ktorých držitelia nie sú blízkymi príbuznými vlastníka týchto pozemkov, zanikajú ex lege a v dôsledku toho sa vymažú z katastrov nehnuteľností**. Toto rozhodnutie je zaujímavé najmä z toho dôvodu, že hoci samotné nijakým spôsobom nezasahuje do právnej úpravy evidencie nehnuteľností a katastra nehnuteľností v jednotlivých štátoch, poukazuje na to, že aj zásahy do katastra – hoci len v prípadoch deklaratórnych zápisov vykonaných na základe evidenčného princípu - môžu ako také predstavovať zásah do jednej zo základných slobôd – slobody pohybu kapitálu v Európskej únii a preto vo svojej podstate odporujú právu Európskej únie.

Je samozrejmé, že prípadov, kedy sa Súdny dvor Európskej dotkol záležitostí evidencie nehnuteľností a katastra nehnuteľností v jednotlivých členských štátoch bolo oveľa viac. Na

dvoch vyššie uvedených príkladoch som však chcel poukázať na to, akých prípadov sa rozhodovacia činnosť súdu v tejto oblasti dotýka a akým smerom poukazuje na spoluprácu a vplyv práva Európskej únie v tejto oblasti.

5 Budúcnosť vzťahu evidencie nehnuteľností a práva Európskej únie

Ako je uvedené v texte vyššie, vzťah práva Európskej únie a evidencie nehnuteľností v jednotlivých členských štátoch je pomerne špecifický a komplikovaný. Únijné právo priamo do úpravy týchto evidencií, v našom prípade katastra nehnuteľností, príliš nezasahuje. Jeho silný vplyv je však zrejmy práve cez ochranu práv, na ktorých ochranu bol zriadený aj kataster nehnuteľností.

Aj na základe vyššie uvedených prípadov rozhodnutí Súdneho dvora EÚ môžeme konštatovať, že právo EÚ usmerňuje jednotlivé členské štáty najmä v tom zmysle, aby dodržiavali evidovaný právny stav a kataster uznávali a rešpektovali jeho garanta. Práve cez úlohy garanta zákonnosti má mať kataster možnosť ovplyvňovať čistotu právnych vzťahov a zároveň zabezpečovať ochranu práv a právom chránených záujmov ďalších osôb.

V tejto oblasti však, samozrejme, čakajú jednak členské štáty, ako aj Európsku úniu mnohé výzvy. Ako prvá stojí za zmienenie najmä ozajstné zjednodušenie prístupu pre všetkých obyvateľov Európskej únie, nielen z formálneho hľadiska, ale aj z pohľadu reálneho použitia. V tomto prípade by stálo za to uvažovať nad možnosťou vytvorenia jednotného prístupu.

Druhou, ešte väčšou výzvou je posilnenie formálnej publicity v jednotlivých katastroch členských štátov. Táto záležitosť už môže predstavovať reálny problém, a to najmä z dôvodu rozdielneho prístupu členských štátov ohľadom penza poskytovaných informácií, najmä s ohľadom na ochranu osobných údajov. Problematické to nie je ani z hľadiska spoločnej právnej úpravy Všeobecného nariadenia o ochrane údajov²³, ako skôr z nastavenia legislatívy tej-ktorej krajiny.

Najlepšou cestou na dosiahnutie týchto cieľov však bude hlbšia spolupráca v rámci jednotlivých členských štátov, ako aj na úrovni Európskej únie. Je síce pravdepodobné, že v oblasti evidencie nehnuteľností a katastra zostane zachovaná výlučná právomoc členských štátov, minimálne v tých oblastiach, kedy sa dotýka aj spoločne upravených problematik, by sa však spolupráca mala rozvíjať, či už na úrovni vyššie zmienených organizácií a programov, alebo na inej, prípadne rezortnej úrovni.

---

²³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016

Na záver by v tejto súvislosti bolo zaujímavé uviesť aj o väčšej spolupráci medzi jednotlivými správcami evidencií v členských štátoch, za účelom väčšieho odborného rozvoja.

Záver

Cieľom tohto príspevku bolo poukázať na európsky rozmer právnej úpravy na úseku evidencie nehnuteľností, a to jednak s ohľadom na spoločné východiská a základné princípy, ktoré sú spoločné pre všetky evidencie a na ich využití závisí jej existencia v chápaní v rámci európskeho správneho priestoru, a jednak na to, ako sa v konkrétnostiach uplatňuje, najmä v chápaní Súdneho dvora Európskej únie.

Hoci explicitná spoločná právna úprava na úrovni Únie neexistuje, je faktom, že práve cez tie práva (na ochranu ktorých boli jednotlivé evidencie nehnuteľností a katastre v členských štátoch zriadené), a ich spoločnú úpravu a ochranu dochádza ku spolupráci aj na tejto úrovni.

Záverom príspevok načrtol oblasti, v ktorých môže aj v budúcnosti dôjsť k rozvíjaniu väčšej spolupráce medzi členskými štátmi, poprípade dokonca až ku harmonizácii právnych úprav.

Pevne verím, že aj tento príspevok môže do budúcnosti predstavovať ozajstný „príspevok do diskusie“ o tom, ako má spoločná európska politika na tomto úseku vyzerieť.

Zoznam bibliografických odkazov a odkazov na iné zdroje

ŠTEFANOVIČ, M.: Pozemkové právo. - 3. aktualizované vyd. Bratislava: Eurounion, 2010. 312 s. ISBN 978-80-89374-10-6.

Protocol No. 1 to the Convention. Council of Europe. Dostupné na:

<https://www.coe.int/en/web/echr-toolkit/protocole-1> (cit. 03.01.2020)

ELRA. The European Land Registry Association. Dostupné na: <https://www.elra.eu/> (cit. 05.01.2020)

ELRA - Interconnection of Land Registers: a statement by the European Land Registry Association. Dostupné na: <https://www.elra.eu/wp-content/uploads/2016/11/ELRA-Statement-LRI.pdf> (cit. 05.01.2020)

ELRA – Reorganisation and Restructuring of Land Registries: a statement by the European Land Registry Association. Dostupné na:

<https://www.elra.eu/wp-content/uploads/2016/11/ELRA-Statement-Reorganisation-and-Restructuring-of-Land-Registries.pdf> (cit. 05.01.2020)

ELRA – European Land Registry Network. Dostupné na: <https://www.elra.eu/european-land-registry-network/> (cit. 05.01.2020)

Právne predpisy:

The Universal Declaration of Human Rights. United Nations. Dostupné na: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf (cit. 02.01.2020)

Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Council of Europe, s. 33. Dostupné na:

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (cit. 02.01.2020)

Zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov

Súdne rozhodnutia:

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie č. C-417/15 zo 16. novembra 2016

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie v spojených veciach C-52/16 a C-113/1 zo 6. marca 2018

**PREZUMPCIA NEVINY V TRESTNOM KONANÍ PO ROZSUDKU
SÚDNEHO DVORA EÚ Z 5.9.2019 VO VECI C-377/2018
PRESUMPTION OF INNOCENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS
AFTER COURT OF JUSTICE OF THE EU JUDGEMENT FROM
SEPTEMBER 5TH, 2019, IN CASE C-377/18**

Miloš Mad'ar¹

Abstrakt:

Prezumpcia nevinny tvorí neoddeliteľnú súčasť práva na spravodlivý proces a práva na obhajobu ako elementárnych pilierov spravodlivého súdneho konania. Je právnou notoriou, že každý, proti komu sa vedie trestné konanie, musí mať zákonom garantovanú záruku, že sa na neho hľadí ako na nevinného až do právoplatného rozhodnutia vo veci samej. Táto zásada platí nielen vo vzťahu k médiám či tretím osobám, ale ešte dôraznejšie sa prejavuje vo vzťahu k rozhodujúcim orgánom. Táto zdanlivo jednoduchá úloha je však náročná v prípade, ak v skutkovo totožnej veci rozhoduje o viacerých obžalovaných ten istý súd v rôznych konaniach. Riešenie tejto situácie priniesol Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 5.9.2019, ktorým tento súd posudzoval prejudiciálnu otázku ohľadom rešpektovania prezumpcie nevinny v trestnom konaní, pričom jeho východiskovým myšlienkam sa venuje tento príspevok.

Kľúčové slová:

trestné právo, prezumpcia nevinny, právo na spravodlivý proces, obvinený

Abstract:

Presumption of innocence is an inevitable part of the right to a fair trial and the right for defence, as elementary piers of justice proceedings. It is well known, that everybody, that is investigated and traileed, must be legally granted the right to be treated like innocent until proven guilty. This refers not only to media or third parties, but also to legal authorities, which investigate and trial the cases. This relatively simple task gets difficult when court trials more accused persons from one criminal act in several different criminal proceedings. Solution of this situation brought the newest Judgement of the Court of Justice of the European Union from September 5th 2019 in Case C-377/18, which we discuss in this article.

Keywords:

criminal law, presumption of innocence, right to a fair trial, accused

Úvod

Niekedy sa zdá, že prezumpcia nevinny je dnes nadužívaný pojem. Akási poistka pre páchatel'ov trestných činov, ktorá ich má ubrániť pred rozbehnutým valcom plným

---

¹ Autor je sudcom Ústavného súdu Slovenskej republiky a odborný asistent na Katedre trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

usvedčujúcich dôkazov. Akási zbytočná technicko-právna formalita, ktorá ich uchráni pred predčasným odsúdením. Nenechajme sa ale pomýliť! Prezumpcia nevinu patrí medzi najdôležitejšiu súčasť práva na spravodlivý proces a je nutné ju bez výnimky priznať každému obvinenému. Kam však prezumpcia nevinu siaha, kde sú jej hranice a v akej forme sa môže prejavovať zásah do jej podstaty, je však niekedy veľmi ťažké určiť. Trestné konania v Slovenskej republike prinášajú často hraničné situácie, pri ktorých možno vzniesť adekvátne pochybnosti o tom, či je s obvineným alebo s obžalovaným zachádzané tak, ako si to vyžaduje účel tejto zásady. Deje sa tak napríklad pri rozhodovaní o väzbe, kedy súdy v rámci naplnenia materiálnych podmienok väzby skúmajú dôvodnosť podozrenia z trestnej činnosti, za ktorú je obvinený stíhaný. Je len veľmi tenká čiara medzi konštatovaním splnenia tejto podmienky v zmysle § 71 ods. 1 Tr. por. a ne/chceným konštatovaním viny, ešte pred právoplatnosťou samotného rozsudku. S podobnými situáciami je možné sa stretnúť aj pri dokazovaní, či pri situáciách organizovanej trestnej činnosti, kedy sa v už prebiehajúcim trestnom stíhaní rozhodne jeden z obvinených/obžalovaných priznať k trestnej činnosti, čoho procesným dôsledkom je vylúčenie jeho veci zo spoločného konania. V rámci osamostatneného konania následne dochádza k odsúdeniu tejto spolupracujúcej osoby, pričom vo výroku odsudzujúceho rozsudku sa pri skutkovej vete konštatuje, že trestnú činnosť mal páchať s inými osobami (v predchádzajúcom trestnom konaní spoluobvinenými/ spoluobžalovanými). A to napriek tomu, že tieto osoby ešte neboli právoplatne odsúdené z tejto trestnej činnosti a túto trestnú činnosť popierajú. V oboch trestných konaniach pritom rozhodujú tí istí sudcovia resp. tie isté senáty. Preto je namieste otázka, či je možné rozumne očakávať, aby ten istý sudca, či ten istý senát, mohol objektívne rozhodovať nestranne, teda bez predsudku vo vzťahu k vine obvineného, pokiaľ v inom trestnom konaní už v odsudzujúcom rozsudku konštatoval, že sa dopustil trestnej činnosti, za ktorú je v ďalšom trestnom konaní ešte len stíhaný. Polemiku v tomto ohľade pravdepodobne ukončil rozsudok Súdneho dvora EÚ z 5.9.2019 vo veci C-377/2018, ktorého obsah a závery sú predmetom tohto príspevku.

1. Historický vývoj prezumpcie nevinu

Na človeka 21. storočia pôsobí prezumpcia nevinu ako samozrejmosť, pokiaľ však siahneme do minulosti, nájdeme veľa príkladov, kedy sa namiesto prezumpcie nevinu uplatňovala zásada, v zmysle ktorej platilo, že pokiaľ sa nenájdu vinníci, musia byť aspoň potrestaní. Historický vývoj prezumpcie nevinu v celosvetovom meradle súvisí predovšetkým s princípmi *Actori incumbit probatio* a *Non statim qui accusatur reus est*. Prvý z nich sa objavuje už v Chammurapiho zákonníku, najstaršom zákonníku Babylonskej ríše. Jeho

podstata spočíva v pravidle, že dôkazné bremeno leží na žalobcovi a u každého, kto iného obvinil z trestného činu sa vyžadovalo, aby dokázal, že obvinený je vinný, inak bol potrestaný smrťou. Už v tom čase sa považovalo za lepšie riešenie radšej prepustiť vinníka, ako riskovať odsúdenie nevinného na smrť. Druhý princíp pochádza zo staroveku a vychádza z premisy, že kým nie je vina podložená nezvratným dôkazom, spoločnosť nemá žiadne právo zaobchádzať s obvineným ako so zločincem. Moderná formulácia princípu prezumpcie nevinoty bola sformulovaná francúzskym právnym teoretikom Johannom Monachusovom, ktorý vyslovil vetu "nevinný, kým sa nedokáže jeho nevina", keď komentoval dekrét pápeža Bonifáča VIII. na konci 13. storočia. Dôležitým medzníkom vo vývoji prezumpcie nevinoty je rok 1789, keď sa vo Francúzsku objavil tento princíp v Deklarácii práv človeka a občana a postupne bol následne zahrnutý aj do ostatných ústavných dokumentov európskych štátov. Je však zaujímavé, že napriek tomu, že zásada prezumpcie nevinoty bola vyjadrená medzi prvými vo francúzskom právnom poriadku, veľké kontinentálne trestné poriadky, ako je nemecký alebo rakúsky, tento princíp neobsahujú. Aj vo Francúzsku sa tento princíp vyšpecifikoval len prostredníctvom judikatúry.²

2. Všeobecne k prezumpcii nevinoty

Prezumpcia nevinoty vyjadruje objektívnu právnu situáciu z hľadiska zákona. Reprezentuje požiadavku, aby vina obvineného resp. obžalovaného bola úplne a nepochybne preukázaná. Tým je tesne spojená so zásadou pravdivého zistenia skutkového stavu veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti. Odsudzujúci rozsudok teda môže byť vynesený až vtedy, keď boli odstránené všetky dôvodné pochybnosti o vine obžalovaného.³ V slovenskom právnom poriadku sa prezumpcia nevinoty považuje za jednu zo základných zásad trestného konania, pričom vo vzťahu k Slovenskej republike je upravená vo viacerých dokumentoch vnútroštátnej a medzinárodnej povahy. Ide najmä o:

Ústava Slovenskej republiky upravuje prezumpciu nevinoty medzi základnými právami a slobodami v siedmom oddiele druhej hlavy v čl. 50 ods. 2, v rámci ktorého sa konštatuje: "Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu".

---

² JALČ, A.: Teoretickohistorický pohľad na prezumpciu nevinoty v trestnom konaní. Právny obzor, 96, 2013, č.1, s. 25 - 27.

³ ŠÁMAL, Pavel. § 2 [Základní zásady trestního řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, NOVOTNÁ, Jaroslava, PÚRY, František, RŮŽIČKA, Miroslav, ŘÍHA, Jiří, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAIN, Petr. Trestní řád I, II, III. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 15.

V **Trestnom poriadku** je prezumpcia nevinny upravená v § 2 ods. 4 Tr. por., kde sa uvádza: „Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.“

Prezumpciu nevinny vo svojom obsahu spomína aj **Všeobecná deklarácia ľudských práv** z roku 1948, ktorá v článku 11 ods. 1 obsahuje konštatovanie: "Každý, kto je obvinený z trestného činu, považuje sa za nevinného, pokiaľ nie je zákonným postupom dokázaná jeho vina vo verejnom pojednávaní, pri ktorom mal zaistené všetky možnosti obhajoby".⁴

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach v článku 14 uvádza: "Každý, kto je odsúdený za trestný čin, musí mať právo na prezumpovanie nevinny, kým sa nedokáže jeho vina podľa zákona".⁵

Charte základných práv Európskej únie v čl. 48 vymedzuje nasledovným spôsobom: "Každý, kto je obvinený z trestného činu, sa považuje za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom".⁶

Dohovor o ochrane základných ľudských práv a slobôd (ďalej aj Európsky dohovor alebo EDLP) v čl. 6 ods. 2 uvádza: "Každý, kto je obvinený z trestného činu, sa považuje za nevinného, dokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom".⁷

Vo vzťahu k vyjadreniu samotnej podstaty možno u prezumpcie nevinny identifikovať nasledujúce procesné pravidlá:

- a) **In dubio pro reo v skutkových otázkach** - dôvodné rozumné pochybnosti. V právnych otázkach platí iura novit curia.
- b) **Nedokázaná vina má rovnaký význam ako dokázaná nevina**
- c) **Povinnosť dokázať vinu zo strany OČTK** – obvinený nie je povinný dokazovať svoju nevinu. Neplatí kto mlčí ten svedčí.
- d) **Požiadavka primeranosti** – voči obvinenému budú využívané iba primerané opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutia účelu trestného konania (§ 1 Tr. por.)

Slabín vyššie uvedenej úpravy je niekoľko. Z pozitívno-právneho vymedzenia prezumpcie nevinny vyplýva, že táto sa vzťahuje len na dobu trestného stíhania, od obvinenia do právoplatného rozhodnutia. Takáto úprava prehliada ochranu u osoby, voči ktorej sa trestné

---

⁴ Všeobecná deklarácia ľudských práv. Dostupné na internete In: http://www.ucps.sk/Vseobecna_deklaracia_ludskych_prav

⁵ Vyhláška Ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb.

⁶ Charta základných práva Európskej únie, dostupné na internete In: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=FR>

⁷ Oznámenie ministra zahraničných vecí č. 209/1992 Zb.

stíhanie vôbec nevedie. Subjektom ochrany je tak osoba obvinená z trestného činu a prezumpcia nevinny nechráni napríklad osobu, ktorá je obmedzená na osobnej slobode pre netrestné účely. Takto poňatý koncept prezumpcie nevinny súvisí predovšetkým so zámerom poskytovať ochranu pred orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi, ktoré sa k osobe, voči ktorej sa vedie trestné konanie, majú správať ako k nevinnej, teda nemajú vstupovať do konania s predsudkom o jej vine. Z uvedeného sa následne odvíja aj povinnosť, aby dôkazné bremeno spočívalo predovšetkým na obžalobe. V rozpore s prezumpciou nevinny však nie sú niektoré domnienky či fikcie, ktoré svedčia v neprospech obvinených, pokiaľ sú však využívané adekvátne proporcionálne (napríklad je dovolené predpokladať, že auto stojace v zákaze zaparkoval majiteľ či držiteľ auta, pokiaľ tento nepreukáže opak).

Ďalším prejavom neúplnosti právnej úpravy je skutočnosť, že osoba, ktorá je trestne stíhaná sa považuje za nevinnú až do momentu, kým nadobudne právoplatnosť odsudzujúci rozsudok, ktorý konštatuje jej vinu. V zmysle čl. 50 ods. 1 Ústavy SR iba súd rozhoduje o vine a treste za trestné činy. Spojením vyššie uvedených téz teda vyplýva, že prezumpcia nevinny sa prelamuje iba prostredníctvom rozsudku alebo trestného rozkazu, ktorý má tiež povahu odsudzujúceho rozsudku (§ 353 ods. 5 Tr. por.). Z ustanovenia § 163 ods. 3 Tr. por. a § 354 ods. 1 písm. d) Tr. por. totiž vyplýva, že len pri týchto formách rozhodnutia sa ráta s výrokom o vine. Prezumpciu nevinny však neprelamujú rozhodnutie o podmienčnom zatavení trestného stíhania alebo rozhodnutie o zmieri, a to aj napriek tomu, že aj u nich sa vyžaduje priznanie obvineného ku skutku, ktorý je predmetom trestného stíhania. Tieto rozhodnutia však výrok o vine neobsahujú, takže je vylúčené, aby sa na takú osobu hľadelo ako na vinnú. Paradoxne u takej osoby aj naďalej teda formálnoprávne platí prezumpcia nevinny, a to aj napriek tomu, že sa priznala. Tento postulát nie je narušený ani ďalším paradoxom, a to zápisom podmienčného zastavenia trestného stíhania a zmieri (a následného zastavenia trestného stíhania) do registra trestov. Ako dôvod pre takýto postup sa zvykne uvádzať nevyhnutnosť posudzovať túto okolnosť pri recidíve páchatel'a, čo je však možné už len v zmysle § 34 ods. 4 Tr. zákona pri ukladaní trestov.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej rozhodovacej činnosti konštatoval, že prezumpcia nevinny bude porušená aj vtedy, pokiaľ vyjadrenie verejného činiteľa ohľadom osoby obvinenej z trestného činu odráža názor, že táto osoba je vinná ešte predtým, ako bola jej vina preukázaná zákonným spôsobom. I keď vina nemusí byť formálne konštatovaná, postačí existencia určitej úvahy naznačujúcej, že daný súd alebo činiteľ vzhliada na obvineného ako na vinného. Je potrebné pritom rozlišovať medzi tvrdením, že niekto je podozrivý z trestného činu a jasným prehlásením, že sa daná osoba trestného činu skutočne aj dopustila,

bez toho, že by bola právoplatne odsúdená. Európsky súd pre ľudské práva zdôrazňuje, že je dôležité aká slová verejní činitelia volia pre svoje vyjadrenia.⁸ Prezumpcia nevinoty tak bude porušená aj v prípade, pokiaľ súdne rozhodnutie, ktoré sa týka obvineného, bude odrážať myšlienku, že je vinný, pričom nie je podstatné, že sporná formulácia sa neobjavila vo výroku predmetného rozhodnutia, ale iba v jeho odôvodnení.⁹ Dokonca ani neskoršie konštatovanie viny v odsudzujúcom rozsudku nie je samo o sebe nápravou predchádzajúceho porušenia zásady prezumpcie nevinoty.¹⁰

4. Podstata konania C-377/2018 vedeného Súdnym dvorom EÚ

Prípado, ktorý sa riešil pred Súdnym dvorom Európskej únie (ďalej aj Súdny dvor EÚ) pod označením C-377/2018 sa týkal riešenia prejudiciálnej otázky, ktorej podstata je v súčasnosti veľmi aktuálna aj v našich podmienkach. Týka sa návodu na správnu interpretáciu prezumpcie nevinoty v takej situácii, keď je stíhaných viacero osôb za organizovanú trestnú činnosť, pričom jedna z týchto osôb sa rozhodne spolupracovať a uzatvoriť dohodu o vine a treste v samostatnom konaní. Špecializovaný trestný súd v Bulharsku sa preto Súdneho dvora EÚ opýtal, či je v kontexte dohody, ktorou sa vina vopred uznáva, uzatvorenej medzi orgánom činným v trestnom konaní a osobou obvinenou zo spáchania trestného činu formou spolupáchateľstva, právo na prezumpciu nevinoty prekážkou pravidla vnútroštátneho procesného práva, ktoré vyžaduje, aby sa v tejto dohode uvádzala účasť ostatných osôb, ktoré sú obvinené v samostatnom konaní, na tomto trestnom čine a aby v nej boli tieto osoby identifikované. Práve v tomto kontexte mal Súdny dvor EÚ preskúmať, či tým, že je v tejto dohode uvedených ostatných päť osôb, ktoré sú obvinené ako spolupáchatelia daného trestného činu v samostatnom konaní, a že sú v nej tieto osoby identifikované ich menami a ich vnútroštátnym identifikačným číslom, hrozí, že dôjde k porušeniu práva na prezumpciu nevinoty, ktoré týmto piatim osobám patrí na základe článku 48 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (3), a tiež k porušeniu ustanovení článku 4 ods. 1 smernice (EÚ) 2016/343(4).¹¹ Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania žiadal Súdny dvor EÚ, aby objasnil rozsah jednej z hlavných požiadaviek nevyhnutných na zabezpečenie rešpektovania práva na prezumpciu nevinoty, a to požiadavky, aby obvinená osoba nebola vo verejnom vyhlásení alebo

---

⁸ Khuzhin a ďalší proti Rusku, rozsudok, 23. 10. 2008, č. 13470/02, § 94

⁹ napr. Adolf proti Rakousku, rozsudok, 26. 3. 1982, č. 8269/78, § 39

¹⁰ KMEC, Jiří. Kapitola XVI [Právo na spravodlivý proces (čl. 6 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 681-682

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinoty a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní.

v súdnom rozhodnutí označovaná za vinnú, ak jej vina ešte nebola zákonným spôsobom preukázaná.¹²

Dňa 5.9.2019 vydal Súdny dvor EÚ v tejto veci rozsudok, v ktorom uviedol, že podľa článku 4 ods. 1 prvej vety smernice 2016/343 prislúcha členským štátom, aby prijali opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby konkrétne súdne rozhodnutia, okrem rozhodnutí o vine, neoznačovali podozrivú alebo obvinenú osobu za vinnú, kým sa jej vina nepreukáže zákonným spôsobom. Z odôvodnenia 16 smernice 2016/343 vyplýva, že cieľom tohto ustanovenia je zaručenie prezumpcie neviny. Podľa tohto odôvodnenia by takéto súdne rozhodnutia teda nemali vzbudzovať dojem, že táto osoba je vinná. V tomto kontexte treba konštatovať, že cieľom smernice 2016/343, ako to vyplýva z jej článku 1 a odôvodnenia 9, je zaviesť jednotné minimálne pravidlá uplatniteľné na trestné konania týkajúce sa určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na súdnom konaní (rozsudok z 19. septembra 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, bod 45). Hoci článok 4 ods. 1 smernice 2016/343 ponecháva členským štátom voľnú úvahu pri prijímaní opatrení potrebných na účely tohto ustanovenia, nemení to nič na tom, ako vyplýva z odôvodnenia 48 tejto smernice, že úroveň ochrany poskytovaná členskými štátmi by nemala byť nikdy nižšia ako normy stanovené Chartou a Európskym dohovorom, najmä tie, ktoré sa týkajú prezumpcie neviny. V tejto súvislosti treba uviesť, že prezumpcia neviny je zakotvená v článku 48 Charty, ktorý zodpovedá článku 6 ods. 2 a 3 EDĽP, ako to vyplýva z vysvetliviek k Charte. Z toho podľa článku 52 ods. 3 Charty vyplýva, že na účely výkladu článku 48 Charty treba ako úroveň minimálnej ochrany vziať do úvahy článok 6 ods. 2 a 3 EDĽP [v súvislosti s článkom 17 Charty pozri analogicky rozsudok z 21. mája 2019, Komisia/Maďarsko (právo na užívanie poľnohospodárskych pozemkov), C-235/17, EU:C:2019:432, bod 72 a citovanú judikatúru]. Pri neexistencii presných informácií v smernici 2016/343 a v judikatúre týkajúcej sa článku 48 Charty k otázke, ako treba určiť, či sa osoba v súdnom rozhodnutí označuje za vinnú, je potrebné sa na účely výkladu článku 4 ods. 1 smernice 2016/343 inšpirovať judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcou sa článku 6 ods. 2 EDĽP. V tejto súvislosti Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že zásada prezumpcie neviny je porušená, ak súdne rozhodnutie alebo oficiálne vyhlásenie týkajúce sa obvineného pri neexistencii konečného odsúdenia obsahuje jasné vyhlásenie, podľa ktorého sa dotknutá osoba dopustila daného trestného činu. Tento súd v tejto súvislosti

---

¹² NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE prednesené 13. júna 2019 vo veci C-377/18, Dostupné na internete In: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=214960&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=392572>

zdôraznil význam výrazov použitých súdnymi orgánmi, ako aj osobitných okolností, za ktorých boli formulované, a povahy a kontextu predmetného konania (pozri v tomto zmysle ESĽP, 27. februára 2014, Karaman v. Nemecko, ES:ECHR:20140227JUD001710310, bod 63). Uvedený súd uznal, že v komplexných trestných konaniach, v ktorých je viacero podozrivých, o ktorých nemožno rozhodnúť spoločne, sa môže stať, že vnútroštátny súd nevyhnutne musí pri posudzovaní viny obvinených uviesť účasť tretích osôb, o ktorých sa možno bude ďalej rozhodovať osobitne. Spresnil však, že ak musia byť predložené skutočnosti týkajúce sa účasti tretích osôb, dotknutý súd by mal zabrániť oznamovaniu väčšieho množstva informácií, než je potrebné, na analýzu právnej zodpovednosti osôb postavených pred tento súd. Okrem toho Súdny dvor zdôraznil, že odôvodnenie súdnych rozhodnutí musí byť formulované tak, aby sa vylúčilo vydanie prípadného predčasného rozhodnutia týkajúceho sa viny dotknutých tretích osôb, ktoré by mohlo ohroziť spravodlivé preskúmanie skutočností, ktoré sú im kladené za vinu, v rámci samostatného konania.¹³ Vzhľadom na túto judikatúru a ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 91 svojich návrhov, treba článok 4 ods. 1 smernice 2016/343 vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby sa v dohode, akou je predmetná dohoda vo veci samej, ktorú musí vnútroštátny súd schváliť, uvádzala účasť obvinených osôb, iných ako je osoba, ktorá túto dohodu uzavrela, a takto uznala svoju vinu, ale o ktorých sa rozhodne osobitne a označia sa jednak pod podmienkou, že toto uvedenie je nevyhnutné na kvalifikáciu právnej zodpovednosti osoby, ktorá uvedenú dohodu uzavrela, a jednak že v tej istej dohode sa jasne uvádza, že tieto ostatné osoby sú stíhané v rámci samostatného trestného konania a že ich vina nebola zákonným spôsobom preukázaná. V tejto súvislosti je na účely preskúmania dodržania prezumpcie neviny potrebné vždy analyzovať súdne rozhodnutie a jeho odôvodnenie ako celok a s prihliadnutím na osobitné okolnosti, za ktorých bolo prijaté. Ako na pojednávaní uviedla Komisia, akýkoľvek výslovný odkaz v určitých častiach súdneho rozhodnutia na neexistenciu viny spoluobvinených by bol zbavený svojho zmyslu, ak by sa ostatné časti tohto rozhodnutia mohli chápať ako predčasné potvrdenie ich viny.¹⁴

Záver

Záverom možno teda zjednodušene konštatovať, že Súdny dvor EÚ vo svojom rozhodnutí uviedol, že uvádzanie mien ostatných osôb, ktoré sa mali podieľať na trestnej

---

¹³ napr. ESĽP, 27. februára 2014, Karaman v. Nemecko, ES:ECHR: 20140227JUD001710310, body 64 a 65; tiež ESĽP, 23. februára 2016, Navalnyy a Ofitserov v. Rusko, ES:ECHR:2016:0223JUD004663213, bod 99

¹⁴ Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) z 5.9.2019, vo veci C-377/18, Dostupné na internete In: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=217488&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=392572>

činnosti, ale ktoré sú stíhané v samostatnom, ešte neskončenom, konaní, neporušuje prezumpciu nevinu iba v tom prípade, ak uvedenie týchto osôb je nevyhnutné pre právnu kvalifikáciu osoby, ktorá má byť odsúdená a v rozhodnutí bude súčasne jasne a zrozumiteľne konštatované, že týmto osobám nebola vina ešte zákonným spôsobom preukázaná.

Zaujímavá je budúcnosť tohto rozhodnutia v podmienkach Slovenskej republiky. Súdny dvor výkladom únievého práva objasňuje zmysel a pôsobnosť referenčného vykladaného ustanovenia už od okamihu, kedy toto ustanovenie nadobudlo účinnosť. Takto interpretované ustanovenie musia vnútroštátne sudy aplikovať aj na právne vzťahy, ktoré vznikli alebo boli založené pred vynesením prejudiciálneho rozsudku, ktorý nemá konštitutívny, ale len deklaratórny charakter.¹⁵ O to viac bude zaujímavé, ako sa k dôsledkom rozhodnutia Súdneho dvora EÚ vo vyššie uvedenom prípade postavia slovenské sudy, keďže podobných situácií bolo doposiaľ v našom právnom prostredí viacero.

Zoznam bibliografických odkazov:

Monografie a publikácie:

JALČ, A.: Teoretickohistorický pohľad na prezumpciu nevinu v trestnom konaní. Právny obzor, 96, 2013, č.1, s. 24 – 34, ISSN 0032-6984

KMEC, Jiří. Kapitola XVI [Právo na spravедlivý proces (čl. 6 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s. ISBN 978-80-7400-365-3

ŠÁMAL, Pavel. § 2 [Základní zásady trestního řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, NOVOTNÁ, Jaroslava, PÚRY, František, RŮŽIČKA, Miroslav, ŘÍHA, Jiří, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAJN, Petr. Trestní řád I, II, III. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s. 978-80-7400-465-0

Právne predpisy:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=214960&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=392572>

Charta základných práva Európskej únie, dostupné na internete In: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=FR>

---

¹⁵ Kempter, C-2/06, 12.2.2008, Zb. s.I-411, bod 35; KühneHeitz, C-453/00, 13.1.2004, Zb. s.I-837, bod 21; Blaizot, 24/86, 2.2.1988, Zb. s.379, bod 27)

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE

prednesené 13. júna 2019 vo veci C-377/18, Dostupné na internete In:

Oznámenie ministra zahraničných vecí č. 209/1992 Zb.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinu a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní.

Všeobecná deklarácia ľudských práv. Dostupné na internete In:

http://www.ucps.sk/Vseobecna_deklaracia_ludskych_prav

Vyhláška Ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb.

Judikatúra:

ESLP Karaman v. Nemecko, ES:ECHR: 20140227JUD001710310, body 64 a 65;

ESLP, 23. februára 2016, Navalnyy a Ofitserov v. Rusko, ES:ECHR:2016:

0223JUD004663213, bod 99

Adolf proti Rakousku, rozsudok, 26. 3. 1982, č. 8269/78, § 39

Kempter, C-2/06, 12.2.2008, Zb. s.I-411, bod 35; KühneHeitz, C-453/00, 13.1.2004, Zb. s.I-837, bod 21; Blaizot, 24/86, 2.2.1988, Zb. s.379, bod 27)

Khuzhin a ďalší proti Rusku, rozsudok, 23. 10. 2008, č. 13470/02, § 94

Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) z 5.9.2019, vo veci C-377/18, Dostupné na internete In:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=217488&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=392572>

PRÁVOPLATNOSŤ A VYKONATEĽNOSŤ SPRÁVNÝCH ROZHODNUTÍ -KRITICKÉ MOMENTY

JURISDICTION AND ENFORCEABILITY OF ADMINISTRATIVE DECISIONS – CRITICAL MOMENTS

Martin Píry¹

Abstrakt:

Článok sa zaoberá dvoma veľmi dôležitými vlastnosťami správnych rozhodnutí. Právoplatnosť a vykonateľnosť. Obe vlastnosti sú mimoriadne dôležité pre realizáciu rozhodnutia, avšak vyvolávajú mnohé kritické situácie. Pokiaľ sa právoplatnosť stále javí ako problém v právo-aplikačnej praxi, vykonateľnosť je problém skôr teoretický a doktrinálny. Článok sa snaží konfrontovať existujúcu prax, ako aj odbornú literatúru a nachádzať ústavne komfortné riešenia.

Kľúčové slová:

rozhodnutie, právoplatnosť, vykonateľnosť, zákonnosť, právna istota

Abstract:

The article deals with two very important features of administrative decisions. Jurisdiction and enforceability. Both characteristics are extremely important for the implementation of the decision, but they create many critical situations. If legality still appears to be a problem in law-enforcement practice, enforceability is rather a theoretical and doctrinal problem. The article attempts to confront existing practice as well as professional literature and find constitutional-comfortable solutions.

Úvod

Jednou zo základných úloh štátu je ochrana práv a právom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a ochrana verejného záujmu. V prípade Slovenskej republiky je potrebné zobrať do úvahy aj požiadavku Ústavy Slovenskej republiky na právny štát. Tento princíp právneho štátu je možné rozčleniť do dvoch kategórií, a to vo formálnom a materiálnom slova zmysle. Pokiaľ formálny rozmer princípu právneho štátu so sebou spája najmä otázky dodržiavania procesných postupov, kompetencií a právomocí, požiadavka na materiálny právny štát je oveľa širšia. Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol vo viacerých nálezochoch názor na ústavne komfortné ukotvenie pojmu materiálny právny štát. „Konceptia materiálneho právneho štátu akcentuje vo vzťahu k zákonodarcovi požiadavku rešpektovania základných ľudských práv a slobôd v rámci normatívnej regulácie spoločenských vzťahov. Podľa nášho je

---

¹ JUDr. Martin Píry PhD., odborný asistent Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra finančného a správneho práva.

povinnosťou všetkých štátnych orgánov zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané. Materiálny právny štát sa nezakladá na zdanlivom dodržiavaní práva či na formálnom rešpektovaní jeho obsahu spôsobom, ktorý predstiera súlad právne významných skutočností s právnym poriadkom. Podstata materiálneho právneho štátu spočíva v uvádzaní platného práva do súladu so základnými hodnotami demokraticky usporiadanej spoločnosti a následne v dôslednom uplatňovaní platného práva bez výnimiek založených na účelových dôvodoch.² V materiálnom právnom štáte sa orgánu verejnej moci neponecháva na úvahu, či uplatní kompetenciu, ktorú mu priznáva ústava alebo zákon. Uplatnenie právomoci na základe vlastnej úvahy, rozhodnutia, či orgán verejnej moci uplatní svoju právomoc alebo nie, je základom pre svojvoľu.,³ Princíp materiálneho právneho štátu tak kladie veľmi vysoké nároky aj na činnosť štátnych orgánov pri rozhodovaní. V prvom rade je potrebné hovoriť o logickom účele rozhodovacej činnosti orgánov verejnej správy. Logickým účelom je vydanie rozhodnutia, teda ukončenie konania spôsobom, ktorý mení, potvrdzuje alebo ruší súčasnú právnu situáciu adresáta konania - účastníka. Legitímnym účelom je také rozhodnutie, ktoré chráni práva a právom chránené záujmy a verejný záujem, ak hovoríme o činnosti orgánov verejnej správy. Tento princíp je de facto právom na rozhodnutie, teda právo účastníka konania, aby jeho konanie bolo skončené v nejakej forme rozhodnutia. Samozrejme, nie je možné z tejto zásady vyvodiť záver o kvalite rozhodnutia. Samotný fakt začatia správneho konania nemôže v nikom evokovať nádej na pozitívne, alebo naopak negatívne rozhodnutie. Vychádzajúc z právnej úpravy základného právneho predpisu pre správne konanie, ktorým je Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (ďalej len správny poriadok), môžem hovoriť o dvoch typoch legitímneho ukončenia konania. Prvou formou je rozhodnutie vo veci samej, ktorým sa mení, potvrdzuje alebo ruší súčasný právny stav navrhovateľa alebo iného účastníka konania. Druhou formou skončenia správneho konania je procesné rozhodnutie o zastavení konania. Správny poriadok obsahuje aj explicitné ustanovenia o práve na rozhodnutie, a to v ustanovení § 49. V tomto ustanovení správny poriadok stanovuje lehoty na rozhodnutie. Naša pozornosť sa zväčša sústreďí na samotný fakt lehôt, a to aj z dôvodu notorického nedodržiavania týchto časových úsekov. Napriek tomu je imanentnou a veľmi dôležitou súčasťou tohto ustanovenia fakt, že správny orgán musí rozhodnúť. Teda, že záverom jeho činnosti je vydanie rozhodnutia. Toto právo je potom následne logicky spojené s ďalším veľmi významným právom, a to právom na preskúmanie rozhodnutia odvolacím orgánom. Teda možnosťou nadriadeného správneho orgánu preskúmať na základe riadneho opravného prostriedku prvostupňové

---

² PL. ÚS 17/2008

³ III. ÚS 571/2014

rozhodnutie v plnom rozsahu. Zvyčajne sa tak môže stať na základe podania odvolania. Iným následkom rozhodnutia je možnosť reálneho získania práv na jeho základe alebo uloženie povinnosti. Rozhodnutia v správnom konaní sú mnohokrát súčasťou systému reťazenia právnych aktov. Teda jedno rozhodnutie je právnym podkladom pre vydanie iného rozhodnutia. Klasický príklad je situácia podľa Zákona č. 50/1076 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších právnych predpisov. Podľa tohto zákona je rozhodnutie o umiestnení stavby právnym základom pre začatie konania o stavebnom povolení. Jediným možným spôsobom vykonávania územného rozhodnutia je práve podanie návrhu na vydanie stavebného povolenia. Ak by rozhodnutie nemalo mať možnosť prejsť do reálnej situácie nadobudnutia práv alebo uloženia povinnosti, stratil by zrejme celý systém verejnej správy význam. Rovnako by bolo namieste hovoriť o dysfunkcii aplikácie princípu materiálneho právneho štátu. Samozrejme, táto požiadavka sa spája aj s civilným alebo trestným konaním. Nie je teda exkluzívnym nástrojom pre správne konanie.

Právoplatnosť

Právoplatnosť rozhodnutí je imanentným predpokladom reálneho života princípu materiálneho právneho štátu. Inak povedané, je tou vlastnosťou rozhodovacej činnosti orgánov štátu a verejnej správy, ktorá ochranu práv a právom chránených záujmov pre účastníka konania zrealizuje. Je jednou z dvoch základných vlastností každého rozhodnutia, ktoré ma byť uvedené do života. Hovoríme o vlastnosti vykonateľnosti a právoplatnosti. V právnej praxi sa občan môže najčastejšie stretnúť práve s rozhodnutiami v správnom konaní, a preto je ich základná vlastnosť pre riadne fungujúci štát nevyhnutnou podmienkou. Skutočnosť, že adresát konania má právnú istotu a legitímne očakávania nadobudnutia práv na základe právoplatného rozhodnutia, je logickým znakom organizovanej spoločnosti a teda štátu. Právoplatnosť je súčasťou etapovitosti právnej sily rozhodnutia.⁴ Podľa K. Tóthovej hovoríme o platnosti, právoplatnosti a vykonateľnosti. Ak má rozhodnutie všetky náležitosti, je platné. Jeho obsah je ešte zmeniteľný, a to rôznymi formami od procesu autoremedúry, až po podanie odvolania a riadneho odvolacieho konania. Nezmeniteľným sa stáva až momentom právoplatnosti. Podľa § 52 ods. 1 je rozhodnutie, proti ktorému nie je možné sa odvolať (podať rozklad), právoplatné.

---

⁴ Porovnaj TÓTHOVÁ, Katarína. Právoplatnosť rozhodnutia v teórii, aplikačnej praxi a de lege lata;. *Justičná revue*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2019, (6-7), 603. ISSN 1335-6461.

Zákon teda explicitne hovorí o dvoch základných znakoch, ktoré musia byť súčasne splnené, aby bolo možné hovoriť o právoplatnosti rozhodnutia, a to sú:

- a) Jeho platnosť. Musíme hovoriť o rozhodnutí, teda o právnom akte, ktorý má formálne aj materiálne náležitosti.
- b) Nemožnosť podať odvolanie (resp. rozklad).

Pre správne pochopenie kritického časového momentu možnosti/nemožnosti podať odvolanie, je potrebné sa sústrediť na právnu reguláciu podania v správnom poriadku. Odvolanie je totiž podanie, resp. jeho osobitný druh. Teda okrem náležitostí podľa § 53 a nasledujúce, ale aj všeobecné náležitosti podania podľa § 19 správneho poriadku. Podanie je možné urobiť v rôznych formách. Ods. 1 ustanovenia § 19 správneho poriadku hovorí o nasledujúcich možnostiach:

- a) Písomne
- b) Ústne do zápisnice
- c) Elektronickými prostriedkami so zaručeným elektronickým podpisom
- d) Faxom, telegraficky a elektronicky bez elektronicky overeného podania, avšak v takomto prípade je podanie potrebné do troch dní potvrdiť ústne alebo písomne do zápisnice.

Pre materiálny základ vlastnosti rozhodnutia – právoplatnosti, a to nemožnosť podať riadny opravný prostriedok, je teda mimoriadne dôležité poznať a analyzovať časovú možnosť podania odvolania. V najextrémnejšom prípade tak môže účastník urobiť poslednú minútu (akademicky) poslednú sekundu posledného dňa na podanie odvolania, zvyčajne pätnásteho dňa, ak osobitný zákon nehovorí inak. Ako sme už spomínali, právo podať riadny opravný prostriedok je základným právom účastníka konania a môžeme ho celkom legitímne chápať ako organickú súčasť práva na spravodlivý proces. Preto má správne určenie dňa právoplatnosti správneho rozhodnutia dvojaký význam:

- a) Pre účastníka konania navrhovateľa, ktorému sa vyhovuje ako dôvod právnej istoty nadobudnutých práv.
- b) Pre iných účastníkov a pre navrhovateľa, ak sa mu nevyhovuje ako možnosť podať opravný prostriedok .

Aj z tohto dôvodu správne orgány vyznačujú právoplatnosť rozhodnutia v rôznych formách. Nejde o právom explicitne stanovený spôsob, keďže ide o deklaratórny akt technickej povahy. Napriek tomu má obrovský význam pre účastníkov, keďže je pre nich potvrdením skutočnosti, ktorá vychádza z administratívneho spisu, že rozhodnutie je už nezmeniteľné. Mimo platnosti a nemožnosti podať odvolanie je totiž predpokladom právoplatnosti celý rad skutočností

„ukrytých“ v administratívnom spise. Napríklad ide o skutočnosť doručenia rozhodnutia adresátovi. Práve táto skutočnosť je mimoriadne dôležitá pre správne počítanie lehôt. Zároveň je z textu rozhodnutia neznáma. Okrem iného, aj toto je dôvod, prečo účastník konania disponuje pre neho záväznou informáciou v podobe vyznačenia právoplatnosti (vykonateľnosti) na rozhodnutí. Správne orgány ho realizujú buď vo forme odtlačky pečiatky alebo, dnes už stále častejšie, elektronickým systémom automaticky. Pre mimoriadnu dôležitosť tohto deklaratórneho aktu si dovoľím uviesť príklad. Banka môže viazať uvoľnenie finančných prostriedkov na právoplatnosť kolaudačného rozhodnutia. Pri nesprávnom a príliš skorom označení rozhodnutia ako právoplatné môže účastník konania uviesť banku do omylu a dostať sa do podozrenia z trestného činu úverového podvodu.

Otázka, ktorá je základom môjho príspevku, je kedy vyznačovať právoplatnosť rozhodnutia a aký má vplyv právoplatnosť na vykonateľnosť rozhodnutia. Vychádzajúc z textu právneho predpisu je možné o právoplatnosti jednoznačne hovoriť (a teda aj vyznačiť) deň po dni, kedy je ešte možné podať odvolanie. Pre zrozumiteľnosť použijem príklad. Ak lehota na podanie odvolania uplynie 15. marca, teda inak povedané, ak je odvolanie možné podať do 15. marca do poslednej sekundy dňa, právoplatnosť rozhodnutia môže byť až 16. marca. Teda deň po. Výklad ustanovenia § 52 ods. 1 správneho poriadku nepripúšťa inú alternatívu. Pričom z hľadiska právno-aplikačnej praxe je úplne jedno, aký typ metódy výkladu použijeme. Z hľadiska textu právnej normy ani najextenzívnejší výklad nie je možný v tom zmysle, že rozhodnutie môže byť právoplatné v deň, kedy je proti nemu ešte možné podať riadny opravný prostriedok. Opätovne sa vrátim k otázke, že ak by bol opak pravdou (argumentum a contrario), tak by sme účastníkovi konania zobrali časový priestor na podanie odvolania, a to v rozmedzí minút až celého dňa. A to je už vážne narušenie práva na spravodlivý proces a jeho organickej súčasti práva na preskúmanie rozhodnutia štátu (správneho orgánu) .

Aby som spomenul niekoľko technických detailov, je potrebné povedať, že vyznačovanie právoplatnosti ako činnosť deň po dni nemusí byť úplne šťastné riešenie. Vzhľadom k možnosti realizovať odvolanie formou poštovej prepravy je možné, že správny orgán dostane odvolanie dva, resp. tri dni po poslednom dni na jeho podanie. Keďže takéto odvolanie bolo podané včas, ale doručené správnomu orgánu neskôr, nie je možné hovoriť o právoplatnosti rozhodnutia.

Napriek relatívne jednoduchej zrozumiteľnosti znenia zákona v právno-aplikačnej praxi sa mnohokrát stretávame so situáciou, kedy správne orgány označujú právoplatnosť v 15. deň (ako príklad), teda v posledný deň lehoty na podanie odvolania. Dokonca je možné hovoriť aj o praxi, kedy je takto nastavený aj systém elektronického spracovania administratívnej agendy.

V tomto prípade ide zrejme o najdlhšie trvajúci stav tolerancie nezákonnosti. Dá sa povedať, že s výnimkou priet'ahov v správnom konaní, ide o druhú veľmi deformujúcu vadu konaní štátnych orgánov a špeciálne správnych orgánov.

Dôvodov tohto stavu je hneď niekoľko. Jedným sú určite nie šťastné formulácie komentárov k správne poriadku. Nejednoznačnosť môže spôsobiť pomýlenie a následnú nezákonnú prax. Výnimkou je len, pokiaľ mám vedomosť, komentár Potasha a Hašanovej.⁵ Autori komentáru dokonca presne uvádzajú príklad, ako správne chápať a vyznačovať právoplatnosť a počítat' lehoty.

Iný dôvod spomína K. Tóthová v citovanom článku. Ide o prípad z roku 2000 rozhodnutia Okresného úradu v Spišskej novej Vsi, kedy generálna prokuratúra v rámci preskúmania rozhodnutí (v konečnom dôsledku išlo o rozhodnutie ústredného orgánu štátnej správy Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny) skonštatovala, že rozhodnutie doručené 1. marca je právoplatné 16. marca.⁶ S týmto výkladom sa stotožnil aj Konzultačný zbor pre výklad správneho poriadku Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a nezákonná prax je na svete.

Záverom je možné v tejto časti povedať, že ide o nezákonnú prax bez ohľadu na to, ako je podporená stanoviskami a usmerneniami generálnej prokuratúry a ústredných orgánov štátnej správy, ak sa ňou oberá účastník konania o možnosť podať riadny opravný prostriedok.

Vykonateľnosť rozhodnutí

Druhá vlastnosť správnych rozhodnutí je ich vykonateľnosť. Inými slovami, je to možnosť realizovať práva a povinnosti, ktoré sú vo výroku rozhodnutia uvedené. Oprávnenou alebo povinnou osobou je vždy osoba, ktorá je uvedená vo výroku rozhodnutia. Ak však právo súvisí s nejakou vecou, teda je viazané in rem, nie je správne takto limitovať okruh oprávnených osôb. Ako príklad by som uviedol kolaudačné rozhodnutie podľa stavebného zákona⁷. Toto právo v materiálnej rovine hovorí o tom, že nehnuteľnosť je užívateľská na tam uvedený účel. Pre samotné konštatovanie užívateľskosti nie je rozhodujúca osoba, ktorá bude nehnuteľnosť alebo stavbu užívať.

Vykonateľnosť, ako vlastnosť rozhodnutia, je teda možné rozdeliť na:

- a) Týkajúcu sa práva. Ide napríklad o štandardné stavebné povolenie, živnostenské oprávnenie a podobne. V tomto prípade je možno s niektorými autormi polemizovať o

---

⁵ POTÁŠCH, Peter a Janka HAŠANOVÁ. *Zákon o správnom konaní (správny poriadok): komentár*. 2. vydanie. Bratislava: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-808-9603-350.

⁶ Podľa správneho poriadku lehota začína plynúť deň po dni, ktorý je rozhodujúci pre jej plynutie. Teda v tomto prípade lehota na odvolanie začala plynúť 2. marca.

⁷ Pozri ustanovenie § Zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku.

komentári k správneho poriadku. Už citované dielo Potásh a Hašanové na s. 284 uvádza, že vykonateľnosť sa viaže na povinnosť uloženú vo výroku a že pokiaľ výrok neustanovuje lehotu na plnenie povinnosti, rozhodnutie nie je vykonateľné. Takáto vykonateľnosť by sa zúžila na to, že rozhodnutie v správnom konaní je exekučný titul a stala by sa istým druhom synonyma pre exekvovateľnosť. Ale ako som už uviedol, máme celý rád správnych rozhodnutí, ktorých výrok nie je založený na existencii povinnosti, ale práva. Ani logicky, ani z hľadiska ústavnosti, ak mám na niečo právo a nie povinnosť, nie je možné ma prinútiť, aby som právo realizoval. Napriek tomu, vykonateľnosť ako možnosť konať, sa viaže aj na právo. Preto aj správny poriadok, ako to o tom ešte bude zmienka, pozná tri druhy vykonateľnosti. Špecifickosť v správnom práve je oproti civilnému právu najmä v tom, že nie každé právo niekoho musí zodpovedať povinnosti niekoho iného. Aj preto vykonateľnosť nemusí byť v správnom práve totožná s pojmom vynútitelnosť.

- b) Týkajúcu sa povinnosti. V tomto prípade je to skutočne synonymum pre exekvovateľnosť a rozhodnutie je exekučným titulom. Ide napríklad o rozhodnutia o pokute, nariadenie odstránenia stavby a podobne.

Samotná vykonateľnosť je podľa správneho poriadku možná viacerými spôsobmi. Prvý a štandardný podľa § 52 ods. 1 je, že rozhodnutie je právoplatné (teda nie je možné sa voči nemu odvolať). Druhá alternatíva je, že rozhodnutie je vykonateľné, ak odvolanie voči nemu nemá odkladný účinok. To je možné buď ex lege, že tak priamo predpokladá zákon. Ide napríklad o situáciu podľa stavebného zákona v prípade nariadenia zákazu stavebných prác⁸ alebo v prípade konania o vyhlásení veci za kultúrnu pamiatku⁹. Je tak možné, ale je rozhodnutím správneho orgánu podľa § 55 ods. 2, ak sú pre to vážne dôvody a hrozí ujma, že správny orgán môže vylúčiť odkladný účinok odvolania a rozhodnutie sa stáva hneď vykonateľným. Osobitný zákon môže takéto procesné rozhodnutie vylúčiť. Ako príklad uvediem ustanovenia stavebného zákona ohľadne územného rozhodnutia. Tretím spôsobom, ako rozhodnutie môže nadobudnúť vykonateľnosť, je situácia, keď zákon umožňuje určenie lehoty na dobrovoľné plnenie, a teda vykonateľnosť je po právoplatnosti.

---

⁸ § 102 ods. 3 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších právnych predpisov

⁹ Pozri Zákon č. 49/2002 Z.z o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších právnych predpisov.

Záver

Prax správnych orgánov ohľadne vyznačovania právoplatnosti ako posledný deň lehoty na podanie odvolania je zrejším príkladom ignorovania zákona a aj vážnym ústavným problémom. Ústavný rozmer tejto nezákonnej praxe je najmä v tom, že porušuje princíp právneho štátu a základné ľudské právo na spravodlivý proces. Toto právo je eo ipso tiež súčasťou princípu materiálneho právneho štátu. Ak je postupom správneho orgánu de facto odňatá možnosť podať odvolanie posledný deň odvolacej lehoty, a takýto postup nielen že nie je nie ojedinelý, ale je systematizovaný v rámci elektronického systému, je to veľmi vážny negatívny jav. Nezákonnosť v praxi správnych orgánov nabúrava dôveru občanov v právny štát a spravodlivosť, a tým pádom aj deštruuje základné zásady demokratického fungovania spoločnosti.

Doktrinálnym problémom je naopak otázka vykonateľnosti. Názor odbornej verejnosti o jej imanentnej spätosti s povinnosťou, ako nejakou fiktívnou podmienkou výroku rozhodnutia, nie je správny. Správne právo má celý rad rozhodnutí, ktorých základom výrokovej časti je práve právo, a nie povinnosť. Teda neplatí to, že každé rozhodnutie je automaticky späté s povinnosťou. Rovnako som v príspevku preukázal minimálne dva prípady, kedy vykonateľnosť ako vlastnosť rozhodnutia predchádza právoplatnosti, a teda má účinky nezávislé od nezmeniteľnosti rozhodnutia.

Pre právnu istotu adresátov činnosti verejnej správy je potrebné zosúladiť prax, teóriu a zákonnosť a ústavnosť aplikácie noriem správneho práva. Tieto dva problémy si nežiadajú rovno zmenu zákona, ale skôr napravenie právnej praxe .

Zoznam bibliografických odkazov

- POTÁŠCH, Peter a Janka HAŠANOVÁ. Zákon o správnom konaní (správny poriadok): komentár. 2. vydanie. Bratislava: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-808-9603-350.
- TÓTHOVÁ, Katarína. Právoplatnosť rozhodnutia v teórii, aplikačnej praxi a de lege lata;. Justičná revue. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2019, (6-7), 603. ISSN 1335-6461.

INFLUENCE OF THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE (ECJ) ON EXTRADITION LAW

Patrick M. Rogozenski¹

Abstract:

The framework decision on the European arrest warrant - based on the principle of mutual recognition - came into force on June 13, 2002 and is thus perhaps the most remarkable chapter in criminal law integration in Europe. But - according to the recent decisions of the European Court of Justice - it only did not promote the harmonization of European criminal law, it even has a counterproductive effect.

Keywords:

EU, ECJ, criminal law integration, mutual recognition, framework decision on the European arrest warrant, extradition

I. Introduction

A. Motivation of new legislation in 2002

In the context of promoting the free movement of citizens in the European Union (EU), on the one hand, while international crime and international terrorist attacks established on the other, there was an urgent need for action to ensure security and order in the EU Member States, because often criminals could not be punished by simply changing their country of residence to avoid law enforcement in the EU. The fact that there are many and especially many small territorial Member States in the EU would have made this obvious and tempting for criminals.

B. Juridical background of the new legislation in 2002

There has been **no harmonization of substantive criminal law** in the EU and it is neither planned nor foreseeable.² A **harmonization of European criminal procedural law** has (only) in fact been achieved through the European Convention on Human Rights (**ECHR**), which is recognized by all Member states of the Council of Europe at least with legal status, in many member states (like Germany) with constitutional status.

---

¹ Associate Lawyer of ROGOZENSKI RECHTSANWALTSKANZLEI, Attorneys at Law, Hamburg, Germany, studied in Hamburg and Johannesburg (South Africa), graduated at the University of Hamburg, PhD student, faculty of law, at Matej Bel University in Banská Bystrica

² Harmonization would require a unanimous decision by all 27 or (still) 28 Member States, which is currently not realistic.

C. Framework decision on the European arrest warrant (EAW)

The framework decision on the European arrest warrant entered into force on 13.06.2002. Despite the binding nature of its objectives, the framework decision leaves the Member States room to maneuver in their implementation into national law.

II. Core

A. Initial Situation

1. Historical background

On the occasion of the 9/11 attacks, the EU Commission and the EU Council quickly agreed³ that only the **principle of mutual recognition** could be the solution for the needed new European extradition law.⁴

2. Definition of extradition

It is the purpose of the extradition to make a citizen who has fled from another state - not necessarily a foreign citizen - available to the foreign state for the purpose of law enforcement or the execution of sentences.⁵

3. Recap of relevant principles of the EU, further developed by the ECJ

For deeper legal understanding it's useful to recap the relevant principles of the EU, further developed by the ECJ in detail leading to the recent extradition law:

Starting point were the four fundamental economic freedoms: freedom of goods, services, labour and capital. The ECJ declared them to fundamental rights of economic subjects. From that moment on the national Parliaments, the European Parliament or the European Council was in so far no longer needed. The ECJ extended the discrimination bans to regulation bans.⁶

a) Van Gend & Loos versus BRD⁷

Before 1963 it was common sense that European law is only applicable for the member states, which were enforced to transfer European law to national law. In 1963 the ECJ declared

---

³ Alegre/Leaf, European Law Journal 10, 2004, p. 200-202

⁴ Rahmenbeschluss 2002/584/JI des Rates vom 13. Juni 2002 über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten, Erwägung Nr. 5, ABLEG L 190, v. 18.07.2002, p. 1

⁵ Burhoff, Der Europäische Haftbefehl, S. 12

⁶ Grimm, Europa ja - aber welches?, p. 13 and 41

⁷ ECLI:EU:C:1963:1

that EU-law is directly applicable in the member states so that in result private law persons could claim and sue directly in the corresponding national law courts for their rights.

b) **Costa/ E.N.E.L.**⁸

It was not written or intended in the European Treaties that EU law will overrule the national law of the Member States. But in 1964 the European Court of Justice declared that European law is not only directly applicable but is also to apply with priority against national law. So, the national courts were forced to overrule national law, which is not according to European law.

This is called the constitutionalizing of the treaties of the European Union⁹: By interpreting the treaties, the EU has become what it is today a singular juridical object, a **supranational object**, somewhere between international organization and federal state.¹⁰

d) **„Dassonville“ decision (ECJ, C-8/74, according to Art. 34 TFEU)**

Art. 34 TFEU (Treaty on the functioning on the European Union) governs only the prohibition quantitative restrictions on imports and measures having equivalent effect. But the ECJ extended it to the fact that any inhibitors of cross-border trade were forbidden, even when it came to health protection, occupational safety and environmental protection national measures were suspicious:

"Any trading rule or law of the Member States which is capable of hindering intra-Community trade, whether directly or indirectly, actually or potentially, is contrary to the free movement of goods and is therefore inapplicable"¹¹

Since then, Member States have been barely able maintain their own standards of protection regarding consumer protection, labour protection and health protection, regardless of whether or not it pursues protectionist goals under national law.¹²

---

⁸ ECLI:EU:C:1964:66

⁹ Grimm xxx

¹⁰ Lehrbuch Europäisches Recht xxx

¹¹ ECLI:EU:C:1974:82

¹² Streinz, Europarecht, rec. 864

e) „Cassis de Dijon“ decision (ECJ, C-120/78)¹³

The ECJ interpreted Art. 34 TFEU extending as follows: The **principle of mutual recognition takes precedence** unless there are compelling reasons of public good, so that in result (non-mandatory) **national laws are not applicable**.¹⁴

f) “Francovich” decision (ECJ, C-6/90 and C-9/90)¹⁵

In its Francovich decision the ECJ interpreted from the principle of loyalty to the Community in Article 4 (3) TEU (Treaty on European Union) that the enforcement of Community law is an obstacle to the fact that a Member State would not implement a directive. The ECJ thus developed a compensation claim for breach of Community law.¹⁶ This decision became important, because in case an extradition turns out as a breach of law, the suspect has now a direct damage claim against the Member State.

g) **Result**

In result the new extradition law should follow the above-mentioned principles, especially the principle of mutual recognition, as known in the EU from the free movement of goods.¹⁷

B. Main targets of the new extradition law

1. The new extradition law should provide the necessary flip side and balance of the right to free movement in the EU (Art. 45 TFEU).
2. As well as goods and services, criminal judgements should now be “marketable” and recognized throughout the EU
3. So - according to the EU Council¹⁸ - criminal law should (also) create an „area of freedom, security and justice“, since this target in the EU Treaty of Amsterdam from 1997 is as well a target of the EU Council)

---

¹³ ECLI:EU:C:1979:42

¹⁴ Streinz, EUV/AEUV, Art. 34 AEUV rec. 72

¹⁵ ECLI:EU:C:1991:428

¹⁶ Streinz, Europarecht, recital 511: The ECJ set in it’s Francovich decision the following four criteria for a damage claim from a citizen against his Member State:

- (1) A guideline was implemented incorrectly or not;
- (2) The violated legal directive aims to confer rights on individuals;
- (3) The breach of Community law must be obvious and significant;
- (4) The non-implementation must be causal for the damage.

¹⁷ Gleß, ZStW 116, 2004, 353-354

¹⁸ Europäischer Rat, Schlussfolgerungen von Tampere, SN 200/99, Nr. 33

C. 2002/06/13: Framework Decision on European arrest warrant – External aspects

The framework Decision on European arrest warrant is mentioned to be the noteworthy chapter of criminal law integration in the EU. A framework decision is a little bit less than a directive. It gives the Member States some more space and opportunities for implementation into national law. At least it is juridically treated like a directive. But already its start was filled up with obstacles:

1. Croatia: „Lex Perkovic“: The inauguration of the new law started with a scandal: Chancellor Merkel did not take part in Croatia's accession celebrations because Croatia announced that the implementation of the EAW would only be taken only as an ex-nunc decision in order to prevent it's ex-secretary Josip Perkovic from the demand to deliver to Germany ("lex Perkovic").¹⁹
2. Cyprus and Poland: The constitutional courts in Poland (27.04.2005) and Cyprus (0711.2005) declared the implementation law concerning the extradition of their own citizens to be partly unconstitutional.²⁰
3. In Germany, the Constitutional Court declared the transposition law of 2004 null and void (“unconstitutional”) and requires Parliament to rewrite it in accordance with fundamental rights.²¹

D. Framework Decision on the European arrest warrant (2002) – Content regulations

As above-mentioned, the framework decision on the European arrest warrant follows the European principle of mutual recognition.

1. Definition of recognition

Mutual recognition seems linguistically clear and simple at first glance. In fact, there are serious differences in the view of content, nature and scope:²²

a) Grammatical interpretation: Mutual relationship, which may consist in an active behaviour or a passive one (endorsement). However, this interpretation does not allow an evaluation based on the rule of law;

---

¹⁹ Hassel/ Obermeier in Süddeutsche Zeitung, 27.06.2013

²⁰ Löber, Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehls, p. 33, fn 7

²¹ Decision of the Bundesverfassungsgericht v. 19.08.2005, Az 2 BvR 2236/04, BVerfGE 113, 273 ff.

²² Löbe, Die Ablehnung des Vollstreckung des Europäischen Haftbefehls, p. 42-43

b) systematic-functional design: The effect of the mutual recognition can be recognized by the design of the purpose. However, since the recognition is technically immediate and - at least in principle - none is subject to a separate test, this interpretation is of little help.

c) phenomenological interpretation: The various national configurations are categorized here after analysing the relevant national regulatory content. A differentiation can be made here by (1) legal area of recognition, (2) the stage of the proceedings, (3) the exhibition institution, (4) the recognition institution, (5) the process instruments, (6) the type of recognition and (7) the measure of unreservedness to extradite.

2. Change in extradition practises

However, the new law has led to a complete change in extradition practices in the Member States:

- a) The absolute ban on extradition of nationals is lifted;
- b) The review of both sides (double) criminality is largely restricted;
- c) The possibility of being able to exert political influence on the extradition in an emergency is abolished.²³

The framework decision on the European arrest warrant is therefore based on mutual recognition.

E. Problems and questions

With the new European extradition law, several law problems occurred:

1. Will the Dutch be obliged to deliver their abortion doctors to Spain?
2. Do the Spaniards have to deliver their bullfighters (Matadors) to England?
3. And do the English have to hand over their Holocaust deniers to Germany?
4. And further: Do the Germans have to extradite their carnival participants to the Netherlands, if they impose a kiss on the tongue of a Dutch carnival participant, which is punishable as rape in the Netherlands?²⁴

That leads to the question, which rules and regulations are established or must be established in the Member States against misuse of the new extradition law.

---

²³ Löber, Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehls, S. 34

²⁴ Prantl in Süddeutsche Zeitung, 13.04.2005

F. Rules against misuse

1. General rules

Two general rules are generally accepted in the EU Member States to avoid legal misuse of the new extradition law:

a) „Ne bis in idem“²⁵

The rule of ne bis in idem means here that the persecution of an offender because of the same act in one country is excluded in another country. This results in the procedural obstacle to the use of criminal actions, also known as the blocking effect, which must be observed ex officio in all instances. Before 2009 it was valid only within nations, but not accepted as a general rule of international law. However, with the entry into force of the Lisbon Treaty on Dec. 1st 2009, the European Charter of Fundamental Rights became binding for all Member States. In Art. 50 ECFR, the ne bis in idem is implemented as follows:

„Article 50 ECFR

Right not to be tried or punished twice in criminal proceedings for the same criminal offence

No one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings for an offence for which he or she has already been finally acquitted or convicted within the Union in accordance with the law.“

b) Principle of specialty

To prevent a circumvention of a law the principle of specialty must be respected. E.g. it is not allowed to issue a European arrest warrant for tax evasion and after that charge the prisoner for rebellion in the receiving state. In Germany this principle is stipulated in § 11 IRG.

2. Special rules against misuse

Furthermore, different Member States worked out some more principle against misuse, but they are not applicable in every Member State:

- a) Minimum criminal liability in the extradition state (Germany²⁶ i.e.)
- b) No extradition for political and military offenses (Germany²⁷ i.e.)
- c) No extradition for persecution for religious, racist, etc. reasons (Germany²⁸ i.e.)

---

²⁵ Already in the older Roman procedural law the principle "not twice for the same act" was recognized.

²⁶ § 3 sec 2 IRG (see fn 28): Extradition is only permitted if the offense is at most threatened with imprisonment of at least one year according to German law.

²⁷ §§ 6 sec 1 and 7 IRG (see fn 28)

²⁸ According to § 3 (sec 2) European Convention on Extradition, Paris, 13.XII.1957: Extradition shall not be granted if the offence in respect of which it is requested is regarded by the requested Party as a political offence or as an offence connected with a political offence.

G. Germany - Restriction of both sides criminality

In Germany, Article 16 of the German constitution (Grundgesetz) section 2 stipulates that in principle no German may be extradited abroad.²⁹ An extradition request can only be granted if there is no obstacle to extradition. The absence of an obstacle to extradition is to be checked ex officio.³⁰

Additionally, after implementation into the Law on International Legal Assistance in Criminal Matters (**IRG**³¹) Germany added the requirement of the principle of both side criminality according to

§ 3 (1) Law on International Mutual Assistance in Criminal Matters:

In the case of a hypothetical change of circumstances, ie if the crime scene had been inland, the act would have to be punishable under the criminal law of the extradition state.

Thereby it is controversial, if the above-mentioned preservations are more in the interest of Member States or more of individual protection character.³²

H. Functioning of Eurojust

Eurojust is an European Institution, entrusted with the communication between the sending/ extraditing state on the one hand and the demanding/ receiving state on the other hand. It works exclusively intergovernmental. “Normal citizen”, especially affected suspects, even their lawyers, cannot get any information from Eurojust directly. In standard procedure the inquiry goes from the receiving state through Eurojust to the sending state, where the suspect probably stays. The official examination will be held then by the Higher Regional Court of Justice. They delegate the necessary questionnaire to the local prosecutor. His answer goes the way vice versa.³³

The same rule shall apply if the requested Party has substantial grounds for believing that a request for extradition for an ordinary criminal offence has been made for the purpose of prosecuting or punishing a person on account of his race, religion, nationality or political opinion, or that that person's position may be prejudiced for any of these reasons.

²⁹ Art. 16 section 2 GG: No German can be delivered abroad. The law may provide for a different regulation for extraditions to a member state of the European Union or to an international court of justice, provided the principles of the rule of law are observed.

³⁰ Bubnoff, Der Europäische Haftbefehl, S. 33; Burchard, Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen, § 13, rec 3 ff.

³¹ Gesetz über die Internationale Rechtshilfe in Strafsachen

³² Löber, Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehl, p. 82

³³ Burchard, Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen, § 13, rec 3 ff.

I. Recent decision of the ECJ on extradition law

1. „Melloni“ (ECJ, C-399/11)³⁴

Spain wanted to protect the Italian citizen Melloni from deportation to Italy, where he had previously been sentenced in absentia. Being sentenced is a breach of Art. 6 ECHR, what Spain complained.

The European Court of Justice ruled that even fundamental national rights cannot provide a basis for refusing extradition. Since the decision above, if an extradition is rejected by the addressee state, its grounds for refusal of enforcement must be checked in two stages:

(1) If the framework decision conformity of the national implementation law is positive, then the principle of loyal cooperation applies in accordance with Art. 4 Para. 3 TEU: The state must deliver.

(2) If the national implementation law does not comply with the framework decision, a distinction must be made:

a. If the national implementation of the EAW falls below the European fundamental rights standard: the national law on implementation should be improved;

b. If the national implementation is contrary to the EAW, because it is necessary to protect Fundamental Rights as a minimum of protection: The EAW should be improved;

c. If the implementation according to above-standing lit. b. is excessive and therefore not necessary (no added value in terms of fundamental rights): the preservation of national competence should be withdrawn.³⁵

2. „Spasic“ (ECJ, C-129/14)³⁶

Art. 50 Charter of fundamental Rights of the European Union³⁷ states that no one shall be prosecuted or punished in criminal proceedings for any offense for which he has already been legally convicted or acquitted under the law in the Union (“ne bis in idem”). The ECJ declared in its „Spasic“ decision: Restriction according to Art. 54 Schengen convention can shrink the principle of ne bis in idem: The underlying decision must as well

- (1) have been executed or
- (2) being in execution process
- (3) can no longer be executed

otherwise „ne bis in idem“ is not applicable.

---

³⁴ ECLI:EU:C:2013:107

³⁵ Löber, Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehls, p. 36

³⁶ ECLI:EU:C:2014:586 (Electronic case law database of the ECJ;
<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=de>)

³⁷ 2000/C 364/01, EN18.12.2000, Official Journal of the European Communities

3. „Petruhhin“ (ECJ, C-182/16)³⁸

The ECJ made an extended interpretation of Art. 18 and 21 TFEU:

It violates the freedom of movement granted under European law in accordance with Article 45 f. TFEU, if an EU citizen would have to fear that he would be worse off than non-resident native citizens simply because of his nationality as an EU citizen of a sending state and traveling within the EU to a receiving state would be threatened by being constantly extradited due to allegations in a third country

Such a grant of extradition to a third country would therefore be a - prohibited - measure having equivalent effect of preventing freedom of movement and establishment.

Since the Petruhhin decision every sending state has to be asked from the receiving state if there is any interest of the sending state to put an own trial on the suspect. For a lawyer that can be an important moment to help his client dramatically. Giving the example that a German citizen ist put in extradition custody to Norway. Then Spain has to ask the German authorities through Eurojust. Because the threatened punishment for drug smuggling is in Norway five times higher, it is in the best interest of the suspect, that his case will be held in Germany. Therefore - since the Petruhhin decision - his German lawyer can try to make a deal with the local prosecutor.

4. „Puigdemont“ Higher Regional Court Schleswig-Holstein (2018/07/12):

In its highly controversial Puigdemont decision the Higher Regional Court Schleswig-Holstein of Germany had to decide over the inquiry of Spain who issued a corresponding European arrest warrant to get the leader of the Catalonian independence movement from Germany to Spain.

The Higher Regional Court Schleswig-Holstein decided that „Rebellion in Spain” is not a crime in Germany and cannot be compared to “high treason” in Germany. So, Germany avoided to deliver him to Spain.

III. Conclusion

In conclusion it can be stated that the ECJ has a tremendous effect on the development of the European Judicial cooperation and a strong impact on the national criminal procedure law. Yet, we cannot see a red line if the ECJ helps more the Member States for an effective prosecution or if it helps more to preserve individual rights of the suspect.

---

³⁸ ECLI:EU:C:2016:630, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=de>

The establishment of the new extradition law, based on the rules of mutual recognition, derived from the equivalent rules of the Common European Market. That worked out very effective in the beginning for a very quick inauguration of the the European arrest warrant. But the new law of the European arrest warrant has only not driven the harmonization of European criminal law, but is even counterproductive: Mutual recognition is here not about freedom, but only about national punishment of each Member State.³⁹ On the other hand the Member States still extradite in priority up to their national interest and not according to („blind“, as justitia should be) mutual recognition as the recent case of Puigdemont shows clearly. Different to other legal affairs even the ECJ contributes little to harmonization with its different judgments.

Due to the historical, geopolitical and social differences, the application of the European arrest warrant can lead to blatant wrong decisions: Theft of a chicken may be punished with serious penalties in Romania. A Danish who steals one there could therefore be extradited. Penalties for drugs in the Netherlands and Spain are also not comparable. Nevertheless, according to the principle of one fits it all, everything should be treated equally: based on the principle of mutual recognition, all European arrest warrants would have to be carried out and citizens - even on account of absurd allegations. The recognition of foreign crimes does not lead to harmonization, but rather establishes existing differences. Without further harmonization of criminal law, this would not be appropriate.⁴⁰

Bibliography

Monographs and textbooks:

BUBNOFF, Eckhart von: Der Europäische Haftbefehl: Auslieferung und Neuerungen des Gemeinschaftsinstruments. Ein Leitfadens für die Praxis (Deutsch), (C.F. Müller) - Hüthig-Jehle-Rehm, München, 1. Aufl. 2005, ISBN-13: 978-3811473454

GRIMM, Dieter: Europa ja - aber welches? Zur Verfassung der europäischen Demokratie - München: Beck, 2. Auflage 2016, ISBN: 978-3-406-68869-0

LÖBER, Jan: Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehls, Ein Vergleich der gesetzlichen Grundlagen und praktischen Anwendung zwischen Spanien und Deutschland, aus der Reihe: Deutsches und Europäisches Strafprozessrecht und Polizeirecht, herausgegeben von: Prof. Dr. Mark A. Zöllner, Universität Trier, Baden-Baden: Nomos, 1. Auflage 2017, ISBN: 978-3-8487-3844-1

---

³⁹ Löber, Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehl, p. 323

⁴⁰ Löber, Die Ablehnung der Vollstreckung des Europäischen Haftbefehl, p. 322-323

STREINZ, Rudolf: Europarecht - Heidelberg: C.F. Müller, 10. Auflage 2016, ISBN 978-3-8114-9371-1

STREINZ, Rudolf: EUV/AEUV, Art. 34 bearbeitet von Schroeder, Werner, C.H.Beck, München, 3. Auflage 2018, ISBN 978-3406694813

Chapter in a textbook or a monograph:

ALEGRE, Susie/ LEAF, Marisa: Mutual Recognition in European Judicial Cooperation: A Step Too Far Too Soon? Case Study - the European Arrest Warrant, in: European Law Journal - Review of European Law in context, Wiley Online Library, Volume 10, Issue 2, March 2004, p. 200-202,

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-0386.2004.00212.x#accessDenialLayout>

GLEß, Sabine: „Zum Prinzip der gegenseitigen Anerkennung“, in: Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Walter de Gruyter, Berlin, Band 116, 2004, p. 353-354

BURCHARD, Christoph, in: Grützner/Pötz/Kress, Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen, 48. Ergänzungslieferung 2019, C.F. Müller, München § 13 IRG, ISBN 978-3-8114-3455-4

Periodicals and journals:

HASSEL, Florian/ OBERMAIER, Frederik, Gesucht in Bayern, behütet in Zagreb, in: Süddeutsche Zeitung v. 27.06.2013, S. 8

PRANTL, Heribert, Aktenzeichen 2 BvR 2236/04: Europa wohin? in: Süddeutsche Zeitung v. 13.04.2005, S. 2

Internet sources:

European law and quoted decisions of the ECJ: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

Charter of the fundamental Rights of the European Union, (2000/C 364/01 2000/C 364/01, EN18.12.2000, in: Official Journal of the European Communities,

https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

Europäische Menschenrechtskonvention, EMRK

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_DEU.pdf

Europäischer Rat, Schlussfolgerungen von Tampere, SN 200/99, Nr. 33, Mitteilung der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament offener Koordinierungsmechanismus für die Migrationspolitik der Gemeinschaft /* KOM/2001/0387 endg. */, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=CELEX:52001DC0387&from=EN>

European Convention on Extradition, Paris, 13.XII.1957

<https://www.coe.int/de/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680064587>

Legal source:

Rahmenbeschluss 2002/584/JI des Rates vom 13. Juni 2002 über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten, Erwägung Nr. 5, ABIEG L 190, v. 18.07.2002, p.

VPLYV ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU NA VÝKON PRÁCE ODSÚDENÉHO V PRACOVNOM POMERE

THE IMPACT OF ELECTRONIC MONITORING ON THE JOB PERFORMANCE OF THE SENTENCED PERSON

Jana Slivka Bedlovičová¹

Abstrakt:

Príspevok sa zaoberá vplyvom elektronického monitoringu na pracovný život odsúdeného, najmä čo sa týka výkonu trestu domáceho väzenia. Jednou z hlavných myšlienok elektronického monitoringu v rámci trestu domáceho väzenia je udržanie zamestnania odsúdeného a možnosť zachovania jeho ekonomickej sebestačnosti. Z toho dôvodu autorka hľadá prepojenia medzi riadnym výkonom trestu domáceho väzenia a vybranými aspektami pracovného pomeru ako napríklad vplyv elektronického monitoringu na pracovný čas a ním súvisiacu nočnú prácu, prípadne prácu nadčas a pracovnú pohotovosť. Hlavným cieľom príspevku je teda posúdiť jednotlivé situácie, ktoré by mohli vzniknúť pri strete výkonu elektronického monitoringu s právom zamestnávateľa disponovať s pracovnou silou zamestnanca

Kľúčové slová:

Elektronický monitoring, trest domáceho väzenia, pracovný pomer, odsúdený

Abstract:

The paper deals with the impact of electronic monitoring of the working life of the sentenced person especially with regard to the execution of the house arrest. One of the main ideas of electronic monitoring in the framework of the house arrest is to maintain the employment of the sentenced person and the possibility of maintaining his economic self-sufficiency. For this reason, the author seeks links between the proper execution of the house arrest and selected aspects of employment, such as the impact of electronic monitoring on working time and related night work, or overtime and on-call time. The main goal of the paper is therefore to assess the individual situations that could arise in the case of a collision of electronic monitoring with the employer's right to dispose of the employee's workforce.

Keywords:

Electronic monitoring, house arrest, employment, sentenced person

Úvod

Prevažná časť obyvateľstva si svoje živobytie zabezpečuje prostredníctvom výkonu závislej práce a vykonáva prácu pre zamestnávateľa prostredníctvom pracovnej zmluvy. Legálnu definíciu závislej práce upravuje zák. č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce, v znení neskorších predpisov a to v § 1 ods. 2 a to tak, že závislá práca je práca vykonávaná vo vzťahu

---

¹ JUDr. Jana Slivka Bedlovičová, PhD., Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, Katedra občianskeho a pracovného práva

nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom. V tejto definícii sa odzrkadľuje dispozičné právo zamestnávateľa so zamestnanom, určovanie pracovného času, ako aj povinnosť zamestnanca sa spravovať pokynmi zamestnávateľa. Povinnosťou zamestnanca sa vo svojom pracovnom živote vzdať určitej autonómnosti vôle v prospech zamestnávateľa a spravovať sa ním vydanými pokynmi, samozrejme za prekladu, že sú tieto pokyny v súlade s právnymi predpismi, právne predpisy neobchádzajú, neohrozujú zdravie, alebo život zamestnanca, prípadne ďalších zamestnancov a sú v súlade s dobrými mravmi.

Okrem „pracovného“ života, okliešteného pracovnou dobou má zamestnanec „súkromný život“, ktorý z pohľadu pracovného práva nazvanom dobou odpočinku, v ktorom sa môže naplno prejaviť jeho autonómna vôľa rozhodovania o svojom konaní. Toto konanie môže byť podmienené napríklad sociálnymi väzbami, avšak v takomto prípade nedochádza k takému právnemu vzťahu ako v rámci pracovného pomeru. Za svoje rozhodovanie ako aj správanie je zamestnanec vo svojom „osobnom živote“ zodpovedný sám a limitujú ho „len“ spoločenské a právne normy. Pokiaľ sa zamestnanec dostane do konfliktu so spoločenskými normami správania, je sankcionovaný napríklad morálnymi odsúdením. Ak sa však dostane do konfliktu s právnymi normami, predovšetkým normami trestného práva, k potenciálnemu spoločenskému odsúdeniu sa pridružuje aj odsúdenie súdom a s čím sa spája nielen uznanie viny, ale aj uloženie trestu. Charakter trestu môže byť rôznorodý, zamestnanec môže byť napríklad odsúdený na nepodmienečný trest odňatia slobody, peňažný trest, ale aj v súčasnosti so stúpajúcim trendom napr. trest domáceho väzenia.

Laická predstava trestu domáceho väzenia môže byť taká, že odsúdený po určitú dobu nesmie vôbec vychádzať z domu. Realita je však iná. Medzi hlavné pozitíva trestu domáceho väzenia patrí to, že zamestnanec môže naďalej zotrvať v zamestnaní, byť ekonomicky nezávislý a zároveň nezaťažovať daňových poplatníkov finančnou náročnosťou svojho pobytu v Ústave na výkon trestu, ale naopak, riadne platiť dane a odvody zároveň zabezpečujú svoju rodinu. Aby akýkoľvek trest plnil svoj účel, je veľmi dôležitá možnosť kontroly jeho dodržiavania. Fyzická kontrola probačnými a mediačnými úradníkmi by nebola dostačujúcou, najmä vzhľadom na ich pracovný čas, ich časovú vyťaženosť, ich obmedzený počet a množstvo odsúdených. Preto najvhodnejšou alternatívou k fyzickej kontrole probačnými a mediačnými úradníkmi sa javí elektronický monitoring odsúdených prostredníctvom elektronických náramkov. Z odsúdenia na trest domáceho väzenia plynú odsúdenému rôzne obmedzenia, hlavne čo sa týka slobodnej vôle pohybu mimo vymedzený priestor, nakoľko rozhodnutím sa

ukladá kontrolovanej osobe povinnosť zdržiavať sa v určený čas na určenom mieste. Zároveň mu môžu byť uložené obmedzenia a povinnosti, ktoré odsúdený bude musieť plniť. Pre uloženie trestu domáceho väzenia musia byť splnené v zmysle zák. č. 300/2005 Trestného zákona v znení neskorších predpisov a to v § 53 odsek 1. Trest domáceho väzenia až na štyri roky môže súd uložiť páchateľovi trestného činu, ak

- a) vzhľadom na povahu trestného činu uvedeného v odseku 2, osobu a pomery páchateľa postačuje uloženie tohto trestu,
- b) páchateľ dal písomný sľub, že sa v určenom čase bude zdržiavať v obydlí na určenej adrese a pri výkone kontroly poskytne potrebnú súčinnosť,
- c) sú splnené podmienky výkonu kontroly technickými prostriedkami.

A práve výkon kontroly technickými prostriedkami je pre tento článok dôležitý – vo vzťahu k zamestnaniu odsúdeného, teda za predpokladu, že si svoje živobytie zabezpečuje prostredníctvom práce v pracovnom pomere.

1. Má elektronický monitoring vplyv na zamestnanie zamestnanca?

Základnou otázkou pre hľadanie konkrétnych vplyvov elektronického monitoringu je otázka, či vôbec je možné nájsť prienik, medzi elektronickým monitoringom (autorka sa zameriava na elektronický monitoring v prípade trestu domáceho väzenia) a výkonom závislej práce zamestnanca pre zamestnávateľa.

V úvode sa autorka snažila jemne načrtnúť jednak aspekty výkonu závislej práce a výkonu trest domáceho väzenia pod vplyvom elektronického monitoringu. Je možné konštatovať, že už zbežný pohľad na uvedené aspekty môže vytvárať viacero otázok. Nemôže s ním zamestnávateľ skončiť pracovný pomer? Bude môcť zamestnanec pracovať, keď sa má zdržiavať po vymedzenú dobu v obydlí? Oplyvní to jeho pracovný čas? Musí zamestnávateľ vôbec vedieť, že je elektronicky monitorovaný, najmä keď má elektronický náramok pripevnený na nohe a pod nohavicami ho nevidieť?

Už len z týchto jednoduchých otázok je možné vyvodiť, že to, že je zamestnanec elektronicky monitorovaný nemožno „odseparovať“ od jeho pracovného života. Zamestnanec je elektronicky monitorovaný po celý deň, je to jeho bežnou súčasťou života, elektronický náramok si nemôže dať dole na začiatku pracovnej zmeny a zase po skončení pracovnej zmeny si ho nasadiť. Jednoducho povedané, elektronicky monitorovaný je 24 hodín denne a sám si musí zvážiť dopady na jeho zamestnanie. Dôležité je povedať, že zamestnanec nie je elektronicky monitorovaný bezdôvodne – je to trest za trestný čin, ktorý spáchal a ktorý mu umožňuje „vyhnúť“ sa väzeniu a zároveň mu umožňuje zachovať sociálne a rodinné väzby pri

zachovaní svojej finančnej nezávislosti. Elektronicky monitorovaný je teda zamestnanec po celý deň po určitú, súdom vymedzenú dobu, ktorá môže byť až štyri roky, t. j. s najväčšou pravdepodobnosťou môže dôjsť k stretu záujmov spoločnosti na elektronickej kontrole výkonu trestu odsúdeného a stredu záujmu zamestnávateľa, ktorý môže disponovať s pracovnou silou zamestnanca.

Hlavnou témou predloženého článku je vplyv elektronického monitoringu na výkon práce odsúdeného v pracovnom pomere, t. j. v tomto prípade autorka článku počíta s tým, že pracovný pomer sa z rôznych príčin nemusel skončiť. Je potrebné uviesť, že elektronický monitoring sám o sebe nespôsobuje skončenie pracovného pomeru, či už zo zákona, alebo z rozhodnutia zamestnávateľa či zamestnanca, nakoľko Zákonník práce nám elektronický monitoring prostredníctvom elektronického náramku nespomína. Elektronický monitoring teda nemá priamy vplyv na skončenie pracovného pomeru, je len formou kontroly uloženého trestu. To, čo môže mať vplyv na skončenie pracovného pomeru je samotné odsúdenie, ako aj povaha trestného činu, ktorý spáchal odsúdený, napríklad či sa jedná o úmyselný trestný čin. Napríklad zamestnávateľ môže okamžite skončiť pracovný pomer so zamestnancom v zmysle § 68 odsek 1 písmeno a) Zákonníka práce ak bol právoplatne odsúdený pre úmyselný trestný čin. Ak je teda bol právoplatne odsúdený zamestnanec pre krádež a bol mu uložený trest domáceho väzenia, tak zamestnávateľ môže so zamestnancom okamžite skončiť pracovný pomer. Je len na vôli zamestnávateľa či pracovný pomer so zamestnancom ukončí a to, že je elektronicky monitorovaný v tom nehrá žiadnu rolu. Ak by bol zamestnancovi uložený trest za spáchanie trestného činu z nedbanlivosti, zamestnávateľ by s ním takýmto spôsobom nemohol skončiť pracovný pomer. Tu by však mohlo dôjsť k naplneniu jedného z účelov elektronického monitoringu a teda zamestnanec by mohol ďalej pokračovať vo výkone svojej činnosti bez toho aby bol ohrozený skôčením pracovného pomeru a zároveň vykonávať svoj trest. Konkrétnych situácií, ktoré môžu vzniknúť je veľmi veľa, ale vzhľadom na hlavný predmet článku im už autorka nebude venovať väčší priestor.

2. Je zamestnanec povinný zamestnávateľovi oznámiť, že je elektronicky monitorovaný?

Prvou otázkou, ktorou sa príspevok bude zaoberať je, či je vlastne povinnosťou zamestnanca oznámiť zamestnávateľovi, že je zamestnanec elektronicky monitorovaný. Odpoveď závisí od viacerých faktorov. Prvým faktorom môže byť bezúhonnosť. Samozrejme to, že je zamestnanec elektronicky monitorovaný neznamena automaticky stratu bezúhonnosti a nie je to možné stotožňovať. Dôležitým je jeho odsúdenie, charakter trestného činu za ktorý

bol odsúdený a následný trest, ktorý mu bol uložený. Vzhľadom na to, že sa predložený článok zaoberá primárne trestom domáceho väzenia, autorka bude jednotlivé spojitosti týkajúce sa bezúhonnosti smerovať na neho.

Je nutné povedať, že všeobecná definícia bezúhonnosti nie je sformulovaná, jej obsah (t. j. aký trestný čin môže spáchať osoba, aby bola stále bezúhonná), sa môže líšiť - vo väčšine prípadov je to trestný čin spáchaný z nedbanlivosti, pričom existujú pre rôzne profesie aj výnimky, či už prísnejšie, alebo benevolentnejšie k úmyselným trestným činom. Na tomto mieste je potrebné pripomenúť, že trest domáceho väzenia môže byť uložený aj za trestný čin spáchaný z nedbanlivosti. Vtedy nedochádza k strate bezúhonnosti. Ako to však súvisí s elektronickým monitoringom, keďže elektronický monitoring je len nástrojom na kontrolu výkonu trestu? Súvislosť je možné vidieť v tom, že ak je zamestnanec elektronicky monitorovaný a tento monitoring je dôsledkom výkonu trestu domáceho väzenia, ktorý mu bol uložený pre úmyselný trestný čin stratil týmto odsúdením bezúhonnosť.

Ak vyžaduje práca zamestnanca bezúhonnosť, či už podľa vnútropodnikových normatívnych aktov, alebo právnych predpisov, zamestnanec, aj keby túto povinnosť nemal zamestnávateľ upravenú vo vnútropodnikovom normatívnom akte je povinný stratu bezúhonnosti zamestnávateľovi nahlásiť. Samozrejme táto povinnosť nie je výslovne uvedená, t. j. Zákonník práce nestanovuje, že zamestnanec je povinný oznámiť zamestnávateľovi to, že je elektronicky monitorovaný a že stratil bezúhonnosť, ale ZP stanovuje povinnosť v § 81 písm. g) písomne oznamovať zamestnávateľovi bez zbytočného odkladu všetky zmeny, ktoré sa týkajú pracovného pomeru a súvisia s jeho osobou, najmä zmenu jeho mena, priezviska, trvalého pobytu alebo prechodného pobytu, adresy na doručovanie písomností, zdravotnej poisťovne, a ak sa so súhlasom zamestnanca poukazuje výplata na účet v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, aj zmenu bankového spojenia. To znamená, že ak zamestnanec stratí bezúhonnosť, je to informáciou, ktorá sa týka pracovného pomeru a ktorá priamo ovplyvňuje výkon jeho práve, je povinný to zamestnávateľovi oznámiť.

Ale čo ak zamestnanec nepotrebuje pre výkon svojej práce bezúhonnosť a je elektronicky monitorovaný? V tom prípade znova môže byť odpoveď rôzna. Ak má zamestnávateľ vo svojom vnútropodnikovom normatívnom akte uvedené, že zamestnanec je povinný takúto skutočnosť (bezúhonnosť, elektronický monitoring) zamestnávateľovi oznámiť s uvedením sankcie napr. že sa neuvedenie tejto skutočnosti sa považuje za porušenie pracovnej disciplíny, zamestnanec je v tom prípade povinný mu túto informáciu poskytnúť. Ak však zamestnávateľ takýto vnútropodnikový normatívny akt nemá, zamestnanec nie je povinný zamestnávateľovi oznamovať, že je elektronicky monitorovaný.

Čo však v prípade ak teda zamestnanec nemusí zamestnancovi oznamovať, že je elektronicky monitorovaný, ale elektronický náramok je viditeľný a nezhoduje sa s predpísaným vizuálom zamestnancov? Napríklad môže byť reštaurácia, kde je pre ženy predpísaná rovnošata blúzka, sukňa, pančuchy a tenisky. V takejto rovnošate je elektronický náramok jasne viditeľný. Zamestnankyňa síce nemá povinnosť oznámiť skutočnosť, že nosí elektronický náramok, ale to, že ho má pripevnený na nohe je evidentné a nie je si možné to nevšimnúť. Zamestnávateľ môže mať za to, že takýto „doplňok“ nie je v súlade s konceptom podniku a rovnako aj s rovnošatou. Tu sa dostáva do konfliktu povinnosť zamestnankyne strpieť elektronický monitoring a mať určitý vizuálny prejav v zamestnaní. Zamestnávateľ si môže upraviť vo svojom vnútro podnikovom normatívnom akte akým spôsobom majú byť upravení zamestnanci, resp. čo môžu, resp. nemôžu nosiť v zamestnaní na sebe, najmä ak sa to týka podniku s rovnošatou, resp. s nejakým kostýmom. Ak tento vnútro podnikový normatívny akt nevyklučuje upevnenie elektronického náramku na nohe (nielen priamo, ale napríklad nevyklučuje použitie doplnkov, náramkov, atď.) zamestnávateľ by nemohol elektronický náramok namietat'. Ak však presne vyplýva z vnútro podnikového normatívneho aktu nemožnosť akýchkoľvek doplnkov, či iných prvkov umiestnených na tele zamestnanca, zamestnávateľ by sa voči elektronickému náramku mohol ohradiť. Zamestnankyňa nemá možnosť tento náramok „len“ tak zložiť, preto by sa teoreticky mohlo uvažovať nad výpovedným dôvodom na podľa § 63 odsek 1 písm. d) bod. 3 Zákonníka práce a teda zamestnankyňa nespĺňa bez zavinenia zamestnávateľa požiadavky na riadny výkon dohodnutej práce určené zamestnávateľom vo vnútornom predpise.

3. Elektronický monitoring a pracovný čas zamestnanca

Stret, ktorý sa zdá ako najevidentnejší z pohľadu prieniku výkonu trestu domáceho väzenia kontrolovaného prostredníctvom elektronických náramkov a pracovného pomeru, je stret určeného pracovného času a stret času kedy sa má zamestnanec vo svojom zdržiavať a teda aj vykonávať trest domáceho väzenia. Môže sa zdať, že tento stret môže spôsobovať kolízie, resp. nemožnosť výkonu či už práce, alebo trestu domáceho väzenia. Ak sú však riadne splnené zákonné požiadavky a pomery odsúdeného boli riadne prešetrené, môže práve dôjsť k symbióze týchto dvoch, na prvý pohľad problematických aspektov života odsúdeného.

Preskúvanie podmienok vykonáva na pokyn súdu v zmysle zák. č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov probačný a mediačný úradník. V rámci prešetrovania, či by uloženie trestu bolo možné, realizovateľné, ako aj účelné, zisťuje probačný

a mediačný úradník, či je odsúdený zamestnaný, resp. v akom časovom rozsahu sa pohybuje jeho pracovná doba, z čoho vyplýva aj jeho denný režim.

Ak by pracovná doba zamestnanca bola od 08:00 – 16:00 a bol by uložený trest domáceho väzenia s tým, že zamestnanec by sa mal zdržiavať vo svojom obydľí od 19:30 do 06:00 hod, bol by elektronický monitoring by nemal na pracovný čas žiaden vplyv. Bolo by však možné, aby odsúdený ako zamestnanec pracoval v trojzmennej prevádzke, kde by sa jeho pracovné zmeny striedali, t. j. jeden deň by mal nočnú zmenu a ďalší deň rannú zmenu? Odpoveď na uvedenú otázku je, že zamestnanec by mohol pracovať na aj v dvoj – trojzmennej prevádzke, avšak je potrebné, aby táto skutočnosť bola predmetom prešetrovania a aby táto skutočnosť bola súdu známa, keď rozhoduje o vine a treste a vymedzení denného rozsahu trestu domáceho väzenia. Súd pri ukladaní trestu domáceho väzenia prihliada na striedanie zmien, samozrejme, nie na konkrétny dátum, avšak vymedzí, v akých hodinách sa trest domáceho väzenia vykonáva, ak má odsúdený rannú zmenu, ďalej vymedzí rozsah výkonu trestu domáceho väzenia v prípade, že má zamestnanec poobednú zmenu a samozrejme vymedzí aj rozsah hodín, kedy vykonáva odsúdený trest domáceho väzenia, keď odsúdený vykonáva prácu v nočnej zmene. To znamená, že aj v prípade, že sa u odsúdeného jedná o výkon práce v rôznych zmenách, môže byť táto skutočnosť zlučiteľná s výkonom trestu domáceho väzenia.

5. Zamestnanec a nespôsobilosť na nočnú prácu

Ako už vyplýva z vyššie uvedeného, zamestnanec môže vykonávať prácu aj v noci napríklad v trojzmennej prevádzke, prípadne môže vykonávať prácu len v noci, t.j. jeho pracovná doba je od 22:00 do 06:00 hodiny. Zákonník práce počíta aj s možnosťou, že sa zamestnanec stane nespôsobilým na výkon nočnej práce, t. j. zo subjektívnych dôvodoch spočívajúcich v jeho zdravotnom stave nie je možné, aby prácu v noci ďalej vykonával. Zamestnávateľ je povinný preradiť zamestnanca na inú prácu, ak zamestnanec pracujúci v noci na základe lekárskeho posudku je uznaný za nespôsobilého na nočnú prácu. V tomto prípade nastáva v rámci výkonu trestu domáceho väzenia problém. Ak bol denný rozsah trestu domáceho väzenia uložený len s ohľadom na nočnú prácu, t. j. že odsúdený vykonáva prácu len v jednej zmene a to len v noci, rozsah, ktorý by mal odsúdený odpracovať u zamestnávateľa v rámci rannej, alebo poobednej zmeny sa tak môže prekrývať s rozsahom výkonu trestu domáceho väzenia. Zo Zákonníka práce je síce možné preradiť ho na dennú prácu, dokonca to aj to Zákonník práce zamestnávateľovi prikazuje, avšak dochádza ku kolízii s výkonom trestu domáceho väzenia. V tomto prípade, nakoľko sa jedná o sústavný výkon práce, nie je možné použiť možnosť výnimky od mediačného a probačného úradníka, ktorej maximálne rozsah je

do 48 hodín a vzhľadom na podstatu inštitútu trestu domáceho väzenia by sa prerušenie trestu pre tento účel javilo ako neodôvodnené a neúčelné.

Odsúdený musí v čase šetrenia svojich pomerov poznať svoj zdravotný stav a byť si vedomý aj toho, v akom čase prácu vykonáva a v akom časovom horizonte bude elektronicky monitorovaný. Ak predsa len dôjde k situácii, že počas vymedzeného času sa stane nespôsobilým na nočnú prácu, dochádza k situácii, kedy zamestnávateľ nemá možnosť preradiť ho na inú prácu a preto s ním môže rozviazať pracovný pomer, pričom najjednoduchším spôsobom by bolo skončiť pracovný pomer dohodou. Možnosť končiť pracovný pomer výpoveďou by závisela od skutočnosti, či zamestnanec je dlhodobo nespôsobilý na výkon nočnej práce, alebo len dočasne. Ak by bol dlhodobo nespôsobilý na výkon nočnej práce, mohol by mu zamestnávateľ dať výpoveď podľa § 63 ods. 1 písm. c) Zákonníka práce, ak by však bol podľa lekárskeho posudku uznaný za dočasne nespôsobilého, sťahoval by sa na neho zákaz výpovede, t. j. zamestnávateľ by mu nesmel dať výpoveď v zmysle § 64 ods. 1 písm. f) Zákonníka práce.

Záver

Elektronický monitoring má významnú úlohu v rámci kontroly výkonu trestu odsúdeného resp. kontroly na jeho správaním. Jedným z možností jeho využitia je kontrola výkonu trestu domáceho väzenia, t. j. či uložený trest domáceho väzenia odsúdený dodržiava. Keďže je elektronický náramok, prostredníctvom ktorého sa odsúdený kontroluje pripevnený odsúdenému na telo a výkon trestu sa vzťahuje na jeho obydlie, v ktorom má tráviť súdom vymedzený čas, logicky výkon trestu domáceho väzenia a s ním súvisiaca jeho kontrola prostredníctvom elektronického náramku má vplyv na osobný život odsúdeného, pričom môže mať vplyv aj na jeho pracovný život. Práve týmto vplyvom sa zaoberal predložený článok.

Po zvážení jednotlivých aspektov elektronického monitorovania a pracovného života odsúdeného, ktorý je v pracovnom pomere, je možné potvrdiť, že elektronický monitoring môže mať, ale aj nemusí mať vplyv na pracovný život odsúdeného, čo môže závisieť od zamestnania, ktoré odsúdený vykonáva, od povahy trestného činu, ktorý odsúdený spáchal, od konkrétneho zamestnávateľa, prípadne podmienok, za ktorých sa práca vykonáva. Elektronický monitoring tak na jednej strane môže napomôcť k udržaniu si zamestnania odsúdeného, ale na druhej strane nie je 100% zárukou, že si odsúdený svoju prácu zachová. To však nevylučuje, aby si odsúdený našiel inú prácu, u iného zamestnávateľa.

APLIKAČNÁ SILA JUDIKATÚRY SD EÚ V PODMIENKACH SR (SO ZRETEĽOM NA DAŇOVÉ PRÁVO)

Radka Štefánová¹

Abstrakt:

V našom príspevku sa zaoberáme judikatúrou vo všeobecnej rovine, ale predovšetkým jej záväznosti v podmienkach SR. Poukazujeme na využívanie judikatúry pri rozhodovaní sudcov vnútroštátnych súdov, ktorá má zaručiť jednotnosť rozhodnutí, a s tým spojenú právnu istotu. Spoluprácu vnútroštátnych súdov so Súdnym dvorom sme v našom príspevku zhodnotili s prihliadnutím na 15 ročné členstvo v EÚ. Na záver, priblížime vplyv niektorých rozhodnutí SD EÚ na daňové právo, v podmienkach SR.

Kľúčové slová:

judikatúra, Súdny dvor, daňové právo

Abstract:

In our article we deal with case-law in general, but above of all we describe how commitment it is in the Slovak Republic. We refer how judges use it in the practise, which should ensure the uniformity of decisions and the connection with legal certainty. We reviewed the cooperation of national courts with the Court of Justice of European Union, considering the 15-years of being the member of European Union. In the end, we will give the influence of case-law of the Court of Justice of European Union on tax law, in Slovak Republic.

Keywords:

case-law, Court of Justice of European Union, tax law

Úvod

V úvode nášho príspevku rozoberieme judikatúru SD EÚ s prihliadnutím na jej záväznosť, postavenie a právnu silu pri rozhodovaní vnútroštátnych súdov. Poukážeme na nedostatky právnej regulácie, ktorá vytvára nesprávne domnienky o jej používaní, čím nevytvára dostatočný právny základ pre záväznosť judikatúry v našich podmienkach. Budeme hľadať odpovede na otázku právomoci rozhodovania vnútroštátnych súdov v prípade, ak sa zistí rozpor vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie. V našom príspevku sme sa zamerali na 15 ročné členstvo SR v EÚ, predovšetkým na predložené návrhy na začatie prejudiciálneho konania. Pre uľahčenie a prehľadnosť sme text doplnili tabuľkou a grafom, ktorý zobrazuje tendenciu vývoja spolupráce vnútroštátnych súdov so Súdnym dvorom EÚ.

---

¹ Mgr. Radka Štefánová, interný doktorand na katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie – Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kontakt: radka.stefanova@student.upjs.sk

V poslednej časti nášho príspevku rozoberieme niektoré rozsudky SD EÚ týkajúce sa daňového práva, v podmienkach SR, a ich význam a prínos pre systém daňového práva SR.

Všeobecný pohľad na záväznosť judikatúry

Judikatúra súdov vytvorila osobitný základ pre rozhodovaciu činnosť sudcov. Niet pochyb o tom, že práve rozhodovanie o správnej/neprávnej aplikácii práva alebo jeho výklad vytvorí správny základ pre fungovanie právneho systému ako celku. Avšak je judikatúre priznaná dostatočná vážnosť alebo je to len na úvahe sudcu, či ju využije alebo nie? Ak by sme mali vychádzať zo základnej zásady súdov, “iura novit curia”, je postačujúce ju vykladať iba s prihliadnutím na právne predpisy alebo by sudy mali vo svojich rozhodnutiach poznať aj judikatúru súdov?

V súvislosti s judikatúrou je dôležité skúmať jej záväznosť v našich podmienkach. Ústava SR vo svojom článku 144 ods. 1 zakotvuje povinnosť sudcov byť pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa článku 7 ods. 2 a 5 ústavy, a tiež zákonom.² Obdobný výpočet prameňov práva obsahuje aj zákon o sudcoch³, ktorým má byť sudca pri výkone svojej funkcie viazaný, avšak tento výpočet vyvoláva nesprávnu domnienku, že sudca pri svojom rozhodovaní nie je povinný prihliadať na vnútroštátnu judikatúru, ba dokonca ani judikatúru SD EÚ. Právna formulácia v odseku 4 rovnakého paragrafu: „Za podmienok ustanovených osobitnými predpismi je sudca viazaný aj právnym názorom, ktorý vyslovil vo svojom rozhodnutí súd vyššieho stupňa“, nie je dostatočným právnym základom pre povinnosť sudcu prihliadať nie len na rozhodovaciu prax súdov vyššieho stupňa, ale ani pre povinnosť sudcov zabezpečiť jednotnosť súdnych rozhodnutí na horizontálnej úrovni.

V našom právnom poriadku existujú rozporuplné medzery v otázke rozhodovania sudcov. Na jednej strane tu máme už spomínaný zákon o sudcoch, ktorý svojím znením a použitím slova “iba” nedáva priestor pre použitie iných prameňov práva. Na druhej strane, zákon o súdoch v § 22 ods. 1⁴, ktorý pripúšťa na zabezpečenie jednotného výkladu a aplikáciu práva, použitie rozhodnutí a stanovísk, ktoré majú zásadný význam a sú zverejnené NS SR.

---

² Pozri bližšie: čl. 144 ods. 1 ústavy: „*Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 alebo 5 a zákonom.*“

³ Pozri bližšie: § 2 ods. 3 Zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príslodiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁴ Pozri bližšie: § 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov: „*Na zabezpečenie jednotného výkladu a jednotného používania zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov najvyšší súd zverejňuje súdne rozhodnutia zásadného významu a prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.*“

“Najvyšší súd vykonáva prieskum rozhodovacej činnosti súdov v právoplatne skončených veciach. Najvyšší súd taktiež dbá o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vlastnou rozhodovacou činnosťou a tým, že prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov a zverejňuje právoplatné súdne rozhodnutia zásadného významu v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.”⁵

Z uvedeného vyplýva, že je úlohou NS SR, aby v našich podmienkach zabezpečil jednotnosť výkladu právnych aktov takým spôsobom, že zverejňuje rozhodnutia zásadného významu. Objasnenie toho čo sa pokladá za rozhodnutie, ktoré má zásadný význam, nie je nikde špecifikované. Civilný sporový poriadok vo svojom článku 2, základných princípov, stanovuje princíp právnej istoty, ktorá má byť zaručená rozhodnutím sporu „v súlade s ustálenou judikatúrou najvyšších súdnych autorít“⁶. V pomere špeciality k tomuto ustanoveniu, Správny súdny poriadok na tento základný princíp odkazuje v § 5 ods. 1.⁷

Dovolíme si, v tejto súvislosti, spomenúť nález ústavného súdu, I. ÚS 92/06, v ktorom celkom jasne odpovedal na možný nesúlad rozhodnutí súdov: “Podľa názoru ústavného súdu, ak súd rieši právnu otázku (tú istú alebo analogickú), ktorá už bola právoplatne vyriešená podstatne odlišným spôsobom bez toho, aby sa argumentačne vyrovnal so skoršími súdnymi rozhodnutiami, nekoná v súlade s princípom právnej istoty v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy a môže tým porušiť aj právo účastníka súdneho konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.”

Ak však súd má pri rozhodovaní vychádzať z predchádzajúcich rozhodnutí súdov, musia byť tieto rozhodnutia verejne dostupné. Nepostačuje, ak sa odvoláva na rozhodnutie, ktoré nie je možné dohľadať ani nie je postačujúce, ak v odôvodnení uvedie „s odkazom na ustálenú judikatúru“, pretože nie je dostatočne jasné, o akú rozhodovaciu prax má v tom – ktorom prípade ísť, a teda nie je možné preskúmať jednotnosť rozhodnutí ani ich vzájomnú právnu, či skutkovú prepojenosť. Rovnako to platí v prípade, ak sa sudy odvolávajú na ustálenú judikatúru SD EÚ. Nie každá úvaha SD EÚ, aj keď racionálne odôvodnená, môže byť pokladaná ako záväzné pravidlo pre ďalšie rozhodnutia. V tomto prípade kľúčovým prostriedkom na zabezpečenie jednotnosti rozhodnutí je použitie právnej vety, ktorá ma všeobecnú podobu.

---

⁵ Zdroj: <https://www.nsud.sk/sudny-system-slovenskej-republiky/>

⁶ Pozri bližšie: čl. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. (Civilný sporový poriadok): „Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.“

⁷ Pozri bližšie: § 5 - Základné princípy konania ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. (Správny súdny poriadok) : „Konanie pred správnym súdom sa okrem princípov, na ktorých spočíva Civilný sporový poriadok a ktoré sa na konanie pred správnym súdom použijú primerane, riadi aj princípmi uvedenými v odsekoch 2 až 12.“

Čo vytvára právny základ pre používanie a záväznosť judikatúry SD?

Spolupráca SD EÚ s vnútroštátnymi súdmi má svoj právny základ v čl. 267 ZFEÚ, ktorý dáva členským štátom priestor na predloženie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na strane druhej čl. 19, ods. 3, písm. b) ZEÚ dáva SD EÚ právomoc o tomto návrhu rozhodnúť. Je potrebné povedať, že okrem prejudiciálneho konania je SD EÚ oprávnený rozhodovať aj o žalobách podaných buď členským štátom, orgánom EÚ alebo FO, prípadne PO, pričom v tomto prípade ide tzv. priame žaloby, ktoré sú podávané v prípade nesplnenia povinnosti (najčastejšie Komisiou voči členským štátom), neplatnosti alebo žaloby pre nečinnosť. ZEÚ priznáva SD EÚ právomoc rozhodnúť aj „o ostatných prípadoch uvedených v Zmluvách“.

V podmienkach SR by mala judikatúra SD EÚ byť akýmsi prostriedkom na vyplnenie medzier, ktoré vznikajú v právnom poriadku medzi dodržiavaním práva EÚ a vnútroštátnym legislatívnymi aktmi a má teda byť prínosom pre zákonodarnú moc, čím sa odstráni nedostatky spojené s ich aplikáciou, ale tiež dopomáha súdom pri jednotnom rozhodovaní a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí. Úlohou SD EÚ však nie je nahrádzať súdnu moc členských štátov ani riešiť spory vo veci samej, čím by sa znižovala autorita vnútroštátneho súdnictva práve naopak, má dopomôcť správnej aplikácii práva, ktorá je základom pre právnu istotu.

Naskytá sa otázka čo v prípade, ak vnútroštátny súd pri svojom rozhodovaní zistí, že vnútroštátna právna úprava je v rozpore so sekundárnym aktom EÚ (smernicou), je oprávnený konštatovať rozpor? Bolo by možné obrátiť sa v otázke súladu na ústavný súd, podľa ustanovení čl. 144 ods. 2 a čl. 125 ods. 1 Ústavy? Je zjavné, že tieto otázky si vyžadujú dlhú diskusiu, napriek tomu si dovoľíme ozrejmiť pár argumentov. Ak by v spore pred vnútroštátnym súdom vznikla predmetná situácia a súd by pri aplikácii práva zistil rozpor vnútroštátnej právnej úpravy so smernicou, mal by niekoľko možností ako túto situáciu riešiť avšak zaiste, by nemohol byť na tento prípad aplikovaný právny základ čl. 144 ods. 2 ani 125 ods. 1 Ústavy.

„Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.“⁸

Toto ustanovenie však nepočíta so smernicou, ba dokonca ide o incidenčné konanie kontroly ústavnosti. „Prioritná povaha incidenčného konania kontroly ústavnosti

---

⁸ cit. čl. 144 ods. 2 Ústavy SR

vnútroštátneho zákona, ktorého obsah sa obmedzuje na vykonanie kogentných ustanovení smernice Únie, nemôže zasahovať do právomoci rozhodnúť o neplatnosti aktu Únie, a najmä smernice, ktorú má len Súdny dvor, keďže cieľom tejto právomoci je zaručiť právnu istotu zabezpečením jednotného uplatňovania práva Únie.”⁹. V tomto prípade ústavný súd nemá právomoc na riešenie tejto otázky. Ak nie je oprávnený ústavný súd konštatovať takýto rozpor je možné prerušiť konanie a predložiť prejudiciálnu otázku SD EÚ, avšak SD EÚ nie je oprávnený takýto vnútroštátny právny predpis zrušiť, SD EÚ poskytne vnútroštátnemu súdu výklad práva EÚ (smernice), vnútroštátny právny predpis však ostáva naďalej v platnosti.

Do úvahy prichádza tiež možnosť obrátiť sa na Komisiu EÚ, ktorej úlohou je „zabezpečiť riadne uplatňovanie právnych predpisov EÚ vo všetkých členských štátoch”¹⁰, avšak treba mať na zreteli dĺžku rozhodovania a prihliadať na prebiehajúci vnútroštátny spor, ktorý v záujme efektívnosti, hospodárnosti a právnej istoty je potrebné čo najskôr rozhodnúť.

Preto je vnútroštátnemu súdu priznaná právomoc rozhodnúť o rozpore vnútroštátneho právneho predpisu so sekundárnym právnym aktom EÚ, dokonca SD EÚ niekoľkokrát konštatoval povinnosť vnútroštátnych súdov v takýchto prípadoch konať a neaplikovať ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré je v rozpore s právom EÚ, avšak takéto rozhodnutie musí byť dostatočne odôvodnené.¹¹

Ak vnútroštátny súd rozhodne spor, v ktorom zistí rozpor, je takéto rozhodnutie záväzné aj pre ďalšie rozhodnutia iných súdov, ak sudca podľa zákona má v niektorých nešpecifikovaných prípadoch a má prihliadať na rozhodnutia nadriadeného súdu? Rozhodnutie o rozpore vnútroštátneho právneho predpisu so sekundárnym aktom EÚ nespôsobuje automaticky jeho neplatnosť, preto je potrebné zaručiť v záujme právnej istoty, jednotnosť ďalších rozhodnutí. Túto právnu istotu zaručí stanovisko NS SR, ktorý toto rozhodnutie o rozpore zovšeobecní na obdobie, kým nebude rozpor odstránený.

Uvedená právomoc vnútroštátnych súdov je potvrdená stanoviskom NS SR, sp. Zn. Snj 36/2019 z 30. Októbra 2019, na základe ktorého sa majú súdy a orgány verejnej správy zdržať

---

⁹ Pozri bližšie: Rozsudky SD EÚ, Spojené veci C-188/10 a C-189/10

¹⁰ Pozri bližšie:

< [¹¹ Pozri bližšie: Rozsudok SD EÚ vo veci C- 258/98, bod 16: „*In that regard, it is settled law that a national court which is called upon, within the limits of its jurisdiction, to apply provisions of Community law is under a duty to give full effect to those provisions, if necessary refusing of its own motion to apply any conflicting provision of national legislation, even if adopted subsequently, and it is not necessary for the court to request or await the prior setting aside of such provisions by legislative or other constitutional means.*“](https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/europeancommission_sk#%C4%8Do-rob%C3%AD-komisia?></p></div><div data-bbox=)

aplikácie ustanovenia vnútroštátneho práva, a to v záujme zabezpečenia súladu vnútroštátnych právnych predpisov s právom EÚ.¹²

Z uvedeného vyplýva, že nie len judikatúra SD EÚ ako case-law práva EÚ, ktoré v rámci jednotnej aplikácie práva EÚ má byť členskými štátmi rešpektované, ale sú to vnútroštátne súdy, ktoré by mali aplikovať právo EÚ (s pomocou výkladu SD EÚ) a pri rozhodovaní postupovať v záujme eurokonformného výkladu. Sudca teda pri rozhodovaní nemôže rozhodovať izolovane od judikatúry či už vnútroštátnych súdov alebo judikatúry SD EÚ, ale musí prihliadať na rozhodnutia v skutkovo a právne obdobných veciach a tým zabezpečiť jednotnú aplikáciu práva a záruku predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

Prehľad spolupráce vnútroštátnych súdov SR so SD EÚ po 15tich rokoch členstva

V podmienkach SR je spolupráca so súdnym dvorom založená najmä na predkladaní návrhov prejudiciálnych otázok SD EÚ pričom od roku 2004, bolo podaných 56 návrhov na začatie prejudiciálneho konania. Aj keď tendencia vývoja spolupráce so SD je vzostupná (viď graf), angažovanosť našich súdov zďaleka nie je vyrovnaná. Návrh na začatie prejudiciálneho konania podalo na SD iba 13 súdov, pričom “vedenie” má NSSR (predloženie návrhu na začatie prejudiciálneho konania 20 krát) a druhým najaktívnejším je Krajský súd Prešov s počtom návrhov 16.¹³ Súdny dvor môže o návrhu na začatie prejudiciálneho konania rozhodnúť rozsudkom, odôvodneným uznesením alebo môže vydať rozhodnutie o zastavení konania z rôznych dôvodov. Je dôležité poznamenať, že rozhodnutie SD EÚ o prejudiciálnych otázkach nevytvára hierarchickú nadriadenosť SD EÚ nad vnútroštátnymi súdmi SR, aj keď by sa to mohlo na prvý pohľad tak javiť, ide však o spoluprácu v rámci EÚ a rozhodovacia činnosť SD EÚ je dôležitým prostriedkom tejto spolupráce.¹⁴

Rok	Návrhy SR na začatie prejudiciálneho konania pred SD EÚ					
2004						
2005						
2006	C-302/06					
2007	C-456/07					

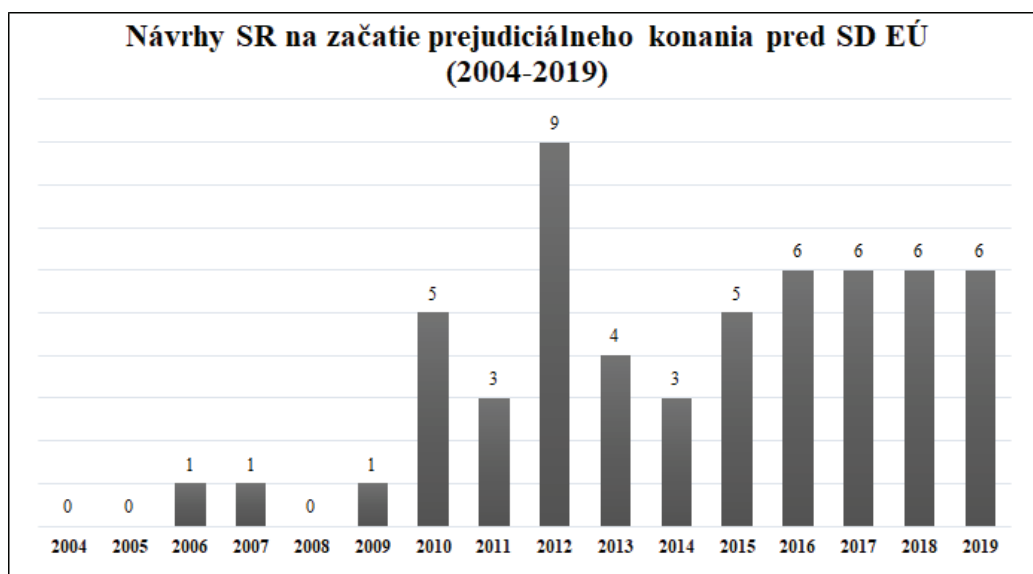
¹² Pozri bližšie: Zbierka stanovísk a rozhodnutí NS SR, 6/2019, 56. Stanovisko, sp. zn. Snj 36/2019

¹³ JÁNOŠIKOVÁ, M.: Čo sa slovenské súdy nenaučili za 15 rokov o prejudiciálnom konaní pred Súdnym dvorom EÚ. In: Bulletin SAK - 11/2019

¹⁴ JÁNOŠIKOVÁ, M.: DESAŤ ROKOV PRÁVA EURÓPSKEJ ÚNIE V JUDIKATÚRE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. In: 10 rokov v EÚ : Vzťahy, otázky, problémy, Košice: UPJŠ v Košiciach, 2014, s.59

2008						
2009	C-240/09					
2010	C-416/10	C-416/10	C-453/10	C-504/10	C-599/10	
2011	C-165/11	C-252/11	C-433/10			
2012	C-22/12	C-30/12	C-68/12	C-373/12	C-460/12	C-470/12
	C-482/12	C-496/12	C-543/12			
2013	C-34/13	C-153/13	C-459/13	C-558/13		
2014	C-328/14	C-372/14	C-610/14			
2015	C-42/15	C-120/15	C-168/15	C-243/15	C-289/15	
2016	C-48/16	C-73/16	C-76/16	C-89/16	C-533/16	C-534/16
2017	C-113/17	C-302/17	C-305/17	C-448/17	C-510/17	C-627/17
2018	C-331/18	C-495/18	C-709/18	C-376/18	C-447/18	C-810/18
2019	C-149/19	C-290/19	C-378/19	C-485/19	C-603/19	C-621/19

Zdroj: vlastné spracovanie z <http://curia.europa.eu/>

Zdroj: vlastné spracovanie

Z vyššie uvedených údajov je zrejmé, že SR predložila SD počas 15 rokov členstva, 56 návrhov na začatie prejudiciálneho konania, avšak je potrebné konštatovať, že nie každé prejudiciálne konanie bolo rozhodnuté rozsudkom. Zo všetkých začatých konaní bolo ku dnešnému dňu rozhodnutých rozsudkom iba 26 prejudiciálnych konaní (hrubo vyznačené v tabuľke). Ostatné konania boli ukončené odôvodneným uznesením, uznesením z dôvodu späťvzatia návrhu na začatie prejudiciálneho konania alebo súd návrh uznesením zamietol.

Ovplyvňuje judikatúra SD EÚ oblasť daňového práva v podmienkach SR?

V našom príspevku si rozoberieme niektoré rozhodnutia SD EÚ o prejudiciálnych otázkach SR týkajúcich sa daňového práva. Ako sme vyššie spomenuli, povinnosťou vnútroštátnych súdnych orgánov je aplikovať právo EÚ a vo svojich rozhodnutiach zabezpečiť eurokonformnosť výkladu právnych noriem.¹⁵ Judikatúra SD EÚ neovplyvňuje iba rozhodnutia vnútroštátnych súdov, ale aj zákonodarstvo.

Rozsudok SD EÚ vo veci C-534/16 - Finančné riaditeľstvo SR c/a BB construct

s.r.o.

Predmetom prejudiciálneho konania bol výklad článku 273 smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty s dôrazom na výklad pojmov “sloboda podnikania”, “zásada zákazu retroaktivity”, “zásada ne bis in idem”. Vnútroštátny spor medzi stranami sa týkal povinnosti zložiť zábezpeku na daň pri registrácii spoločnosti na DPH.

Jednou z prejudiciálnych otázok, ktorými sa zaoberal SD EÚ bol súlad vnútroštátnej úpravy s cieľmi, ktoré majú byť smernicou dosiahnuté, a teda predovšetkým boj proti daňovým podvodom. V predmetnom prípade išlo o uloženie povinnosti zložiť zábezpeku v najvyššej možnej výške (500.000€)¹⁶ pri registrácii na účely DPH zdaniteľnej osobe, ktorá spĺňa podmienky stanovené vnútroštátnou právnou úpravou.¹⁷

Vychádzajúc z toho, že Súdny dvor vykladá právo EÚ, v tomto prípade čl. 273 ods. 1 smernice: „Členské štáty môžu uložiť iné povinnosti, ktoré považujú za potrebné na riadny výber DPH a na predchádzanie daňovým podvodom, pod podmienkou, že splnia požiadavku rovnakého zaobchádzania s transakciami uskutočňovanými na vnútroštátnej úrovni a s transakciami uskutočňovanými medzi členskými štátmi zdaniteľnými osobami, a pod podmienkou, že tieto povinnosti nepovedú pri obchode medzi členskými štátmi k formalitám spojeným s prechodom hraníc.“, SD EÚ apeluje na dodržiavanie zásady rovnosti a predchádzaniu prílišnej formálnosti pri prijímaní oprávnení, ktoré majú zabezpečiť cieľ smernice. Toto ustanovenie ponecháva štátom voľnú úvahu pri prijatí prostriedkov, ktoré majú

---

¹⁵ čl. 4 ods. 3 zmluvy o EÚ: *Podľa zásady lojálnej spolupráce sa Únia a členské štáty vzájomne rešpektujú a vzájomne si pomáhajú pri vykonávaní úloh, ktoré vyplývajú zo zmlúv. Členské štáty prijímú všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo z aktov inštitúcií Únie. Členské štáty pomáhajú Únii pri plnení jej úloh a neprijímú žiadne opatrenie, ktoré by mohlo ohroziť dosiahnutie cieľov Únie.*

¹⁶ FILO,M.: Registrácia pre daň z pridanej hodnoty a zábezpeka na daň. In: Bulletin slovenskej advokácie – 5/2015. s. 23

¹⁷ Pozri bližšie: §4c-Zábezpeka na daň, Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení účinnom k 31.12.2018

zabezpečiť dosiahnutie predmetného cieľa. V predmetnom prípade však bola vnútroštátna úprava zábezpeky na daň síce prijatá na základe práva EÚ (Smernice), spornou bola proporcionalita opatrení prijatých vo vnútroštátnej právnej úprave. SD EÚ sa zaoberal tým, či nie je informačný systém, ktorý vygeneruje automaticky výšku zábezpeky, nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov smernice.

Inštitút zábezpeky mal zabrániť tomu, aby sa v budúcnosti predišlo riziku nedoplatkov s prihliadnutím na predchádzajúce dlhy daňového subjektu. SD EÚ konštatoval, že je nevyhnutné, aby sa prihliadalo na subjektívny prvok ako aj objektívne hodnotenie s prihliadnutím na individuálnosť prípadu. Informačný systém nedáva priestor subjektu dostatočne sa oboznámiť o informáciách, z ktorých vychádzal správca dane pri výpočte konečnej sumy.

SD EÚ tiež konštatoval, že je potrebné v každom prípade prihliadať na daňovú neutralitu a s ňou súvisiacu daňovú rovnosť. V tomto prípade žalovaný, zapríčinil ohrozenie fungovania spoločného systému DPH, preto nejde o rozpor so zásadami daňovej neutrality a daňovej rovnosti, a to ani v porovnaní s osobami, ktoré si túto povinnosť registrácie na účely DPH nesplnili.¹⁸ Okrem zásady daňovej neutrality a zásady daňovej rovnosti SD EÚ sa zaoberal vplyvom zábezpeky na daň vo vzťahu ku slobode podnikania pričom konštatoval, že v predmetnej veci, v ktorej výška zábezpeky bola 500.000 € predstavovala takú záťaž pre zdaniteľnú osobu, že zásadným spôsobom zasiahla so slobody podnikania, a to aj napriek tomu, že sa tým mal zabezpečiť riadny výber dane a prevenciu pred daňovými podvodmi s prihliadnutím na proporcionalitu medzi všeobecnými záujmami a cieľmi práva EÚ a ochranou práv a slobôd jednotlivcov. Splnenie povinnosti zaplatiť zábezpeku na daň vo výške 500.000€, by malo za následok platobnú neschopnosť daňového subjektu, čo by malo vplyv na hospodársku činnosť hneď od jej zloženia. SD preto konštatoval, že zábezpeka v predmetnej výške výrazným spôsobom zasahuje do slobody podnikania, a „prekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľa.“

„Opatrenia, ktoré majú členské štáty možnosť prijať podľa uvedeného článku 273 s cieľom zabezpečiť riadny výber dane a predchádzať podvodom, však nesmú ísť nad rámec toho,

---

¹⁸ Analogicky: rozsudok SD EÚ vo veci C-576/15, bod. 49: „*Pokiaľ ide na druhej strane o zásadu neutrality, ktorá je v oblasti DPH vyjadrením zásady rovnosti zaobchádzania zo strany normotvorcu Únie (pozri rozsudky z 29. októbra 2009, NCC Construction Danmark, C-174/08, EU:C:2009:669, bod 41, a z 5. marca 2015, Komisia/Luxembursko, C-502/13, EU:C:2015:143, bod 50), je potrebné konštatovať, že zdaniteľné osoby, ktoré sa dopustili daňového podvodu spočívajúceho najmä v zamlčaní zdaniteľných transakcií a s nimi súvisiacich príjmov, sa nenachádzajú v situácii porovnateľnej so situáciou zdaniteľných osôb, ktoré si plnia svoje povinnosti v oblasti účtovníctva, priznania a platenia DPH. Tejto zásady sa preto nemôže platne dovolávať zdaniteľná osoba, ktorá sa úmyselne podieľala na takomto podvode a ohrozila tak fungovanie spoločného systému DPH.*”

čo je nevyhnutné na dosiahnutie týchto cieľov, a nesmú sa používať spôsobom spochybňujúcim neutralitu DPH.¹⁹

Napriek tomu, že súd nekonštatoval rozpor vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, bol inštitút zábezpeky zrušený ku dňu 1.1.2019²⁰, z dôvodu, že bol neefektívny. Ako z predmetného rozsudku zjavne vyplýva, inštitút zábezpeky značne narušal slobodu podnikania a aj právnu istotu výpočtu výšky povinnosti zložiť zábezpeku na daň. Preto tento inštitút prestal napĺňať svoj hlavný cieľ, a to riadny výber dane a predchádzanie daňovým podvodom, a to tým, že subjekty sa zámerne tejto povinnosti vyhýbali. Predmetný rozsudok je príkladom toho, akým významným spôsobom sa judikatúra SD EÚ podieľa na ovplyvňovaní zákonodarstva SR.²¹

Rozsudok SD EÚ vo veci C-533/16 - Volkswagen c/a Finančné riaditeľstvo SR

Predmetný rozsudok priniesol do aplikačnej praxe okrem iného, výklad zásady ekvivalencie a zásady efektivity v daňovom práve a tiež pohľad na plynutie prekluzívnej lehoty s prihliadnutím na náš vnútroštátny poriadok. Najvyšší súd SR prerušil konanie a podal návrh na začatie prejudiciálneho konania z dôvodu tvrdenia žalobkyne (Volkswagen AG), že výklad vnútroštátnych súdov týkajúci sa prekluzívnej lehoty, nie je v súlade s právom Únie.²² Bolo nevyhnutné vysporiadať sa s otázkou začatia plynutia 5 ročnej prekluzívnej lehoty, určenej vnútroštátnym právom kvôli ktorej žalobkyni nebolo priznané právo na vrátenie DPH, z dôvodu jej uplynutia. SD EÚ odpovedal na to, či je právna úprava SR v súlade s právom Únie, ak bolo žalobkyni odmietnuté právo na vrátenie DPH z dôvodu, že podľa výkladu vnútroštátnych súdov prekluzívna lehota začala plynúť od dodania tovaru a uplynula pred podaním žiadosti o vrátenie dane, čím nebolo žiadosti o vrátenie DPH, podanej žalobkyňou za obdobie od roku 2004-2006, vyhovené.

---

¹⁹ Pozri viac: Rozsudok SD EÚ vo veci BB Construct, C-534/16, ECLI: EU: C:2017:820

²⁰ Prechodné ustanovenie účinné od 1. 1. 2019 § 85kg ods. 2 zákona o DPH: „Rozhodnutia o zložení zábezpeky na daň podľa § 4c vydané do 31. decembra 2018 sa zrušujú. Daňový úrad peňažnú zábezpeku alebo jej časť zloženú peňažnými prostriedkami na účet daňového úradu, ktorá do 31. decembra 2018 nebola použitá na úhradu nedoplatku na dani, vráti do 28. februára 2019. Daňový úrad pred vrátením zábezpeky na daň primerane uplatní postup podľa osobitného predpisu.“^{4d)}

²¹ Pozri bližšie: Dôvodová správa k zákonu č. 369/2018 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty

²² V predmetnej veci nemecké spoločnosti dodávali žalobkyni formy na výrobu svetiel, avšak vo faktúrach neuvádzali DPH, z dôvodu nesprávnej domnienky, že ide medzi nimi o finančné vyrovnanie. Následne v roku 2010 strany zistili, že forma faktúr nie je v súlade s právom SR, a tento problém odstránili tak, že dodatočne vystavili faktúry (v súlade s právom SR), ktorými dodatočným daňovým priznaním doúčtovali DPH, za obdobie od roku 2004-2010, a za toto obdobie odvedli DPH do štátneho rozpočtu. Súčasne, 1.7.2011, požiadali DÚ BA. I o vrátenie DPH, ten jej žiadosti vyhovel, avšak iba čiastočne (za obdobie od roku 2007-2010). Svoje rozhodnutie odôvodnil uplynutím prekluzívnej 5 ročnej lehoty, ktorá začala plynúť dodaním tovaru, teda právo na vrátenie DPH v čase podania za obdobie od roku 2004 – 2006 zaniklo. Toto rozhodnutie potvrdil aj odvolací súd.

SD EÚ konštatuje, že cieľom systému odpočtov DPH je, že má zbaviť podnikateľa zaťaženia DPH (splatnej/zaplatenej) pri všetkých jeho ekonomických činnostiach, čím sa zabezpečí daňová neutralita, a to bez ohľadu na ciele a výsledky takejto činnosti. Podmienkou ostáva, že tieto činnosti musia podliehať DPH. Ak sa má právo na odpočítanie DPH uplatniť, musí sa skúmať, či boli splnené všetky hmotnoprávne, aj procesnoprávne podmienky, kumulatívne. Subjektívnym prvkom hmotnoprávnych podmienok je, že právo na odpočítanie DPH má iba osoba v postavení zdaniteľnej osoby. Objektívny prvok hmotnoprávnych podmienok tvoria tovary/služby, ktoré zdaniteľná osoba využívala na výstupe pre potreby svojich vlastných zdaniteľných plnení, pričom musí ísť o také tovary a služby, ktoré dodala na vstupe iná zdaniteľná osoba.²³ Procesnoprávnou podmienkou uplatnenia práva na odpočítanie DPH je povinnosť zdaniteľnej osoby mať vystavenú faktúru v súlade s podmienkami ustanovenými v smernici 2006/112. Právo na odpočítanie DPH vzniká súbežne so vznikom daňovej povinnosti avšak až vtedy, ak preukáže zdaniteľná osoba všetky potrebné faktúry. SD EÚ konštatoval, že lehota stanovená vnútroštátnym právom nie je v rozpore so smernicou, v súvislosti s tým dodáva, že takáto lehota bola prijatá v súlade so zásadou efektivity a zásadou ekvivalencie. Vnútroštátne súdy môžu prijať aj iné povinnosti, ktoré zabezpečia riadny výber dane, predchádzanie daňovým únikom a podvodom. SD EÚ konštatoval, že v predmetnej veci nedošlo k hrozbe neodvedenia dane ani k prípadným daňovým únikom, keďže žalobkyňa dodatočne odvedli DPH do štátneho rozpočtu. Preto výkladu vnútroštátnych súdov týkajúceho sa výpočtu prekluzívnej lehoty, ktorej začiatkom bolo dodanie tovaru a nie vystavenie faktúr, bráni právo Únie.

Z uvedeného vyplýva, že SD EÚ sa nestotožnil s výkladom prekluzívnej lehoty vnútroštátnych súdov a svojím výkladom apeluje na to, aby vnútroštátne súdy vykladali právo s prihliadnutím na ciele, ktoré sa majú smernicou dosiahnuť. Napriek tomu, že právo EÚ pripúšťa prijatie podmienok na zabezpečenie týchto cieľov je potrebné, aby sa prihliadalo na individuálnosť prípadov s dôrazom na proporcionalitu záujmov.

Uznesenie SD EÚ vo veci C-120/15 Kovožber s.r.o. c/a Daňový úrad Košice

Podstatným rozhodnutím SD EÚ, ktoré malo významný prínos pre vnútroštátnu právnu úpravu je uznesenie C-120/15, týkajúce sa náhrady za zadržanie úrokov z nadmerného odpočtu počas daňovej kontroly. Práve toto uznesenie viedlo k prijatiu novely zákona o DPH²⁴, aj

---

²³ Pozri viac: rozsudok SD EÚ vo veci C-101/16-Paper Consult, bod. 40

²⁴ Novela zákona č. 222/2004 Z. z. v znení účinnom od 1.1.2017 – Novela vykonaná zákonom č. 297/2016 Z. z.

napriek tomu, že dôvodová správa k novele vykonanej zákonom č. 297/2016 Z.z. neuvádza žiadny súvis s judikatúrou SD EÚ.²⁵

Súdny dvor v uznesení uvádza nevyhnutnosť prihliadať na zásadu neutrality pri stanovení podmienok vrátenia nadmerného odpočtu DPH, a tiež určenie primeranej lehoty na jeho vrátenie.

„...výpočet úrokov dlžných zo strany daňového orgánu, ktorý ako okamih, od ktorého plynie lehota, nezobral deň, keď by mal byť nadmerný odpočet DPH obvykle vrátený v súlade so smernicou o DPH, je v zásade v rozpore s požiadavkami článku 183 tejto smernice(smernica 2006/112/ES, doplnená smernicou 2006/138/ES)“²⁶

V tomto prípade, SD EÚ konštatoval nesúlad podmienok stanovených právom SR s požiadavkami daňovej neutrality. Je nevyhnutné povedať, že v čase daňovej kontroly, zdaniteľné osoby nie sú oprávnené disponovať prostriedkami z nadmerného odpočtu DPH, čím sú značne znevýhodnené.

„Treba však konštatovať, že taká vnútroštátna právna úprava nie je v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi zo zásady daňovej neutrality pripomenutej, podľa ktorej vrátenie nadmerného odpočtu DPH sa musí uskutočniť v primeranej lehote, keďže v prípade začatia daňovej kontroly má za následok zadržanie finančných prostriedkov zodpovedajúce nadmernému odpočtu DPH zdaniteľnej osobe počas podstatného obdobia, ktoré môže byť šesť- až dvanásťkrát dlhšie, ako je zdaňovacie obdobie jedného mesiaca“²⁷

Podľa práva EÚ zdaniteľným osobám, ktorým bol vrátený nadmerný odpočet, po ukončení daňovej kontroly, ktorej dĺžka nie je primeraná, vzniká nárok na vrátenie úrokov z omeškania. Slovenská právna úprava (zákon o DPH) nezakotvuje úrok z omeškania pri zadržiavaní nadmerného odpočtu pri pozitívnom skončení daňovej kontroly, avšak povinnosť stanoviť podmienky na zaplatenie úrokov z omeškania má vnútroštátny súd, ktorý zabezpečí správnu aplikáciu práva EÚ.²⁸

Uznesenie SD EÚ v predmetnej veci bolo základom rozhodnutie NS SR, ktorý vydal stanovisko pod sp. zn. Snj 36/2019 z 30.októbra 2019²⁹, týkajúce sa súladu vnútroštátneho právneho predpisu s právom EÚ, ale aj s judikatúrou SD EÚ. Na základe rozhodnutia SD EÚ

---

²⁵ Pozri bližšie: Dôvodová správa k zákonu č. 297/2016 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty a ktorým sa mení zákon č. 331/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok), časť Doložka zlučiteľnosti návrhu právneho predpisu s právom Európskej únie, bod 3, písm. b

²⁶ Bod. 22 uznesenia SD EÚ C-120/2015 Kovožber s.r.o.c/a Daňový úrad Košice

²⁷ Bod. 26 uznesenia SD EÚ C-120/2015 Kovožber s.r.o.c/a Daňový úrad Košice

²⁸ ŠTRKOLEC, M.: Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní, Košice: UPJŠ v Košiciach, 2017, s.127

²⁹ Stanovisko NS SR z 31.októbra 2019, sp. zn. Snj 36/2019

NS SR konštatoval nesúlady prechodného ustanovenia, §85ke³⁰ s právom EÚ a judikatúrou SD EÚ. V stanovisku NS SR kladie dôraz na aplikačnú prednosť judikatúry SD EÚ (uznesenia vo veci C-120/2015), pričom má byť zaručený účinok judikatúry SD EÚ ex tunc. Stanoviskom sa má zabezpečiť súlad vnútroštátnej právnej úpravy s právom EÚ tým, že súdy a orgány verejnej moci sa majú zdržať aplikácie prijatého prechodného ustanovenia.

Záver

Naším príspevkom sme priblížili aplikačnú silu judikatúry SD EÚ v troch významných rozhodnutiach SD EÚ, vo veciach daňového práva, ale aj všeobecnú prepojenosť a spoluprácu súdov tak na vnútroštátnej úrovni ako aj v spolupráci so SD EÚ. Po 15 rokoch členstva v EÚ vieme s istotou konštatovať, že aplikačná sila judikatúry SD EÚ je z roka na rok citeľnejšia. V našom príspevku sme vytvorili prehľadný sumár spolupráce súdov SR so SD EÚ. Výkladom práva EÚ na jednej strane a nevyhnutnosť eurokonformného výkladu na strane druhej sa vytvára priestor a základ na budovanie stabilného systému práva, ktorého neodmysliteľnou súčasťou je judikatúra súdov. Súdny dvor EÚ je istotou jednotnosti v rozhodnutiach vnútroštátnych súdov. Judikatúra SD EÚ nie je dôležitá iba pre zabezpečenie právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí súdov, ale aj na to, aby sa odstránili prípadné medzery v aplikácii práva a dosiahol sa súlad s právom EÚ. Optimistickou víziou vplyvu SD EÚ na vnútroštátne právo je odstránenie nedostatkov, ktoré ukáže prax súdov a tým sa odstránia aj medzery v zákonodarstve.

Zoznam bibliografických odkazov

FILO, M.: Registrácia pre daň z pridanej hodnoty a zábezpeka na daň. In: Bulletin slovenskej advokácie – 5/2015. s. 17-26. ISSN 1335-1079

JAKUBČO, J. – KANÁRIK, I. : APLIKÁCIA PRÁVA A ODÔVODNENIE SÚDNYCH ROZHODNUTÍ. In: Dny práva 2010, Brno, Masarykova univerzita, 2010, s. ISBN 978-80-210-5305-2

---

³⁰ V predmetnej veci, sporným ustanovením bolo prechodné ustanovenie § 85 ke k zákonu č. 222/2004 Z. z. o DPH v znení neskorších predpisov k úpravám od 1.1.2017 : „Ustanovenie § 79a sa neuplatní, ak daňová kontrola v lehote na vrátenie nadmerného odpočtu podľa §79 ods. 1,2 alebo ods. 5 bola skončená do 31. Decembra 2016 vrátane“. Úroky zo zadržávaného nadmerného odpočtu DPH počas daňových kontrol, ktoré boli skončené do 31.12.2016 nebudú zdaniteľnej osobe priznané.

JÁNOŠIKOVÁ, M.: DESAŤ ROKOV PRÁVA EURÓPSKEJ ÚNIE V JUDIKATÚRE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. In: 10 rokov v EÚ : Vzťahy, otázky, problémy, Košice: UPJŠ v Košiciach, 2014, s.58-66, ISBN 978-80-8152-208-6

JÁNOŠIKOVÁ, M.: Čo sa slovenské súdy nenaučili za 15 rokov o prejudiciálnom konaní pred Súdny dvorom EÚ. In: Bulletin slovenskej advokácie - 11/2019. s. 30 – 33. ISSN 1335-1079

MAZÁK, J. a JÁNOŠIKOVÁ, M.: Základy práva Európskej Únie. Bratislava: IURA EDITION, spol., s. r. o., 2009, s. 740. ISBN 978-80-8078-289-4

SLAŠŤAN, M.: ANALÝZA APLIKÁCIE ÚNIOVÉHO PRÁVA SÚDNYMI ORGÁNMI SLOVENSKEJ REPUBLIKY PO DESIATICH ROKOCH ČLENSTVA V EÚ. In: 10 rokov v EÚ : Vzťahy, otázky, problémy, Košice: UPJŠ v Košiciach, 2014, s. 21-45. ISBN 978-80-8152-208-6

ŠTRKOLEC, M.: Zabezpečovacie inštitúty pri správe daní, Košice: UPJŠ v Košiciach, 2017, s. 164. ISBN 978-80-8152-537-7

ŠTRKOLEC, M., DOBROVIČOVÁ, G.: Constitutional limits of tax rules retroactivity. In: Prawo finansowe wobec wyzwań XXI wieku, Problemy i zadań finansowego prawa XXI vek. Warszawa : CeDeWu, 2015. s. 233-242. ISBN 978-83-7556-737-3

Zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prisediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty

Dôvodová správa k zákonu č. 297/2016 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty a ktorým sa mení zákon č. 331/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok)

Stanovisko NS SR z 31.októbra 2019, sp. zn. Snj 36/2019

Rozsudok SD EÚ vo veci C-101/16-Paper Consult

Rozsudok SD EÚ vo veci C-576/15 Maja Marinova ET c/a Riaditeľstvo „Opravné prostriedky a správa výkonu rozhodnutí“ Veliko Tarnovo pri Ústrednej správe Národnej agentúry pre verejné príjmy

Rozsudok SD EÚ C-534/16 vo veci Finančné riaditeľstvo SR c/a BB Construct s.r.o.

Rozsudok SD EÚ C-533/16 vo veci Volkswagen AG c/a Finančné riaditeľstvo SR

Uznesenie SD EÚ C-120/15 vo veci Kovožber s.r.o. c/a Daňový úrad Košice

Dostupné [online] : <https://www.nsud.sk/sudny-system-slovenskej-republiky/>

Dostupné [online] : <http://curia.europa.eu/>

ZÁKAZ ALEBO REŠPEKTOVANIE PROGRESÍVNEHO ZDAŇOVANIA VO VIZIBILITE ŠTÁTNEJ POMOCI A ROZHODOVACEJ ČINNOSTI SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE PROHIBITION OR RESPECT FOR PROGRESSIVE TAXATION IN THE VISIBILITY OF STATE AID AND THE DECISION-MAKING ACTIVITY OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Michal Úradník¹

Abstrakt:

Daňový systém založený na progresívnej sadzbe dane je z hľadiska Európskej komisie často vnímaný ako nedovolená štátna pomoc, a to z dôvodu poskytovania selektívnej výhody menším subjektom. V zmysle ustálenej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie je však na vyslovenie rezultátu o štátnej pomoci formou progresívneho zdaňovania nutné skúmať daňový systém ako celok, pretože len sama progresívna sadzba dane neznamená nedovolenú štátnu pomoc.

Kľúčové slová:

progresívna sadzba dane, selektívnosť, zvýhodnenie, štátna pomoc

Abstract:

A progressive tax rate system is often perceived by the European Commission as illegal State aid because of the selective benefit of minorities to operators. However, in the light of the settled decision-making of the Court of Justice of the European Union, in order to deliver a State Aid Result in the form of progressive taxation, the tax system as a whole must be examined, since a progressive tax rate alone does not constitute unlawful State aid.

Keywords:

progressive tax rate, selectivity, advantage, state aid

Úvod

V právnych poriadkoch európskych štátov, nevynímajúc ani Slovenskú republiku, sa možno v oblasti precizácie daňovej povinnosti stretnúť s presadzovaním progresívnych² daňových sadzieb. Uvedené znamená, že daňová sadzba sa priamo úmerne zvyšuje s rastúcim základom dane. Výsledkom progresívneho daňového systému je skutočnosť, že povinné

---

¹ Mgr. Michal Úradník, pôsobí ako denný doktorand na Katedre finančného a správneho práva Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

² Opakom progresívneho zdaňovania je zavedenie regresívnej sadzby dane, čo znamená, že so zvyšujúcim sa základom dane sadzba dane klesá.

subjekty s vyšším základom dane budú platiť vyššiu daň, a to nielen z dôvodu že ich základ dane je vyšší oproti iným subjektom, ale daňová povinnosť bude znásobená ešte aj vyššou sadzbou dane.

Pertraktované rozlišovanie medzi povinnými daňovými subjektmi nie je najmä z pohľadu Európskej komisie vnímané priaznivo. Uvedené vyplýva aj z bohatej rozhodovacej činnosti tohto orgánu Európskej únie, ako aj následne Súdneho dvora Európskej únie (ďalej v texte aj ako „*SDEÚ*“). Dôvod negatívnej optiky, primárne zo strany Európskej komisie, spočíva vo vnímaní progresívneho zdaňovania ako poskytovania selektívnej výhody tým povinným subjektom, ktorí z hľadiska základu dane podliehajú nižšej daňovej sadzbe, kedy Európska komisia pomerne často rozhoduje, že zo strany daného štátu ide o nedovolený spôsob štátnej pomoci, keďže sú takto zvýhodňované spravidla menšie povinné subjekty, pretože sa dôvodne predpokladá, že čím je povinný subjekt rozsahom svojej činnosti väčší, tým dosahuje aj väčší základ dane. Zjednodušene povedené, Európska komisia vníma progresívne zdaňovanie vo vizibilite nedovolenej štátnej pomoci menším podnikom,³ čo podľa nej narúša hospodársku súťaž.

Koncepčným zameraním obsahu príspevku je preto posúdenie otázky, či progresívne zdaňovanie znamená poskytovanie nedovolenej, resp. akejkol'vek inej formy štátnej pomoci. Na to, aby sme mohli nami zadanú otázku zodpovedať, je potrebné primárne podrobiť záujmu fundamentálnu vlastnosť štátnej pomoci, a síce **selektívne zvýhodnenie** jedného subjektu oproti iným subjektom. V konklúzii uvedeného bude preto práve kritérium selektívnosti tvoriť podstatnú obsahovú časť nášho príspevku. Až v závere je vyjadrený výsledok, ako odpoveď na uvedenú otázku.

Rezultát je výsledkom komparácie pomerne bohatej judikatúry najvyšších súdnych autorít Európskej únie, osobitne Súdneho dvora Európskej únie. V záujme zvýšenia pozornosti čitateľa už v úvode možno predbehnúť a vyjadriť kritický postoj. Je síce pravdou, že súdy musia prihliadať na osobitosti každého prípadu a jednotný všeobecný ukazovateľ sa kreuje pomerne ťažko, avšak bohatá rozhodovacia činnosť Súdneho dvora Európskej únie v otázke posudzovania selektívnosti, ako nedovolenej štátnej pomoci, dáva dôvodný priestor na jeho vytvorenie. S prihliadnutím na obsah rozhodnutí však možno konštatovať nejednoznačnosť v posudzovaní selektívnosti, čo podľa nás vytvára priestor právnej neistoty a ďalšej „nadbytočnej“ rozhodovacej činnosti súdnych autorít naprieč celou Európskou úniou.

---

³V kontexte tohto príspevku je slovo podnik potrebné vnímať aj ako: povinný subjekt, daňový subjekt.

Selektívnosť daňových nástrojov ako imanentný znak štátnej pomoci

Za štátnu pomoc sa v zmysle článku 107 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie⁴ (ďalej v texte len ako „ZFEÚ“) pokladajú len výhody poskytnuté priamo alebo nepriamo zo štátnych prostriedkov.⁵ Pojem pomoci obsahuje tie výhody, poskytované zo štátnych zdrojov,⁶ ktoré v rôznych formách znižujú zaťaženie, ktoré za normálnych okolností znáša sám podnikateľ.⁷

Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie vyplýva, že, ak sa má vnútroštátne opatrenie kvalifikovať ako „štátna pomoc“ v zmysle už vyššie uvedeného článku 107 ods. 1 ZFEÚ, musia byť kumulatívne⁸ splnené nasledovné podmienky: AD 1) ide o zásah štátu alebo zo štátnych prostriedkov, AD 2) spôsobilý ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi, AD 3) príjemcovi poskytuje selektívnu výhodu a AD 4) musí narúšať hospodársku súťaž⁹ alebo hroziť jej narušením.¹⁰

Na podklade uvedeného a v spojení s daňovou optikou možno rezultovať, že opatrenie, ktorým orgány verejnej moci priznávajú určitým podnikom daňové zvýhodnenie, ktoré síce nepredstavuje prevod štátnych prostriedkov, ale príjemcovia získavajú **výhodnejšiu finančnú**

---

⁴ Ak nie je zmluvami ustanovené inak, pomoc poskytovaná v akejkoľvek forme členským štátom alebo zo štátnych prostriedkov, ktorá narúša hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovaru, je nezlučiteľná s vnútorným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi.

⁵ K tomu pozri Rozsudok Súdneho dvora vo veci 82/77, Van Tiggele, zo dňa 24.01.1978, body 25 a 26 a Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskeho spoločenstva, 2. komory vo veci T-358/97, Compagnie nationale Air France proti Komisii, zo dňa 12.12.1996 bod 63.

⁶ V zmysle ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie možno štátne zdroje označiť za súbor prostriedkov pozostávajúcich zo zdrojov verejného sektora, vrátane vnútroštátnych subjektov (Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskeho spoločenstva, 2. komory vo veci T-358/97, Compagnie nationale Air France proti Komisii, zo dňa 12.12.1996 bod 63). Za určitých okolností možno dokonca prostriedky od súkromných subjektov označiť za formu štátnej pomoci, a síce ak sú tieto prostriedky dočasne alebo trvalo zverené do dispozičnej sféry štátu – (Rozsudok Súdu prvého stupňa, vo veci T-358/94, Zb. S. II-2109, Air France / Komisia, zo dňa 30.05.1996, v bode 67 jasne potvrdzuje, že článok 92 ods. 1 ZFEÚ pokrýva všetky zdroje, ktoré môže verejný sektor skutočne použiť na podporu spoločností, bez toho, aby pre nich bolo dôležité, aby boli z dlhodobého hľadiska súčasťou aktív verejného sektora).

⁷ K tomu pozri Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-241/94, Francúzsko proti Komisii, zo dňa 26.9.1996 bod 34 rozsudku.

⁸ Jednotlivé predpoklady štátnej pomoci majúce vplyv na obchod medzi členskými štátmi a skreslenie (hospodárskej) súťaže sú vo všeobecnosti navzájom neoddeliteľné. Súdny dvor (EÚ) v Rozsudku vo veci 173/73, Taliansko vs. Komisia, zo dňa 02.07.1974 judikoval, že keď finančná pomoc poskytnutá jedným členským štátom posilní miesto podnikateľa oproti iným súťažiteľom v oblasti obchodu v rámci Spoločenstva, musí sa to hodnotiť ako ovplyvňovanie štátnou pomocou. K tomu pozri aj Rozsudok SDEÚ vo veci C-518/13, Eventech Adjudicator, London Borough of Camden, Transport for London, zo dňa 14.01.2015.

⁹ Možné narušenie hospodárskej súťaže je vylúčené, ak sú súčasne splnené AD 1) služba podlieha zákonnému monopolu, AD 2) zákonný monopol vylučuje akúkoľvek možnú hospodársku súťaž o výhradné poskytovanie predmetnej služby, AD 3) služba nekonkuruje iným službám, AD 4) oddelenie účtov poskytovateľa služby, ak pôsobí aj na trhu, kde je otvorený hospodárskej súťaži. – K tomu pozri Rozsudok SDEÚ vo veci T-295/12, Spolková republika Nemecko vs. Európska komisia, zo dňa 16.07.2014, bod 158.

¹⁰ K tomu pozri napríklad aj Rozsudok SDEÚ, vo veci, C-39/14, BVVG, zo dňa 16.07.2015, bod 24; Rozsudok SDEÚ, vo veci C-690/13, Trapeza Eurobank Ergasias, zo dňa 16.04.2015, bod 17; či Rozsudok SDEÚ v spojených veciach C-20/15 P a C-21/15 P zo dňa 21.12.2016 a iné.

situáciu, ako je situácia iných daňovníkov, tak takéto opatrenie je potrebné vnímať ako štátnu pomoc v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ.¹¹

Pokiaľ ide o posúdenie skutočnosti, či zistené výhody zvýhodňovali určité podniky (kritérium selektívnosti), Európska komisia akcentuje tzv. **trojkrokovú analýzu**, a síce: AD 1) určiť referenčný daňový systém, AD 2) stanoviť, či predmetné daňové opatrenie predstavuje výnimku z tohto systému tým, že zavádza rozlišovanie medzi hospodárskymi subjektmi, ktoré sú vzhľadom na vlastné ciele systému v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii, a AD 3) v prípade kladnej odpovede na položku č. 2 stanoviť, či je táto výnimka odôvodnená povahou a všeobecnou štruktúrou referenčného daňového systému. Vice versa, záporná odpoveď na druhý krok alebo prípadne kladná odpoveď na tretí krok umožňuje vylúčiť existenciu selektívnej výhody v prospech určitých podnikov. A contrario, kladná odpoveď na druhý krok a záporná odpoveď na krok tretí umožňujú rezultovať existenciu selektívnosti.¹²

V konklúzii uvedeného a ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie je nutné akcentovať, že len skutočnosť, kedy daňový **režim vytvára pre niektoré podniky výhodu, nemôže stačiť na to, aby sa tento režim považoval za selektívny** a je potrebné najprv identifikovať obvyklý režim.¹³ A contrario, ak sa zdá, že daňové zvýhodnenie (rozlišovanie) je odôvodnené povahou alebo štruktúrou daňového systému, do ktorého patrí, nemôže predstavovať selektívnu výhodu.¹⁴

Na podklade uvedeného možno prezumovať, že je to práve daňový systém, bez ktorého posúdenia nie je možné stanoviť či isté jeho nástroje resp. opatrenia znamenajú selektívne zvýhodnenie daňových subjektov, ktorí sa nachádzajú v rovnakej právnej a skutkovej¹⁵ situácii. Ak však na kreovaný daňový systém budeme nahliadať len vo vizibilite jeho cieľa, teda vytvorenia mechanizmu sústavy daní, ktorým budú podliehať vybrané daňové subjekty, kritérium selektívnosti tak nerozpoznáme. Dôvodom je a s istou mierou právnej abstrakcie možno konštatovať, že cieľom každého daňového systému je daňové zaťaženie povinných subjektov, s cieľom výberu finančných prostriedkov pre rozpočet sektora verejnej správy

---

¹¹ K tomu pozri rozsudky: Rozsudok Súdneho dvora vo veci C 387/92, Banco Exterior de España, zo dňa 15.03.1994, bod 14; Rozsudok SDEÚ vo veci C 106/09 P a C 107/09 P, Komisia a Španielsko/Government of Gibraltar a Spojené kráľovstvo, zo dňa 15.11.2011, bod 72; a Rozsudok SDEÚ vo veci C 20/15 P a C 21/15 P, Komisia/World Duty Free Group a i., zo dňa 21.12.2016, bod 56.

¹² K tomu pozri napríklad aj: Rozsudok Všeobecného súdu vo veci T-20/17, Maďarsko vs. Európska komisia, zo dňa 27.06.2019.

¹³ Rozsudok SDEÚ v spojených veciach C-106/09 P a C-107/09 P, Európska komisia Government of Gibraltar, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, zo dňa 15.11.2011, bod 59.

¹⁴ K tomu pozri napríklad aj rozsudky: Rozsudok SDEÚ vo veci C-143/99, Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer&Peggauer Zementwerke, zo dňa 08.11.2001, bod 42; Rozsudok SDEÚ vo veci C-148/04, Unicredito Italiano, zo dňa 15.12.2005, body 51 a 52.

¹⁵ K tomu pozri napríklad aj: Rozsudok SDEÚ vo veci C 15/14 P, Komisia/MOL, zo dňa 04.06.2015, bod 61.

a zabezpečenie príjmov štátu. Do nami uvedenej premisy musí vstúpiť zásadné rozlišovacie kritérium, a síce **posudzovanie rovnosti** v zaobchádzaní či prístupe k povinným subjektom v rámci uplatňovaných daňových nástrojov či opatrení. Pretože len rovnaký a dostatočne abstraktný systém, ktorý pre stanovenie daňovej povinnosti nerozlišuje medzi povinnými subjektmi na základe rozličných kritérií vylučuje pochybnosti o poskytovaní štátnej pomoci v jej akejkoľvek podobe.

Ad absurdum, je to však práve princíp rovnosti, ktorý nie je len často porušovaným, pertraktovaným v súdnych rozhodnutiach, a to najmä nie však výlučne v súvislosti s progresívnym zdaňovaním, ale aj často rôznym spôsobom uplatňovaný a vykladaný. In abstracto platí, že výhoda smerujúca k osobitnému hospodárskemu odvetviu v porovnaní s inými podnikmi povinnými platiť daň, alebo potenciálne prístupná každému podniku povinnému platiť daň, pokiaľ táto výhoda vedie k rozdielnemu zaobchádzaniu, ktoré je v rozpore s cieľom dane, má selektívnu, a teda neprípustnú povahu.¹⁶

Ako potom možno vnímať napríklad rozhodnutie SDEÚ vo veci C-78/08 až C-80/08, Paint Graphos a i., zo dňa 08.09.2011, ktorý judikoval, že v rámci dane z príjmov právnických osôb, **nepredstavuje úplné oslobodenie od dane družstevných spoločností selektívnu výhodu z dôvodu**, že tieto nie sú v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii s obchodnými spoločnosťami inej právnej¹⁷ formy. Rovnako kontroverzne k uvedenej premise vystupuje aj Rozsudok SDEÚ vo veci C-233/16, ANGED, zo dňa 26. 04.2018, v ktorom súd uviedol že v rámci **dane z obchodných prevádzok** (základ dane tvorí výmera predajnej plochy) nie je štátnou pomocou, ak sa pre niektoré predajne uplatní zníženie dane o 60 % alebo úplné oslobodenie od tejto dane, in concreto predajne vykonávajúce určité činnosti, a tie, ktorých predajná plocha je pod prahovou hodnotou, ak sa pri posudzovaní selektívnosti overí, že tieto inštitúcie boli v inej situácii než iné predajne podliehajúce dani, vzhľadom na dosah, na ktorý sa predmetná daň zamerala.

Protichodne k uvedeným súdnym rozhodnutiam potom vyznieva napríklad Rozsudok SDEÚ v spojených veciach C-20/15 P a C-21/15 P zo dňa 21.12.2016, v zmysle ktorého na účely konštatovania selektivity opatrenia, ktoré sa odchyľuje od spoločného daňového systému, postačuje verifikovať, že z tohto opatrenia majú prospech len niektoré hospodárske subjekty,

---

¹⁶ Rozsudok Všeobecného súdu v spojených veciach T-836/16 a T-624/17, Poľská republika vs. Európska komisia, zo dňa 16.05.2019, bod 83.

¹⁷,, ... *A priori selektívna povaha opatrenia, ktorým sa priznáva výhoda, nemusí byť nevyhnutne založená na podmienke získania tejto výhody v odvetvi činnosti, v ktorom podnik pôsobí, ale môže byť založená na iných podmienkach, ako je podmienka spojená s právnou formou podniku, ktorý môže mať prospech z tejto výhody. ...*“ - K tomu pozri Rozsudok SDEÚ vo veci C 374/17, Finanzamt B vs. A Brauerei, zo dňa 19.12.2018, bod 26.

a iné nie, a to aj napriek tomu, že sa však všetky hospodárske subjekty z hľadiska cieľa sledovaného spoločným daňovým systémom nachádzajú v objektívne porovnateľnej situácii.

Pokiaľ ide o posúdenie otázky **porovnateľnej situácie** subjektov, Súdny dvor Európskej únie judikoval, že nejde o opatrenie selektívnej povahy, ak len daňovníci spĺňajúci podmienky získania opatrenia, mohli mať z tohto opatrenia prospech. Súčasne, neexistencia selektívnej povahy vedie ku konštatovaniu, že osoby, ktoré toto opatrenie nemôžu využiť, sa nenachádzajú v skutkovej a právnej situácii porovnateľnej so situáciou daňovníkov, ktorí ho využiť môžu, vzhľadom na cieľ sledovaný vnútroštátnym zákonodarcom.¹⁸

Napriek uvedenému, či resp. vychádzajúc z pertraktovaného, otázkou právneho posúdenia stále ostáva otázka, čo možno rozumieť pod statusom „*rovnaká skutková a právna situácia*“. Máme za to, že práve v oblasti daní platí už vyššie spomenutá premisa, a síce daňové zaťaženie vybraných subjektov. Cieľom je teda daňové zaťaženie a vybranie finančných prostriedkov od povinných subjektov. Máme za to, že nahliadanie na problematiku selektívnosti a štátnej pomoci len z hľadiska cieľa daňového systému, či len rovnosti povinných subjektov nie je správne. Pozornosť je potrebné sústrediť na korelát rovnosti povinných subjektov a cieľa daňového opatrenia. Inak povedané, dôležité je posúdiť kritérium abstraktnosti určenia povinných subjektov, pri vylúčení predpokladu aselektívnosti, a síce čím väčší počet povinných subjektov, tým menší predpoklad selektívneho charakteru opatrenia. Súdny dvor Európskej únie totiž v rozsudku vo veci C 279/08 P, Komisia/Holandsko, zo dňa 08.09.2011, bod 50, judikoval, že ani skutočnosť, kedy sa určitého opatrenia môže **domáhať veľké množstvo podnikov**, alebo že tieto podniky patria k rôznym odvetviam činností, nestačí na spochybnenie jeho selektívnej povahy. Inak povedané, opatrenie môže mať selektívny charakter aj vtedy, ak sa vzťahuje na veľký počet podnikov.

Napriek pomerne bohatej rozhodovacej činnosti SDEÚ, v kontexte posudzovania selektívnosti ako štátnej pomoci, rezultujeme, že súdny dvor **nestanovil všeobecne uplatniteľné kritéria**, ktorých splnenie by mohlo, pokiaľ možno s čo najväčšou možnou mierou právnej istoty, prezumovať selektívny charakter daňového opatrenia ako štátnej pomoci. Akýsi všeobecný mechanizmus posúdenia selektívnosti opatrenia možno abstrahovať z rozsudku SDEÚ v spojených veciach C-106/09 P a C-107/09 P, Európska komisia Government of Gibraltar, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, zo dňa 15.11.2011, a síce „*... na určenie, či je daňové opatrenie selektívne v prospech určitých podnikov, nestačí preskúmať, či existuje výnimka z pravidiel referenčného systému tak, ako sú vymedzené*

---

¹⁸Rozsudok SDEÚ vo veci C-417/10, Ministero dell'Economia e delle Finanze, Agenzia delle Entrate vs. 3M Italia SpA, zo dňa 29.03.2012.

samotným dotknutým členským štátom, ale že je tiež potrebné overiť, či boli obmedzenia alebo štruktúra tohto referenčného systému definované konzistentným spôsobom alebo, naopak, jednoznačne svojvoľným alebo predpojatým spôsobom s cieľom zvýhodniť tieto podniky so zreteľom na normálny cieľ tohto systému. ...“

V konklúzii uvedeného možno konštatovať, že môžu existovať dane, ktorých povaha nebráni tomu, aby viedli až k úplnému oslobodeniu od daňovej povinnosti určitých vybraných subjektov, za predpokladu, že uvedené (daňové) prostriedky nepovedú k poskytnutiu selektívnych výhod. O selektívne výhody nepôjde ak rozdiely v zdanení a výhody, ktoré z nich môžu vyplývať, hoci odôvodnené samotnou logikou, ktorou sa riadi prerozdelenie dane medzi platiteľov dane, vyplývajú z čistého a jednoduchého, neodchýľujúceho sa uplatnenia „bežného“ režimu, pokiaľ sa s porovnateľnými situáciami zaobchádza rovnako a pokiaľ prostriedky na úpravu neopomínajú cieľ dotknutej dane.¹⁹

V kontexte posúdenie progresívneho zdaňovania a poskytovania selektívnej výhody, ktorú v progresívnych daňových sadzbách často prezumuje Európska komisia možno odkázať na ustálenú judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, a síce ak teda pôjde o daň založenú na progresívnej sadzbe, ktorej základom bude obrat povinného subjektu (podniku), kritérium úpravy formou **progresívneho zdanenia** od určitého prahu, dokonca zvýšeného, ktoré môže zodpovedať prianiu zdaní činnosť podniku, až keď dosiahne určitú hranicu obratu, **neznamená samo osebe existenciu selektívnej výhody**,²⁰ a teda ani poskytnutie štátnej pomoci tým podnikom, na ktoré sa bude vzťahovať nižšia sadzba progresívnej dane.

Záver

Zavedenie systému progresívneho zdaňovania vedie často k nesprávnym predstavám o poskytovaní selektívnej výhody, a teda aj nedovolenej štátnej pomoci, tým povinným daňovým subjektom, ktorí z hľadiska sadzby dane podliehajú nižšej daňovej povinnosti, kedy vychádzajúc z aplikačnej praxe pôjde spravidla o podniky menšie. Judikatúra Súdneho dvora

¹⁹Rozsudok Všeobecného súdu vo veci T-20/17, Maďarsko proti Európskej komisii, zo dňa 27.06.2019, bod 101.

²⁰Rozsudok Všeobecného súdu vo veci T-20/17, Maďarsko proti Európskej komisii, zo dňa 27.06.2019, bod 104. V označenom rozsudku pozri aj bod 110, a síce „... Komisia síce v napadnutom rozhodnutí uviedla, že štruktúra progresívneho zdanenia dane z reklamy vedie k rozdielnemu zaobchádzaniu s podnikmi, ktoré sa nachádzajú v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii, inými slovami, že vedie k diskriminačnému zaobchádzaniu. Napriek tomu v tejto súvislosti poukázala iba na skutočnosť, že priemerná skutočná sadzba a hraničná sadzba zdanenia podnikov sa musí líšiť v závislosti od výšky ich obrátov a ich veľkosti (odôvodnenia 50, 51, 58 a 59 napadnutého rozhodnutia). Táto variácia priemernej skutočnej sadzby a hraničnej sadzby dane v závislosti od výšky základu dane je vlastná akémukoľvek daňovému systému s progresívnou štruktúrou a taký systém nie je, ako bolo uvedené v bode 104 vyššie, ako taký a iba z toho dôvodu, takej povahy, aby viedol k vzniku selektívnych výhod. Okrem toho, pokiaľ progresívna daňová štruktúra odráža cieľ sledovaný touto daňou, nemožno sa domnievať, že dva podniky s rôznym základom dane sú s prihliadnutím na tento cieľ v porovnateľnej skutkovej situácii. ...“.

Európskej únie, aj keď nie úplne konzistentne, vylúčila aby len zavedenie systému progresívneho zdaňovania automaticky znamenalo nedovolenú štátnu pomoc. Nevyhnutné je skúmať daňový systém ako celok a zavedené opatrenia posúdiť v optike splnenia vlastností abstraktnosti, pretože len ak sú opatrenia k povinným osobám, ktoré sa nachádzajú v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii, uplatňované bez rozdielov, možno absolútne vylúčiť selektívnosť opatrenia a akúkoľvek podobu štátnej pomoci.

Zoznam bibliografických odkazov

Rozsudok Súdneho dvora vo veci 173/73, Taliansko vs. Komisia, zo dňa 02.07.1974.

Rozsudok Súdneho dvora vo veci 82/77, Van Tiggele, zo dňa 24.01.1978.

Rozsudok Súdneho dvora C 387/92, Banco Exterior de España, zo dňa 15.03.1994.

Rozsudok Súdu prvého stupňa, vo veci T-358/94, Zb. S. II-2109, AirFrance / Komisia, zo dňa 30.05.1996.

Rozsudok Súdneho dvora vo veci C-241/94, Francúzska republika proti Komisii, zo dňa 26.9.1996.

Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskeho spoločenstva, 2. komory vo veci T-358/97, Compagnie nationale AirFrance proti Komisii, zo dňa 12.12.1996.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-143/99, Adria-WienPipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, zo dňa 08.11.2001.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C 15/14 P, Komisia/MOL, zo dňa 04.06.2015.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-148/04, UnicreditoItaliano, zo dňa 15.12.2005.

Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-78/08 až C-80/08, PaintGraphos a i., zo dňa 08.09.2011.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C 279/08 P, Komisia/Holandsko, zo dňa 08.09.2011.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C 106/09 P a C 107/09 P, Komisia a Španielsko/Government of Gibraltar a Spojené kráľovstvo, zo dňa 15.11.2011.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-417/10, Ministero dell'Economia e delle Finanze, Agenzia delle Entrate vs. 3M Italia SpA, zo dňa 29.03.2012.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci T-295/12, Spolková republika Nemecko vs. Európska komisia, zo dňa 16.07.2014.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-518/13, Eventech Adjudicator, London Borough of Camden, Transport for London, zo dňa 14.01.2015.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie, vo veci C-690/13, Trapeza Eurobank Ergasias, zo dňa 16.04.2015.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie, vo veci, C-39/14, BVVG, zo dňa 16.07.2015.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C 20/15 P a C 21/15 P, Komisia/WorldDutyFree Group a i., zo dňa 21.12.2016.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-233/16, ANGED, zo dňa 26. 04.2018.

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C 374/17, Finanzamt B vs. A Brauerei, zo dňa 19.12.2018.

Rozsudok Všeobecného súdu v spojených veciach T-836/16 a T-624/17, Poľská republika vs. Európska komisia, zo dňa 16.05.2019.

Rozsudok Všeobecného súdu vo veci T-20/17, Maďarsko vs. Európska komisia, zo dňa 27.06.2019.

SEKCIA MEDZINÁRODNÉHO A EURÓPSKEHO PRÁVA

„Postavenie dieťaťa v medzinárodnom a európskom práve“

DETSKÍ VOJACI V OZBROJENÝCH KONFLIKTOCH – MEDZINÁRODNÉ TRESTNOPRÁVNE A HUMANITÁRNE ASPEKTY CHILD SOLDIERS IN ARMED CONFLICTS – INTERNATIONAL CRIMINAL AND HUMANITARIAN LAW PERSPECTIVES

Adam Máčaj - Igor Hron¹

Abstrakt:

Príspevok sa zameriava na analýzu využívania detských vojakov v ozbrojených konfliktoch z pohľadu medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného trestného práva. Komparáciou právnych odvetví smeruje príspevok najmä k posúdeniu ochrany, akú detským vojakom oba systémy garantujú. Zámerom autorov je zároveň identifikovať možné konflikty medzi záujmom ochrany detí v ozbrojených konfliktoch a snahou medzinárodného spoločenstva vynucovať medzinárodnú trestnoprávnu zodpovednosť za povolávanie detí do ozbrojených síl v čo najširšom meradle.

Kľúčové slová:

Medzinárodné právo ozbrojených konfliktov, medzinárodné humanitárne právo, medzinárodné trestné právo, detskí vojaci, Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu.

Abstract:

The paper focuses on analysis of use of child soldiers in armed conflicts through the lens of international humanitarian law and international criminal law. Comparing the two legal disciplines, the paper seeks to analyze the protection both legal systems guarantee to child soldiers. The authors simultaneously aim to identify possible conflicts between attempts to protect children in armed conflicts and impetus of the international community to enforce, on a wider scale, individual international criminal responsibility for recruiting children into armed forces.

Keywords:

International law of armed conflict, international humanitarian law, international criminal law, child soldiers, Rome Statute of the International Criminal Court.

---

¹ **Mgr. Adam Máčaj** je študentom doktorandského štúdia v odbore medzinárodné právo na Ústave európskeho práva Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty. Vo svojej odbornej činnosti sa zameriava predovšetkým na právo Európskej únie, medzinárodné trestné právo a medzinárodnú ochranu ľudských práv. Už počas štúdia bakalárskeho a magisterského štúdia sa zúčastnil niekoľkých medzinárodných konferencií, s príspevkami na témy ako historická úprava používania chemických zbraní v kontexte dnešného právneho stavu, alebo práva osôb pozbavených osobnej slobody s ohľadom na slobodu vierovyznania.

Bc. Igor Hron je študentom magisterského štúdia na Univerzite Komenského v Bratislave, Právnickej fakulte. Počas štúdia sa zamerával vo svojej odbornej činnosti najmä na problematiku medzinárodného práva, ľudských práv, medzinárodného trestného práva a právnú komparatistiku. Zúčastnil sa viacerých medzinárodných právnických konferencií s príspevkami na témy ako prípustnosť dôkazov v konaní pred medzinárodnými trestnými tribunálmi.

Úvod

Ochrana dieťaťa s dôrazom na ozbrojený konflikt je jednou z kľúčových súčasných snáh v medzinárodnom práve. Okrem ľudských práv dieťaťa majú v tomto ohľade osobitný význam normy práva humanitárneho, s ohľadom na úpravu ochrany civilistov a obetí ozbrojeného konfliktu, ale aj detí zapájajúcich sa do bojov. Zároveň pre prípad porušenia týchto noriem je nemenej významné medzinárodné právo trestné, ktoré umožňuje dovolávanie sa individuálnej trestnej zodpovednosti osobám, ktoré deti do bojov povolávajú.

Tento príspevok sa preto zameriava na posúdenie menovaných právnych odvetví, s cieľom porovnať úroveň ochrany, ktorú deťom a detským vojakom v ozbrojenom konflikte poskytujú. Na druhú stranu je predmetom tohto príspevku aj komparácia uvedených právnych systémov, metód regulácie, aké používajú a možné trecie plochy, ktoré medzi danými úpravami môžu vzniknúť pri sledovaní totožného cieľa – ochrany detí pred účasťou na ozbrojených konfliktoch.

1. Ochrana dieťaťa v ozbrojenom konflikte podľa humanitárneho práva

Postavenie detí je predmetom osobitnej starostlivosti a ochrany² v rámci medzinárodného práva všeobecne. Okrem samotného veku ako zakázaného dôvodu diskriminácie³ je riadna implementácia konkrétnych medzinárodne uznávaných práv dieťaťa podstatná najmä na samotnú zmenu vnímania postavenia detí v spoločnosti, posilnenie politických priorít v starostlivosti o deti a zlepšenie povedomia o osobitnom dopade štátnych politik na deti a ich ľudské práva.⁴ Napĺňaniu práv detí preto medzinárodné spoločenstvo venuje pozornosť naprieč rôznymi odvetviami práva, vrátane regulácie ozbrojených konfliktov. Osobitnú dôležitosť predchádzania zapojeniu detí do bojov pritom podčiarkuje fakt, že využívanie detských vojakov bolo označené za jedno zo šiestich najzávažnejších porušení práv dieťaťa v kontexte ozbrojeného konfliktu,⁵ čo odôvodňuje rôzne kroky proti tomuto fenoménu prijaté naprieč právnymi disciplínami.

V prvom rade pod medzinárodným humanitárnym právom možno zjednodušene rozumieť najmä súbor právnych regulácií, ktorý upravuje správanie strán a jednotlivcov pri vedení ozbrojeného konfliktu, teda najmä reguláciu samotného spôsobu vedenia bojových

---

² Dohovor OSN o právach dieťaťa. Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 44/25, 20.11.1989, preambula.

³ Tamtiež, čl. 2.

⁴ Výbor OSN pre práva dieťaťa: General Comment No. 5. General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child. CRC/GC/2003/5, 27.11.2003, para. 10.

⁵ Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: Working Paper No. 1. The Six Grave Violations Against Children During Armed Conflict: The Legal Foundation. New York: Organizácia spojených národov, 2013, str. 9.

operácií, ako aj normy upravujúce ochranu obetí ozbrojených konfliktov.⁶ Ochrana detí v ozbrojených konfliktoch však nie je naviazaná výlučne na normy humanitárneho práva. Hoci je ich vzájomný vzťah a predmet úpravy predmetom širšej diskusie,⁷ je jednoznačné, že na deti zasiahnuté ozbrojeným konfliktom sa rovnako vzťahujú aj normy medzinárodne uznávaných ľudských práv, ktoré pôsobia vo vzťahu ku humanitárnemu právu komplementárne.⁸ Zo všeobecných noriem ľudských práv je potom vo vzťahu ku detským vojakom osobitne dôležitý Dohovor OSN o právach dieťaťa, ktorý ukladá povinnosť zmluvným stranám zabrániť priamej účasti v boji deťom pod 15 rokov, ako aj preferovať pri náboře detí medzi pätnástym a osemnástym rokom veku tie staršie.⁹ Opčný protokol ku Dohovoru OSN o právach dieťaťa z roku 2000 ešte sprísnil stanovenú úroveň vyžadovanej ochrany, keď s účinkom od roku 2002 od zmluvných strán vyžaduje nielen zákaz zapájania detí pod 18 rokov do ozbrojených konfliktov,¹⁰ ale aj zákaz ich vojenského odvodu,¹¹ či (až na určité výnimky) aj dobrovoľného náboru takýchto detí.¹² Pre dostatočnú analýzu ochrany detí je však nevyhnutné sa od noriem všeobecných ľudských práv obrátiť aj na normy medzinárodného humanitárneho práva, ktoré slúži v daných situáciách ako *lex specialis* ku normám ľudských práv.¹³

Precíznejšiu úpravu ochrany detí už zapojených do ozbrojeného konfliktu preto upravujú spomedzi medzinárodných zmlúv najmä Ženevské dohovory z roku 1949. Z pohľadu postavenia detských vojakov v ozbrojených konfliktoch je obzvlášť dôležité, že týmto sa zaručuje ochrana prvých troch Ženevských dohovorov, napr. v situácií, keď sa také dieťa stane vojnovým zajatcom alebo sa iným spôsobom dostane mimo boj.¹⁴

V tomto ohľade je podstatné zdôrazniť, že bez ohľadu na to, či sa dieťa stane vojakom v ozbrojených silách, zachováva si všetky práva, ktoré mu ako dieťaťu patria.¹⁵ Z hľadiska

---

⁶ FUCHS, J.: Mezinárodní humanitární právo. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2007, str. 23.

⁷ Pozri napr. MILANOVIĆ, M.: A Norm Conflict Perspective on the Relationship between International Humanitarian Law and Human Rights Law. In: Journal of Conflict and Security Law, Vol. 14, Issue 3, 2009, str. 459-483.

⁸ Výbor OSN pre ľudské práva: General Comment No. 31. The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 26.5.2004, para.11.

⁹ Dohovor OSN o právach dieťaťa. Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 44/25, 20.11.1989, čl. 38(2,3).

¹⁰ Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN A/RES/54/263, 25.5.2000, čl. 1.

¹¹ Tamtiež, čl. 2.

¹² Tamtiež, čl. 3.

¹³ Poradný posudok Medzinárodného súdneho dvora v prípade Legalita hrozby alebo použitia nukleárných zbraní zo dňa 8.7.1996, para. 25; Rozsudok Medzinárodného súdneho dvora v prípade Ozbromené aktivity na teritóriu Konga (Demokratická republika Kongo v. Uganda) zo dňa 19.12.2005, para. 216.

¹⁴ No Peace Without Justice, UNICEF Innocenti Research Centre: International Criminal Justice and Children. 2002, str. 41.

¹⁵ Cape Town Principles and Best Practices. UNICEF, 1997, dostupné online, URL: https://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles%281%29.pdf, str. 7.

historického vývoja je však podstatné priblížiť samotné pojmové vymedzenie detského vojaka z pohľadu medzinárodného humanitárneho práva. Detskí vojaci ako takí boli totiž predmetom viacerých dokumentov prijatých na pôde OSN s cieľom bojovať proti praxi ich využívania v ozbrojených konfliktoch. Pôvodne sa totiž za takého považovala každá osoba pod 18 rokov, pokiaľ bola súčasťou vojenskej či polovojenskej ozbrojenej sily či skupiny v akomkoľvek postavení, teda nielen ako ozbrojený člen skupiny, ale aj napríklad kuchár, nosič, posol, ale aj dieťa sexuálne zneužívané, resp. podrobené nútenému manželstvu.¹⁶

1.1. Zapojenie dieťaťa do ozbrojeného konfliktu podľa humanitárneho práva

Na presnejšiu definíciu toho, kedy sa dieťa môže považovať za zapojené do konfliktu, preto možno použiť princípy humanitárneho práva, ktoré sa zaoberajú princípom rozlišovania. Dodatkový protokol totiž zakazuje „priamu“ účasť detí na nepriateľských akciách¹⁷ a spoločný článok 3 Ženevských dohôrov zase chráni osoby, ktoré sa nezúčastňujú na akciách „aktívne“.¹⁸ Podľa Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu sú tieto pojmy natoľko podobné, že takéto priame a aktívne zapojenie je možné vnímať synonymicky.¹⁹

Priame zapojenie do nepriateľských akcií je definované kumulatívnym posúdením troch podmienok:

- úroveň možnej škody spôsobenej konaním subjektu;
- kauzálny nexus medzi konaním a spôsobenou škodou;
- konkrétny úmysel alebo nexus medzi konaním a vedením ozbrojeného konfliktu medzi konkrétnymi bojujúcimi stranami.²⁰

Na to, aby konanie osoby mohlo naplniť úroveň škody na jej priame zapojenie do zapojenie, musí toto konanie mať potenciál škodlivo zasiahnuť vojenské operácie alebo vojenskú pripravenosť strany ozbrojeného konfliktu, alebo musí byť schopné spôsobiť škodu osobám chráneným humanitárnym právom pred útokmi.²¹ Táto škoda zároveň musí byť kauzálna napojená na konanie osoby tak, že toto samo osebe alebo širšia akcia, s ktorou je konanie spojené, môže dôvodne založiť predpoklad vzniku takejto škody pri bežnom vývoji

---

¹⁶ Tamtiež, str. 12.

¹⁷ Prvý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorum o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov zo dňa 8.6.1977, čl. 77(2).

¹⁸ Napr. Štvrtý Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb za vojny zo dňa 12.8.1949, čl. 3.

¹⁹ Rozsudok senátu prvej inštancie Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu zo dňa 2.9.1998 vo veci Prokurátor v. Jean-Paul Akayesu, sp. zn. ICTR-96-4-T, para. 629.

²⁰ MELZER, N.: Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law. Ženeva: Medzinárodný výbor červeného kríža, 2009, str. 46.

²¹ Tamtiež, str. 50.

udalostí.²² Konanie samotné musí byť zároveň vykonané s úmyslom priamo podporiť jednu zo strán konfliktu.²³ Pokiaľ účasť dieťaťa v konflikte napĺňa takto vymedzené znaky, je možné jednoznačne usúdiť, že bolo zapojené do ozbrojeného konfliktu v rozpore s humanitárnym právom.

Podľa niektorých názorov však článok 77 prvého Dodatkového protokolu musí byť interpretovaný výhradne reštriktívne, teda že zakazuje také zapájanie detí, ktoré je cieleň priamo na útok na nepriateľské sily,²⁴ resp. podporu takého útoku. Výroba a dodávky zbraní či konštrukčné práce v tyľ nepriateľa tak nespádajú do kategórie priameho zapájania detí do boja.²⁵ Opačné názorové prúdy však tvrdia, že nakoľko záujem ochrany detí pred ozbrojenými konfliktmi je širší než ochrana priamych účastníkov, okrem priameho zapojenia je zakázané aj nepriame zapájanie detí.²⁶ Nasvedčuje tomu aj samotné znenie Dodatkového protokolu, ktoré okrem priameho zapojenia detí do nepriateľských akcií zakazuje aj ich povolávanie.²⁷ Povolávaním sa podľa medzinárodného trestného práva, ale aj Medzinárodného výboru červeného kríža rozumie nielen nútený odvod detí, ale aj ich dobrovoľný nábor, tak ako sa obe konania uvádzajú v medzinárodnom trestnom práve.²⁸

1.1.1. Zákaz účasti detí v ozbrojenom konflikte bez medzinárodného charakteru

Je vhodné zmieniť odlišný právny stav v prípade ozbrojených konfliktov bez medzinárodného charakteru, kde je zakázaná účasť detí na nepriateľských akciách všeobecne, bez obmedzenia na zákaz priamej účasti.²⁹ Iné názory však namietajú, že terminologické rozdiely sú len výsledkom zjednodušovania textu s ohľadom na absenciu diskusie o znení druhého Dodatkového protokolu a odlišnosť jazykových verzií Dodatkových protokolov nemá vplyv na ich normatívny obsah, ktorý ostáva totožný a zakazuje deťom priamu účasť na

---

²² Tamtiež, str. 58.

²³ Tamtiež, str. 64.

²⁴ HAPPOLD, M.: Child Soldiers in International Law: The Legal Regulation of Children's Participation in Hostilities. In: Netherlands International Law Review, Vol. 47, Issue 1, 2000, str. 36.

²⁵ SOLIS, G. D.: The Law of Armed Conflict. International Humanitarian Law in War. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, str. 204.

²⁶ YUVARAJ, J.: When Does a Child 'Participate Actively in Hostilities' under the Rome Statute? Protecting Children from Use in Hostilities after Lubanga. In: Utrecht Journal of International and European Law, Vol. 32, Issue 83, 2016, str. 74.

²⁷ Prvý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov zo dňa 8.6.1977, čl. 77(2).

²⁸ Rozsudok senátu prvej inštalácie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 2.8.2007 vo veci Prokurátor v. Moinina Fofana Allieu Kondewa, sp. zn. SCSL-04-14-T, § 191.

²⁹ Druhý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí ozbrojených konfliktov nemajúcich medzinárodný charakter zo dňa 8.6.1977, čl. 4(3)(c).

nepriateľských akciách.³⁰ Zároveň pokiaľ však sú takéto deti zajaté v boji, ktorého sa zúčastnili v rozpore s týmto zákazom, zachovávajú si rovnaké práva, ako deti nebojujúce.³¹

1.2. Dieťa ako člen ozbrojených síl

Bez ohľadu na to, či je deťom zakázaná účasť v bojových operáciách len priama, alebo akákoľvek iná, má praktický zmysel rozlišovať medzi takýmito variantami zapojenia dieťaťa ešte z ďalšieho praktického dôvodu. V prípade priamej účasti dieťaťa a jeho trvalej integrácie do ozbrojenej skupiny sa totiž z dieťaťa môže stať osoba vykonávajúca tzv. trvalú bojovú funkciu najmä s ohľadom na fakt, že vojak danú funkciu môže vykonávať už v prípade, že je trénovaný a vybavený na priamu účasť v boji, aj pokiaľ sa ho ešte priamo nezúčastňuje.³²

Naopak v prípade osôb, ktoré trvalú bojovú funkciu nevykonávajú kvôli tomu, že sa do bojových operácií nezapájajú priamo (napr. iba zásobovaním), sa môžu stať legitímnym cieľom výhradne dočasne a len na taký čas, kým sa v boji zapájajú priamo.³³ Uvedené je najmarkantnejším rozdielom oproti osobám s trvalou bojovou funkciou, ktoré prichádzajú o ochranu Ženevských dohovorov trvalo (teda pokiaľ takáto funkcia trvá).³⁴

1.3. Povinnosti štátov s ohľadom na ochranu detí pred účasťou v boji

Štáty v zmysle dodatkového protokolu ku Ženevským dohovorom v prvom rade nesmú odvádzať deti mladšie ako pätnásť rokov do vlastných ozbrojených síl.³⁵ Zároveň však s ohľadom na širšie záväzky štátu v oblasti ochrany detí pred ozbrojenými konfliktami sa usudzuje, že toto zahŕňa aj povinnosť štátu neprijímať dobrovoľné prihlásenia detí do ozbrojených síl, hoci explicitný zákaz bol z prípravy dodatkových protokolov aj vypustený.³⁶ Predpokladá sa, že dané povinnosti sú vždy v možnostiach štátu. Je to však len jedna povinnosť v komplexe záväzkov štátu zabezpečiť, že deti pod pätnásť rokov sa ani žiadnym iným spôsobom nezapoja do bojov. Uvedené platí aj v kontexte bojov, ktoré vedú neštátne jednotky,

---

³⁰ WAGNER, N.: A Critical Assessment of Using Children to Participate Actively in Hostilities in Lubanga. *Child Soldiers and Direct Participation*. In: *Criminal Law Forum*, Vol. 24, Issue 2, 2013, str. 169.

³¹ Druhý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí ozbrojených konfliktov nemajúcich medzinárodný charakter zo dňa 8.6.1977, čl. 4(3)(d).

³² MELZER, N.: *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law*. Ženeva: Medzinárodný výbor červeného kríža, 2009, str. 34.

³³ Tamtiež, str. 35.

³⁴ Tamtiež, str. 49-50.

³⁵ Prvý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov zo dňa 8.6.1977, čl. 77(2).

³⁶ HAPPOLD, M.: *Child Soldiers in International Law: The Legal Regulation of Children's Participation in Hostilities*. In: *Netherlands International Law Review*, Vol. 47, Issue 1, 2000, str. 38.

napr. polovojské organizácie.³⁷ S ohľadom na nezhody medzi štátmi pri príprave textu dodatkových protokolov však táto povinnosť ukladá štátom iba podniknutie „uskutočniteľných“ (ang. orig. „feasible“) namiesto všetkých „nevyhnutných“ (ang. orig. „necessary“) krokov. Preto dodatkový protokol štátom ukladá len povinnosť konania, nie povinnosť výsledku.³⁸

Poslednou povinnosťou štátov je pri prijímaní detí medzi pätnástym a osemnástym rokom do ozbrojených síl dávať prednosť deťom, ktoré sú staršie.³⁹

2. Ochrana dieťaťa v ozbrojenom konflikte podľa medzinárodného trestného práva

V prípade, že sa medzinárodné spoločenstvo zhodne na kriminalizácii určitého porušenia medzinárodného humanitárneho práva, môže sa zhodnúť, že medzinárodné trestné právo trestné začne toto porušenie stíhať ako vojnový zločin.⁴⁰ Z pohľadu moderného medzinárodného práva trestného bolo zapájanie detí do ozbrojených konfliktov trestané po prvý krát na základe Štatútu Špeciálneho súdu pre Sierra Leone od roku 2002.⁴¹ Významný posun v trestnoprávnej zodpovednosti za odvod detí do ozbrojených skupín predstavovala rozhodovacia činnosť Špeciálneho súdu pre Sierra Leone, ktorý jasne uzavrel, že zákaz takéhoto odvodu ako porušenie humanitárneho práva v kontexte druhého Dodatkového protokolu predstavuje obyčajové medzinárodné právo.⁴² Urobil tak na základe skoršieho rozhodnutia, ktoré analýzou Štvrtého Ženevského dohovoru, Dodatkových protokolov, aj Dohovoru o právach dieťaťa uzavrelo, že vysoký počet ratifikácií a akceptácie predmetných noriem bez rezervácií ku článkom týkajúcim sa detí v ozbrojenom konflikte naznačuje akceptáciu týchto noriem štátmi za obyčajové.⁴³ Tým významným spôsobom rozsudok doplnil obyčajové humanitárne právo, nakoľko podľa Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu naopak Dodatkové protokoly ako celok ešte nezískali status obyčajového práva.⁴⁴

---

³⁷ Tamtiež, str. 35.

³⁸ WAGNER, N.: A Critical Assessment of Using Children to Participate Actively in Hostilities in Lubanga. Child Soldiers and Direct Participation. In: Criminal Law Forum, Vol. 24, Issue 2, 2013, str. 169.

³⁹ Prvý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov zo dňa 8.6.1977, čl. 77(2).

⁴⁰ TRIFFTERER, O., AMBOS, K. (eds.): The Rome Statute of the International Criminal Court. A Commentary. Third Edition. Munich/Oxford/Baden-Baden: C.H.Beck/Hart/Nomos, 2016, str. 304.

⁴¹ Štatút Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 16.1.2002, čl. 4(c).

⁴² Rozsudok senátu prvej inštancie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 20.6.2007 vo veci Prokurátor v. Alex Tamba Brima a ďalší, sp. zn. SCSL-04-16-T, § 728.

⁴³ Rozhodnutie odvolacieho senátu Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 31.5.2004 o námietke nedostatku právomoci vo veci povolávania detí vo veci Prokurátor v. Sam Hinga Norman, sp. zn. SCSL-2004-14-AR72(E), § 20.

⁴⁴ Rozsudok senátu prvej inštancie Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu zo dňa 2.9.1998 vo veci Prokurátor v. Jean-Paul Akayesu, sp. zn. ICTR-96-4-T, § 604.

Rozhodnutie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone taktiež potvrdilo, že v medzinárodnom trestnom práve sú kriminalizované ako nútené odvody, tak aj nábor detí, ktoré sa prihlásia do ozbrojených jednotiek dobrovoľne.⁴⁵ Tento prístup bol potvrdený aj Medzinárodným trestným súdom.⁴⁶

2.1. Ochrana dieťaťa pred povolávaním do ozbrojených skupín podľa Rímskeho štatútu

Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu kriminalizuje ako vojnový zločin odvod rovnako ako aj nábor detí a ich využívanie na aktívnu účasť na nepriateľských akciách. Trestnosť takéhoto vojnového zločinu je daná bez ohľadu na to, či je spáchaný v medzinárodnom ozbrojenom konflikte, alebo konflikte bez medzinárodného charakteru. Rozlišuje sa len charakter jednotky, do ktorej nemôžu byť deti odvedené alebo zverbované. Zatiaľ čo v medzinárodnom ozbrojenom konflikte sa zakazuje len odvod a nábor detí v národných ozbrojených silách,⁴⁷ bez charakteru medzinárodného ozbrojeného konfliktu sa dieťa nesmie odvieť ani zverbovať do akejkoľvek ozbrojenej sily či skupiny.⁴⁸

2.2. Ochrana dieťaťa pred využívaním na aktívnu účasť na nepriateľských akciách

Posledným konaním kriminalizovaným na základe medzinárodného trestného práva je využívanie detí na ich aktívnu účasť v bojoch. Prelomovým je v tejto oblasti postoj, podľa ktorého zákaz tejto aktívnej účasti je širším pojmom, než priama účasť, ktorá je popisovaná vyššie v interpretácii medzinárodného humanitárneho práva. „Využívanie“ detí na „aktívnu účasť“ totiž pokrýva nielen priamu účasť, ale aj aktivity spojené s bojom, ako napríklad prieskum, špionáž, sabotáž, alebo prenos správ. Jediné konanie nespádajúce pod koncept využívania na aktívnu účasť je také, ktoré zjavne nie je s nepriateľskými akciami prepojené.⁴⁹ Nepriame zapájanie detí do nepriateľských akcií bolo preto stále aktívnou účasťou, pokiaľ toto zapojenie s cieľom podporiť vojakov dieťa vystavilo skutočnému riziku ako potenciálny vojenský cieľ.⁵⁰ Avšak podľa odvolacieho senátu treba situáciu a zapojenie daných detí

---

⁴⁵ Rozsudok senátu prvej inštalácie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 20.6.2007 vo veci Prokurátor v. Alex Tamba Brima a ďalší, sp. zn. SCSL-04-16-T, § 728.

⁴⁶ Rozsudok senátu prvej inštalácie Medzinárodného trestného súdu zo dňa 14.3.2012 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06, § 610.

⁴⁷ Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu zo dňa 17.7.1998, čl. 8(2)(b)(xxvi).

⁴⁸ Tamtiež, čl. 8(2)(e)(vii).

⁴⁹ Správa Prípravného výboru pre založenie Medzinárodného trestného súdu, Návrh Štatútu Medzinárodného trestného súdu, U.N. Doc. A/CONF.183/2/Add.1, 14.4.1998, str. 21. In: DE GUTTRY, A. CAPONE, F. PAULUSSEN, C. (eds.): *Foreign Fighters under International Law and Beyond*. Haag: T.M.C. Asser Press, 2016, str. 196.

⁵⁰ Rozsudok senátu prvej inštalácie Medzinárodného trestného súdu zo dňa 14.3.2012 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06, § 628.

posudzovať naopak s ohľadom na prepojenie dieťaťa a jeho aktivity s bojom, v ktorom je jeho jednotka zapojená. Musí ísť o posúdenie takéhoto prepojenia na základe individuálneho posúdenia všetkých skutkových okolností každého prípadu,⁵¹ preto nemožno vylúčiť, že aj pokiaľ dieťa nebolo vystavené veľkému riziku, je jeho zapojenie do boja podstatnou podporou bojujúcej strany, a teda jedná sa o nelegálnu aktívnu účasť dieťaťa na nepriateľských akciách.

Toto rozhodnutie významným spôsobom prekonalo postoj medzinárodného humanitárneho práva, ako aj Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu, ktorý bol načrtnutý vyššie. Namiesto pôvodného stotožňovania priamej a aktívnej účasti na nepriateľských akciách bol koncept aktívnej účasti rozšírený, a to spôsobom, ktorý vedie ku kriminalizácii širšieho množstva prípadov, než dovtedy. Uvedené je založené na odlišnom účele medzinárodného trestného práva, ktorý chráni deti pred povolávaním do ozbrojených konfliktov, preto dané ustanovenie Rímskeho štatútu nemôže byť interpretované totožným spôsobom ako pramene humanitárneho práva, ktoré určujú, kedy určitá osoba podľa Ženevských dohovorov ochranu naopak stráca.⁵² Otázne je samozrejme v tomto ohľade ale, nakoľko tento vývoj interpretácie medzinárodne stíhateľných trestných činov a rozširovanie trestnoprávnej zodpovednosti kolидуje so zásadou nullum crimen sine lege certa, ktorá je ústredným stavebným kameňom trestnoprávnej zodpovednosti aj v prípade medzinárodného práva trestného a Rímskeho štatútu.⁵³

Záver

Na Medzinárodnom trestnom súde sa v priebehu konania proti obžalovanému Lubangovi objavili aj náznaky diskusie o miere nepriameho zapojenia, ktoré dieťa musí mať, aby mohli byť za jeho zapojenie jednotlivci stíhaní. Návrhom bolo napríklad, aby sexuálne zneužívanie detí bolo definované ako podstatná podpora, ktorá z obetí takéhoto zneužívania preto robí aktívnych účastníkov v rozpore s právom.⁵⁴

Uvedené pokusy o expanzívnu interpretáciu aktívnej účasti detí na nepriateľských akciách sú opreté napr. o právny názor, podľa ktorého nielen vystavenie útokom či ujme zo strany nepriateľov je aktívnou účasťou detí. Aj ohrozenie zo strany tej istej ozbrojenej skupiny, ktorá deti povolala, je podľa uvedených názorov takýmto aktívnym zapojením, napr. v kontexte

---

⁵¹ Rozsudok odvolacieho senátu Medzinárodného trestného súdu zo dňa 1.12.2014 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06 A 5, § 335.

⁵² Tamtiež, § 324.

⁵³ Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu zo dňa 17.7.1998, čl. 22(2).

⁵⁴ Rozsudok senátu prvej inštancie Medzinárodného trestného súdu zo dňa 14.3.2012 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06, § 630.

spomínaného sexuálneho zneužívania.⁵⁵ Daný postoj je na jednej strane vítaným progresívnym rozvojom v oblasti trestnoprávnej zodpovednosti, nakoľko potenciálne dovoľí stíhanie širšieho množstva veliteľov, ktorí využívajú v ozbrojených konfliktoch služby detí. Na druhej strane však môže takéto rozšírenie konceptu aktívnej účasti zároveň ohroziť deti, ktoré takýmto zapojením do ozbrojeného konfliktu môžu prichádzať o ochranu medzinárodného humanitárneho práva v širšom meradle, než doteraz.

Zoznam bibliografických odkazov

Medzinárodné zmluvy a iné záväzné právne dokumenty:

Dohovor OSN o právach dieťaťa zo dňa 20.11.1989.

Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch zo dňa 25.5.2000.

Štvrtý Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb za vojny zo dňa 12.8.1949.

Prvý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov zo dňa 8.6.1977.

Druhý Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí ozbrojených konfliktov nemajúcich medzinárodný charakter zo dňa 8.6.1977.

Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu zo dňa 17.7.1998.

Štatút Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 16.1.2002.

Rozhodnutia medzinárodných súdnych a kvázisúdnych orgánov:

Poradný posudok Medzinárodného súdneho dvora v prípade Legalita hrozby alebo použitia nukleárných zbraní zo dňa 8.7.1996.

Rozsudok Medzinárodného súdneho dvora v prípade Ozbrojené aktivity na teritóriu Konga (Demokratická republika Kongo v. Uganda) zo dňa 19.12.2005.

Rozsudok senátu prvej inštancie Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu zo dňa 2.9.1998 vo veci Prokurátor v. Jean-Paul Akayesu, sp. zn. ICTR-96-4-T.

Rozhodnutie odvolacieho senátu Špeciálneho súdu pre Sierra Leone o námietke nedostatku právomoci vo veci povolávania detí vo veci Prokurátor v. Sam Hinga Norman zo dňa 31.5.2004, sp. zn. SCSL-2004-14-AR72(E).

Rozsudok senátu prvej inštancie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 20.6.2007 vo veci Prokurátor v. Alex Tamba Brima a ďalší, sp. zn. SCSL-04-16-T.

---

⁵⁵ Rozsudok senátu prvej inštancie Medzinárodného trestného súdu zo dňa 14.3.2012 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06, odlišné a nesúhlasné stanovisko sudkyne Elizabeth Odio Benito § 630.

Rozsudok senátu prvej inštancie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone zo dňa 2.8.2007 vo veci Prokurátor v. Moinina Fofana Allieu Kondewa, sp. zn. SCSL-04-14-T.

Rozhodnutie senátu prípravného konania Medzinárodného trestného súdu zo dňa 29.1.2007 o potvrdení obvinení vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06.

Rozsudok senátu prvej inštancie Medzinárodného trestného súdu zo dňa 14.3.2012 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06.

Rozsudok odvolacieho senátu Medzinárodného trestného súdu zo dňa 1.12.2014 vo veci Prokurátor v. Thomas Lubanga Dyilo, sp. zn. ICC-01/04-01/06 A 5.

Monografie a učebnice:

DE GUTTRY, A. CAPONE, F. PAULUSSEN, C. (eds.): Foreign Fighters under International Law and Beyond. Haag: T.M.C. Asser Press, 2016. 533 str.

FUCHS, J.: Mezinárodní humanitární právo. Praha: Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb, 2007. 235 str.

MELZER, N.: Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law. Ženeva: Medzinárodný výbor červeného kríža, 2009. 85 str.

SOLIS, G. D.: The Law of Armed Conflict. International Humanitarian Law in War. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 660 str.

TRIFFTERER, O., AMBOS, K. (eds.): The Rome Statute of the International Criminal Court. A Commentary. Third Edition. Munich/Oxford/Baden-Baden: C.H.Beck/Hart/Nomos, 2016, 2351 str.

Periodiká a zborníky:

HAPPOLD, M.: Child Soldiers in International Law: The Legal Regulation of Children's Participation in Hostilities. In: Netherlands International Law Review, Vol. 47, Issue 1, 2000, str. 27-52.

MILANOVIĆ, M.: A Norm Conflict Perspective on the Relationship between International Humanitarian Law and Human Rights Law. In: Journal of Conflict and Security Law, Vol. 14, Issue 3, 2009, str. 459-483.

WAGNER, N.: A Critical Assessment of Using Children to Participate Actively in Hostilities in Lubanga. Child Soldiers and Direct Participation. In: Criminal Law Forum, Vol. 24, Issue 2, 2013, str. 145-203.

YUVARAJ, J.: When Does a Child 'Participate Actively in Hostilities' under the Rome Statute? Protecting Children from Use in Hostilities after Lubanga. In: Utrecht Journal of International and European Law, Vol. 32, Issue 83, 2016, str. 69-93.

Iné zdroje:

Správa Prípravného výboru pre založenie Medzinárodného trestného súdu, Návrh Štatútu Medzinárodného trestného súdu, U.N. Doc. A/CONF.183/2/Add.1, 14.4.1998.

Výbor OSN pre ľudské práva: General Comment No. 31. The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 26.5.2004.

Výbor OSN pre práva dieťaťa: General Comment No. 5. General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child. CRC/GC/2003/5, 27.11.2003.

Cape Town Principles and Best Practices. UNICEF, 1997, dostupné online, URL: https://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles%281%29.pdf.

Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict: Working Paper No. 1. The Six Grave Violations Against Children During Armed Conflict: The Legal Foundation. New York: Organizácia spojených národov, 2013, dostupné online, URL: https://childrenandarmedconflict.un.org/publications/WorkingPaper-1_SixGraveViolationsLegalFoundation.pdf. 29 str.

No Peace Without Justice, UNICEF Innocenti Research Centre: International Criminal Justice and Children. 2002, 142 str.

POSTAVENÍ MIGRUJÍCÍCH DĚTÍ Z POHLEDU EVROPSKÉHO MIGRAČNÍHO PRÁVA

STATUS OF MIGRANT CHILDREN FROM THE PERSPECTIVE OF THE EUROPEAN MIGRATION LAW

Kateřina Kasalová¹

Abstrakt:

Príspevek se zabývá otázkou postavení dítěte v azylovém a migračním právu Evropské unie². Vzhledem k omezenému rozsahu bude zaměřen primárně na vymezení konceptu nejlepšího zájmu dítěte a jeho relevanci ve vztahu k azylovému a migračnímu unijnímu právu. Závěr příspěvku bude věnován institutu detence dětí v rámci migračních a azylových procedur, přičemž bude konfrontován jeho soulad s výše uvedeným principem nejlepšího zájmu.

Klíčová slova:

Nejlepší zájem dítěte, Úmluva o právech dítěte, migrační a azylové právo EU, zajištění nezletilých osob a rodin

Abstract:

The paper examines the position of migrant children from the perspective of relevant legal instruments of the EU asylum and immigration law. The principle of the best interest is emphasized and its influence on the legislation concerning migrant children is discussed. The paper is concluded with the debate about the institute of the detention and its relations to the best interest principle.

Keywords:

Best interests of the child, Convention on the Rights of the Child, migration and asylum law of the EU, detention of minors and families

Úvod

Každoročně překračuje hranice Evropské unie nemalý počet dětí³, některé z nich v doprovodu příbuzných (resp. dospělých osob), jiné bez doprovodu – ponechány dobré vůli členských států EU. Dětská migrace je fenomén nikoli nový (v posledních letech však narůstající)⁴, přičemž tento klade na státy jisté požadavky ve směru zajištění zvýšené míry

---

¹ Mgr. Kateřina Kasalová je studentkou doktorského programu na Katedře mezinárodního a evropského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Její výzkum je zaměřen na postavení nezletilých osob v rámci azylového a migračního práva Evropské unie. Rovněž působí jako asistentka soudce Nejvyššího správního soudu České republiky.

² V dalším bude autorka hovořit pouze o azylovém právu EU, jakožto termínu zastřešujícímu také přistěhovaleckou politiku EU (právo migrační).

³ Children in migration. *EUROSTAT* [online]. 2019 [cit. 10. 12. 2019].

⁴ POBJOY, Jason. *The Child in International Refugee Law*. First edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2017, s. 1.

ochrany, které jsou spojeny s vyšší zranitelností dětských migrantů oproti dospělým migrujícím osobám.

Pojem dítěte v kontextu práva EU

Za závaznou a všeobecně uznávanou definici dítěte v právním smyslu je pojmána definice v čl. 1 Úmluvy o právech dítěte (dale též “Úmluva”), dle kterého“(…) se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.”⁵ Z uvedeného plyne, že opozice mezi dítětem a dospělým je zde založena na formálním kritériu zletilosti (resp. věku).⁶

V rámci unijního práva neexistuje jedna formální definice “dítěte”, která by byla stanovena ve Smlouvách, sekundárních předpisech či judikatuře.⁷ Definice dítěte se tak může lišit v závislosti na kontextu dané právní úpravy unijního práva. Azylové unijní právní předpisy však vesměs respektují výše uvedenou definici dítěte stanovenou v Úmluvě.

a) Dítě jako migrant/uprchlík

Děti zaujímají více než polovinu z celkového počtu uprchlíků na světě.⁸ Během “evropské migrační krize” v letech 2015 – 2016 pak děti tvořili přibližně čtvrtinu z celkového počtu migrujících osob.⁹ Tato čísla jsou alarmující o to více, že velkou část z dětí překračujících vnější hranice EU tvoří děti bez doprovodu.¹⁰ Jak bylo již naznačeno výše, migrující dítě je vystaveno větší míře rizik, než je tomu v případě dospělých migrujících osob.¹¹ Děti bez doprovodu si zaslouží od států ještě větší pozornost, jelikož s absencí doprovodu dospělého člověka se stávají zranitelnější.

Právě dichotomie dětských migrantů na „děti bez doprovodu“ a „děti s doprovodem“ je pro státy klíčová k tomu, aby byla těmto dětem přizpůsobena odpovídající míra péče a ochrany. Zatímco dítě s doprovodem má jistou pojistku v přítomnosti dospělé osoby jeho doprovázející, dítě bez doprovodu tuto pojistku nemá, jejich ochrana tedy musí být zvýšena.

---

⁵ Čl. 1 Úmluvy o právech dítěte.

⁶ JÍLEK, Dalibor a kolektiv. *Právní postavení nezletilého uprchlíka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 25.

⁷ COWDEN, Mhairi. *Children's rights – From philosophy to public policy*. First edition. London: Palgrave Macmillan, 2016, s. 18.

⁸ POBJOY, op. cit., s. xi.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Asylum applicants considered to be unaccompanied minors –annual data. *EUROSTAT* [online]. European Commission [cit. 10. 12. 2019].

¹¹ FOSTER, Michelle. *International Refugee Law and Socio-Economic Rights*. First edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, s. 207.

b) Procesní záruky migrujících dětí

Zranitelnost dítěte (ať už s doprovodem či nikoli) se odráží jak v ustanovení mezinárodního (zejm. v Úmluvě o právech dítěte) tak unijního práva. Sama Úmluva o právech dítěte však žádnou procesní záruku výslovně nejmenuje. Tyto jsou skryty (tj. implicitní záruky) v jednotném souboru obecných zásad a pravidel, a to zejména v doplňkovém a rámcovém ustanovení čl. 22 Úmluvy.¹² V úmluvě obsažený princip nejlepšího zájmu dítěte jakož i princip participace vede k jednoznačnému výsledku. „Právo dítěte, aby jeho zájmy byly zvažovány a určeny, spolu s jeho právem být slyšeno a právem na patřičnou (i procesní) ochranu určují závazek státu ustanovit druh formálního procesu o udělení postavení uprchlíka.“¹³ V případě dítěte bez doprovodu má pak takové řízení časovou prioritu.

Rovněž unijní předpisy sekundárního práva obsahují záruky, které musí být v případě migrujících dětí dodrženy, přičemž velmi často je akcentován princip nejlepšího zájmu dítěte zakotvený Úmluvou.¹⁴

Nejlepší zájem dítěte

Princip nejlepšího zájmu dítěte představuje jeden ze čtyř klíčových principů ochrany dětských práv¹⁵. Je zakotven jak na úrovni mezinárodního práva (zejména čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), tak na úrovni práva unijního.

Dle čl. 3 odst. 1 Úmluvy musí být nejlepší zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Výše uvedené ustanovení Úmluvy tak pro děti žádající o mezinárodní ochranu (či děti v návratovém řízení) představuje záruku, že jejich nejlepšího zájmu musí být dbáno nejen v případech, kdy se dané rozhodnutí přímo týká dítěte (např. situace, kdy dítě přímo žádá o mezinárodní ochranu), ale také v případech přijímání rozhodnutí, která se dítěte týkají nepřímo (např. pokud hrozí, že rodiče dítěte mají být vyhoštěni).¹⁶

Výbor OSN pro práva dítěte pak v komentáři k čl. 3 upozorňuje na charakter principu nejlepšího zájmu jakožto tříložkového konceptu. Jedná se jednak o substantivní právo dítěte

---

¹² JÍLEK, Dalibor a kolektiv, op. cit., s. 108.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Viz např. čl. 5 písm. a) návratové směrnice.

¹⁵ K těmto principům dále patří právo na nediskriminaci (čl. 2 Úmluvy), právo na život (čl. 6 Úmluvy), právo na respektování názoru dítěte a právo být slyšeno (čl. 12 Úmluvy). „Žádný z těchto principů není důležitější než ostatní, je však často podotýkáno, že čl. 3 představující nejlepší zájem dítěte zastřešuje ostatní zmíněné principy“. Viz COWDEN, Mhairi. *Children's rights – From philosophy to public policy*. First edition. London: Palgrave Macmillan, 2016, s. 9.

¹⁶ POBJOY, op. cit., s. 196.

(aby při rozhodování o něm byl vždy předně posouzen jeho nejlepší zájem), interpretační vodítka (měl by být upřednostněn takový výklad, který naplňuje nejlepší zájem dítěte) jakož i procesní pravidlo (rozhodovací proces musí obsahovat zhodnocení možného vlivu rozhodnutí na konkrétní dítě a jeho zájem).¹⁷

Ve vztahu k azylovému právu Evropské unie je princip nejlepšího zájmu klíčový pro ochranu práv migrujících dětí, jelikož klade jak na unijní orgány tak samotné členské státy požadavek vytvoření takové legislativy, která bude tento princip nejen respektovat ale také se snažit o jeho uplatňování v praxi.

a) Nejlepší zájem dítěte z pohledu Unijního práva

Jak bylo již výše naznačeno, unijní zákonodárce vtělil Úmluvou zakotvený princip nejlepšího zájmu dítěte také do primárního práva, kdy čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie (dále též „Listina“) stanoví, že „Při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.“

Jelikož jsou všechny členské státy současně vázány Úmluvou o právech dítěte¹⁸, jejich povinnost respektovat princip nejlepšího zájmu dítěte tak vychází ze dvou zdrojů (z unijní i mezinárodní úpravy). Ačkoli sama unie, jakožto entita od státu odlišná nemůže být smluvní stranou Úmluvy, lze vliv Úmluvy pozorovat nejen v kontextu právních úprav členských států ale také v kontextu vytváření politik a legislativy Evropské unie, přičemž příkladem tohoto vlivu může být samotný čl. 24 Listiny. Vysvětlení poskytuje čl. 6 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (dále také „SEU“), jenž stanoví, že „Základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie.“

Pokud tedy všechny členské státy ratifikovaly Úmluvu o právech dítěte, pak je tato ve smyslu čl. 6 odst. 3 SEU součástí obecných zásad práva EU a Unie je tak zavázána dodržovat principy a ustanovení Úmluvy (přínejmenším ve vztahu k těm oblastem, které spadají do unijních kompetencí)¹⁹.

---

¹⁷ Odst. 6 Obecného komentáře č. 14 z roku 2013 k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska, In: *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty* [online], . vydání. Praha: Ministerstvo práce sociálních věcí ČR, 2016, s. 117.

¹⁸ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS, COUNCIL OF EU-ROPE. *Handbook on European law relating to the rights of the child*. First edition. Belgium: European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2015, s. 26.

¹⁹ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS, COUNCIL OF EUROPE. *Handbook on European law relating to the rights of the child*, op. cit., s. 27.

Princip nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy tak má „vůdčí slovo“ při tvorbě unijních aktů týkajících se práv dětí a unijní orgány jsou jím vázány. Nejlepší zájem dítěte se pak objevuje nejen v primárním právu ale také v právu sekundárním, z něž velkou část zaujímají předpisy azylového a migračního unijního práva. Ne vždy je však lehké princip nejlepšího zájmu dodržet, především vzhledem k tomu, že tento koncept nebyl bližším konkretizován. Různé subjekty jej proto mohou vykládat různě, a co je pro jednu stranu přijatelné, již nemusí být přijatelné pro stranu druhou. Příkladem sporného institutu, o kterém se dlouhodobě diskutuje v souvislosti s dodržováním principu nejlepšího zájmu, je institut detence dětí v rámci migračních (resp. azylových) procedur.

Zajištění dětí pro migrační účely

Zajištění dětí, ať již v rámci azylového či návratového řízení, je bohužel stále přetrvávajícím fenoménem. Výjimkou není ani Evropská unie, která ve své legislativě nezakotvila zákaz detence dětí pro migrační účely. I přesto, že ani unijní ani mezinárodní právo tuto formu detence dětí nezakazuje, mezi státy se šíří konsenzus, že by se děti neměly zajišťovat vůbec.²⁰ Praxe států (a to včetně unijních členských států) však bohužel ukazuje, že i navzdory snahám mnoha mezinárodních organizací, které otevřeně brojí proti zajišťování dětských migrantů, jsou miliony dětí²¹ každý rok zadržovány pro účely azylových a migračních (resp. návratových) procedur.

Právo dítěte nebyť zadrženo (zajištěno) v případě žádosti o mezinárodní ochranu či v případě jeho navrácení do země původu je úzce spojeno s právem dítěte na svobodu a bezpečnost. „Právo na svobodu a bezpečnost je univerzálním právem každého jedince, a proto se vztahuje i k dětem.“²² Toto právo je upraveno širokou škálou univerzálních mezinárodních smluv, kterými jsou především Mezinárodní pakt o občanských a politických právech²³ či Ženevská Úmluva o právním postavení uprchlíků²⁴. Na unijní úrovni se pak jedná o čl. 6 Listiny základních práv Evropské unie.

Úmluva o právech dítěte má vzhledem k těmto instrumentům postavení *lex specialis* (ve smyslu osobního aplikačního rozsahu).²⁵ Ačkoli Úmluva explicitně nezakazuje zajištění dítěte

---

²⁰ JÍLEK, Dalibor a kolektiv, op. cit., s. 191.

²¹ INTERNATIONAL DETENTION COALITION. *Never in a child's best interests* [online]. Melbourne: International Detention Coalition, 2017, s. 1 [cit. 15. 12. 2019].

²² JÍLEK, Dalibor a kolektiv, op. cit., s. 192.

²³ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

²⁴ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků.

²⁵ JÍLEK, Dalibor a kolektiv, op. cit., s. 192.

pro účely azylových (či migračních) procedur, čl. 37 písm. b) Úmluvy ukládá státům závazek, aby žádné dítě nebylo nezákonně nebo svévolně zbaveno osobní svobody. Dále stanoví, že „Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem a používá se pouze jako krajní opatření a na co nejkratší možnou dobu.“²⁶

Významnou roli v debatě ohledně zákazu zajištění dětí v rámci azylových procedur nehrají pouze mezinárodní organizace, ale také mezinárodní orgány, přičemž nejsilnější „hlas“ patří Výboru OSN pro práva dítěte. Výbor se vyjádřil k aplikaci čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte, přičemž ve vztahu k zajištění migrujících dětí konstatoval, že detence dětí na základě migračního statusu jejich či jejich rodičů představuje porušení práv dětí a vždy vede k porušení principu nejlepšího zájmu dítěte²⁷.

a) Zajištění dětí v unijním právu

Úprava institutu zajištění dětí (i dospělých osob) jakož i alternativ k němu je obsažena v sekundárním právu EU. Jak bylo naznačeno výše, Evropská unie nezakazuje využití institutu zajištění dětí v rámci azylových či migračních, ukládá však členským státům povinnost, aby před samotným zajištěním upřednostnily alternativy k zajištění (v případě, že jsou tyto dostupné). Požadavek upřednostnění alternativy se přitom nevztahuje pouze na dětskou detenci, ale také na detenci osob dospělých.²⁸

Základní úpravu zajištění osob (resp. dětí) žádajících o mezinárodní ochranu, obsahuje přijímací směrnice²⁹. Dle čl. 2 písm. h) přijímací směrnice se zajištěním rozumí „zadržování žadatele členským státem na určitém místě, kde je žadatel zbaven svobody pohybu“³⁰. Přijímací směrnice se věnuje zajištění osob v čl. 8 až 11. Zajištění zranitelných osob (mezi něž patří rovněž děti resp. nezletilé osoby³¹) je explicitně upraveno v čl. 11. Dle čl. 11 odst. 2 je však zajištění nezletilých osob krajním opatřením, které se použije až tehdy, je-li potvrzeno, že nelze účinně uplatnit jiná, mírnější donucovací opatření. Směrnice nezmiňuje konkrétní alternativy k zajištění dětí, i pro děti tedy platí generální úprava dle čl. 8 odst. 4 přijímací směrnice.

Zajištění osob za účelem vyhoštění pak obsahuje návratová směrnice a to v čl. 15 až 17, přičemž čl. 17 je věnován úpravě zajištění nezletilých osob a rodin. Rovněž návratová směrnice

---

²⁶ Čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte.

²⁷ COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD. *The rights of all children in the context of international migration* [online]. 2012, s. 18 [cit. 15. 12. 2019].

²⁸ JÍLEK, Dalibor a kolektiv, op. cit., s. 196.

²⁹ Směrnice 2013/33/EU (dále též „příjímací směrnice“).

³⁰ Čl. 2 písm. h) přijímací směrnice.

³¹ Zranitelné osoby viz čl. 21 přijímací směrnice.

pojímá zajištění jakožto „krajní opatření“, které je možno použít až v případě nemožnosti uplatnění alternativních opatření³².

Závěr

Migrující děti (resp. nezletilí občané nečlenských států EU) představují jednu z nejzranitelnějších skupin osob, které překračují vnější hranice Evropské unie. Jejich ochraně tedy musí být ze strany samotné Unie, jakož i členských států věnována patřičná míra pozornosti a péče, přičemž jak EU, tak členské státy musí respektovat při jakémkoli rozhodování stran těchto dětí princip nejlepšího zájmu dítěte. Ve vztahu k zajištění dětí, které Evropská unie v legislativě připouští, však bývá dlouhodobě namítáno, že je v přímém rozporu s principem nejlepšího zájmu dítěte. Členské státy by tedy ve své praxi měli upřednostňovat alternativní řešení před samotným zajištěním migrujících dětí a dostát tak svým mezinárodním závazkům.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a učebnice:

COWDEN, Mhairi. Children's rights – From philosophy to public policy. First edition. London: Palgrave Macmillan, 2016, 224 s. ISBN 978-1-137-49227-2.

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS, COUNCIL OF EUROPE. Handbook on European law relating to the rights of the child. First edition. Belgium: European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, 2015, 254 s. CoE: ISBN 978-92-871-9917-1.

FOSTER, Michelle. International Refugee Law and Socio-Economic Rights. First edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, 387 s. ISBN 978-0-521-87017-7.

JÍLEK, Dalibor a kolektiv. Právní postavení nezletilého uprchlíka. 1. vydání. Praha: Leges, 2019, 230 s. ISBN 978-80-7502-336-0.

POBJOY, Jason. The Child in International Refugee Law. First edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2017, 317 s. ISBN 978-1-316-62740-2.

---

³² Čl. 15 odst. 1 směrnice 2008/115/ES.

Internetové zdroje:

Asylum applicants considered to be unaccompanied minors - annual data. EUROSTAT [online]. 2019 [cit. 10. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>

Children in migration. EUROSTAT [online]. 2019 [cit. 10. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>

INTERNATIONAL DETENTION COALITION. Never in a child's best interests [online]. Melbourne: International Detention Coalition, 2017, 14 s. [cit. 15. 12. 2019]. ISBN 978-0-9924831-9-7. Dostupné z: https://idcoalition.org/wpcontent/uploads/2017/06/Briefing-Paper_Never-in-a-childs-best-interests_June-2017.pdf

Právní předpisy a dokumenty mezinárodních organizací:

COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD. The rights of all children in the context of international migration [online]. 2012, 22 s. [cit. 15. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/2012/DGD2012ReportAndRecommendations.pdf>

Listina základních práv Evropské unie. In: EUR-Lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 10. 12. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=CS>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty [online]. 1. vydání. Praha: 2016, 155 s. ISBN 978-80-7421-120-1. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/fi-les/clanky/29715/Umluva_o_pravech_ditete.pdf

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit 15. 12. 2019].

Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit 10. 12. 2019].

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. In: EUR-Lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. 12. 2019]. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0115&from=EN>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přepracované znění). In: EUR-Lex [právní

informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 15. 12. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033&from=CS>
Smlouva o Evropské unii. In: EUR-Lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 10. 12. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016M/TXT&from=EN>
Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit 15. 12. 2019].

UZNANIE A VÝKON CUDZÍCH ROZHODNUTÍ V RODINNÝCH VECIACH – VO VECIACH ZVERENIA DIEŤAŤA DO OSOBNEJ STAROSTLIVOSTI ALEBO ÚPRAVE STYKU S NÍM RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF FOREIGN DECISIONS IN FAMILY MATTERS - IN MATTERS RELATING TO THE CUSTODY OF A CHILD OR THE ACCESS TO THE CHILD

Miloš Levrinc¹

Abstrakt:

Otázky zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úprava styku s ním patria z hľadiska systematiky MPS medzi tzv. rodinné veci. Právne pramene upravujúce uznanie a výkon cudzích rozhodnutí, ktoré sa týkajú okruhu zvolených otázok predstavuje okrem vnútroštátneho predpisu, aj rôzne medzinárodné zmluvy a nariadenia EÚ.

Kľúčové slová:

uznanie a výkon cudzích rozhodnutí, zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, úprava styku s dieťaťom

Abstract:

The issues of custody of the child or the regulation of access to the child are, from the point of view of the private international law systematics, among the so-called family stuff. In addition to national legislation, various international conventions and EU regulations are the legal sources governing the recognition and enforcement of foreign decisions concerning a range of selected issues.

Keywords:

recognition and enforcement of foreign decisions, custody of the child, regulation of contact with the child or the access to the child

Úvod

Uznaním cudzieho rozsudku možno rozumieť priznanie účinkov cudziemu rozsudku na území iného štátu, čím sa tento rozsudok stáva záväzným voči účastníkom konania, prípadne aj vo vzťahu k tretím osobám na území tohto iného štátu. Výkon (exekúcia) cudzieho rozsudku znamená jeho nútený výkon v prípade, ak nie je zo strany účastníka, ktorý bol ním zaviazaný na určité plnenie, dobrovoľne, v lehote jeho vykonateľnosti, plnené to, čo mu rozsudok ukladá. Uznanie a výkon cudzích rozsudkov závisí od ich pôvodu a na to nadväzujúci rozhodný prameň

---

¹ Autor príspevku pôsobí od r. 2002 na Právnickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, v r. 2008 úspešne ukončil doktorandské štúdium vykonaním dizertačnej skúšky a obhajobou dizertačnej práce na tému- Zmluvy v medzinárodnom obchode. V súčasnosti pôsobí ako odborný asistent na Katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie.

práva, ktorý túto oblasť reguluje. V medzinárodnom práve súkromnom sa „uznanie a výkon“ cudzieho rozhodnutia používa špecificky na označenie mechanizmu, ktorým štát priznáva účinky rozhodnutiam súdov (a niekedy aj iných orgánov) iných štátov² a v tomto význame ho používa aj ZMPSP. V skutočnosti sa však MPS vlastným výkonom cudzieho rozhodnutia nezaobera; je uznaným princípom MPS, že samotný výkon cudzieho rozhodnutia podlieha lex fori štátu výkonu.³ Medzinárodné právo súkromné teda reguluje podmienky uznania a výkonu cudzích rozhodnutí. Inak povedané, medzinárodné právo súkromné upravuje podmienky a predpoklady pre priznanie účinkov cudziemu rozhodnutiu na území štátu, kde sa má uznať, resp. vykonať⁴. Úprava podmienok uznania a výkonu cudzích rozhodnutí je obsiahnutá v niekoľkých prameňoch, jednak vnútroštátneho pôvodu, medzinárodných zmluvách, prípadne európskeho pôvodu. Pre aplikovateľnosť toho ktorého prameňa, je potrebné poznať pôvod cudzieho rozhodnutia, charakter veci, v ktorej bolo vydané, ako aj dátum jeho vydania, prípadne aj dátum začatia konania, ktoré vydaniu rozhodnutia predchádzalo. Na základe poznania uvedených skutočností je možné stanoviť režim uznávania a výkonu konkrétneho cudzieho rozhodnutia. Základným účelom uznania a výkonu cudzích rozhodnutí je teda pripustiť účinky a u rozhodnutí, ktoré je potrebné vykonať, aj ich výkon na území iného štátu ako je štát pôvodu rozhodnutia. Medzinárodné právo súkromné ďalej vlastný výkon cudzieho rozhodnutia, ako už bolo uvedené nereguluje (ak tak iba v niektorých čiastkových otázkach⁵), tento podlieha vnútroštátnej právnej úprave miesta výkonu rozhodnutia (lex fori). V Slovenskej republike je vnútroštátna regulácia samotného výkonu cudzieho rozhodnutia (exekúcie) obsahom Zákona č. 233/1995 o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v platnom znení, v nami sledovaných otázkach obsahom predovšetkým Civilného mimosporového poriadku⁶. Základnou nevyhnutnou podmienkou pre samotný výkon exekúcie je exekučný titul, medzi ktoré zaraďujeme aj cudzie exekučné tituly. Snahou autora a cieľom tohto článku je poskytnúť

---

² Predovšetkým zmenou Zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom (ďalej aj ako „ZMPSP“), novelou- Zákonom č. 589/2003 Z. z. zákonodarca v ust. § 63 ZMPSP upravil možnosť uznania a výkonu rozhodnutí orgánov cudzieho štátu vo veciach uvedených v § 1 bez ohľadu na skutočnosť, či sa jedná o justičný orgán (za podmienky, že o uvedenej veci v Slovenskej republike rozhodujú súdy), čím odstránil prekážku uznania a výkonu cudzích rozhodnutí vo veciach spadajúcich do predmetu ZMPSP, o ktorých v cudzom štáte rozhodoval podľa jeho vnútroštátnej úpravy iný ako justičný orgán. Do prijatia uvedenej novely bolo možné v Slovenskej republike podľa ZMPSP uznať a vykonať iba rozhodnutia cudzích justičných orgánov. V prípade ak o veci spadajúcej do predmetu MPS rozhodoval podľa predpisov daného štátu iný orgán cudzieho štátu a nejednalo sa o justičný orgán, v zmysle ZMPSP nebolo možné takéto rozhodnutia uznať a vykonať

³ LYSINA P., Đuriš, M., Haťapka, M. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 2. vydanie. Bratislava: C.H.BECK, 2016, s. 391

⁴ Podľa vnútroštátnej úpravy, ust. § 63 ZMPS

⁵ čl. 46 Nariadenia Brusel IIa

⁶ Zákon č. 161/2015 Z. z.

prehľad jednotlivých prameňov uznávania a výkonu cudzích rozhodnutí v Slovenskej republike vo vybraných otázkach, a to vo veciach zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úpravy styku s ním.

Jadro

Zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úprava styku s ním patrí z hľadiska systematiky MPS medzi tzv. rodinné veci. Právne pramene upravujúce dané vzťahy, resp. nami vymedzený okruh vzťahov, uznanie a výkon cudzích rozhodnutí vo veciach zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úprava styku s ním, môžeme systémovo rozdeliť na pramene európskeho práva (tzv. únieové pramene), medzinárodného práva a pramene vnútroštátneho práva. Poradie jednotlivých prameňov je ďalej usporiadané z hľadiska prednosti pri ich aplikácii⁷.

PRAMENE EURÓPSKEHO PRÁVA (ÚNIOVÉ PRAMENE)

Európska (tzv. únieová) právna úprava je obsiahnutá v Nariadení Rady (ES) č. 2201/2003 z 27.11.2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) 1347/2000 (ďalej aj ako „Nariadenie Brusel IIa⁸“) a v Nariadení Rady (EÚ) č. 2019/1111 z 25.06.2019 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (ďalej aj ako „Nariadenie Brusel IIb“), ktoré je prepracovaným (revidovaným) znením Nariadenia Brusel IIa.⁹ Nariadenie Brusel IIa, resp. Nariadenie Brusel IIb završuje jednak snahu o unifikáciu noriem medzinárodného práva súkromného v EÚ, ale zároveň je aj nástrojom europeizácie. Europeizáciou rozumieme proces, ktorým sa medzinárodné právo súkromné, ktoré je principiálne vnútroštátnou právnou úpravou, stáva predmetom regulácie právnymi aktmi vydávanými Európskou úniou, resp. vydanými pod

---

⁷ Aplikácia prednost' právne záväzných aktov Európskych spoločenstiev a Európskej únie pred zákonmi Slovenskej republiky vyplýva z čl. 7 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Rovnako v čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky je upravená aplikačná prednost' medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodných zmlúv, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodných zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, pred zákonmi. Vzťah medzi prameňmi medzinárodného a európskeho práva je upravený často v samotných sekundárnych aktoch EÚ (nariadeniach). Pokiaľ nie, na daný vzťah je potrebné aplikovať všeobecné konkurenčné pravidlá vyplývajúce z primárnych prameňov práva EÚ a judikatúry Súdneho dvora EÚ.

⁸ Nariadenie Brusel IIa nadobudlo účinnosť 1.8.2004, uplatňuje sa od 1.8.2005, s výnimkou článkov 67 až 70, ktoré sa uplatňujú od 1.8.2004, teda sa týka uznania a výkonu cudzích rozhodnutí vydaných po tomto dátume. V Bulharsku a Rumunsku po 1.1.2007, v Chorvátsku po 1.7.2013.

⁹ Nariadenie Brusel IIb sa v zmysle jeho čl. 105 uplatňuje až od 01.08.2022 s výnimkou článkov 92, 93, 103, ktoré sa uplatňujú od 22.07.2022

jej egidou, čím dochádza k unifikácii medzinárodného práva súkromného a procesného v tejto geografickej oblasti.¹⁰ V záujme unifikácie, prekonania rozdielov medzi právnymi poriadkami členských štátov, z hľadiska právnej istoty a predvídateľnosti právnych riešení je EÚ oprávnená prijímať opatrenia (právne akty), v rozsahu kompetencií prenesených na ňu členskými štátmi, určené aj na úpravu niektorých otázok (právnych vzťahov), ktoré inak patria pod reguláciu medzinárodného práva súkromného v rámci vnútroštátneho práva.¹¹ Medzi takéto otázky patrí aj regulácia uznania a výkonu cudzích rozsudkov v nami sledovaných veciach patriacich do vecného rozsahu (pôsobnosti) Nariadenia Brusel IIa, resp. Brusel IIB¹². Unifikácia v takejto „nižšej úrovni“¹³ má svoj nespochybniteľný význam z hľadiska právnej istoty a predvídateľnosti právnych riešení. Hovorí sa o renesancii medzinárodného práva súkromného a o tom, že tento odbor je najdynamickejšie sa rozvíjajúcou oblasťou súkromného práva v EÚ v poslednej dobe.¹⁴

---

¹⁰ Csach, K.- Širicová, E. 2011. Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Ústav Európskeho práva, 2011. s. 25. ISBN 978-80-7097-880-1

¹¹ Článok 81 ZFEU (bývalý článok 65 ZES) 1. Únia rozvíja justičnú spoluprácu v občianskych veciach, ktoré majú cezhraničné dôsledky, na základe zásady vzájomného uznávania súdnych a mimosúdnych rozhodnutí. Takáto spolupráca môže zahŕňať prijatie opatrení na aproximáciu zákonov a iných právnych predpisov členských štátov. 2. Na účely odseku 1 Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom prijímú, najmä ak je to nevyhnutné pre riadne fungovanie vnútorného trhu, opatrenia zamerané na zabezpečenie: a) vzájomného uznávania a výkonu súdnych a mimosúdnych rozhodnutí medzi členskými štátmi; b) cezhraničného doručovania súdnych a mimosúdnych písomností; c) zlučiteľnosti kolíznych noriem a noriem určujúcich právomoc uplatniteľných v členských štátoch; d) spolupráce pri obstarávaní dôkazov; e) účinného prístupu k spravodlivosti; f) odstraňovania prekážok riadneho priebehu občianskoprávného konania, v prípade potreby podporovaním zlučiteľnosti pravidiel občianskeho súdneho konania uplatniteľných v členských štátoch; g) rozvíjania alternatívnych metód riešenia sporov; h) podpory vzdelávania sudcov a justičných pracovníkov. 3. Odchylné od odseku 2 Rada v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom ustanoví opatrenia týkajúce sa rodinného práva, ktoré majú cezhraničné dôsledky. Rada sa uznáva jednomyseľne po porade s Európskym parlamentom. Rada môže na návrh Komisie prijať rozhodnutie, ktorým sa určujú tie aspekty rodinného práva s cezhraničnými dôsledkami, ktoré môžu byť predmetom aktov prijatých riadnym legislatívnym postupom. Rada sa uznáva jednomyseľne po porade s Európskym parlamentom. Návrh uvedený v druhom pododseku sa oznámi národným parlamentom. Ak národný parlament oznámi svoj nesúhlas do šiestich mesiacov od tohto oznámenia, rozhodnutie sa neprijme. V prípade, že sa nevyсловí nesúhlas, Rada môže rozhodnutie prijať. Ďalšími ustanoveniami, zakladajúcimi legislatívne právomoci EÚ v oblasti súkromného hmotného práva, ale z časti aj medzinárodného práva súkromného, sú ustanovenia čl. 114 a 115 ZFEU, ktoré umožňujú aproximáciu (zblížovanie) právnych predpisov v oblasti vnútorného trhu.

¹² V Nariadení Brusel IIa. v rámci vecí spadajúcich pod vecný rozsah tohto nariadenia - nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností, v Nariadení Brusel IIB v rámci vecí spadajúcich pod vecný rozsah tohto nariadenia - nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností.

¹³ Unifikácia kolíznych noriem a noriem medzinárodného procesného práva je podstatne menším zásahom do právnej kultúry jednotlivých štátov. Tieto normy iba stanovujú, ktoré právo bude rozhodné, pred ktorými súdmi sa budú riešiť prípadné spory a aké sú podmienky prípadného uznania a výkonu takýchto rozhodnutí. Naopak prekonanie rozdielnosti právnych poriadkov unifikáciou hmotnoprávných noriem občianskeho a obchodného práva sa ukazuje ako nedosiahnuteľné.

¹⁴ Pauknerová, M. 2013. Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. Vydání. Praha: C. H. BECK, 2013, s. 11

Z hľadiska priestorovej pôsobnosti sa obe nariadenia uplatňujú v členských štátoch EÚ, s výnimkou Dánska. Nariadenie Brusel IIa¹⁵ ako aj Nariadenie Brusel IIb¹⁶ sa uplatňuje prednostne pred medzinárodnými dohovormi vo vzťahu k otázkam (veciam) upravujúcimi oblasť uznania a výkonu rozhodnutí vo veciach zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti a úpravy styku s ním¹⁷, s tým že pokiaľ ide o vzťah pokiaľ ide o vzťah k Haagskemu dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z 19. októbra 1996, Nariadenie Brusel IIa sa uplatňuje vo veci uznania a výkonu rozsudku vydaného súdom členského štátu na území iného členského štátu, aj keď má dotknuté dieťa svoj obvyklý pobyt na území tretieho štátu, ktorý je zmluvnou stranou uvedeného dohovoru a Nariadenie Brusel IIb sa uplatňuje vo veci uznania a výkonu rozhodnutia vydaného súdom členského štátu na území iného členského štátu, aj keď má dotknuté dieťa svoj obvyklý pobyt na území štátu, ktorý je zmluvnou stranou uvedeného dohovoru a v ktorom sa toto nariadenie neuplatňuje.

Nariadenia používajú pojmy ako cezhraničný charakter, cezhraničná spolupráca, resp. cezhraničný dôsledok i keď neobsahujú ich legálnu definíciu. Podmienku ich aplikácie v cezhraničných vzťahoch vyplýva z čl. 81 ZFEÚ a judikatúry Súdneho dvora EÚ. Nariadenie Brusel IIa rozlišuje pojmy uznávanie cudzích rozhodnutí, vyhlásenie vykonateľnosti cudzích rozhodnutí a vykonávanie cudzích rozhodnutí, avšak ani jeden z uvedených pojmov nemá v Nariadení Brusel IIa svoju legálnu definíciu.¹⁸

Nariadenie Brusel IIa ako aj Nariadenie Brusel IIb sú založené na automatickom uznávaní cudzích rozhodnutí, teda uznanie cudzieho rozhodnutia je neformálne, nevyžaduje sa viesť osobitné konanie. Zainteresovaný účastník však môže podľa Nariadenia Brusel IIa sám podať návrh na vydanie rozhodnutia o uznaní rozsudku, resp. podľa Nariadenia Brusel IIb, v súlade s postupmi ustanovenými v článkoch 59 až 62 Nariadenia Brusel IIb a v relevantných prípadoch v oddiele 5 tejto kapitoly a v kapitole VI Brusel IIb, navrhnúť vydanie rozhodnutia, že nie sú dôvody na zamietnutie uznania podľa článkov 38 a 39 tohto nariadenia.

---

¹⁵ Čl 59 až 62 Nariadenia Brusel IIa

¹⁶ Čl 94 až 98 Nariadenia Brusel IIb

¹⁷ Čo sa týka mnohostranných dohovorov pred Európskym dohovorem o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a obnove starostlivosti o deti (Štrasburg, 20.05.1980, Oznámenie č. 360/2001 Z. z., pre SR platný od 01.09.2001) a Dohovorom o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu práv dieťaťa (Haag, 19.10.1996, Oznámenie č. 344/2002 Z. z. pre SR platný od 01.01.2002).

¹⁸ Burdová K. Vykonávanie cudzích rozhodnutí vo veciach rodičovských práv a povinností a Nariadenie Brusel IIa a revidované Nariadenie Brusel IIa In: Zborník Efektivita výkonu rozhodnutia vo veciach starostlivosti súdu o maloletých po rekodifikácii civilného procesu. Tamara Čipková (ed). Bratislava: Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2019. s. 95. ISBN 978-80-571-0139-0 (pdf)

Rozsudok týkajúci sa rodičovských práv a povinností sa podľa Nariadenia Brusel IIa neuzná: a) ak by uznanie bolo s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa v zjavnom rozpore s verejným poriadkom členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada; b) ak v rozpore so základnými procesnými zásadami členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada, sa s výnimkou naliehavých prípadov vydal bez toho, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa; c) v prípade, že bol vydaný v neprítomnosti, ak sa osobe, ktorá sa nezúčastnila konania, nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocenná písomnosť v dostatočnom časovom predstihu a takým spôsobom, aby si mohla zabezpečiť obhajobu, okrem prípadu, že sa zistí, že táto osoba prijala rozsudok bez výhrad; d) na návrh osoby, ktorá tvrdí, že rozsudok zasahuje do jej rodičovských práv a povinností, ak sa taký rozsudok vydal bez toho, aby táto osoba mala možnosť vyjadriť sa; e) ak je nezlučiteľný s neskorším rozsudkom týkajúcim sa rodičovských práv a povinností vydaným v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie; f) ak je nezlučiteľný s neskorším rozsudkom týkajúcim rodičovských práv a povinností vydaným v inom členskom štáte alebo v nečlenskom štáte obvyklého pobytu dieťaťa za predpokladu, že neskorší rozsudok je možné uznať v členskom štáte, v ktorom sa žiada o uznanie alebo g) ak sa nedodrжал postup ustanovený v článku 56.¹⁹ Právomoc súdu členského štátu pôvodu sa nesmie skúmať. Kritériá, na ktorých sa založila právomoc podľa článkov 3 až 14, sa nesmú skúmať z hľadiska rozporu s verejným poriadkom podľa článkov 22 písm. a) a 23 písm. a)²⁰. Za žiadnych okolností sa nesmie rozsudok preskúmať z hľadiska rozhodnutia vo veci samej.²¹

Uznanie rozhodnutia vo veciach rodičovských práv a povinností sa podľa Nariadenia Brusel IIb zamietne: a) ak by uznanie bolo s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa v zjavnom rozpore s verejným poriadkom členského štátu, v ktorom sa dovoľáva uznania; b) v prípade, že bolo vydané v neprítomnosti, ak sa osobe, ktorá sa nezúčastnila konania, nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocenná písomnosť v dostatočnom časovom predstihu a takým spôsobom, aby si mohla zabezpečiť obhajobu, okrem prípadu, že sa zistí, že táto osoba prijala rozhodnutie bez výhrad; c) na návrh osoby, ktorá tvrdí, že rozhodnutie zasahuje do jej rodičovských práv a povinností, ak bolo takéto rozhodnutie vydané bez toho, aby táto osoba mala možnosť vyjadriť sa; d) ak a v takom rozsahu, v akom je nezlučiteľné s neskorším rozhodnutím týkajúcim sa rodičovských práv a povinností vydaným v členskom štáte, v ktorom sa dovoľáva uznania; e) ak a v takom rozsahu, v akom je nezlučiteľné s neskorším rozhodnutím týkajúcim sa rodičovských práv a povinností a vydaným v inom členskom štáte alebo v

---

¹⁹ Čl 23 Nariadenia Brusel IIa

²⁰ Čl. 24 Nariadenia Brusel IIa

²¹ Čl. 26 Nariadenia Brusel IIa

nečlenskom štáte obvyklého pobytu dieťaťa za predpokladu, že neskoršie rozhodnutie je možné uznať v členskom štáte, v ktorom sa dovoľáva uznania, alebo f) ak sa nedodržel postup ustanovený v článku 82. Uznanie rozhodnutia vo veciach rodičovských práv a povinností možno zamietnuť, ak bolo vydané bez toho, aby sa dieťaťu, ktoré je schopné sformulovať svoje názory, poskytla možnosť ich vyjadriť v súlade s článkom 21, okrem týchto prípadov: a) konanie sa týkalo len majetku dieťaťa a vzhľadom na predmet konania nebolo treba dieťaťu poskytnúť možnosť vyjadriť sa, alebo b) existovali závažné dôvody, najmä v naliehavej veci.²²

Čo sa už týka výkonu cudzieho rozhodnutia v nami sledovaných otázkach je právna úprava v Nariadení Brusel IIa a Nariadení Brusel IIb odlišná. Obidve nariadenia samotný výkon rozhodnutia neupravujú, i keď čiastočne doň svojimi vlastnými právnymi normami zasahujú. Samotný výkon rozhodnutia sa v zásade riadi právnym poriadkom „lex fori“, avšak pre výkon rozhodnutia podľa Nariadenia Brusel IIa je potrebný určitý medzistupeň, inštitút tzv. „vyhlásenia vykonateľnosti“ cudzieho rozhodnutia, ktorého konanie je upravené normami Nariadenia Brusel IIa. Vyhlásenie vykonateľnosti podľa Nariadenia Brusel IIa sa nevyžaduje iba v dvoch otázkach, a to pri rozsudkoch upravujúcich právo styku s dieťaťom a vymedzených rozhodnutiach týkajúcich sa návratu dieťaťa. Do rozsahu nami zvolených rozhodnutí patria práve rozhodnutia upravujúce styk s dieťaťom. Proti rozhodnutiu o návrhu na vyhlásenie vykonateľnosti rozhodnutia sa môže odvolať každý z účastníkov. Odvolanie sa musí podať do 1 mesiaca od doručenia rozhodnutia.²³ Vykonanie rozsudku sa riadi právnym poriadkom členského štátu výkonu. Akýkoľvek rozsudok vyneseny súdom iného členského štátu a vyhlásený za vykonateľný podľa oddielu 2 alebo osvedčený v súlade s článkom 41 ods. 1 alebo článkom 42 ods. 1 sa vykoná v členskom štáte výkonu za rovnakých podmienok, ako keby bol vyneseny v tomto členskom štáte.²⁴ Rozsudok, ktorý bol osvedčený v súlade s článkom 41 ods. 1 alebo článkom 42 ods. 1, nemožno vykonať, ak je nezlučiteľný s neskorším vykonateľným rozsudkom.²⁵ Túto prekážku možno reálne uplatniť pri samotnom výkone cudzieho rozhodnutia, teda vo vykonávacom konaní vedenom podľa právnych predpisov štátu, kde sa má cudzie rozhodnutie vykonať, resp. kde je začaté konanie o jeho výkon. Do samotného vykonávacieho konania cudzích rozsudkov upravujúcich právo styku zasahuje aj článok 48 ods. 1 Nariadenia Brusel IIa²⁶ podľa ktorého súdy členského štátu výkonu môžu prijímať praktické

---

²² Čl. 39 Nariadenia Brusel IIb

²³ Čl. 33 Nariadenia Brusel IIa

²⁴ Čl. 47 Nariadenia Brusel IIa

²⁵ Čl. 47 ods. 2 Nariadenia Brusel IIa

²⁶ Taktiež napr. Čl. 45 Nariadenia Brusel IIa, ktorý stanovuje účastníkovi, ktorý žiada o výkon rozsudku povinnosť predložiť tam uvedené písomnosti.

opatrenia na zabezpečenie výkonu práva styku, ak sa v rozsudku vynesenom súdmi členského štátu, ktorý mal právomoc rozhodnúť vo veci samej, neprijali potrebné opatrenia alebo prijaté opatrenia nie sú dostatočné za predpokladu, že sa zachovávajú podstatné prvky tohto rozsudku. Praktické opatrenia prijaté podľa odseku 1 zaniknú na základe neskoršieho rozsudku súdov členského štátu, ktorý má právomoc rozhodnúť vo veci samej.²⁷ Výkon cudzích rozhodnutí podľa Nariadenia Brusel IIb sa rovnako v zásade riadi právnym poriadkom „lex fori“, avšak pre výkon rozhodnutia podľa Nariadenia Brusel IIb nie je potrebné predtým viesť osobitné konanie o vyhlásenie vykonateľnosti cudzieho rozhodnutia. Tento inštitút Nariadenie Brusel IIb už neupravuje. Dôvody na neuznanie cudzieho rozhodnutia sa v právnom režime cudzích rozhodnutí podľa Nariadenia Brusel IIb budú skúmať v samotnom vykonávacom konaní. Tak ako Nariadenie Brusel IIa, aj Nariadenie Brusel IIb svojimi ustanoveniami ďalej čiastočne zasahuje aj do samotného vykonávacieho konania cudzieho rozhodnutia, ktoré sa spravuje právnym poriadkom štátu „lex fori“.²⁸ Právomoc súdu členského štátu pôvodu sa nesmie skúmať. Kritériá, na ktorých sa založila právomoc podľa článkov 3 až 14, sa nesmú skúmať z hľadiska rozporu s verejným poriadkom podľa článku 38 písm. a) a článku 39 písm. a).²⁹ Za žiadnych okolností sa nesmie rozhodnutie vydané v inom členskom štáte preskúmať z hľadiska rozhodnutia vo veci samej.³⁰ Nariadenie Brusel IIb reviduje postup pri uznaní a výkone cudzích rozhodnutí pôvodne upravený Nariadením Brusel IIb, pričom nanovo upravuje aj spoločný („unijný“) postup pri podávaní návrhu na zamietnutie výkonu cudzieho rozhodnutia³¹, alebo napr. aj postup pri prerušení vykonávacieho konania³².

PRAMENE MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA

Uznávanie a výkon cudzích rozhodnutí, čo do nami zvolených čiastkových otázok - vo veciach zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti a úpravy styku s ním je obsahom taktiež medzinárodných zmlúv. Okrem bilaterálnych zmlúv je predmetom úpravy multilaterálnych - predovšetkým Európskeho dohovoru o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a obnove starostlivosti o deti (Štrasburg, 20.05.1980, Oznámenie č. 360/2001 Z. z., pre SR platný od 01.09.2001) a Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu

---

²⁷ Čl. 48 Nariadenia Brusel IIa

²⁸ Napr. Čl. 35, 46, 91 Nariadenia Brusel IIa

²⁹ Čl. 69 Nariadenia Brusel IIb

³⁰ Čl. 71 Nariadenia Brusel IIb

³¹ Napr. Čl. 59 a nasl. Nariadenia Brusel IIb

³² Napr. Čl. 63 ods. 2 Nariadenia Brusel IIb

práv dieťaťa (Haag, 19.10.1996, Oznámenie č. 344/2002 Z. z. pre SR platný od 01.01.2002). Vzťah uvádzaných multilaterálnych medzinárodných zmlúv a Nariadení Brusel IIa, Brusel IIb je popísaný vyššie. Zjednodušene sa dá povedať, že uznávanie a výkon cudzích rozhodnutí podľa Európskeho a Haagskeho dohovoru sa bude aplikovať na rozhodnutia nečlenských štátov EÚ, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru.

Do pôsobnosti Európskeho dohovoru spadajú z nami sledovaných otázok rozhodnutia týkajúce sa osobnej starostlivosti o dieťa a rozhodnutia o práve styku s dieťaťom. Na rozdiel, kde nariadenia EÚ pojem dieťa neupravujú, dieťa na účely tohto dohovoru označuje osobu akéhokoľvek štátneho občianstva, ak nedosiahla vek 16 rokov a nemá právo rozhodovať o mieste svojho pobytu podľa právneho poriadku štátu, v ktorom má svoj obvyklý pobyt, právneho poriadku štátu, ktorého je občanom, alebo vnútroštátnych právnych predpisov dožiadaného štátu. Na vykonanie úloh určených týmto dohovorom a uľahčenia vykonávania dohovoru určí každý členský štát ústredný orgán³³. Rozhodnutie týkajúce sa starostlivosti vydané v jednom zmluvnom štáte sa uznáva a je vykonateľné v inom zmluvnom štáte za predpokladu, že je vykonateľné v štáte pôvodu.³⁴ Rozhodnutia o práve styku a výroky rozhodnutí o práve starostlivosti, ktoré sa týkajú práva styku, sa uznávajú a vykonávajú za rovnakých podmienok ako iné rozhodnutia týkajúce sa starostlivosti.³⁵ Ak v čase premiestnenia dieťaťa do cudziny neexistuje vykonateľné rozhodnutie týkajúce sa starostlivosti o toto dieťa vydané v zmluvnom štáte, ustanovenia dohovoru sa uplatnia na akékoľvek následné rozhodnutie, ktoré sa týka starostlivosti o toto dieťa a ktoré vyhlasuje premiestnenie za nezákonné, vydané v zmluvnom štáte na žiadosť osoby, ktorá má vo veci právny záujem.³⁶ Podmienkou uznania a výkonu takéhoto rozhodnutia o starostlivosti, vydaného v jednom zmluvnom štáte na území iného zmluvného štátu teda je vykonateľnosť v štáte pôvodu. Európsky dohovor stanovuje osobitné požiadavky na uznanie a výkon cudzieho rozhodnutia o starostlivosti v prípadoch, ak dieťa bolo neoprávnene premiestnené, a je potrebné obnoviť starostlivosť o dieťa formou urýchleného uznania a výkonu rozhodnutia o starostlivosti.³⁷ V zmysle čl. 19 Európsky dohovor nebráni možnosti uplatnenia akéhokoľvek iného medzinárodného zmluvného nástroja platného medzi štátom pôvodu a dožiadaným štátom alebo akejkoľvek inej právnej normy dožiadaného štátu, ktorá nevyplýva z medzinárodnej

---

³³ Slovenská republika určila Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže so sídlom v Bratislave

³⁴ Čl. 7 Európskeho dohovoru

³⁵ Čl. 11 Európskeho dohovoru

³⁶ Čl. 12 Európskeho dohovoru

³⁷ Lysina, P., Štefanková, N., Ďuriš, M., Števček, M. Zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. Komentár. 1 vydanie. Praha: C.H.BECK, 2012, s. 354

zmluvy, na účely získania uznania alebo výkonu rozhodnutia.

Do vecnej pôsobnosti Dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu práv dieťaťa spadajú otázky rodičovských práv a povinností, ktoré zahŕňajú rodičovskú moc alebo iný podobný vzťah, ktorý určuje práva, opatrenia a povinnosti rodičov, opatrovníkov alebo iných zákonných zástupcov k osobe alebo majetku dieťaťa. Medzi ciele dohovoru patrí nielen určiť, orgány ktorého štátu majú právomoc prijímať opatrenia na ochranu osoby alebo majetku dieťaťa, rovnako aj upraviť uznávanie a výkon takých ochranných opatrení vo všetkých zmluvných štátoch. Dohovor sa vzťahuje na deti od ich narodenia až do dosiahnutia veku 18 rokov. Uznanie je automatické, dohovor umožňuje rovnako požiadať o vydanie rozhodnutia o uznaní alebo neuznaní opatrenia prijatého v inom zmluvnom štáte.³⁸ Ak opatrenia prijaté a vykonateľné v jednom zmluvnom štáte treba vykonať v inom zmluvnom štáte, na návrh zainteresovanej osoby sa nariadi ich výkon alebo sa zaregistrujú na účely výkonu v tomto štáte spôsobom upraveným právnym poriadkom tohto štátu. Každý zmluvný štát použije na nariadenie výkonu alebo na registráciu jednoduchý a rýchly procesný postup. Nariadenie výkonu alebo registrácia sa môže odmietnuť len z jedného dôvodu uvedených v čl. 23 ods. 2 dohovoru. Každý zmluvný štát dohovoru určí jeden ústredný orgán na vykonávanie úloh, ktoré takým orgánom ukladá dohovor. Slovenská republika určila ako ústredný orgán Ministerstvo spravodlivosti SR.

PRAMENE VNÚTROŠTÁTNEHO PRÁVA

Vnútroštátnu právnu úpravu uznania a výkon cudzích rozhodnutí v zmysle ZMPSP možno použiť na rozhodnutia štátu, ktorý nie je členským štátom EÚ a ani nie je viazaný prednostne aplikovateľnou medzinárodnou zmluvou. Rozhodnutia o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úprave styku s ním podľa ZMPSP nemožno uznať alebo vykonať nemožno uznať alebo vykonať, ak a) uznaniu bráni ustanovenia § 64 písm. a) až e), teda (za a) uznaniu bráni výlučná právomoc slovenských orgánov alebo orgán cudzieho štátu by nemal právomoc rozhodnúť, ak by sa na posúdenie jeho právomoci použili ustanovenia slovenského práva, za b) nie je právoplatné alebo vykonateľné v štáte, v ktorom bolo vydané, za c) nie je rozhodnutím vo veci samej, za d) účastníkovi konania, voči ktorému sa má rozhodnutie uznať, bola postupom cudzieho orgánu odňatá možnosť konať pred týmto orgánom, najmä ak mu nebolo riadne doručené predvolanie alebo návrh na začatie konania; splnenie tejto podmienky

---

³⁸ Uznanie sa môže odmietnuť z dôvodov vymenovaných v čl. 23 dohovoru

súd neskúma, ak sa tomuto účastníkovi cudzie rozhodnutie riadne doručilo a účastník sa proti nemu neodvolal alebo ak tento účastník vyhlásil, že na skúmaní tejto podmienky netrvá, za e) slovenský súd už vo veci právoplatne rozhodol alebo je tu skoršie cudzie rozhodnutie v tej istej veci, ktoré sa uznalo alebo spĺňa podmienky na uznanie; ďalej ak b) dieťaťu sa nedala v konaní vo veci samej možnosť vyjadriť sa, ibaže súd od vypočutia upustil z dôvodu, že išlo o naliehavú vec alebo dieťa nebolo schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť svoj názor, alebo ak c) uznanie by bolo s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa v zjavnom rozpore so slovenským verejným poriadkom. Súd neuzná cudzie rozhodnutie o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo o úprave styku s ním na návrh osoby, ktorá tvrdí, že rozhodnutie zasahuje do jej rodičovských práv a povinností, ak sa rozhodnutie s výnimkou naliehavých prípadov vydalo bez toho, aby táto osoba mala možnosť vyjadriť sa.³⁹ Cudzie rozhodnutie o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti a o úprave styku s dieťaťom možno uznať osobitným výrokom slovenského súdu alebo nariadením jeho výkonu. Na návrh oprávneného alebo povinného z cudzieho rozhodnutia alebo inej osoby, ktorá preukáže, že má na veci právny záujem, súd rozhodne osobitným výrokom o uznaní cudzieho rozhodnutia, aj keď to tento zákon alebo medzinárodná zmluva nevyžaduje.⁴⁰ Zákon výslovne ustanovuje, že cudzie rozhodnutie uznané slovenským súdom má rovnaké účinky ako rozhodnutie slovenského súdu.⁴¹ Zákon reguluje samotné konanie o uznanie (neuznanie) cudzieho rozhodnutia, pričom upravuje aj náležitosti návrhu na uznanie. Súd je viazaný skutkovými zisteniami, na ktorých si cudzí orgán založil svoju právomoc. Preskúmanie cudzieho rozhodnutia vo veci samej sa nepripúšťa.⁴² Súčasná vnútroštátna právna úprava uznania a výkon cudzích rozhodnutí o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úprave styku s ním je výsledkom novelizácie uskutočnenej zákonom č. 589/2003 Z. z., najmä čo sa týka podmienok uznania cudzieho rozhodnutia, ktorej akúsi predlohu, resp. vzor tvoril Haagsky dohovor, resp. Nariadenie Brusel IIa.

Záver

Inštitút uznania a výkonu cudzích rozhodnutí je prirodzený pre medzinárodné právo súkromné. V prípade vybraných otázok zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti alebo úpravy styku s ním je potrebné pri uznávaní a výkone cudzích rozhodnutí v uvedených otázkach nielen rozlišovať rôzne právne pramene, ale aj ich vzájomný vzťah pri aplikácii. Režim uznania

---

³⁹ § 66 ZMPSP

⁴⁰ § 67 ZMPSP

⁴¹ § 68 ods. 1 ZMPSP

⁴² § 68f ZMPSP

a výkonu cudzích rozhodnutí sa v európskom priestore presadzuje predovšetkým prostredníctvom nariadení, ktoré prinášajú určitú harmonizáciu právnej úpravy, ktorá neustále napreduje.

Zoznam bibliografických odkazov

Monografie a učebnice:

BURDOVÁ K. Vykonávanie cudzích rozhodnutí vo veciach rodičovských práv a povinností a Nariadenie Brusel IIa a revidované Nariadenie Brusel IIa In: Zborník Efektivita výkonu rozhodnutia vo veciach starostlivosti súdu o maloletých po rekonštrukcii civilného procesu. Tamara Čipková (ed). Bratislava: Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2019

CSACH, K.- ŠIRICOVÁ, E. 2011. Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Ústav Európskeho práva, 2011

LYSINA P., ĎURIŠ, M., HAŤAPKA, M. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 2 . vydanie. Bratislava: C.H.BECK, 2016

LYSINA, P., ŠTEFANKOVÁ, N., ĎURIŠ, M., ŠTEVČEK, M. Zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. Komentár. 1 vydanie. Praha: C.H.BECK, 2012

PAUKNEROVÁ, M. 2013. Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. Vydání. Praha: C. H. BECK, 2013

Právne predpisy:

Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27.11.2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) 1347/2000

Nariadenie Rady (EÚ) č. 2019/1111 z 25.06.2019 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí

Európsky dohovor o uznávaní a výkone rozhodnutí týkajúcich sa starostlivosti o deti a obnove starostlivosti o deti (Štrasburg, Oznámenie č. 360/2001 Z. z.)

Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu práv dieťaťa (Haag, 19.10.1996, Oznámenie č. 344/2002 Z. z.)

Zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom

RELIGIOUS FREEDOM OF A CHILD: THE INTERNATIONAL LAW STANDPOINT. SELECTED REMARKS

Piotr Szymaniec¹

Abstract:

The paper puts the question on the extent of the religious freedom of a child in international human rights law. It is stated that some tension occur between the everyone's right to freedom of religion, as ascertained in the Article 9 of the European Convention on Human Rights and Article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights, and the right of parents to raise a child in a given religion or belief (emphasized in both the International Covenant on Civil and Political Rights and Article 2 of the I Additional Protocol to the European Convention). The extent of the independent religious choices of older children, especially teenagers, is not specified in international law and can be the subject of certain controversies.

Keywords:

freedom of religion, children, international human rights law, European Convention on Human Rights, International Covenant on Civil and Political Rights, Convention on the Rights of the Child

Everyone has religious freedom (Article 9 of the European Convention on Human Rights, Article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights, opened for signature on December 19, 1966). However, both the International Covenant on Civil and Political Rights and Article 2 of the I Additional Protocol to the European Convention, which was signed on March 20, 1952 in Paris, contain an obligation imposed on a state to respect the religious beliefs of parents. In the sphere of relations between parents and children, there may be tension between exercising the right of parents to raise a child in a given religion or belief and a child's freedom of conscience and religion. Therefore, there is a question about the extent of the religious freedom of a child itself in international human rights law.

The International Covenant on Civil and Political Rights states that the States Parties to the Covenant are obliged to “respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions” (article 18 (4)). Therefore, the question arises as to what this liberty of parents or legal guards means, which is mentioned in the most important international agreement constituting the human rights protection system. The wording in this provision suggests that it is about the rights of parents in relation to the activities of the state. Thus, the most frequently discussed issue in this context is the problem of religious instruction at school. In this regard,

---

¹ Dr. habil. in law, professor, Angelus Silesius University of Applied Sciences in Wałbrzych (Poland), pszymaniec@poczta.onet.pl, ORCID: 0000-0002-5415-9215.

the UN Human Rights Committee has stated that if the school curriculum does not include religion lessons, this situation is in line with international law.² Things are different if religion religious instruction has already been introduced in the public school's curriculum. Then the introduction of alternative classes to religion lessons, e.g. history of religions and ethics, would be in accordance with Article 18(4), if they are "given in a neutral and objective way" so that the beliefs of parents are respected (this also applies to parents with atheistic beliefs). These types of lessons – subject to the condition indicated – may also be considered as compulsory.³ However, it seems unacceptable to introduce religious instruction, if there would be no possibility of not sending a child to them. Similarly unacceptable would be religious instruction of only one religion. It should be added that the religious instruction of children can take place by setting up a private school, while the state is not obliged to finance or co-finance such schools. If, however, it does so, the action of the state may not lead to discrimination against a religious group or to favor another because it would be contrary to the principle of equality before the law and equal legal protection expressed in Article 26 of the Covenant.⁴

A similar problem regarding parental rights arises under the European Convention on Human Rights. It is true that the convention itself does not contain provisions on this issue, but this issue has been regulated by Article 2 of the I Additional Protocol to the European Convention, which was signed on March 20, 1952 in Paris. On the one hand, this provision has indicated the right of everyone to education, as well as the functions of the state in the field of education and teaching, but on the other hand, "the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions" shall be also respected.⁵ Interpreting this provision, Witold Sobczak rightly notes: "(...) the state's obligation to recognize the aforementioned right of parents requires that the state refrain from

---

² W. Sobczak, "Art. 18. Wolność myśli, sumienia i religii". In R. Wieruszewski (ed.), *Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich (Osobistych) i Politycznych. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, p. 459.

³ Erkki Hartikainen v. Finland, Communication No. 40/1978, April 9, 1981, U.N. Doc. CCPR/C/OP/1 at 74 (1984), point 10.4, http://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/40_1978.htm [10.11.2019]; W. Sobczak, "Art. 18. Wolność myśli, sumienia i religii"..., p. 459; cf. P. Zamelski, "Ochrona wolności religijnej dzieci w Unii Europejskiej". In S.L. Stadniczeńko, S. Rabiej (eds.), *Urzeczywistnianie wolności przekonań religijnych i praw z niej wynikających*, Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 2012, p. 305 (footnote).

⁴ *Waldman vs. Canada*. Communication No. 694/1996, November 3, 1999, CCPR/C/67/D/694/1996.694/1996, point 10.6, <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session67/view694.htm> [10.11.2019]: this case concerned the educational system of the province of Ontario, which allowed Catholic schools to be privileged in terms of funding; cf. W. Sobczak, "Art. 18. Wolność myśli, sumienia i religii"..., pp. 459–460.

⁵ Philosophical beliefs here mean such views, which are characterized by a sufficiently high degree of seriousness, consistency, credibility and validity („la Commission rappelle que le mot «convictions» s'applique à des vues atteignant un certain degré de force, de sérieux, de cohérence et d'importance”) – *Zénon Bernard et al. vs. Luxembourg* of September 8, 1993, No. DR 75, <https://www.doctrine.fr/d/CEDH/HFDEC/DECCOMMISSION/1993/CEDH001-25427> [10.11.2019]; W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii. Poszukiwanie standardu europejskiego*, Toruń: Dom Wydawniczy Duet, 2013, p. 457.

actions atheizing the school program in subjects other than religious instruction. Given that religious messages sometimes differ quite significantly, the task of the state is to design the curriculum of all subjects so as not to prefer one or several religions on the one hand, and not to lead to situations where certain religious truths become criticized or even attacked”.⁶ Moreover, compulsory teaching about religion in schools, which is not a particular religion instruction, does not mean a violation of the Convention.⁷ At the same time, subjects such as sex education may be included in the public school curriculum, even if some parents find them incompatible with their religious beliefs. As the European Court of Human Rights pointed out, these parents have the possibility to send their children to private schools.⁸

Respecting parents’ rights does not mean, however, that a child in school should be immune from all religious content. After all, this content is an important part of culture, so elements that somehow refer to traditions, religious or philosophical beliefs may appear in the teaching of particular subjects in public schools. Based on the ruling in the case *Folgerø et al. vs. Norway* of June 29, 2007 and the famous judgment of *Lautsi II* it can be stated that Article 2 of the I Additional Protocol does not give the opportunity to demand that a child should not come into contact in a public school with content related to someone’s religious or philosophical beliefs (these may also be religious views of the majority of the society).⁹ Total neutrality, ignoring the religiously entangled cultural tradition of a given state, is therefore impossible in school. This position can be strengthened by referring to the doctrine of the margin of appreciation developed by the European Court of Human Rights, recognizing the need to adapt the judgment to the conditions related to the legal and constitutional system of a given state.¹⁰

---

⁶ W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, p. 441. In the case *Hasan and Eylem Zangin vs. Turkey*, January 9, 2008, application no. 1448/04, <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=002-2493&filename=002-2493.pdf&TID=thkbhnilzk> [10.11.2019], The ECtHR investigated the complaint of the father, who, as an Alevite, pointed out that the school subject “religious culture and ethics” violates his rights as a parent because it only presents Islamic content in the Sunni rite. The Court shared this argument and concluded that classes with such a program should not be compulsory; cf. W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, pp. 445–446.

⁷ *Angeleni vs. Sweden*, application no. 10491/83, December 3, 1986, https://www.religlaw.org/docs/Angeleni_v._Sweden_-_Admissibility_Decision.pdf [10.11.2019].

⁸ *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen vs. Denmark*, application nos. 5095/71, 5920/72, 5926/72, December 12, 1976, <http://freecases.eu/Doc/CourtAct/4554741> [10.11.2019].

⁹ W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, p. 442; *Folgerø et al. vs. Norway*, June 29, 2007, application no. 15472/02; *Lautsi et al. vs. Italy (Lautsi II)*, March 18, 2011, application no. 30814/06, <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-104040&filename=001-104040.pdf> [10.11.2019].

¹⁰ The excerpt from *Lautsi II* judgment is worth quoting: „The Court takes the view that the decision whether or not to perpetuate a tradition falls in principle within the margin of appreciation of the respondent State. The Court must moreover take into account the fact that Europe is marked by a great diversity between the States of which it is composed, particularly in the sphere of cultural and historical development. It emphasises, however, that the reference to a tradition cannot relieve a Contracting State of its obligation to respect the rights and freedoms

In this context, it could be argued that it is not the role of the ECtHR to change religious relations in the society or the relationships between the state and churches and religious associations.¹¹ Moreover, the consolidation of this way of thinking is the concept of passive symbols developed in the *Lautsi II* judgment, which are not directly an indoctrination tool. According to the Tribunal, such a symbol is a cross hanging in the classroom.¹²

At this point, it should be pointed out that the European Court of Human Rights (and earlier the European Commission of Human Rights) indicated that the participation of children in obligatory ethics lessons or in the parade on the occasion of the independence day (the latter case concerned Jehovah's Witnesses in Greece) does not violate the parents' right to raising children in a specific worldview. Such classes – if their program was constructed in accordance with the assumptions of objectivity, pluralism and criticism – are not indoctrinating.¹³ The same applies to religious education classes, provided that the teaching is conducted in a matter-of-fact manner and the curriculum does not give the impression that the message suggests

---

enshrined in the Convention and its Protocol”: *Lautsi et al. vs Italy* (*Lautsi II*), March 18, 2011, application no. 30814/06.

¹¹ It should be noted that the doctrine of the margin of appreciation has a Janus face, because on the one hand it allows to take into account the conditions of the legal and political system of a given country, on the other hand it sometimes leads to far-reaching inconsistency of case law. In the context of freedom of religion – cf. J. Martínez-Torrón, “Freedom of Religion in the European Convention on Human Rights Under the Influence of Different European Traditions”. In M.A. Glendon, H.F. Zacher (eds.), *Universal Rights in a World of Diversity. The Case of Religious Freedom*, Vatican: The Pontifical Academy of Social Sciences, 2012, pp. 332–344.

¹² Another worth-quoting excerpt: “... a crucifix on a wall is an essentially passive symbol and this point is of importance in the Court's view, particularly having regard to the principle of neutrality ... It cannot be deemed to have an influence on pupils comparable to that of didactic speech or participation in religious activities”: *Lautsi et al. vs Italy* (*Lautsi II*), March 18, 2011, application no. 30814/06. However, it is necessary to point out the contradiction of the position of the United Nations Human Rights Committee and the European Court of Human Rights regarding the teaching of the subject “Christianity, religion and philosophy” in Norwegian public schools. Committee, in settling the case *Leirvåg et al. vs. Norway* November 3, 2004, No. 1155/2003, http://www.worldcourts.com/hrc/eng/decisions/2004.11.03_Leirvag_v_Norway.htm [10.11.2019.], pointed to a violation of Article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights. The ECtHR, however, in the quoted judgment in the case *Folgerø et al. vs. Norway*, June 29, 2007, No. 15472/02, <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=002-2665&filename=002-2665.pdf&TID=thkbhnlzk> [10.11.2019], found a violation, but only accepted that there was an imbalance in the content of education related to particular religions, and also noted the lack of adequate criticism, objectivity and pluralism in teaching this subject, which was obligatory and therefore could not be erased from the curriculum. The ECtHR did not challenge the very reason of introducing this subject; cf. W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, p. 444.

¹³ *Zénon Bernard et al. vs. Luksemburg* (European Commission of Human Rights), September 8, 1993, no. DR 75; *Valsamis vs. Grecja*, December 18, 1996, application no. 21787/93, <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-58006&filename=001-58006.pdf&TID=slbspmuhna> [10.11.2019]; *Efstratiou vs. Greece*, December 18, 1996, application no. 24095/94, <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-58006&filename=001-58006.pdf&TID=slbspmuhna> [10.11.2019]; *Appel-Irrgang vs. Germany*, October 6, 2009, application no. 45216/07, <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-112539&filename=001-112539.pdf> [10.11.2019]; cf. W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, pp. 452–454; I. Krzemiński, “Wolność myśli, sumienia i wyznania w orzecznictwie ETPCz za lata 2008–2009,” *Europejski Przegląd Sądowy* 2010, No. 11, p. 39; M. Gołda-Sobczak, “Prozelityzm jako zjawisko kulturowe. Standardy europejskie.” In J. Sobczak, J. Skrzypczak (eds.), *Media religijne i wyznaniowe w Polsce i na świecie*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum 2015, pp. 87–88.

superiority of one religion over another in some respects. However, historical and cultural factors may decide that teaching about certain religions will take more space than about others. However, it is not permissible for the curriculum of such classes to include only teaching prayers or rituals of a given religion.¹⁴ The matter is somewhat different in the case of religion instruction. The European Court accepts – like the UN Human Rights Committee – that classes in religious instruction cannot be compulsory and the participation of children in them may depend solely on the will of the parents. Parents’ decision in this regard may not be subject to any legal restrictions, and the procedure for dismissing a child from religion instruction classes may not be unduly burdensome, discriminatory or cause the need to disclose religious affiliation.¹⁵

In this context, one of the last and at the same time very controversial decisions of the European Court of Human Rights must be considered. In the decision in the case of *Osmanoğlu and Kocabaş vs. Switzerland* of January 10, 2017. The Chamber indicated that the compulsory participation of girls in co-educational swimming lessons, when Muslim parents who due to their religious beliefs did not want it, was not a violation of Article 9 of the ECHR. The Court pointed out that if the aim of the lesson were only to learn swimming, these lessons should end when all children learn to swim, however, according to the Swiss government, the very fact of being involved in the activity of swimming, along with other children, was a very important element of that school activity. Thus, balancing the goods, the Court recognized the superiority of the children’s interest to “full education,” i.e. one that facilitates their social integration according to country’s customs,¹⁶ over the right of parents to raise children in a specific worldview. The question, however, arises whether in this case such an attitude will not have the opposite effect to the intended one and instead of social integration, it could make the Muslim minority even more inclined to ghettoization. This judgment also raises doubts in this respect that social integration has not been included in the catalog of values from Article 9 of the ECHR, justifying the restriction of the freedom to manifest religion.

---

¹⁴ *Folgerø et al. vs. Norway*, June 29, 2007, application no. 15472/02; M. Gołda-Sobczak, “Prozelityzm jako zjawisko kulturowe. Standardy europejskie”..., pp. 86–87.

¹⁵ M. Gołda-Sobczak, “Prozelityzm jako zjawisko kulturowe. Standardy europejskie”..., p. 87; *Hasan i Eylem Zengin vs. Turkey*, January 9, 2007, application no. 1448/04.

¹⁶ “The meaning of a European court verdict on Muslim girls and school swimming lessons,” <http://www.economist.com/blogs/erasmus/2017/01/swimming-together-living-together> [25.10.2017]; “Switzerland/European Court: Swiss Muslim girls must learn to swim with boys, Court rules,” <http://hrwf.eu/switzerlandeuropean-court-swiss-muslim-girls-must-learn-to-swim-with-boys-court-rules/> [20.04.2018].

Cases of conflict between parents regarding a religion or worldview in which their child would be raised, the appropriate decision should be taken by the competent court.¹⁷ The rights of the children themselves – apart from the right to education – are not on the basis of the I Additional Protocol. However, the provision of Article 2 of this Protocol must be interpreted taking into account the context of the provisions of the European Convention on Human Rights, among which Article 9 is of key importance. This article grants everyone, and thus also children, freedom of thought, conscience and religion.¹⁸ Strasbourg jurisprudence points out that parents’ obligations towards children are of a fundamental nature, and during their performance parents are entitled to demand that the state respects their religious and philosophical views. This means that parents have priority in the educational process that they can organize essentially in accordance with their beliefs.¹⁹ This priority could be forfeited if parental rights are restricted or withdrawn. However, when a child is withdrawn from a parent because of his/her illness or other obstacle preventing him/her from exercising direct care, but not related to the misconduct of that parent, he/she still has the right to raise that child in accordance with his/her beliefs, or at least the state, through his actions, cannot interfere with his/her right.²⁰

Convention on the Rights of the Child adopted by the General Assembly of the United Nations on November 20, 1989 (hereinafter: the Convention) contains para. 1 of Article 14, declaring “the right of the child to freedom of thought, conscience and religion”,²¹ while para. 2 of the same article emphasizes the rights and duties of parents or legal guardians regarding providing the “direction to the child in the exercise of his or her right in a manner consistent with the evolving capacities of the child”.²² In my view, broader considerations regarding the distinction between the terms “religion” or “conscience” are completely unnecessary at this point. Therefore, it is enough to quote Tomasz Sokołowski’s remark: “A child, seeking answers

---

¹⁷ W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, pp. 448, 450. The ECtHR considered that such situations do not belong to its jurisdiction, because it is about the acts or omissions of one of the parents, not the state to which cannot be assigned responsibility in this situation.

¹⁸ K. Warchałowski, *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2004, p. 187.

¹⁹ *Ibid.*, p. 188.

²⁰ Cf. *Eriksson vs. Sweden*, June 22, 1989, application no. 11373/85; K. Warchałowski, *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności...*, p. 191.

²¹ Similarly, in French and Russian, which are also the authentic languages of the convention: *la liberté de pensée, de conscience et de religion; право ребенка на свободу мысли, совести и религии*.

²² During the work on the Convention, there were two positions regarding the issue of exercising the freedom of religion or belief by a child. The first, also supported by the Holy See, pointed to the lack of independence of the child in this regard. The second, in turn, emphasized the growing importance of the child’s ability to exercise this freedom. Ultimately, the Convention contained a provision referring to the second of these views, however the first also played a role in the interpretation of the provisions of the Convention: I. Lach, *Dziecko jako podmiot wolności sumienia i wyznania*, Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka, 2016, pp. 34–35.

to basic questions about his/her existence, can reach into various systems of existential views. Therefore, it would be artificial and irrelevant [in a given context – P.Sz.] to present the division into ‘religious’ and ‘non-religious’ systems, since they all take a position on the aforementioned existential issues, and their claims can never be fully scientifically verified”.²³ Referring to the view of William James, it can reasonably be argued that all positions which are a holistic and at the same time serious “human reaction to life” are of somewhat religious character.²⁴

In the context of the indicated provisions, two important questions arise: Firstly, what is the relationship between the law of Article 14 para. 1 of the Convention and Article 18 (4) of the International Covenant on Civil and Political Rights?²⁵ Which of these articles should possibly be considered the dominant one (it is known, however, that there is no strict hierarchy of norms in international law, as is the case in domestic law)? Secondly, how to resolve possible conflicts of rights under para. 1 and para. 2 of Article 14 of the Convention?

It has been accepted that, according to the Convention on the Rights of the Child, the role of parents in matters of responsibility for a child and its upbringing is decisive and central.²⁶ The limit of parents’ rights is the principle of the “best interest of the child,” as it is stated in the English language wording of the convention.²⁷ The state, in turn, can only play a subsidiary role. This means that the child is subject to parental authority, and decision on upbringing in a particular worldview, as well as in a particular religion, is an element of this authority.²⁸

---

²³ T. Sokołowski, “Wolność myśli, sumienia i wyznania dziecka”. In T. Smyczyński (ed.), *Konwencja o prawach dziecka. Analiza i wykładnia*, Poznań: Ars Boni et Aequi, 1999, p. 259 (footnote).

²⁴ Cf. P. Szymaniec, *Koncepcje wolności religijnej. Rozwój historyczny i współczesny stan debaty w zachodniej myśli polityczno-prawnej*, Wrocław: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu – Oficyna Wydawnicza Atut – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2017, pp. 11–45.

²⁵ Adam Łopatka once said strongly that the 1966 Covenant did not recognize “a child’s right to freedom of thought, conscience and religion, although it uses the words ‘everyone’ and ‘no one’”. The recognition that a child has the right to freedom of thought, conscience and religion was made only in the Convention on the Rights of the Child (Article 14). But this right does not apply to a child to the same extent as to an adult person”: A. Łopatka, *Dziecko. Jego prawa człowieka*, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Prawnicze „Juris”, 2000, p. 79. However, it seems that Łopatka’s statement is too categorical.

²⁶ Quoting Article 5 of the Convention on the Rights of the Child, Tadeusz Smyczyński writes about this issue, emphasizing that this convention “not only formulates the right of the child to be raised by parents, but entrusts them with directing the child in exercising and protecting his/ her rights”: T. Smyczyński, “Czy jest potrzebna Konwencja o prawach dziecka?”. In M. Andrzejewski (ed.), *Prawa dziecka. Konteksty prawne i pedagogiczne*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2017, p. 15. It is worth mentioning that Poland has made an interpretative declaration regarding the interpretation of Articles 12–16 of the Convention on the Rights of the Child. According to this declaration, in the matter of freedom of conscience, religion and thought, the child’s right is also exercised with respect for parental authority, as well as taking into account Polish customs and traditions regarding the child’s place in the family and outside the family; cf. G. Michałowska, *Międzynarodowa ochrona praw dziecka*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2016, p. 54.

²⁷ Cf. E. Jarosz, *Ochrona dzieci przed krzywdzeniem. Perspektywa globalna i lokalna*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2008, pp. 182–186.

²⁸ Por. K. Stępień, *Filozoficzne źródła sporu o rozumienie praw dziecka. Studium z filozofii prawa i praw człowieka*, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016, p. 162; A. Kwak, A. Mościskier, *Rzeczywistość praw dziecka w rodzinie*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2002, p. 95.

However, on the ground of the Convention, it is probably not highly controversial that a child has some independence regarding freedom of religion and belief in relation to the actions of the state and its various bodies. The child staying in certain medical, educational or caring institutions may, in particular, effectively refuse to participate in religious practices, and also has the right to religious instruction as well as to refuse to participate in religious instruction.²⁹ Certainly, in practice it may not be easy to enforce these rights in many states.

The tension between parents' rights and the child's rights is also evident in the European Convention on Human Rights. As stated in the *Eriksson v. Sweden* of June 22, 1989, Article 2 of the Additional Protocol guarantees the right of parents, while minor children do not have it.³⁰ It is sometimes recognized that parents are "natural" disposers of the freedom of conscience and religion of their child, guaranteed in art. 9 of the European Convention.³¹ The limit of a parents' right is undoubtedly the use of educational measures prohibited by the law of a given state, including corporal punishment, even if the use of these punishments is religiously motivated.³² In addition, the parents' right is limited by the child's right to education, because "Article 2 (P1-2[of the I Additional Protocol]) constitutes a whole that is dominated by its first sentence".³³ It is, therefore, not possible to give priority to the parents' right over the child's right to education. Therefore, Such an exercise of the parents' right, which would lead to a breach of the right to education, does not benefit from protection under the European Convention on Human Rights. In addition, it is not specified and may be subject of certain controversies to what extent older children, especially teenagers, can make choices about their religion on their own. International law does not resolve this issue.

---

²⁹ A. Łopatka, *Dziecko. Jego prawa człowieka...*, p. 80.

³⁰ *Eriksson vs. Szweden*, June 22, 1989, application no. 11373/85; K. Warchałowski, *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności...*, p. 192; cf. W. Sobczak, *Wolność myśli, sumienia i religii...*, pp. 450–451.

³¹ A. Grześkowiak, "Religia w szkole a prawa człowieka". In J. Krukowski (ed.), *Nauczanie religii w szkole w państwie demokratycznym*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1991, p. 45; K. Warchałowski, *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności...*, p. 193.

³² Decision concerning seven individuals vs. Sweden, May 13, 1982, application no. 8811/79, <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-73804&filename=001-73804.pdf> [11.11.2019].

³³ *Campbell and Cosans vs The United Kingdom*, February 25, 1982, applications no. 7511/76, 7743/76, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57455%22%7D> [11.11.2019]; K. Warchałowski, *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności...*, p. 194.

Bibliography

- Gołda-Sobczak M., "Prozelityzm jako zjawisko kulturowe. Standardy europejskie." In J. Sobczak, J. Skrzypczak (eds.), *Media religijne i wyznaniowe w Polsce i na świecie*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Silva Rerum, 2015.
- Grześkowiak A., "Religia w szkole a prawa człowieka". In J. Krukowski (ed.), *Nauczanie religii w szkole w państwie demokratycznym*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1991.
- Jarosz E., *Ochrona dzieci przed krzywdzeniem. Perspektywa globalna i lokalna*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2008.
- Kwak A., Mościskier A., *Rzeczywistość praw dziecka w rodzinie*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2002.
- Lach I., *Dziecko jako podmiot wolności sumienia i wyznania*, Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka, 2016.
- Łopatka A., *Dziecko. Jego prawa człowieka*, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Prawnicze „Juris”, 2000.
- Martínez-Torrón J., "Freedom of Religion in the European Convention on Human Rights Under the Influence of Different European Traditions". In M.A. Glendon, H.F. Zacher (eds.), *Universal Rights in a World of Diversity. The Case of Religious Freedom*, Vatican: The Pontifical Academy of Social Sciences, 2012, pp. 332–344.
- Michałowska G., *Międzynarodowa ochrona praw dziecka*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2016.
- Smyczyński T., "Czy jest potrzebna Konwencja o prawach dziecka?". In M. Andrzejewski (ed.), *Prawa dziecka. Konteksty prawne i pedagogiczne*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2017.
- Sobczak W., "Art. 18. Wolność myśli, sumienia i religii". In R. Wieruszewski (ed.), *Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich (Osobistych) i Politycznych. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer, 2012.
- Sobczak W., *Wolność myśli, sumienia i religii. Poszukiwanie standardu europejskiego*, Toruń: Dom Wydawniczy Duet, 2013.
- Sokołowski T., "Wolność myśli, sumienia i wyznania dziecka". In T. Smyczyński (ed.), *Konwencja o prawach dziecka. Analiza i wykładnia*, Poznań: Ars Boni et Aequi, 1999.
- Stępień K., *Filozoficzne źródła sporu o rozumienie praw dziecka. Studium z filozofii prawa i praw człowieka*, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016.

Szymaniec P., *Koncepcje wolności religijnej. Rozwój historyczny i współczesny stan debaty w zachodniej myśli polityczno-prawnej*, Wrocław: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu – Oficyna Wydawnicza Atut – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2017.

Warchałowski K., *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2004.

Zamelski P., “Ochrona wolności religijnej dzieci w Unii Europejskiej”. In S.L. Stadniczeńko, S. Rabiej (eds.), *Urzeczywistnianie wolności przekonań religijnych i praw z niej wynikających*, Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 2012.

OBCHODOVANIE S DEŤMI - PRÁVNÝ RÁMEC MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCE JUSTIČNÝCH A POLICAJNÝCH ORGÁNOV CHILD TRAFFICKING - THE LEGAL FRAMEWORK FOR INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN JUDICIAL AND POLICE AUTHORITIES

Adrián Vaško¹

Abstrakt:

Príspevok je zameraný na rámcové vymedzenie pojmu obchodovanie s deťmi v medzinárodnom a národnom kontexte. Osobitná pozornosť je venovaná legislatívnemu rámcu upravujúcemu medzinárodnú spoluprácu justičných a policajných orgánov pri predchádzaní, odhaľovaní a objasňovaní obchodovania s deťmi.

Kľúčové slová:

obchodovanie s ľuďmi, obchodovanie s deťmi, organizovaný zločin, justičná spolupráca, policajná spolupráca

Abstract:

The paper is focused on the definition of the concept of Child Trafficking in the international and national context. Particular attention is paid to the legislative framework governing the international cooperation of judicial and police authorities in preventing, detecting and clarifying Child Trafficking.

Keywords:

trafficking in human beings, child trafficking, organized crime, justice cooperation, police cooperation

Úvod

Obchodovanie s deťmi ako jedna z foriem obchodovania s ľuďmi je súčasťou organizovaného zločinu, predovšetkým s medzinárodným prvkom. V medzinárodných súvislostiach je tejto kriminalite venovaná zvýšená pozornosť už od začiatku 20. storočia najmä v súvislosti s obchodom s „bielym mäsom“ za účelom vykonávania prostitúcie. Obchodovaniu s ľuďmi sa začali justičné a policajné orgány opätovne intenzívnejšie venovať koncom 20. storočia a na začiatku 21. storočia predovšetkým v spojení s nelegálnou migráciou. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že obchodovanie s ľuďmi má rôzne formy napr. obchodovanie za účelom sexuálneho vykorisťovania, nútená práca, obchodovanie s deťmi a pod.

Obchodovanie s ľuďmi jednu z najrozšírenejších foriem medzinárodnej organizovanej kriminality zločinu, pričom ho je zároveň možné zaradiť medzi tri najvýznamnejšie zdroje príjmov z organizovaného zločinu, po pašovaní narkotík a zbraní. Je preň charakteristická

---

¹ JUDr. Adrián Vaško, PhD., Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie

plánovitosť, koordinovanosť, jasná deľba úloh a medzinárodné prepojenie páchatel'ov. Cieľom obchodovania s ľuďmi je najčastejšie koristenie z prostitúcie na úkor ďalších možných foriem vykorisťovania ako je (nevoľníctvo, nútené práce, otroctvo, odoberanie orgánov a pod.)²

Ako sme už uviedli obchodovanie s deťmi je organickou súčasťou obchodovania s ľuďmi. Medzinárodné spoločenstvo na daný fenomén reagovalo a reaguje pričom bol prijatý celý rad medzinárodných dokumentov s cieľom vytvorenia adekvátnych predpokladov nástrojov na účinnú elimináciu daného škodlivého fenoménu.

Medzinárodná a európska právna úprava obchodovania s ľuďmi:

- Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948) články 4 a 5;
- Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979) články 5 a 6;
- Dohovor OSN o právach dieťaťa (1989);
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa a predaji detí, detskej prostitúcií a detskej pornografii
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa v ozbrojených konfliktoch;
- Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu s dodatkovým Palermským protokolom o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi (tzv. Palermský protokol (2000));
- Dohovor Rady Európy o opatreniach proti obchodovaniu s ľuďmi (2005);
- Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o nútenej alebo povinnej práci (1930) článok 29;
- Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o odstránení nútenej práce (1957) článok 105;
- Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o eliminácii najhorších foriem detskej práce (1999), článok 182;
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950) □ článok 3 Zákaz mučenia, článok 4 Zákaz otroctva a nútenej práce;
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966), článok 7 a 8;
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní obchodovaniu s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí, ktorou sa zrušuje rámcové rozhodnutie 2002/629/SVV (2010);
- Smernica Rady o vydaní povolenia na prechodný pobyt pre obeť obchodovania s ľuďmi, ktoré spolupracujú s príslušnými orgánmi (2004);
- Bruselská deklarácia o prevencii a boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2002);
- Rámcové rozhodnutie Rady EÚ o postavení obetí v trestnom konaní (2001);

---

² MADLIAK J. 2015. Súčasný stav prevencie v oblasti obchodovania s ľuďmi v SR. In *Notitiae novae facultatis iuridicae universitatis matthiae belii neosolii*. Banská Bystrica : Belianum Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2015 s. 202-209.

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a ochrane obetí obchodovania s, ktorou sa nahrádza Rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2002);
- Odporúčania parlamentného zhromaždenia Rady Európy
  - o obchodovaní so ženami a nútenej prostitúcii v členských štátoch Rady Európy (1997),
  - o násilí proti ženám v Európe (2000), - o kampani proti obchodovaní so ženami (2002),
  - o migrácii spojenej s obchodovaním so ženami a prostitúciou (2003),
  - o obchodovaní s orgánmi v Európe (2003),
  - Domáce otroctvo: nútená práca, au pair a nevesty na objednávku (2004)
- Odporúčania výboru ministrov a členských štátov Rady Európy
  - o sexuálnom vykorisťovaní, pornografii, prostitúcii a obchodovaní s deťmi a mládežou R(91)11,
  - o zavražďovaní svedkov a práva na obranu R(97)13,
  - o boji proti obchodovaniu s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania R(2000)11,
  - o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním R(2001)16,
  - o ochrane žien pred násilím R(2002)5
- Tamperský program – program sloboda, bezpečnosť a spravodlivosť v Európskej únii na roky 1999-2004 (1999)
- Haagsky program - hodnotenie politík Európskej únie v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti na roky 2004 – 2009 (2004);
- Plán Európskej únie osvedčených postupoch, normách a spôsoboch práce pre boj a prevenciu obchodovania s ľuďmi (2005);
- Štokholmský program - otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich prijaté Európskou radou na roky 2010 - 2014 (2009);

Slovenská republika vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku vytvorila adekvátne predpoklady na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, okrem všeobecne záväzných právnych predpisov prijala Vláda Slovenskej republiky dňa 6.11.2018 uznesením č. 495/2018 schválila v poradí už piaty strategický dokument pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi s názvom: Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023.

Tento vychádza predovšetkým z medzinárodných záväzkov, ako aj národných potrieb na koordinovaný prístup v boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Národný program sa orientuje na komplexný a účinný boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý podporuje rozvoj koordinovanej činnosti všetkých subjektov v rámci znižovania rizík a predchádzania páchania trestného činu

obchodovania s ľuďmi, ako aj pri vytváraní podmienok pre poskytovanie podpory a pomoci obetiam a zabezpečenia ochrany ich ľudských práv, slobôd a dôstojnosti so zohľadnením individuálnych potrieb každej osoby. V rámci realizácie jednotlivých aktivít považujeme za nevyhnutné zachovávať princíp aktívnej účasti vlády, orgánov štátnej správy a samosprávy, úzkej spolupráce s príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sú aktívne pôsobiace v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ako aj rešpektovania ľudských práv a slobôd.³

Hlavným cieľom národného programu je **zavedenie koordinovaného systému** s cieľom znižovania trestnej činnosti obchodovania s ľuďmi, t.j. zúženie priestoru pre páchanie trestného činu obchodovania s ľuďmi s ohľadom na aktuálne trendy a vývoj situácie v predmetnej oblasti, čo v sebe zahŕňa orientáciu na páchatel'a a potenciálne obeť. Na pokrytie oboch strán je potrebné zamerať sa aj na **posilnenie existujúcich nástrojov**, ktoré sa dlhoročnou praxou osvedčili, ako aj na **nové nástroje boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ktoré reflektujú na nové trendy v oblasti páchania trestnej činnosti**.

Dokument je zameraný na potláčanie boja proti obchodovaniu s ľuďmi, teda na **zníženie rizika u potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi**, ako aj na **zabezpečenie poskytovania priamej pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi** v súlade s medzinárodnými a európskymi štandardmi a záväzkami Slovenskej republiky v tejto oblasti.

Na dosiahnutie hlavného cieľa Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 - 2023 je potrebné venovať pozornosť čiastkovým oblastiam, ktoré sú vyjadrené v skratke **4 P**:

- „Prevention“ (prevencia),
- „Protection“ (ochrana),
- „Prosecution“ (vyšetrovanie),
- „Partnership“ (spolupráca).

Preto aj úlohy popísané v časti **Národný akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023** sú rozdelené do vyššie spomenutých oblastí.

Ide o celkovo **21 úloh**, ktorých potreba vplynula z aplikačnej praxe, ako aj štandardov Európskej únie v predmetnej oblasti. Zároveň reflektujú na odporúčania monitorovacích mechanizmov Rady Európy (Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi) či Spojených štátov amerických (TIP – Trafficking in Persons Report).

---

³ Uznesenie Vlády Slovenskej republiky zo dňa 6.11.2018 č. 495/2018 Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023.

Národný program pripravilo v spolupráci so zainteresovanými subjektmi **Informačné centrum na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality MV SR.**⁴

Legislatívne predpoklady na boj s obchodovaním s ľuďmi v Slovenskej republike:

- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 272/2016 Z. z.,
- Zákon č. 256/1998 Z. z. o ochrane svedka a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- Zákon č. 448/2008 Z. z. sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

Ako vyplýva aj z uvedeného prehľadu je problematike obchodovania s ľuďmi venovaná náležitá pozornosť.

Obchodovanie s deťmi je v medzinárodnom kontexte chápané ako jedna z najzávažnejších foriem obchodovania s ľuďmi. V prípade dieťaťa ide o špecifickú obeť, v týchto prípadoch dochádza k zásahom do jej integrity, je ohrozovaný jej riadny duševný a fyzický vývoj. Z kriminologického hľadiska sú deti vnímané ako ľahko dostupné objekty

---

⁴ Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?program_podpory_a_ochrany_obeti>

kriminality. Z doteraz analyzovaných prípadov obchodovania s deťmi vyplýva aj skutočnosť, že sa na tejto kriminalite podieľajú aj príbuzní, priatelia obetí a k dieťaťu je v týchto prípadoch pristupované ako k tovaru – veci.

Z pohľadu trendov, ktoré je možné za rok 2018 všeobecne hodnotiť z dostupných štatistických výstupov a zozbieraných informácií k identifikovaným obetiam, vyplýva, že SR je krajinou pôvodu, resp. zdrojovou krajinou obetí, ale vo zvýšenej miere už aj krajinou cieľovou. Zdrojovou krajinou je SR najmä pre Spolkovú republiku Nemecko (ďalej len „Nemecko“) a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Veľká Británia“), ako aj ďalšie krajiny prevažne západnej Európy: Švajčiarsko, Rakúsko, Švédsko, Taliansko a Holandsko. Významná väčšina identifikovaných obetí za r. 2018 sú občania SR, ktorí boli naborovaní na území SR páchatelmi, ktorí sú taktiež takmer výlučne občanmi SR. Viac identifikovaných obetí je ženského pohlavia, z toho až tretinu tvoria deti. Napriek tomu, že SR by mohla byť jednou z tranzitných krajín pre obeť, neexistujú oficiálne štatistické údaje k zachyteným obetiam pochádzajúcim z tretích krajín, ktoré by potvrdzovali tranzit obetí cez SR do iných cieľových krajín.

V roku 2018 bolo v SR identifikovaných spolu 56 obetí, z toho 22 mužov a 34 žien. V porovnaní s rokom 2017 ide o pokles počtu identifikovaných obetí o tretinu, kedy bolo v SR identifikovaných 88 obetí. Z celkového počtu identifikovaných obetí bolo 46 obetí formálne identifikovaných políciou, z toho 30 žien a 16 mužov. Medzi ženskými obeťami je 12 detí - dievčat vo veku od 11 do 16 rokov, pričom všetky deti sú slovenskí občania. Medzi mužskými obeťami sme v r. 2018 nezaznamenali ani jedno dieťa. Medzi dospelými obeťami boli dvaja cudzinci, jedna dospelá žena z Maďarska a jedna dospelá žena zo Srbska.

Podľa štatistiky vecne príslušnej zložky polície na účely preverovania a vyšetrovania trestného činu OSĽ bolo v roku 2018 začaté trestné stíhanie pre trestný čin OSĽ v 27 prípadoch a v 23 prípadoch bolo vznesené obvinenie spolu 53 páchatelom, z toho 38 mužom a 15 ženám. Z hľadiska štátnej príslušnosti bolo 52 obvinených osôb slovenskej štátnej príslušnosti a 1 obvinený bol štátnym príslušníkom Republiky Srbsko.

Páchatelmi trestného činu OSĽ sú buď jednotlivci, častejšie však skupiny obchodníkov. Zvyčajne sú obeť naborované v SR a vykorisťované v zahraničí alebo v samotnej SR. V mnohých prípadoch je naborárom známy obeť, prípadne jej rodinný príslušník, ale obeť bývajú naborované aj neznámymi osobami. Nábor prebieha vo väčšine prípadov osobným kontaktom. Častejšie sú páchatelmi muži ako ženy, skupiny obchodníkov sa skladajú buď len z mužov alebo ide o zmiešané skupiny mužov a žien, skupiny zložené výlučne zo žien sa

nevyskytujú. Ženy sa vyskytli ako individuálni páchatelia v prípadoch OSĽ za účelom sexuálneho vykorisťovania detí. V prípadoch núteného žobrania prevažujú ako páchatelia muži. Páchatelia OSĽ zneužívajú zlé sociálne podmienky rodiny, z ktorej obeť pochádzajú, alebo je im známe slabé rodinné a sociálne zázemie obeť. Páchatelia využívajú pri náborení obeť zvyčajne podvodné konanie a lesť, zneužívajúc zraniteľné postavenie obeť, kedy obeť prisľúbia dobre platenú prácu v zahraničí a v niektorých prípadoch zneužívajú intímny osobný vzťah s obeťou. Počas samotného vykorisťovania páchatelia využívajú rôzne spôsoby, ako obeť prinútiť k vykonávaniu práce, a to od donucovania a psychického nátlaku, cez zneužitie zraniteľného postavenia, až po násilné spôsoby donucovania zamykaním, bitkou, trápením hladom alebo odopieraním základných hygienických potrieb.⁵

Medzinárodná spolupráca justičných a policajných orgánov je pri boji s medzinárodnou organizovanou kriminalitou nevyhnutná najmä pri realizácii vzájomných proaktívnych operácií a v rámci poskytovania právnej pomoci, najmä z hľadiska vyhľadávania a zabezpečovania dôkazov, vypátrania obeť.

Zvýšená pohyblivosť organizovaných zločineckých skupín bez rešpektovania hraníc jednotlivých krajín a využitie všetkých predností globalizácie ekonomiky vrátane celosvetového liberálneho bankového systému bráni účinne bojovať a eliminovať aktivity kriminálnych skupín. Prijímanie samostatných opatrení zo strany jednotlivých krajín sa javí ako neefektívne a čoraz naliehavejšie vyvstáva potreba koordinovať aktivity na úrovni politickej, policajnej a súdnej. Hrozbe, ktorú predstavuje medzinárodný organizovaný zločin, organizovanú nelegálnu migráciu nevynímajúc, je možné čeliť „vynaliezavosťou“ zodpovedných autorít vrátane národných vlád, ktorá je vlastná samotnému organizovanému zločinu. Medzinárodná koordinácia v boji proti organizovanému zločinu musí byť rovnako pružná, vynaliezavá, prispôsobivá a „rafinovaná“ ako činnosť kriminálnych skupín. Kriminálne skupiny stále prosperujú, pretože úsilie, ktoré je vynakladané na ich elimináciu len z národnej úrovne neumožňuje efektívne zabrániť ich aktivitám. Pokiaľ prijatými opatreniami na národnej úrovni sa podarí zneškodniť aktivity organizovanej skupiny, tak len na jej území, a nie na viacerých územiach a vo viacerých krajinách, na ktorých operuje a pácha trestnú činnosť. Medzinárodné kriminálne skupiny sú nesmierne adaptabilné a riadené sú vo väčšine prípadov z teritórií a z krajín, v ktorých je zo strany vlády benevolencia k ich pôsobeniu a nie sú prijímané

---

⁵Obchodovanie s ľuďmi vo svete [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: < <http://www.minv.sk/?obchodsludmisvet> >

adekvátne účinné opatrenia. Ešte zložitejším sa stáva tento fakt vtedy, keď v týchto krajinách organizované skupiny pomocou korupcie prenikli aj do výkonnej moci. Potom nie je záujem zo strany vlád iných krajín o vzájomnú výmenu informácií, nakoľko tu existuje reálne nebezpečenstvo odovzdávania týchto informácií aj kriminálnym skupinám. Nie nezanedbateľným faktom, ktorý do istej miery obmedzuje a bráni širšej medzinárodnej spolupráci je aj rozdielnosť právnych systémov jednotlivých krajín, ktoré sú postavené na rôznych princípoch a to nielen čo sa týka trestnoprávných kódexov, ale aj odlišnosti iných oblastí práva, napríklad obchodného, občianskeho práva a pod.⁶

V rámci Európskej únie sa problematikou obchodovania s ľuďmi prioritne zaoberajú tieto inštitúcie:

- Európska únia - Spravodlivosť a vnútorné veci,
- Európska sieť pre prevenciu kriminality EUCPN,
- Európska organizácia kriminálnej polície EUROPOL,
- Jednotka Európskej únie pre justičnú spoluprácu EUROJUST.

V medzinárodnom (celosvetovom) meradle:

- Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe OBSE,
- Rada Európy,
- Úrad OSN pre drogy a kriminalitu,
- Medzinárodná organizácia kriminálnej polície INTERPOL,
- Medzinárodná organizácia pre migráciu IOM,
- Medzinárodná organizácia práce ILO.⁷

Z hľadiska aplikačnej praxe uvádzame niekoľko možností konkrétnej spolupráce justičných a policajných orgánov v trestných veciach rámci Európskej únie:

- Justičná spolupráca v trestných veciach
- Policajná spolupráca v trestných veciach
- Výmena policajných informácií pri predchádzaní alebo odhaľovaní trestných činov

---

⁶ VAŠKO A., Význam medzinárodnej policajnej koordinácie pri identifikácii aktivít kriminálnych skupín, In: Organizovaný zločin v stredoeurópskom regióne – trendy a výzvy, Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2017. s. 29-30,

⁷ Obchodovanie s ľuďmi vo svete [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: <<http://www.minv.sk/?obchodsludmisvet>>

- Poskytovanie informácií dôležitých pre boj proti trestnej činnosti, predchádzanie trestným činom alebo pre odstránenie ohrozenia verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti bez predchádzajúcej žiadosti
- Operácie cezhraničného sledovania
- Operácie cezhraničného prenasledovania
- Vysielanie styčných dôstojníkov
- Ďalšie formy výkonu policajnej spolupráce

Účinné nástroje proti eliminovaniu cezhraničnej trestnej činnosti úzko súvisiacej s plným uplatňovaním vnútorného trhu a odstránením hraničných kontrol tovaru a najmä osôb na základe schengenského acquis nevyhnutne vyžaduje spoluprácu policajných a súdnych orgánov v trestných veciach všetkých členských štátov.

Tzv. tretí pilier Európskej únie zakotvený Maastrichtskou zmluvou z roku 1992 tvoril spočiatku široký okruh skôr medzivládnej než nadnárodnej kooperácie aj v netrestných veciach, ktorá bola vymedzená šiestou hlavou Zmluvy o EÚ (bývalé články K až K.9) ako „spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí“. Medzi právomocami Európskej únie týmto pribudla azylová politika, pravidlá upravujúce prekračovanie vonkajších hraníc členských štátov a vykonávanie kontroly na týchto hraniciach, prísťahovalecká politika (najmä boj proti nelegálnemu prísťahovalectvu, pobytu a práci štátnych príslušníkov tretích krajín na území členských štátov), boj proti drogovým trestným činom, boj proti podvodom v medzinárodnom rozsahu, súdna spolupráca v občianskych veciach, súdna spolupráca v trestných veciach, colná spolupráca, policajná spolupráca za účelom boja proti terorizmu, nezákonnému obchodovaniu s drogami a ďalšími závažnými formami medzinárodného zločinu, a v prípade potreby aj určité aspekty colnej spolupráce v súvislosti s organizáciou systému Únie v oblasti výmeny informácií v rámci Európskeho policajného úradu (Europolu). Amsterdamská zmluva z roku 1997 čiastočne „komunitarizovala“ tretí pilier EÚ, keď netrestnú oblasť spolupráce presunula do novej oblasti zakotvanej už v Zmluve o založení ES s názvom „priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (najmä vízová, azylová, prísťahovalecká a iné politiky, ale aj súdna spolupráca v občianskych veciach). V dôsledku týchto zmien sa modifikoval aj názov šiestej hlavy Zmluvy o EÚ (tretieho piliera) na „ustanovenia o policajnej a súdnej spolupráci v trestných veciach“. Lisabonská zmluva platná k 1. decembru 2009 trojpilierovú štruktúru Únie zrušila a justičnú spoluprácu opäť zjednotila.

Súdna spolupráca v trestných veciach však podľa prechodných ustanovení (čl. 10 protokolu č. 36 pripojeného k zakladajúcim zmluvám) bude mať i naďalej spoje špecifiká, ako dôsledok

osobitných aktov prijímaných v rámci tretieho piliera (najmä pokiaľ ide o rámcové rozhodnutia).

V rámci justičnej spolupráce v trestných veciach vytvorila Európska únia viaceré špeciálne orgány s cieľom uľahčiť vzájomnú pomoc medzi súdnymi orgánmi prostredníctvom Eurojustu a Európskej justičnej siete. Lisabonská zmluva otvorila cestu Európskej prokuratúre. Súdna spolupráca v trestných veciach však znamená najmä posilnenú spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi a vzájomné uznávanie vnútroštátnych trestných rozhodnutí vydaných v rôznych štádiách trestného konania (napr. európsky zatýkací rozkaz) za účelom zabezpečenia súdržnosti a účinnosti spolupráce.

Inštitút policajnej spolupráce ako jeden z nástrojov ochrany bezpečnosti a verejného poriadku predstavuje odraz spoločenskej potreby voči páchaniu trestnej činnosti, ktorá v sebe zahŕňa nadnárodný, resp. cezhraničný prvok. Metódy a formy policajnej spolupráce od svojho počiatku prešli viacerými inováciami ako dôsledok reakcie orgánov ochrany práva na aktuálne spoločenské dianie a spoločenské požiadavky. Snáď i v súčasnosti najznámejšia, najstaršia a počtom členov najzastúpenejšia organizácia vytvorená v roku 1923 za účelom výmeny policajných informácií a žiadostí orgánov a služieb, ktorých poslaním je ochrana a boj s trestnou činnosťou, je organizácia INTERPOL, ktorá má v súčasnosti zastúpenie v 188 krajinách sveta.

Jednotlivé metódy policajnej spolupráce sa vyvíjali od najjednoduchších ako poskytovanie, prijímanie a vzájomná výmena policajných informácií, cez poskytovanie pomoci v prípadoch prírodných katastrof alebo závažných udalostí a spoločného výkonu rôznych operácií až k prepracovaným a zabezpečeným formám elektronického a priameho prístupu do jednotlivých policajných databáz iných štátov.

V súvislosti s vytvorením schengenského priestoru, ktorý predstavuje otvorený priestor umožňujúci voľný pohyb osôb a v neposlednom rade i voľný pohyb páchatel'ov trestnej činnosti, je nevyhnutné za účelom eliminácie páchania nelegálnych aktivít prijať vhodné a účinné opatrenia. Jedným z prvoradých kompenzačných opatrení slobody voľného pohybu osôb je posilnenie policajnej spolupráce, a to rôznymi metódami a spôsobmi jej realizácie.

Schengenský dohovor stanovuje základný rámec právnej úpravy inštitútov policajnej spolupráce a zároveň poskytuje možnosť členským štátom prostredníctvom bilaterálnych dohôd upraviť a rozšíriť použitie predmetných ustanovení, či už dodatočnými úpravami alebo

špecifikovaním jednotlivých podmienok vzhľadom na legislatívne, organizačné alebo geografické charakteristiky dotknutých členských štátov.⁸

Záver

V súlade so zameraním nášho príspevku môžeme záverom skonštatovať, že problematika obchodovania s deťmi ako súčasť obchodovania s ľuďmi má aj v súčasnosti veľký význam pre budovanie spravodlivej občianskej spoločnosti. Napriek snahám medzinárodného spoločenstva je eliminácia obchodovania s deťmi neustále aktuálnou výzvou. V tejto súvislosti má svoje nezastupiteľné miesto a význam medzinárodná justičná a policajná spolupráca v trestných veciach a jej prostredníctvom sú vytvárané nevyhnutné predpoklady na dosahovanie žiadúcich výsledkov. Slovenská republika v tomto smere prijala a prijíma potrebné opatrenia. V príspevku stručne uvádzame konkrétne možnosti justičnej a policajnej spolupráce v trestných veciach predovšetkým v členských štátoch Európskej únie.

Zoznam bibliografických odkazov

MADLIAK J. 2015. Súčasný stav prevencie v oblasti obchodovania s ľuďmi v SR. In *Notitiae novae facultatis iuridicae universitatis matthiae belii neosolii*. Banská Bystrica : Belianum Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2015, ISBN 978-80-557-0867-6, 338 s.

VAŠKO A., Význam medzinárodnej policajnej koordinácie pri identifikácii aktivít kriminálnych skupín, In: *Organizovaný zločin v stredoeurópskom regióne – trendy a výzvy*, Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2017, ISBN 978-80-8054-720-2, 279 s.

Uznesenie Vlády Slovenskej republiky zo dňa 6.11.2018 č. 495/2018 Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023.

Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?program_podpory_a_ochrany_obeti>

Obchodovanie s ľuďmi vo svete [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: <<http://www.minv.sk/?obchodsludmisvet>>

Justičná a policajná spolupráca v trestných veciach [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: <http://www.schengen.euroiuris.sk/index.php?link=justicna_policajna_spolupraca>

---

⁸ Justičná a policajná spolupráca v trestných veciach [online] [cit. 2019-12-30] dostupné na internete: <http://www.schengen.euroiuris.sk/index.php?link=justicna_policajna_spolupraca>

INTERPRETÁCIA ART. 10 (3) DIRECTIVE 2003/86/EC DÁTUM ROZHODUJÚCI PRE POSÚDENIE, ČI DOTKNUTÁ OSOBA MÁ POSTAVENIE ‚MALOLETÉHO‘

INTERPRETATION OF ART. 10 (3) a OF DIRECTIVE 2003/86/EC IN RESPECT TO THE RELEVANT DATE FOR ASSESSING THE AGE OF A MINOR

Bernd Zimmermann¹

Abstrakt:

Utečenec má v zásade právo na zlúčenie rodiny, ak je maloletým bez sprievodu na základe čl. 10 ods. 3 a smernice 2003/86 / ES. Art. F) smernice 2003/86 / ES sa maloletá osoba definuje ako osoba mladšia ako osemnásť rokov. V zásade existuje niekoľko možných bodov v čase, ktoré by sa mohli považovať za dôležité na zistenie, či je osoba v tomto okamihu mladšia ako 18 rokov. Európsky súd vo veci C-550/16 rozhodol dňa 12.04.2018 vstupu na územie členského štátu a podania žiadosti o azyl v tomto štáte, ale ktorý počas konania o azyle dosiahol plnoletosť a následne bol uznaný za utečenca.

Kľúčové slová:

Pojem, maloletý bez sprievodu, Zlúčenie rodiny, Dátum rozhodujúci

Abstract:

A refugee basically has the right for family reunification if he is an unaccompanied minor in the light of Art. 10 (3) a of directive 2003/86/EC. Art. 2 (f) of Directive 2003/86/EC defines minor as a person below the age of eighteen. Basically there are several possible points in time that might be considered relevant to determine if the person is at that point in time below the age of 18 or not. The European Court decided in its case C-550/16 on 12.04.2018 that the person must be below the age of 18 at the time of entry into the territory of a Member State and of introduction of the asylum application in that State. The below article is intended to take a closer look at such Court decision and take other possible points in time into account.

Keywords:

Definition of „unaccompanied minor“, Family reunification, Relevant date

Introduction

In order to protect the family and establish or preserve family life of refugees, the material conditions for exercising the right to family reunification should be determined on the basis of common criteria. Therefore the Council of the European Union adopted directive

---

¹ Advocat Bernd Zimmermann, Mníchov, PhD.-Student, PrF, Matej Bela University Banská Bystrica

2003/86/EC on 22.09.2003². If the refugee is an unaccompanied minor, the Member States shall authorise the entry and residence for the purposes of family reunification of his/her first-degree relatives in the direct ascending line without applying the conditions laid down in Article 4 (2) (a) and may authorise the entry and residence for the purposes of family reunification of his/her legal guardian or any other member of the family, where the refugee has no relatives in the direct ascending line or such relatives cannot be traced, Article 10 (3) of Directive 2003/86/EC. The term of “unaccompanied minor” is defined in more detail in Article 2 (f) as a third country national or stateless person below the age of eighteen, who arrive on the territory of the Member States unaccompanied by an adult responsible by law or custom, and for as long as they are not effectively taken into the care of such a person, or minor who are left unaccompanied after they entered the territory of the Member States. The directive does not define the relevant point in time. Theoretically such points in time could be (1) the time the minor enters the territory, (2) the time the minor applied for asylum, (3) the time a residence permit was granted, (4) the time the minor applied for family reunification or (5) the time a decision has been made about the application for family reunification.

The European Court decided on 12.04.2018³ that it is decisive if the minor is below the age of 18 at the time of his or her entry into the territory and at the time of application for asylum.

Core

Directive 2003/86 in Art. 2 (f) only states, that the person must be below the age of eighteen without specifying the time at which such condition must be met. Therefore such point in time has to be determined by way of interpretation.

As in national German law, the European courts also use the classical interpretation methods according to the wording, the systematics, the history and the purpose of the law.

The European Court of Justice works autonomously and on the basis of comparative law. When interpreting rules, it most frequently uses the wording⁴. Words cannot be determined by themselves, but only in the context in which the speaker uses the word. The European Court of Justice regularly compares the various language versions. It is only if these differ from each other that the will, system and purpose must be taken into account⁵. Comparable to the

---

2 Official Journal of the European Union , L 251/12, 03.10.2003

3 C-550/16, ECLI:EU:C:2018:248

4 Dederichs, Die Methodik des EuGH, 2004, 65f

5 Möllers, Juristische Methodenlehre, § 4 Rdnr. 85

interpretation in German law, a distinction is made between legal usage, legal terms and general usage.

The European Court of Justice regularly makes use of the systematic interpretation of a provision in which the provision is to be seen in connection with the directive or regulation: “Finally, every provision of Community law must be placed in its context and interpreted in the light of the provisions of Community law as a whole, regard being had to the objectives thereof and to its state of evolution at the date on which the provision in question is to be applied.”⁶ The interpretation according to the system goes beyond the wording and includes the position in the law and the connection with associated regulations. In addition, it is also possible to fall back on norms which, although they are elsewhere in the law or in another law, refer to the same facts. If a term is used in different laws, then this term shall be interpreted in the same way in the laws. This is based on the principle of the unity of the legal order.

The European Court of Justice also interprets regulations according to their history. European treaty texts also have a preamble which can be consulted. The same applies to the relevant recitals in the enactment of regulations or directives. An attempt is made to fathom the historical will of the legislator (subjective interpretation); here, the published opinions of the legislator on the adopted laws are often used. If it is known what the historical legislator wanted to change, it is also worth comparing the legal situation before the introduction of the new law or reviewing the (prevailing) opinion of the literature at that time; there may be indications if the legislator did not want to follow the prevailing opinion. Contrary to subjective interpretation, objective interpretation examines when the opinion of the historical legislator may be ignored, because, for example, the current opinion of the legislator contradicts this. Out of the history no arguments can be found for the given case in question.

For the European Court of Justice, the purpose of the law, meaning the teleological interpretation is particularly important⁷. It uses the systematics of the respective regulation. For primary law, arguments can arise from Art. 1-3 of the European Treaty, for secondary law from the recitals preceding the legal acts.

According to Art. 2 (f) of Directive 2003/86 an unaccompanied minor means “third country nationals or stateless persons below the age of eighteen, who arrive on the territory of the Member States unaccompanied by an adult responsible by law or custom, and for as long as they are not effectively taken into the care of such a person, or minors who are left unaccompanied after they entered the territory of the Member States.” Following the wording,

---

6 European Court of Justice, 06.10.1982, C-283/81

7 Möllers, Juristische Methodenlehre, §5 Rdnr. 4

one may interpret from “arrive” that the decisive moment in the time is the arrival on the territory. However the Directive also makes clear that developments from a later point of time have to be taken into account, too. The European Court of Justice states “...it is however clear from that provision that circumstances arising later must also be taken into account, which is the case in relation to both of those conditions. Thus, a minor who is unaccompanied at the time of his or her entry but who is then taken into the care of an adult responsible for him or her by law or custom does not satisfy the second condition; whereas, a minor who was initially accompanied but who is later left alone is regarded as unaccompanied and therefore satisfies that condition.”⁸ The European Court of Justice argues that in addition „...the date of entry into the territory of a Member States cannot, in principle, be held to be determinative in that regard, owing to the intrinsic link that there is between the right to family reunification laid down in Article 10 (3) (a) of Directive 2003/86 and refugee status, the recognition of which depends on an application for international protection by the person concerned.”⁹

The interpretation cannot only stick to the wording, and therefore it has to be done according to the systematic. According to Article 3 (2) a) of Directive 2003/86 it shall not apply where the sponsor is applying for recognition of refugee status whose application has not yet given rise to a final decision. Based upon this an application for family reunification is subject to a final and positive decision about the application for asylum. This is an argument for a decisive point in time being the time of the decision about the application for asylum. The European Court of Justice in its mentioned decision is however of a different opinion. The Court argues that such „...condition is easily explained by the fact that before the adoption of such a decision it is impossible to know with certainty whether the person concerned fulfils the conditions to be granted refugee status”¹⁰ and that the recognition of a refugee is only a declaratory act¹¹. In addition the European Court of Justice does not want to take into consideration the time until the decision is made by the national authority (where the refugee has no influence upon). In its view that would go against the aim of the directive, being to enable family reunification and to grant insofar specific protection, and against equal treatment and legal certainty¹². The court wants to take into account that the durations of asylum

---

8 European Court of Justice, 12.04.2018, C-550/16 paragraph 38

9 European Court of Justice, 12.04.2018, C-550/16 paragraph 62

10 European Court of Justice, 12.04.2018, C-550/16 paragraph 51

11 European Court of Justice, 12.04.2018, C-550/16 paragraph 54: „ Thus, after the application for international protection is submitted in accordance with Chapter II of Directive 2011/95, any third-country national or stateless person who fulfils the material conditions laid down by Chapter III of that directive has a subjective right to be recognised as having refugee status, and that is so even before the formal decision is adopted in that regard.”

12 European Court of Justice, 12.04.2018, C-550/16 paragraph 55

procedures are significant and it would be unforeseeable for the minor to know whether he or she will have a right to family reunification, which might undermine legal certainty.

The argumentation of the European Court of Justice is questionable as it might not enough take into account developments at a later stage. According to the definition of an unaccompanied minor in Article 2 (f) of Directive 2003/86, an applicant is no longer an unaccompanied minor if he is effectively taken into the care of an adult who has responsibility for him. This means that events taking place following the arrival of an applicant in a Member State are relevant for the determination whether the applicant fulfils the definition of an unaccompanied minor or not. There is no reason to disregard the fact that an unaccompanied minor turns eighteen during the asylum procedure.¹³

The ratio behind family reunification of an unaccompanied minor with his or her parents is the continuation of parental care. Such ratio no longer applies when the minor has reached adulthood during the procedure¹⁴. The Directive 2003/86 clearly defines the age of eighteen as relevant for a minor being able to apply for family reunification, being usually enable his or her parents can follow him or her. Given this, a person has no right to family reunification as soon as the person turned eighteen. The time a minor enters into a Member State until his or her parents are able to follow him or her cannot be changed retro-actively. If a person enters a Member State being older than eighteen, such person is not entitled to family reunification. From a ratio perspective there is no difference between such two scenarios. Therefore, the decisive point in time should be the point in time a final decision has been made about the application for family reunification.

The European Court of Justice does not want to put the duration of asylum procedure on the minor. Such requirement can be fulfilled by setting as condition for not granting family reunification because the person turned eighteen in the meantime, the decision has to be made by the national authorities in due time. This would prevent authorities waiting to postpone the decision until the minor has turned eighteen.

Conclusion

According to the European Court, an unaccompanied minor has the right to family reunification if he or she is below the age of eighteen at the time of entry in the territory of a

---

13 Expert opinion, Migration Law Clinic, VU University of Amsterdam, page 8
<https://migrationlawclinic.files.wordpress.com/2017/03/expert-opinion-unaccompanied-minors-final-version.pdf>

14 ABRvS 23 November 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3712

Member State and at the time of applying for asylum in such Member State. Such decision does not take into account developments at a later stage. The Directive 2003/86 itself allows for such developments to be taken into account, see for example Article 2 (f) of Directive 2003/86. Following the ratio of family reunification to protect minors the decisive point in time should be the point in time a final decision has been made about the application for family reunification. Such view could also help to reduce the number of unaccompanied minor refugees.

Bibliography

Monographs and textbooks:

DEDERICHS, Mariele, Die Methodik des EuGH, 2004

MÖLLERS, Thomas M. J., Juristische Methodenlehre, 2017

Internet sources:

ÅBERG Karin, CONNELLY Kate, EDIRISINGHE Tharusha, GUALTIERI Ludovica, NIJNATTEN Manon van, Expert opinion, Migration Law Clinic, VU University of Amsterdam, <https://migrationlawclinic.files.wordpress.com/2017/03/expert-opinion-unaccompanied-minors-final-version.pdf>

BANSKOBYSSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA

V. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie

Autor:	Kolektív autorov
Vedecký redaktor:	doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD.
Predseda edičnej komisie:	JUDr. Monika Némethová, PhD.
Recenzenti:	prof. JUDr. Ing. Bernard Pekár, PhD. doc. JUDr. Vlasta Kunová, CSc. JUDr. Adrián Vaško, PhD.
Zostavovateľ:	JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A. JUDr. Tatiana Kubincová, PhD.
Vydavateľ:	Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela
Návrh obálky:	Mgr. art. Zuzana Ceglédiová
Rok vydania:	2020
Počet strán:	239

„Príspevky neprešli jazykovou korektúrou.“

ISBN 978-80-557-1702-9

ISBN 978-80-557-1702-9